hejmar 21 havîn 1997

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya Kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan
Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna Biskops Arnöyê ya 21emîn

Civîna 21emîn ya Kurmancî li Biskops Arnöyê (Swêdê) di navbera 30ê adarê û 5ê nîsana 1997 de çêbû. Di vê civînê de kesên beşdar li ser termên aborî, îdyomên kurdî, nifrînên kurdî, devoka Qerejdaxê û ferhengoka Hawarê xebitîn.

Di vê civînê de Xosrow Abdullahî (Selmas), Mistefa Aydoğan (Mêrdîn), Lutfî Baksî (Xerzan), Rojen Barnas (Diyarbekir), Abdullah Emîn Bêtasî (Behdînan), Salim Çeliker (Diyarbekir), Elîşêr (Wan), Rojan Hazim (Hekarî), Selam Nouman (Cizîrê), Hemîd Kiliçaslan (Mêrdîn), Mehmûd Lewendî (Qerejdax), Kendal Nezan (Diyarbekir), Zinar Soran (Dêrik), Behroz Sucaî (Şikak), Veysi Zeydanli (Bidlîs), Reşo Zîlan (Agirî) û Zeynelabidîn Zinar (Batman) beşdar bûn.

Encamên cîvînê di vê hejmara *Kurmancî* de tên belav kirin.

Termên aborî

Amadekar : Salim ÇELÎKER

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
malê giştî	kamu malı	bien public	public good
xizmeta giştî	kamu hizmeti	service public	public service
aboriya girtî	kapalı ekonomi	économie fermée	closed economy
aboriya vekirî	açık ekonomi	économie ouverte	open economy
bazara reş	kara borsa	marché noir	black market
aboriya têkel	karma ekonomi	économie mixte	mixed economy
hêjahî	değer	valeur	value
hêja	değerli	1) qui de la valeur, valeureux, 2) cher	1) valuable, worthy, 2) dear
ne hêja	değersiz	sans valeur	worthles
hêja bûn	değmek, değerinde olmak	valoir	to be worth
hêjahiyên civakî	toplumsal değerler	valeurs sociales	social values
hêjahiyên manewî	ahlakî değerler	valeurs morales	moral values
hêjahiya lêzêdebûyî	katma değer	valeur ajoutée	added value
mezaxtin (bimezêxe)	tüketmek	consommer	to consume
mezaxtin	tüketim	consommation	consumption
serane	kişi başına	per capita, par tête	per capita
mezaxtina serane	kişi başına tüketim	consommation per capita, par tête	per capita consumption
mezêxer	tüketici	consommateur	consumer
mezêxerî	tüketicilik	consommation	consumership
bikir	alıcı	acheteur, client	buyer, purchaser
civata mezaxtinê	tüketim toplumu	société de consommation	consumer society
darayî, adj.	mali	financier	financial
darayî, n.	maliye	finances	finance
wezareta darayiyê	maliye bakanlığı	ministère des finances	ministry of finance
sala darayî	mali yıl	année financière	financial year
jmaryar, hesabdar	muhasebeci	comptable	accountant
jmaryarî, hesabdarî	muhasebe	comptabilité	accountancy, bolok-keeping
navînî	ortalama	moyenne	average
bi navînî	ortalama olarak	en moyenne	in average
navînî kirin	ortalama yapmak	moyenner, faire la moyenne	to average
bazargerî	pazarlama	commercialisation	marketing
bazarger	pazarlayan	la personne qui commercialise, commercial	marketer
endustrî	endüstri	industrie	industry
endustrîger	sanayici	industriel	industrialist
sendîka	sendika	syndicat	trade-union
sendîkager	sendikacı, sendika yöneticisi	syndicaliste	trade-unionist
bi sendîka, endamê sendîkayê	sendikalı, sendika üyesi	syndiqué, membre d'un syndicat	member of a trade-union
bê sendîka	sendikasız	non syndiqué	who is not affiliated to a trade-union
bazara serbest	serbest piyasa	marché libre	free market
bihayê destekkirî	taban fiyatı	prix de soutien	support price
çandinî, werzêrî	tarım, ziraat	agriculture	agriculture
hêwişandin, paşdestî, sixberî, paşkeftî, destberî	tasaruf	épargne	savings
malên guhêzbar	taşınır mallar	biens meubles	movable goods, movable property
malên neguhêzbar	taşınmaz mallar	biens immeubles	real estate, immovable proprety
takemafî	imtiyaz	exclusivité	exclusive rights
takemaf	imtiyaz sahibi	qui a le droit exclusif	who has the exclusive right
takedestî, yekdestî, pawan	tekel	monopole	monopoly
takedest, yekdest, pawandar	tekelci	monopoliste	monopolist
lihevkirin, pêkkirin	sözleşme	convention	convention, agreement
bitevahî, pêkveyî	toplu	collectif	collective
lihevkirina bitevahî	toplu sözleşme	convention collective	collective convention, agreement
civakî bûyin	sosyalleşmek	devenir social, être social	to be socialized
civakî kirin	sosyalleştirmek	socialiser	to socialize
miz, mizd	ücret	salaire	salary, wage
romizî, (m.)	gündelik, yevmiye	salaire quotidien	daily wage, daily pay
mehmizî, mûçe	aylık ücret, maaş	salaire mensuel	monthly wage
destmizî	el emeği, el ücreti	salaire pour un travail manuel	wage for a manual work
ber, (n)	ürün	produit	product
berhem, (m)	1) ürün, 2) eser	1) produit, 2) oeuvre	1) product 2) work
berdar, biber	verimli	fructueux	fruitful
berhemdar	üretken	productif	productive
berhemdarî	üretkenlik, verimlilik	productivité	productivité
berdarî	verimlilik	fertilité	fertility
ber dayin, ber înan, berhemdan	ürün vermek	produire, donner des fruits	to produce, to yield
ber hilanîn, ber rakirin	ürün elde etmek	récolter	to harvest, to agather (in)
hilberandin, berhem derandin	üretmek	produire	to produce
berhemhêner, berhîner	üretici	producteur	producer
hilberandin	üretim	production	production
hilberdar	üretken	productif	productive
hilberdarî	üretkenlik	productivité	productivity

Devoka Qerejdaxê

(V)

Amadekar : Mahmûd LEWENDÎ

kurdî	**tirkî**	**fransizî**	**îngilîzî**
koxpinîk [ma qey ez koxpinîkî me ku tu min deyim bixapînî; ma kesê koxpinîkî heye ?]	enayi, ahmak anlamında [kandırılacak kadar enayi miyim ; Enayi mi var ?]	idiot, imbécile	idiot, fool, jerk
koz	1) kuzu, oğlak ağılı, 2) çadır içinde etrafı çitle çevrilmiş bölüm, 3) şubat ayında hava, su ve toprağın ısınması	1) bercail pour agneaux, 2) compartiment d'une tente entouré de haies 3) échauffement soudain du temps vers fin février	1) sheep fold, sheep pen, 2) section of a tent surounded by fences, 3) increase of warmth supposed to fall from the sun, successively into air, water and earth in late February
kwêrgî (kerguh, keroşk, kevroşk, kîroşk, kerwêşk, kêrûşk)	tavşan	lapin, lièvre	hare, rabbit
kudik	domuz ve benzeri hayvanların yavrusuna verilen ad	petit d'ourse ou de truie	(bear) cub, whelp, piglet
kulik, guhbalîv	1) yastığın her iki başına geçirilen kılıflar, 2) çoban kepeneğinin başlığı	1) tissu de couleur couvrant les deux extrémités d'un traversin, 2) bonnet et manteau en feutre des bergers	1) colored fabric covering both ends of a cushion, 2) felt cap and vest of shepherds
kulmişt	iki elin bir araya getirilmesiyle oluşturulan dolu avuç	à pleines mains, quantité contenue dans les deux poignées jointes	(unit of mesure) contained the amount in the palms of both hands when held together
kun	su tulumu	outre d'eau	water skin
kuncandin	dişle kemirir gibi ezmek	presser comme si on devait ronger	to gnaw
kungî	çadırda üzerine yatak konulan özel yapılmış tahtalar	planche de bois sur laquelle on range les matelas (dans une tente)	wooden plank on which mattress is placed (in a tent)
kurr	çıplak dağ tepesi	éminence nue, déboisée d'une montagne	bare hill top
kurisîn	kemirmek	être rongé, grignoté	to become worn, corroded, eroded
kurisandin	aşındırmak	ronger	tognaw, to nibble
kur kirin	tıraş etmek	raser	to shave
kurîşk	kıvırcık	bouclé, frisé	curly (hair), crisp
kurot	yassı, küt burunlu	dont le bout du nez est rond, abrupt	who has a blunt nose
kurpist, kurrepist	fısıltı	chuchotement	whisper
kurtêl	ekmek kırıntısı	miette	crumb (of bread)
kuş	boş, çürük	nullité, vaurien	hollow, empty, devoid of content
kevirê kuş	sünger taşı	pierre ponce	pumice stone
kut	sütun, dayak	colonne, pilier	column, pillar, support
kûlik	1) toz, kıl, 2) küllük	1) cendre, 2) amas de cendres	1) ash, dust, 2) pile of ashes
kûp kirin	hacamat yapmak	faire des saignées	to cup (to let (patient's) blood)
kût	kötürüm	paralytique	crippled
kût bûn	kötürüm olmak	devenir paralytique	to beccome crippled
lalî	çocuk dilinde uyuma	dodo	sleep (baby talk)
lalî kirin	(çocuk dilinde) uyumak	faire dodo	to sleep (baby talk)
lalûte	konuşma yeteneği kıt olan, konuşmayı beceremeyen	qui bégaie qui a du mal à parler	tongue tied
lapûrî	eski püskü giysi v.b.	fripes	rags, frippery, old tattered clothes
lem	1) salatalık, kabak, kavun, karpuz v.b. teveği, 2) hayvan memesi	1) plante (de pastèque, de melon, de concombre), 2) mamelle	1) vine (of cucumber, squash, melonplants), 2) udder, animal teat
sênîya lengerî	lenger tabak	assiette en cuivre grande et plate	large copper dish
lewlewok	velveleci	tapageur, bruyant	person who likes loud noise
lexer	uyuşuk, durgun	léthargique	stagnant, indolent
lexerî	hareketsizlik, durgunluk	léthargie	stagnancy, indolence
lext	itme	poussée, bousculade	
lext kirin	itmek	pousser	to push, to shove
maga	bak hele !	dis donc! oh là là!	look!
mak	1) ana, anaç, 2) oyunda ebe	1) mère, matrice	1) mother, 2) “ it ” (in games)
malkir	ev kuran, yuva kuran	qui fonde un foyer (une famille)	who starts a home
maliştin	süpürmek, silmek	balayer, essayer	to sweep, to erase
marîjok, marmarok, majmajok, marzizerk	kertenkele (ev kertenkelesi değil)	lézard	lizard
mastêrk, kovik	huni	entonnoir	funnel
masûr	masüra	navette (de tisserand)	weaver's shuttle
maz	5 yaşındaki koç	bélier âgé de 5 ans	5 years old ram
mazbir (mazber)	koyunların tırnaklarında meydana gelen bir hastalık	une maladie affectant les pattes des moutons	hoof disease of sheep
mecî	genç dişi deve	jeune chamelle	young female camel
melisîn	(korkudan) büzülüp sinmek	être intimidé	to cringe in fear
merş	büyük kıllı bir kilim türü	tapis tissé en gros poils de chèvre	type of kilim (flat weave carpet) made with coarce hair
mervan	sevecen, kadirbilir, mihriban	amical, cordial	appreciative, friendly receptive
merxur, rîşa mêrxur, birîna mêrxur	cüzzam	lèpre	leprosy

mêr kirin	kadının kocaya varması, evlenmesi	se marier (pour une femme), prendre un mari	to marry (of a women)
mêş û mol	haşarat (sinek v.b.)	insectes	insects, bug
milik	hörgüç	bosse d'un chameau	camel's hump
mirar bûn	murdar olmak	crever (pour un animal)	to die without ritual slaughtering (of ox, cow, sheep, goad)
mird	başta oluşan kepek v.b.	pellicule de cheveux	dandruff
mirîşka avê/avî	su tavuğu	poule d'eau	water fowl
mirîşo	ölü yıkayıcısı	personne qui fait la toilette du mort	one who washes corpses
bi mirinayî, bi mirina (bi mirinayiya wê bû)	ölümüne	à mort	unto death
misas	üvendire	aiguillon, pique-böuf	ox-goad
misdan, mizdan, perixandin, gemirandin	ovmak	masser	to massage, to rub
misdan	ovma, masaj	massaj	massage
mist	avuç	poignée	handful (3 fist)
xurî, avlek	çiçek	vérole	smallpox
sorik	kızamık	rougeole	measles
mitêl, şelte	şilte	matelas rudimentaire	thin mattress
mixmar	kor, kor halindeki ateş	braise	embers
mîkutok, mîrkutok	su çiçeği	petite vérole, varicelle	chicken pox, varicelle
mîna, wek, wekî, bîna	gibi	comme	like, as
mîrustan, murîstan	vücutta kuru yara açan bir egzema türü	une sorte d'eczema	type of eczema
bîrov	sulu egzema	eczéma	eczema
mîzmîzk, mîzdank	mesane	vessie	urinary bladder
mojmojî, demdemî, rengarengî	istikrasız, dalgası belli olmayan	fantasque, lunatique	moody

Ferhengoka *Hawarê*

(III)

Amadekar : Zinar SORAN

kurdî	tirkî	fransizî	înglîzî
mirx : teyr	kuş	oiseau	bird
pat	kasımpatı	chrysanthème	chrysanthermum
balafira dûrger	uzun mesafe uçağı	avion à longue distance, long courrier	long distance aircraft
mafir : himin, hey, hemin	nasılsa, mademki	puisque	in any case, since as
dirêjî (yekî/tiştekî) kirin	birine, bir şeye hücüm etmek	attaquer quelqu'un / quelque chose	to attack sb/so
bi darî (diyarî) yekî ketin	birini ziyaret etmek, birinin huzuruna çıkmak	rendre visite à quelqu'un, avoir une audience avec quelqu'un	to pay a visit, to have an audience
dûpaş	fiil takısı	suffixe verbal	verbal suffix
mit	tepe, tümsek	motte	clod, lump
ewlegeh; star	sığınak	abri, refuge	shelter, refuge
pelax	yıkık kuru ot	herbe couchée	folded herb
velo kirin	aramak, araştırmak, yoklamak	fouiller, examiner	to search
page, pang	harabe ev	maison en ruine	wetched house
helistin : helastin, hilatin, serbûn	kalkıp gitmek	se lever, lever le camp, décamper	to stand up, to leave
herişandin	sıyırmak, hafif yaralamak	égratigner	to scratch
herişîn	sıyrılmak, hafif yaralanmak	s'égratiner, être égratigné	to be scratched
nedîbar	görünmeyen	invisible	invisible
seqer	saka kuşu	chardonneret	goldfinch
mişgul : bijang	kirpik	cil	eyelash
awan	hayin	traître	traitor
kenişte	sinagog	synagogue	synagogue
mehdervani	himaye, koruma	protection	protection
ji ker(r) ve	sessiz sedassız, sessizce	subrepticement, soudain	surreptitiusly
dîmdar	artçı	arrière-garde	rearguard
raser bûn; ser jê standin, fêz jê standin	hakim olmak, üstünlük sağlamak	prendre le dessus, l'emporter	to take the lead
sergever, sergevaz	önder, şef	leader, chef	leader, chief
serdeste	seçkin, mahir	distingué, expert	distinguished, skillful
kotî	cüzam	lèpre	leprosy
çêlî kirin	bahsetmek	parler (de)	to talk (about)
ber pê kirin	sunmak, arz etmek	présenter	to present
herîna	kararsızlık	indécision	undecisiveness
di herênayê de mayîn	kararsız kalmak	rester indécis	to remain undecided
Kerwankuj	çolpan yıldızı, kervankıran	Vénus (planète)	Venus (planet)
Dûpişk	akrep burcu	Scorpion (ast)	Scorpio (ast)
Komika sêwiyan	Sürreya, Pervin	Pléiades	The Pleiads
termê mixêl, termê Adem, heftbra	Büyük Ayı	Grande Ourse	The Great Bear
pisaxe : ji mala axayan	ağazade, ağa soyundan	noble, descendant d'un hobereau ou d'un seigneur	nobleman, descendent of a lord
rejû	maden kömürü	charbon	coal
Kakeşîn, Kadiz	Saman yolu	La Voie lactée	The Milky way

Îdyomên kurdî

(III)

Amadekar : Mustafa AYDOGAN
Hemîd KILIÇASLAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
beravêtî kirin	bir işi zamanından önce, ifa ederek başarısızlığa ugratmak	faire avorter (un projet)	to abort (a project) to cancel
bi axurê xwe de rîtin, bi hesîra (kodika) xwe de rîtin	işlerini, düzenini kendi eliyle bozmak çanağına sıçam	détruire son ordre (son bien-être) par ses propres actions	to shoot one self in the foot, to be one's own worst enemy
bi çira (diwarê) xwe de mîstin	kendi işlerini bozmak, düzenini yıkmak	se tirer dans les pattes	to shoot one self in the foot
bi bêjingê dan hev, bi serradê bela kirin; bi kevçiyan dan hev, bi heskê belav kirin	kaşıkla toplayıp, kepçeyle dağıtmak	collecter avec des cuillers distribuer par louches; gaspiller; distribuer sans considération	to waste
bi cewrî diranê wî/wê rabûye	küçükken dişleri çekilmiş, gözü korkutulmuş	il a été intimidé dès son jeune âge (depuis il est devenu poltron)	he was traumatized as a child, and has become timid as a result
bi dabaşa xwe da ketiye	kendi derdine düşmüş, kendi derdiyle meşgul	il est occupé (absorbé) par ses propres problèmes	he is caught up in his own troubles
bi delka ye, bi dehfa ye, qûtê nemir e [halê te çewa ye ? — Bi delka ye.; Karê te çewa ye ? — Bi delka dimeşe.]	ite-kalka, güçlükle [nasılsın ? zar zor idare ediyorum. işler nasıl ? ite-kalka yürüyor]	avec peine, difficilement [comment ça va ? - Difficilement; comment vont tes affaires ? - Elles	limping along,
bi destar e, destar bi lingan ve girêdayî ye; zexêl e, tiralê Bexdayê ye; cangiran e	tembel, üşegen, ağır canlı [dır]	paresseux, oisif, lourdaud [il est]	lazy, lacking intiative [he's]
bi desthilanî bûn	el kaldırmak, cesur, cüretkar olmak	être courageux, lever la main	to be brave, courageous
bi destpelkê	el yordamıyla	à tatons	groping (in the dark)
bi dewla wî/wê mirov nikare here avê, mirov nikare bi cêrê wî/wê here avê, mirov nikare bi benê wî/wê dakeve bîrê	ipiyle kuyuya inilmez	on ne peut lui faire confiance (on ne peut descendre dans le puits avec sa corde)	(he is not reliable (you wouldnot climb down a well using him as a rope!)
bi dînitî dike, bi duristî (bi aqilî) dixwe; wek şêran (began) dixwe, dike wek mêran	köle gibi çalışıp bey gibi yer; yaptığını bilir; köylü kurnazı	il travaille comme un forcéné pour pouvoir vivre comme un seigneur (un lion), sans être dans le besoin	to work like a slave (=work hard) in order to live like a king
bi dîwaran de rîtin, bi kasik û kovikên bavên xwe derîtin	kendini rezili rüsva etmek	se discréditer, se couvrir de honte	to discret oneself, to cover oneself in shame
ta'ba wî bi erdê de teqiya, keda wî bû xura miriyan, keda wî bi avê re çû, kedkiro ji mala Qasê re, keda wî badilhewa (bi erdê re) çû; emeka wî bû emekê Basis, kedkirê kedwinda; kedkiro kednexwar	emeği boşa gitti	il a travaillé en pure perte, ses efforts n'ont servi à rien	his efforts were in vain, he was unable to enjoy the fruits of his labor
erîn	uzunluk ölçüsü, arşın, 68 cm.	une mesure de longueur de 68 cm	a measure of length about 28 inches, 68 cm
bi firê ketin	kendi kanadıyla uçabilmek; kendi gereksinimlerini karşılayabilmek	voler de ses propres ailes	to be able to care for oneself
ji şîr vekirin : birin serî; temam kirin	sonuca bağlamak	mener à bien, mener (une affaire) à son terme	to bring (a matter) to a close
bi şopa şixrevanan mekeve : bi sap an genimê li pey şixrevanan berhevkirî, qûtê malê nayê civandin	taşıma suyla değirmen dönmez	on ne peut faire tourner un moulin avec des sceaux d'eau	you can't run a mill without a river
bi gur re dikuje û bi xwedî re şînê digerîne (şîn dike); ew gur e, bi xwedanê malê re şîn kir	kurt ile (koyunu) yer, ev sahibiyle de yas tutar; iki yüzlü	avec le loup il dépèce la bête (le mouton) et il porte le deuil du propriétaire	he devours the sheep with the wolves and mourus the sheep's loss with the owner; (description of a hypocrite, one who tries to work both sides of street
bi gwîzana (gûzanan) bi paşpaniya... ketiye	ummadığı yerden darbe yemek	recevoir des coups de la part des gens considérés comme des proches, être trahi par les siens	to be double crossed by a friend
bi heft dilan dil ketin	sırılsıklam aşık olmak	tomber amoureux de tout son être	to full headover heels in love with...
bi hişkeberê (bê ser û çav) dan navê	gözü kapalı, hesapsız kitapsız bir işe girişmek	entreprendre une action à l'aveuglette, sans réfléchir, à la légère	to go blindly into something
bi nan û zikê (nan û ziko) xebitîn	karın tokluğuyla çalışmak	travailler sans salaire, en échange d'être juste nourri, travailler pour peu de chose	to live from hand, scarcely make ends meet
bi nigê (lingê) xwe ketin	kendi ayağıyla bir işe (belaya) bulaşmak	tomber dans le panneau, s'embar-quer dans une méchante affaire	to fall into a trap, to get stuck / be fricked into doing something
bi ser avê ketiye : kuvik e, sivik e, pelê wî zû derdikeve	hafif işler çabuk pazara çıkar	il est léger, inconséquent, il se trahit rapidement	he has trouble hiding his true nature
bi serî de hatiye : xwedî tecribe ye been wound the block	deneyimlidir, görmüş geçirmiş	il est expérimenté	he is seasoned, experienced, he has
bi serî kirin	başgöz etmek, evlendirmek	marier l'un de ses proches	to marry off (one's son or daughter)
bi zimanê şewitî (sotî) devê şkestî	dilim tutulaydı, demez olaydım, ağzım kırılaydı	que n'ai-je pas tenu ma langue	said of someone who wishes he had held his tongue, wishes he had kept his big mouth shut
bi zimanê xwe hatin girêdan, bi zimanê xwe pê vebû	kendi söyledikleriyle karşı tarafa delil veren	qui donne des arguments à ses adversaires, qui se fait piéger par ses propres propos	said of someone who hangs himself with his own rope, who shoots himself in the foot, who gives his adversaries ammunition to use against him
bi zimanê xwe ketin	kendi diliyle düşmek	se trouver en difficulté pour ne pas su retenir sa langue	to be in bad position for not having kept his tongue

Nifir, Nifirîn

Amadekar : Elîşêr

A
A bavê min bixwe!
Afatek reş serê te de bê!
Agir bi malê ketiyo!
Agir bi te keve!
Agir li malê keve pêtî li asîmanan re derkeve!
Agir li te bibare!
Agir mala babê te bikeve!
Agir mala te bikeve!
Agir pêketiyo!
Agirê dara berû ser serê te de bibare!
Agirê kulê mala te keto!
Agirê sor û semawat li te bikeve!
Ahê min devê te de bê xwarê!
Ahê min ji te re nemîne!
Argonê te vemire!
Aşîtê Xwedê li mala te bikeve (keve)!
Atana we biqele!
Ava reş bi çavê te de were!
Ava reş di çava de hato!
Ava sar bi çoka keto!
Ava zer di canê te de bê xwarê!
Ava zer di lêş keto!
Avareş bête çavê te!
Avareş bikevit di bin çavên te!
Axûyê (jehra) marê kûr bixwe!
Aynê (ayîk, ayn, ayîn) min ji te re nemîne!
Azmanê dev şikesto!

B
Bab li te bimre!
Bab û bira li te bimrin!
Bab û birayê te bi miradê te şa nebe!
Babaqulî bi te vede!
Babê te xêrê ji te nebîne!
Bapêşî bêyo!
Bapîrê Kal bi te ve bide!
Bayê cinan vêketo!
Bayê fercê (felc) keve!
Bayê quzanan bi te keve!
Bayê reş bi te keve!
Bayê sor bi te keve!
Bayê reş te bigre!
Bazinê sitoyê te bişkê!
Bê biro!
Bê dunde herî înşellah!
Bê mirad çuyo!
Bê ser û ber biçî!
Bê ser û şûn çuyo!
Bedena te reş be!
Bêgor çûyî!
Bejna te biçe bin erdê!
Bela te ber deryê te be!
Bela te ji bin piyê te were!
Bela te li ber lingê te be!
Bela te li te bikeve!
Bela te li te rast bê!
Belkê bibe yekcare!
Belqitiyê belqitî!
Belqitiyo!
Bêm ser cendekê te!
Bêmirado!
Ber bi gor bî!
Ber bi gorr buyo!
Ber xwe nediyo!
Berçavê te bigre!
Berdîla te kurt bitin!
Bêserî û bêrat çuyo!
Bêtar çuyo!
Bêtonê te derketo!
Bêtonê te di xizna te de be!
Bextê te reş be!
Bextî reşî li te bikevit!
Bextreşo
Bêyî bimînî!
Bi av û bi agir çûyî!
Bi corka ketiyo!
Bi te keve derdekî bê derman, dermanê te şîrê teyran û qoçê keran be!
Bi xuriya ketiyo!
Binerd bêyo!
Bira li te bimre!
Birûska meha gulanê li te bikevit!
Birûska Xwedê li te bikeve!

C-Ç
Canzerî biyo!
Çarka (laçika) spî li gewriya te biale!
Çav rijyayo! Çav derketiyo!
Çavê te birije ber pê te!
Çavê te birije nav lepê min!
Çavê te birije!
Çavê te derkeve!
Çavê te kor be!
Çavê te li deriya be!
Çavê te li mista min bikeve (keve)!
Çavê te tim li riya be!
Çavên te reş bin!
Çavtarî!
Çavtariya mirnê te bigirit!
Çengê te bişkê!
Çêtiyên te werin xwarê!
Cî û war destê te nekeve!
Cîgera te biperite!
Cîgera te devê te de bê xwarê (were)!
Cîgera te di pozê te re were!
Cîgara te pirtî pirtî be û devê te de bê xwarê!
Cîgera te qul be!
Cihimiyo!
Çira te bitefe!
Cîranê te mîratxwerê te be!
Ciyê te li şêneya tunebe!
Çopleme girtî!
Çûna te hebe hatina te (vegera te) tunebe!
Çûyîna te hebe hatina te nebe!

D
Dê û bab li te bimrin!
Deng li te bibile!
Dengê dergûşa kurîn nekeve guhê te!
Dengê vajîna zarokan nekeve guhê te!
Dêran bî!
Derd û êş dowanzdeh mirin!
Derdê bê derman bikeve canî te!
Derdê Eyûbê kurmexwarî li te bikeve!
Derîmoro!
Deriyê te babê te bê girtin!
Deriyê te kilît bibe!
Destê te bişkê!
Destê te pûç bibe!
Di bin çengan de hato!
Di çava (n) de hato!
Di gewriyê de mayo!
Di her (şeş) zarokên xwe di şoyekê de veşêrî!
Didan devê te de nemînin!
Dil û hinavê te di devê te de were!
Dil û hinavên te bêne xwarê!
Diya te bimre!
Dukel ji mala babê te bilind nebe!
Dûndana te kor bibit!
Dûnde bi dû te nekeve!

E
Elem!
Em cenazê te rakin!
Emrê te dirêj be, têrxwarina te tunebe!
Ev nan xenîbê te be!
Eyûbê kurmxwarî, te xwarî!
Ez çavê te bi destê xwe bidim serhev!
Ez hêvîdar im heya te ser goniyê be!
Ez kefenê te bi destê xwe bibrim!
Ez kevirê te bi ser dilê xwe dim!
Ez li ser serê te bigerim!
Ez li te helal nakim, bi agir û pêtî be bi canê te keve!
Ez te bi destê xwe veşêrim!
Ez te bispêrim Xwedê!
Ez te dispêrme Xwedê û pêxember!
Ez te li dora serê xwe bigerînim!
Ez te qurbana serê xwe kim!
Ez xêrê ji te nebînim!

'E
'Emirkurt!, 'Emirquto!
'Emrê te kurt be!
'Emrê te yê sîvanokê be!

Ê-F
Êkanê sêsale xwe li gurba te bidit!
Êlih te bidetin!
Êşa zirav li te keve!
Êvar li te nebe!
Felek li te bigere!
Fetisiyo!

G
Gence gence bî! (Çînî çînî bî!, perçe perçe bî! Kirtî kirtî bî! Kitor kitor bî!).
Gerdena te bifisit!
Gewriya te de bimîne!
Goşt helisiyo!
Goştê canê te bihele!
Goştê canê te bihele, tu bibî komek hestî!
Goştê te pirtî pirtî devê te de bê xwerê!
Gor bi dest neketiyo!
Gor bi gor be (bî)!
Gor li te teng be!
Gorbigor geryayo!
Gorbigor herî!
Gorî buyo!
Gulîkurê!
Guliyê te birijin!
Guliyê te kurr be!
Gulla berbanga sibê li te keve!
Gulla serê sibê li te keve (lê keto)!
Gunê te reş be!
Gur tê keve nav pezê te!
Guran xwaro!
Gurê har bi te bigre!
Gurgê reş te bixwetin!

H
Ha tu bi reş bî!
Herî înşellah venegerî!
Hes tu bi jana zirav bikevî!
Heş û reş can bedenê te werbin!
Hêtereş hêta te bigre!
Hêtereş te bigre!
Hewî bê ser te!
Hey bîbigên te darijin ber pên te!
Hey girfiringî li te bên û neynok tinebin tu xwe pê bixrînî!
Hey koremar li binê belga guhên te ve bidit!
Hey mala te xera be!
Hey perqitiyo!
Hey qet têr nexwî!
Hey qet û weselên te vewerin!
Hey topa Xwedê lê keto!
Hey tu bi şîn biyo!
Hey tu qulinca tirkî girtî!
Hey Xwedê dîn û îman ji te sitandiyo!
Hirça gurgemêr li rasta te bêt!
Hûn ber lêmiştê (lehiyê) bikevin!
Hustiyê te ber te de bimîne!

Î
Înşellah nemêr bî!
Înşellah ser zînî nebirqî!
Înşellah sitûyê te bişkê!
Înşellah topa Mustefa li te bikevit!
Înşellah tu herî venegerî!
Înşellah tu jehriyê bikevî!
Înşellah tu têr nexwî!

J
Jahrî!
Jan te bigre!
Janazirav bi te de were!

Janazirav te bigre!
Jeniya marê kor bixwî!
Ji babê xwe, Rebî kes jê nemîne!
Ji gewriya te neçe xwarê!
Jî kurto!
Ji mêraniyê bikevî înşellah!
Jin bê ser te!
Jina te bimre!
Jiyê te bi san û keran bimînit!
Jiyê te bibit jiyê heliz û gorizê!

K
Kalîna pez li ber deriyê te neyê!
Kambax be!
Kebaniya te bimre!
Kefreşiya mirinê te bigirit!
Kerafî!
Kerrafî be!
Kerrafiya mêrê mirinê!
Kerrafiyê bixwe!
Kerr biyo!
Kerrê te li kwirê te bi hesili! (bi qelibe)
Kevir kuçik li serê te be!
Kevir û ber te de were!
Kevir û koçik li te bibare!
Kevrê te bi ser kevran nemîne înşellah!
Kezeb piritî!
Kezeb reş!
Kezeb xwê biyo!
Kezeba te bişewitit!
Kezeba te bikele!
Kezeba te devê te de bê xwarê!
Kezeba te parî parî be!
Kezeba te were xwerê!
Kezeba xwe reş neke!
Kezebşewitiyo! Kezebperitiyo!
Kezîkurê!
Kilîta li deriyê te bikeve!
Kirmên duvî bidin laşê te!
Kitig di kuçka te de bizên!
Koçik nan destê negre!
Koçkê te bê agir be! (Yanî: tu bê jin bimînî)
Koda gerê bi dest de nekevit!
Kok lê bibire
Koka we biqele (biqelike)!
Koka we vemire!
Konê te ji nav konan bê hilanîn!
Korahî di çavên te bikevit!
Kordunde çûyî!
Koremar bi te vede!
Korocax bî!
Kotîbîn bikeve mala bave te!
Kuçikê har bi te bigre!
Kul bikeve mala te!
Kul û mirin!
Kula Helebê bikeve mala babê te!
Kula Helebê di mala te bikeve!
Kula Helebê li te keve!
Kula reş ser mala te de bêt!
Kula salê li te bikeve!
Kulê biro!
Kulî di zadê te bikeve!
Kund li deriyê te bixwîne!
Kund li ser xaniyê we deyne!
Kundê kor li deriyê te bixwîne!
Kundê kor li şûn û warê te bixwîne!
Kunêra reş li singê te hato!
Kurê helekê!
Kurê te bimre!
Kureder!
Kurm û kêz di laşê te bikevin!
Kurr û kem bî!

L
Laşê te çêtî çêtî be!
Lawo, tu pitkê pola re derkevî!
Lê şerab be!
Lê pîroz nebe!
Le'netiyo!
Li te bi jehr be!
Li te bi xwîna xinzîr be!
Li te bibe keratî!
Li te goştê xinzîr be!
Li te heram be!
Li te jehra maran be!
Li te kul û derd be!
Li te ne helal be!
Li te negivire!
Li te xwîna xinzîrê be!
Lingê te bişkê!
Lingê te yê paşiyê negihe pêşiyê!

M
Mala babê te wisan xera bitin, bite berkê kinifan!
Mala babê te xera be, stûn tunebe xwe ber bigre!
Mala here ber mîrata!
Mala te biçit ser malê!
Mala te heft mîrate geryayo!
Mala te ji nav malan bê hilanîn!
Mala te li heft mîratan geryayo!
Mala te ne ava!
Mala te ne ava, mervantî ne heqê te!
Mala te xera be!
Mala xera be kêl li ser kêlê nemîne!
Malê te bibe belayê serê te!
Malşewitiyo!
Malkambaxo!
Malkavil buyî!
Malwêrano!
Malxerabo!
Malxupano!
Mar û mişk di malê keto!
Marê kor bi te ve bide!
Marê reş bi te ve bide!
Ma şale (înşellah) bi kuştineke neşûştî herî!
Ma şalê (înşellah) kirasê reş li te be!
Ma şalê (înşellah) tu di nava alemê susret bî!
Ma şalê (înşellah) tu gullakî herî!
Ma şalê (înşellah) tu herî darbesta te were!
Ma şalê (înşellah) tu rahêlî bi çi bibe ax!
Ma şalê (înşellah) tu yekî sibê, yekî nîvro, yekî êvarê hilînî!
Me helewiya te xwaro!
Mefil mewace (nexweşiya zikêşê) te bigre!
Mejî di poz re hato!
Mejî di qirrikê keto!
Mejîreşî li te bikevit!
Mejiyê te di pozê te re were! Mejî poz re hato!
Mêlakê te devê te de bê!
Mele negihe ser te!
Mêrê te bimre!
Meyt li erdê mayo!
Meytê te hilê! Meyt hilato!
Meytê te li erdê bimîne! Meyt li erdê mayo!
Meytê te xwerê teyr û tuyan be!
Mezin nebî!
Mezin nebiyo!
Mezinê mezela buyo!
Milê te bişkê!
Min helewiya te xwaro!
Min ji te xêr nediyo!
Miradê te bi axê bibe!
Miradê te di qirika te de bimîne!
Mîratbuyî!
Mîratxur tunebuyo!
Mirazê te çavê te de bimîne!
Mirazê te di qirika te de bimîne!
Mirazê te mirazê gulka (navê pincarek e) biharê be!
Mirin di çava keto!
Mirna te hebit lê veşartina te tinebit!
Moran serê te de barê!
Moran serê te de bê!
Mû tişkê te ve neyê!

N
Nanê ceh destê te nekeve!
Nanê rojê destê te nekeve!
Nanê te bi sêlê ve nemîne! (Yanî: jina te bimre)
Nanê te li ser sêhlê bisojit!
Navê te ji dinyê hilê!
Navê te nav navan nekeve (nehîlê)!
Ne li vê dinyê ne li wê dinyê têrxwarina te tunebe!
Neke der!
Nemêr bî înşellah (ma şalê)!
Neviyê xwe nebînî!
Nexweşiya koçkan bi te bigre!
Neynûk (nênûk) tunebe tu xwe pê bixurînî!

O
Ocax bi te ve bide!
Ocaxa te bitefe (vemire)!
Ocaxa te ji kok de vemire!
Ocaxa te kambax be!
Ocaxa te kor be!
Omrê te bibe omrê helizê hezîranê!
Oranî bi çava da hato!
Oxira te li hev neyê!
Oxira te ne ya xêrê be!
Oxira te nîvê rê be, bextê te jî bextê sê (koçik) be!
Oxira te oxira xêrê nebe!
Oxra te nehatin ve be!
Oxra te nîvê rê be!
Oxra te ya Qulo (qubo) be!

P
Pê te bişkê!
Penceşêr li keçka dilê te bikevit!
Pençeşêr li te bikeve!
Pepûk û kondok di mala babê te de bixwînit!
Pêxember xenîbê te be!
Pi reş heşê!
Pişreşî li te bikevit!
Pişta te bişkê!
Pîlê te xilhin!
Pîlên te bixelin!
Pora te kur be!
Porkurê!

V
Qelihiyo!
Qesifiyo!
Qirr bikeve nav we!
Qulê serad û bijîngê di canê te de çêbe!
Qur'an bi te ve bide!
Quriderê bixwî!
Qurmiçiyo!
Qurregisin bigrî!
Quzilqurt bixwe!
Quzulqurt!
Quzulqurtê bixwî!

R
Razan hebe rabûn tunebe!
Rebbî, tu kûr (kor) bibî ber destê min bikevî!
Rebbî, cî û war bi destê te nekeve!
Rebî, ava reş bi çavê wî bê!
Rebî, jê ketê pê ketê!
Rebî, marê kor bi te ve bide, porê serê te tev biweşîne!
Rebî, tu herî û venegerî!
Rêncareş bikevit nav hestî û weselên te!
Rêya te bibit rêya nehatinverê!
Rîşa xerab di te'd derkeve!
Riya rast pêşiya te nekeve!
Rûviyên te li dest û pên te bialin!
Rûyê te reş be!

S
Sepelîska (seperîska) san (koçkan) te bigirit!
Sewtik sar be (bî)!
Sewta te bê birîn!
Sitohê te bişkê!
Stoyê te bişkê tasê te bineqise!

Ş
Şalê tu bipelçiqî!
Şape li ser te de bê!
Şêl û şehtî bî!
Şelqitiyo!
Şeple li te keve!
Şer û pevçûn ji ber deryê te neçe!
Şewitiyo!
Şîn li mala te keve!
Şîn û girî li mala te ranebe!
Şîn û girî para te be!
Şîrê min ji te ra heram be!
Şîrê min li te ne helal be!

KURMANCÎ
MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE

© INSTITUT KURDE DE PARIS

106, rue La Fayette, 75010 Paris - France
Directeur de la publication
Reşo ZÎLAN
Réalisation
S. ILITCH & M. HASSAN

hejmar 22 zivistan 1998

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya Kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan
Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna Biskops Arnöyê ya 22emîn

Civîna 22emîn ya *Kurmancî* li Biskops Arnöyê (Swêdê) di navbera 26.10 - 1.11 1997an de çêbû. Di vê civînê de kesên beşdar li ser nexweşiyên heywanan, zimanê zarokan, îdyomên kurdî, hin termên hiqûqî û aborî, devoka Qerejdaxê û ferhengoka *Hawarê* xebitîn.

Di vê civînê de Xosrow Abdullahî (Selmas), Mistefa Aydoğan (Mêrdîn), Lutfî Baksî (Xerzan), Rojen Barnas (Diyarbekir), Salim Çeliker (Diyarbekir), Michael Chyet (Waşington), Elîşêr (Wan), Rojan Hazim (Hekarî), Selam Nouman (Qamîşlok), Hemîd Kiliçaslan (Mêrdîn), Mehmûd Lewendî (Qerejdax), Kendal Nezan Diyarbekir), Zinar Soran (Dêrik), Veysi Zeydanli (Bidlîs) û Reşo Zîlan (Agirî) beşdar bûn.

Encamên cîvînê di vê hejmara *Kurmancî* de tên belav kirin.

Nexweşiyên heywanan

Amadekar : Rojan HAZIM

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
nexweşî, nesaxî; nisaxî	hastalık	maladie	disease, sickness, illness
werar	belirti, alamet	symptôme, indication, signe	symptom, sign, indication
agir, alek, diryan	kuş palazı	diphtérie, croup	diphteria
cedew, (m) : piştkuliya bi kêm û elem a dewarên bar	yük hayvanlarının sırtında oluşan bere	inflammation purulente du dos des bêtes de somme due au frottement du bât	purulent boil on animal's back,due to irritation by loads carried on the back
cedew girtin	yara, bere kaplamak	être couvert de purulences	
peqik, pêlqik, avlik	deri ya da ciltte oluşan su kabarcığı	ampoule, hydropisie	blister
kifte, şeqdan, simrizî	tırnak hastalığı	grive (zool.)	softening of horse's hoof, thrush
kabik, kabçûyî		crampe	cramp
kam, debax, devkulî	hayvanlarda ağız iltihaplanması, ülseri	ulcération buccale, infection des animaux	animals' mouth ulceration
qolinc, zikêşî	kulunç	colique, crampe	colic, cramp
qesel, seqav, seqew	çatlama, soluksuzlaş-maktan ölme	mort d'essoufflement (pour un cheval	(horse's) death from breathlessness (shortness of breath)
piştî beza bilez avê nede hespî, ew dê seqavî bibe	hızlı koşudan sonra ata su verme, zatürye olur	après cette course rapide n'abreuve pas le cheval, il va attraper une pneumonie	after this fast ride don't give the horse any water, or he'll catch pneumonia
bi zoliyan	fazla yüklenmekten ürkmüş, yük taşımaktan kaçmak	cheval ou mule traumatisé par des fardeaux lourds et qui refuse d'être chargé	horse or mule traumatized by being overloaded with heavy burdens, who refuses to be loaded down
pêsatî	at zatüryesi	pneumonie chevaline	pneumonia (horse's)
xurîk	hayvanlarda çicek hastalığı	clavelée, variole du mouton et des vaches	sheep pox, cowpox
xurî	çiçek hastalığı	variole	small pox, variola
guhanreşî, guhanok	meme iltihabı	mammite, mastite	mastitis
guhanokî bûyîn, bi guhanokê ketin	meme iltihabına bulaşmak	être atteint de mammite	to get mastitis
tebek, şebek	şap hastalığı	fièvre aphteuse	foot-and mouth disease of cattle
marik, mûmark	tenya	ténia, cénure	taenia
şîlav, firşik	şirden	caillette	rennet stomach, abomasum
bawêşe, bawêşî, baêşe	meme romatizması	rhumatisme des mamelles	rhumatisme of the udders
pêşûkî, pêkî, gurî	uyuz	gale	scab, mange
kotî	cüzzamlı	lépreux	leprous
ketew, kedew	cilt sakağısı	morve cutanée, farcin	skin glanders
kêtav	sakağı, ruam	morve	glanders
mêlak, teşenek	bronşit	bronchite	bronchitis
zerik, nexweşiya germê : di dawiya biharê destpêka havînê peyda dibe	sarılık	ictère, jaunisse	icterus, jaundice
ta	sıtma	paludisme, malaria	malaria
pezê tawî	sıtmalı koyun	mouton atteint de malaria	sheep suffering from malaria
axûzî, axorî : nexweşiyeke ku ji zêde xwê xwarinê tê	fazla tuz yemekten doğan bir hastalık	maladie causée par une consommation excessive de sel	illness caused by overeating
kepenek	kepenek	maladie du foie des moutons	liver disease of sheep
harî	kuduz	rage	rabies
qotik : nexweşiya ku pez pê nişkeva dimire		tremblante, maladie tremblante des moutons	scapie
gêjî	sersem, seremlik	vertige	staggers
jarî, jehrî	1) zehirlenme, 2) mide fesadı	1) empoisonnement, 2) indigestion	1) poisoning, 2) indigestion, sick from overeating
kûnêr, kînor	kan çıbanı	abcès	boil, blood boil
nikilşîn, nikleşîn	tavuk kolerası	choléra des poules	chicken cholera
(mirîşk) bi nikilşînê ketin	tavuk kolerasına tutulmak	être atteint de choléra (poules)	to suffer from chicken cholera
sebenisk, sebînisk, sebînisî : nexweşiya seyan e, ku heke kurî an jî boçikê jê bikin, xelas dibe	köpek hastalığı	une maladie de chiens	disease of dogs
yeman : kînoreke xedar e, li ser milan derdikeve, tu çareya wê nîne	hayvanların omuzların da oluşan çaresiz yara	plaie incurable qui apparaît sur les épaules des animaux	uncurable boil on an animal's shoulder
yeman derxistin	«yeman» a tutulmak	être atteint de «yeman»	to suffer from "yeman"
birîna reş	şarbon hastalığı	charbon, anthracose	anthrax
kêlik, nûnik, neynok, firnik			
nûnikî bûyîn, firnikî bûyîn			

Devoka Qerejdaxê

(VI)

Amadekar : Mahmûd LEWENDÎ

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
moz; mozezebeş	eşek arısı	frelon	hornet
mozqirtik, zirqîtik	sarı renkte yaban arısı	guêpe	wasp
guhê xwe mûç kirin	kullaklarını dikmek, kabartmak	dresser les oreilles	to prick up one's ears
xwe mûç kirin	dikilmek	se dresser	to hold oneself erect
mûmar	dolama	panaris	whitlow
mwîrî, mûrî, morî, mûr, mûrîstang, morîstank, gêre, gêrgere, gerîk, gêrgêrîk	karınca	fourmi	ant
mwîrîstan, mûristan, morîstan	karınca yuvası	fourmilière	formicary, ant's nest, ant hill
neçel	çatal, yaba vs. parmağı	fourchon, dent	prong (of a fork, etc)
neçê	iyi olmayan, kötü	incorrect, mauvais	incorrect, bad
neçê kirin	iyi yapmamak	mal agir, se comporter mal	to misbehave
neçêyî, nêçêtî	kötülük	incorrection	incorrectness
nermijandin	yumuşatmak, katılığını gidermek	mariner	to marinade, to marinate
nermijî	yumuşamış	ramoli, mariné	marinated
nermojnakî, nermojekî, wekî nermijî, nermoşkî	yumuşağımsı	douillet, mou	gentle, soft, tendre
nermik	meme	lobe	lobe
nermika guh	kulak memesi	lobe de l'oreille	ear lobe
nermika qêf, nermika serî, şilîka serîn, şillik	bıngıldak	fontanelle	fontanel
nesax	esen olmayan, hasta	souffrant, malade	sick, ill, unwell
newêrek	korkak	lâche, poltron	coward
nêm, kêm	irin, cerahet	pus	pus
nêm girtin	irin toplamak	suppurer	to suppurate
nişmî	titiz, itinalı, temiz	soigné, très propre,	tidy, careful, very clean and neat groomed (appearance)
jinek nişmî	itinalı bir kadın	une femme soignée	a tidy, careful, groomed woman
nixilîn : bê hal ketin, bê taqet ketin	halden düşmek	être épuisé, très affaibli, à genoux	to be worn out, very weak, exhausted
nixilandin : anîn xwar	devirmek, yere atmak	abattre	to knock down, to throw down, to overthrow
niyêr : nêr	eril	masculin, mâle	male, masculine
niyêrmo : nêremê, nêrûmê, nêrebwîk	hünsa, erdişi	hermaphrodite	hermaphrodite
nizar, dibûr	güneş görmeyen yer	ubac	sunless slope
beroşk	güneşlik, güneş alan yer	adret	sunny slope
nîçik : gillik, çillik, zîlik	klitoris	clitoris	clitoris
no	hırçın, sert, huysuz	qui a un mauvais caractère, méchant	ill-tempered, bad-tempered, naughty
noşîcan be	1) afiyet olsun, 2) sıhhatler olsun	que cela te (vous) fasse du bien (se dit à une personne qui mange, qui boit, qui sort du bain, etc.)	may it do you good (said to person eating, drinking or coming from bath, shaving)
nokbec : nokbejî, noka bejî	yabani nohut	pois-chiche sauvage	wild chickpea, wild garbanzo bean
noman : nêreker	eşşek (eril)	âne mâle	donkey, jackass
nuhmalî, nûmalî	yeni ev kurmuş olan kimse	personne qui vient de fonder un foyer, une famille	one who has recently established a household (newly wed)
nuka : noke, nika	şimdi	présent, maintenant	now
nûtik	yavşak (bit yavrusu)	larve de poux	nit (of louse)
rişk	sirke (bit yumurtası)	lente	nit (of louse egg)
pak, paqij	temiz	propre	clean
pak kirin	temizlemek	nettoyer	to clean
palik : kurtan	semer	bât	packsaddle
palûke, m	küçük fabrika	manufacture, petite fabrique	small factory
pang : xirbê ser vekirî	üstü açık harabe	ruines d'une maison où on cultive un potager	ruins of a building inside of which a vegetable garden is planted
pap	posa	lie	dregs
papûr, m	şose, cadde	chaussée, route	road, thoroughfare
pardax : texsîr	esirgeme, taksir	épargne, protection	saving, protection
pardax kirin	esirgemek	épargner	to save
parzin	süzme bezi	gaze à filtrer le lait	filtering cloth, strainer
parzinandin, parzandin, dakirin	sütü süzmek	filtrer le lait	to filter (milk)
paşpêkî, paşpê, paşîpê, paş û pêş, bere paş, paşopê	tersine	à contresens, à rebours	in the opposite direction
paşpêkî li kerê siwar bûn	eşeğe tersyüz binmek	monter l'âne à contre sens	to rode the dankey sitting backwards
takêş : pêlawên ku an tenê yên piyê rast an yên piyê çep bin; solên takêş : her du fer jî ên piyekî ne; herdu çep in an herdu ên çepê ne	ikisi de sağ yada sol ayağa uyan ayakkabı çifti	paire de chaussures consitant de deux pieds droit ou de pieds gauche	a pair of shoes consisting of two left-foot or two right-foot shoes
vajî, berevajî	ters yüzlü	à l'envers	inside out
paşpaşkî, berepaşkî	gerisin geri	à reculons, en arrière	reverse backwards
payin	beklemek	attendre	to wait
pelandin	el yordamıyla yoklamak	tatônner	to grope around
pelepûçî : viqî vala	saçma sapan, abuksabuk, boş, anlamsız	absurde, incongru, incohérent	nonsense, absurdity
gotinên pelpûçî	abuksabuk sözler	paroles absurdes, creuses, sornettes, absurdités	nonsense, rubbish meaningless speach
pelikîn	gözü korkmak	être intimidé	to be intimidated
xwe pelikîn	büzülmek	se recroqueviller, se faire petit	to shrivel up, shrink
pêlkut	yarım yamalak	à moitié fait, incomplet	only half done, interrupted in the middle
karê xwe pêlkut kirin	işini yarım yamalak yapmak	faire son travail à moitié, bâcler son travail	to botch (up) (work), to do sth. perfunctorily
pelkutkî	baştan savma	bâclé	slapdash
karê pelkutkî	baştan savma iş	travail bâclé	a botched (up) (piece of work)
pelok, pelûr, pilor	bulamaç	bouillie	thick soup made with flour, butter and sugar
perpitîn, pelpitîn	debelenmek	palpiter	to palpitate, to quiver
pêrgî, pêrgînî, pêşî	ön	au-devant	front, foremost
çûn pêrgiya yekî	birini karşılamak	aller au-devant de quelqu'un	to go meet; to welcome
pêxwarinî	katık	en-cas, casse-croûte	snack
pijgûrî, bişkûrî, pişkur	ayak üstü işlerde çalışan çocuk	enfant qui effectue les menus travaux domestiques	child who performs small tasks
pil pil, pilepil	dırıltı	grognement	grumbling, snarling
pincîk, pîjik	tırnak kenarında çıkan sert deri parçası	excroissance formée autour d'un ongle	callus
pirpar, parpar	semizotu	pourpier	purslane
peritandin	(kumaş, et, vs için) lime lime olmak, dağılmak	se désagréger	to distingtegrate, come apart

Zimanê zarokan

Amadekar : Reşo ZÎLAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
zimanê zarokan : zarê zarokan	çocuk dili	langage enfantin	baby talk
aba, bab, baba, babba, babo, babbo, bav, bavo, eba, ebo, yabo	baba	papa	dad, daddy
be ! : gava ku dixwazin zarokan bi henekî veciniqînin yan jî bitirsînin vê dibêjin.	çocukları şakayla ürkütmek için söylenir	interjection pour faire plaisamment peur à un(e) enfant	an interjection like saying «boo» to excite an infant
bebê : ji bo gazîkirina zarokên keçînî dibêjin.	kız bebeği çağırma formu	forme vocative pour appeler une bébé	vocative form for calling a baby girl
bebî : 1) bebek, bebe, bebik ; 2) bûkik	bebek	1) bébé ; 2) poupée	1) baby, 2) doll
bebo : ji bo gazîkirina zarokên kurînî dibêjin.	Erkek bebeği çağırma formu	forme vocative pour appeler un bébé	vocative form for calling a baby boy
bilo, pilo : cûcik, bilik	çük	zizi	pee pee
biok, biho, bi'ok : 1) bihuk, kurm û kurmik, 2) heywan	(çocuk dilinde) böcek	bebette (insecte), bestiole	bug (insect)
bive, pive, biv, çiz : tehlûke, xeter	tehlikelidir	c'est dangereux, attention bobo!	it's dangerous, careful boo boo!
bive bûn, pive bûn : (bi) tehlûke bûn, (bi) xeter bûn	tehlikeli olmak	être dangereux	to be dangerous
bu' : gava ku dixwazin zarokan bi heywanekî bitirsînin vê dibêjin	çocukları bir hayvanla korkutmak için söylenir	hou, se dit pour faire peur aux enfants avec une bête (loup)	ooooh, interjection used to frighten a child as if a wolf was coming
cîcî kirin : xweşik kirin, xemilandin xwe cîcî kirin : xwe xweşik kirin	cicilenmek, süslenmek	se faire beau (belle)	to make oneself pretty
cîcî bike! : xweşik bike!, bixemilîne!	cicilen	fais-toi beau (belle)	make yourself pretty
cîcî bûn : xweşik bûn, xemilîn	cici olmak	être mignon	to be cute
cîcî : xweşik, rindik, bedew, ciwan, law, spehî, xasek	cici	beau, mignon	pretty, cute
cîrceq : babûtanî, zirnezîq, tingilafistan, tingilafistî. Li hin deveran, gava ku zarokan li babûtaniyê siwar dikin, dibêjin : "cîrceqê sabûnreqê".	tahterevallı	balance	teeter - totter
cûcê, tûtû : mirişk	tavuk	poulet	chicken
ça'ço, çe'ço, çehço : çav	göz	oeil	eye
çeç, çeçik, çeço, deço, pepik, tet, tetê, teto : dest. Li hin deveran, gava ku bavek destvala ji bajêr vegere malê, ji zarokan re vê dibêjin : "pepikan l´hev xe babo hat, ker firot û destvala hat".	el	main (menotte)	little hand
çîk, çîq, cî', dîq : gava ku bi zarokan re dilîzin bi maneya "min tu dîtî" vê dibêjin û dom dikin : "çîk, baqle baçîk!".	seni gördüm	coucou !	peek-a-boo !
çîkçîk : çûk, çivîk	kuş	oiseau	bird
çiço : memik, çiçik	meme	nénés (téton)	nipples
çik çik, eçê eçê ! : ji bo ku zarok li ser piyan rawestin vê peyvê dibêjin.	Bebeklerin ayakta durmaları için söylenir	se dit aux bébés pour qu'ils se tiennent debout	«upsy-daisey» expression to encourage babies to stand up
çiz kirin : 1) dax kirin, 2) şewitandin, sotandin	yakmak	brûler	to burn
çiz bûn : 1) dax bûn, 2) şewitîn, sotin	yanmak	être brûlé	to be burnt
çiz : 1) xeter, tehlûke, 2) germahî, agir, ar, şewat	1) tehlike, 2) ateş, yakıcı	1) danger, 2) feu, brûlant	1) danger, 2) fire, burning
çoço : ker	eşek	hi han (âne)	donkey
çûçî kirin, çûç kirin, çûçê kirin, tot kirin, tûtî kirin : rûniştin	oturmak	s'asseoir	to sit down
çûçî bike !, çûç bike !, çûçê bike !, tûtî bike !, tot bike ! : rûne !	otur	asseids-toi!	sit down !
çûçî, çûç, çûçê, tûtî, tot : rûniştin	otur	assis	sit
çum çum kirin : 1) serê xwe şûştin, 2) ketin avê, ajnê kirin	1) yıkanmak, 2) yüzmek	1) se laver, 2) nager	1) to wash oneself, 2) to swim
da, dada, eda, dado, dadê, inê (ji tirkî) : dê, dayik	anne	maman	mum, mummy; mom mommy
dehdeh : hesp	at	dada (cheval)	horsey
dirrin dirrin : makîne	makina	machine, appareil	machine, apparatus
dûdê : pez	koyun	mouton	sheep
e e e ! : ji bo ku zarok razên vê dibêjin	çoçukları uyutmak için söylenir	dodo !	«bed-y-bye», night-night
ehe kirin : kuxîn	öksürmek	tousser	to cough
etê : 1) et, xwîşka mezin, li hin deveran ji bo dê jî dibêjin, 2) xwîşkê, hekê, hakê !	abla, bazı yörelerde anne için de söylenir	grande soeur, soeur aînée, dans certaines régions se dit aussi pour la mère	elder sister, big sister
ex kirin : 1) ji devê xwe derxistin, 2) tif (tû) kirin	ağzından çıkarmak, tükürmek	cracher, baver	to spit up, drool
'e, 'e'e, e'e, 'ek, 'ey : 1) pîs, 2) gû	1) pis, kötü, 2) bok	1) pas beau (mauvais, vilain), 2) caca	nasty, dirty, é) caca
'e bike !, e'ê bike !, 'e'e ! e'ê !, 'ek ! : gû bike	kaka et	fais caca	go caca, go poo poo
'e bûn, e'ê bûn, 'ek bûn, 'ey, 'ehê : pîs bûn, lewitîn	pislenmek, altını kirletmek	se mouiller	wet oneself
'e kirin, 'e'e kirin, e'ê kirin, 'ek kirin, 'eke : pîsiya xwe kirin, destava xwe ya mezin kirin, gû kirin	sıçmak	faire caca	to go caca, to go poo poo
'eç bike !, 'eç !, 'eçî !, 'eç'eç ! : lê bide !	vur	frappe, cogne	hit, strike, to hit asainst something
'eç kirin, 'eçî kirin, 'içê kirin, 'eçê kirin, 'eçe kirin, kûta kirin, qutî kirin: lê dan, lê xistin, kutan, qutan	dövmek, vurmak	battre, frapper	to hit, to slap
'em kirin, 'emî kirin, 'epî kirin, hem kirin, 'epo kirin, 'epo : xwarin	yemek	miam (manger)	yum-yum (to eat)
'em bike !, 'em !, 'emî bike !, 'emî !, epî bike !, 'epî !, 'epo bike !, 'epo !, 'epo bixwe !, hem bike!, hem ! : bixwe !	ye !	mange !	eat !
'em, 'emî, 'epî, 'epo, hem, hepo : xwarin, xurek	mama	nourriture, miam-miam	food, yum-yum
'ew'ew, 'ewo, 'ew'ew, kûçî, kûço, hepo, wowo, vûve, kûço : se(g), kûçik, kûtî, kûto	köpek	toutou (chien)	doggie, puppy
fi kirin, fû kirin, pû kirin: 1) pif kirin, 2) bi pifê sarkirina xwarinê	üflemek, üfleyerek soğutmak	souffler	to blow
fin: difin, poz, bêfil, kepû, lût	burun	nez	nose
fofo : ji bo xwarinên wek savar û birinc dibêjin	çocuk dılinde pilav	riz, pilaf	rice, pilaf
girgirok, dardarok: 'ereboka bi sê toterîkan ya ji bo fêrkirina birêveçûna zarokan	çocuklara yürümeyi ögretmekte kullanılan üç tekerlikli araba	voiturette à 3 roues pour apprendre aux enfants à marcher (bébé trotte)	3 wheel apparatus to teach infants to walk, «baby walker»
gize kirin : gez kirin, kit kirin	ısırmak	mordre	to bite
gize bike !, gize!, gez !	ısır !	mords !	bite !
gix : ji bo ku zarok bikenin vê dibêjin	gül !	guili-guili, se dit en chatouillant un bébé pour le faire rire	giddy-giddy, said while tickling a baby to make him/her giggle
gixkan bike ! : bikene !	gül !	risette (rire) !	smile ! (giggle)
goço : goşt	et	viande	meat
goganî : ji bo ku zarok serê xwe kil bikin vê dibêjin	başını sağa sola sallamak	hocher de la tête	to shake, to nod one's head
hadê, heydê ! : de em herin !	haydi	vas-y, allons-y	go on, lets go
hêjanî : ji bo hejandina zarokan dibêjin	çoçukları sallamak için söylenir	l'action de bercer un enfant dans un berceau	the rocking an infant in a cradle
hêzok : hembêz, himêz, hemêzok	koyun, bağır	sein, giron	breast
heçî berê, gula zerê : ji bo ku zarok werin ba mezinan ew vê dibêjin û yê ku pêşî têt şekir didinê.			
hela hela ! : de rabe were !	gel bakalım !	viens ici !	come here !
hopanî : ji bo hopkirina zarokan dibêjin			
hozanî, zozanî : ji lîstika ku mezin xwe li ser piştê dirêj dikin û herdu pêyên xwe didin ber zikê zarokan û wan li ser zik radikin			

hewayê dibêjin. Li hin deverên din jê re hozanî jî tête gotin.			
ime, mem : 1) tî, têhnî, 2) ma tu tî yî ? / ez tî me, 3) av dayîna zarokan, av xwastin	su	wa wa, boire (eau)	wa wa, to drink (water)
kaka : ji bo tiştên wek şekir, şekirok û çikolate dibêjin	bonbon, çukulata gibi tatlı şeyler	bonbon	sweets, candy
keka, keko, kek : birayê mezin. Li hin deveran ji bo bav jî dibêjin.	Abi, ağabey	grand-frère, frère aîné	elder brother, big brother
kidê : kara bizinê, kar, karik. ji bo bizinan jî têtê gotin.	kuzu	caprin, chevreau	kid
kite kite : gava ku zarok dikuxin mezin destê xwe li pişta wan dixin û vê gotinê dibêjin. Ango : helal helal !, para te para te !	çocuk öksürdüğünde büyükler sırtlarına vurup söyledikleri söz	formule dite par les adultes lorsqu'un enfant tousse	comment by adults to children when they cough
kix kirin : pîs kirin, kirêt kirin	kirletmek	salir, souiller	to dirty
kix bûn : pîs bûn, kirêt bûn	kirlenmek	se salir	to get dirty
kix, kîx, be' : pîs, kirêt	kıh, pis, kötü	caca (sale, vilain)	dirty, nasty, caca
kûk ! : ji bo ku zarok li mirovî binihêre vê dibêjin	baksana	coucou	peek-a-boo
lalî kirin, ahê kirin, ela kirin, elak kirin, îdî kirin, lele kirin, lala kirin, lolo kirin, lolî kirin, tatê kirin, hahê (hayê) kirin, nenî kirin, nînî kirin, ule kirin : razan, raketin, nivistin, ramedan, xew kirin	uyumak	faire dodo	to go bed-y-bye, night-night
lalî, ela, elak, îdî, lele, lala, lolo, lolî, tatê, hahê (hayê), ahê, nenî, nînî, ule : xew	uyku	dodo	to take a nap
lorik : sawa, dergûş	beşik	berceau	craddle
lûlû kirin, çizê kirin, bel kirin, bil kirin : mîz kirin, mîztin, destava xwe ya piçûk kirin, pij kirin	çişini yapmak	faire pipi	to wee-wee (b.b), to go pee pee
lûlû bike !, lûlû !, çizê bike ! bilo bilo !, belo belo ! : mîz bike !	çiş !	fais pipi !	wee-wee ! (b.b), go pee pee
lûlû, çizê : mîz, destava piçûk, pêşav	çiş	pipi	wee-wee, pee pee
maç maç, pû'pû' : 1) dengê maç kirin û maç jê standinê ye, 2) maç, paç, ramûsan	öpücük	bisou	kiss
mamo : mam, ap	amca	tonton	uncle
me'ik : berx	oğlak	agneau	lamb
me'e, me'me' : pez, mîh	koyun	mouton	sheep
memî : xwarin, xurek	mama, yemek	nourriture pour enfant	baby food
même, memo, mîmî : mêjok, memik : 1) mêjok, memik, 2) memik, çiçik 3) li hin deveran ji bo avê jî dibêjin	1) emzik 2) meme	1) tétine 2) sein, téton	1) pacifier 2) nipple
mi'o, te'te', çêlê : çêlek, çêl, manga	inek	vache	cow
na na na ! : ji bo ku zarokan aş bikin vê dibêjin	çocukları yatıştırmak için söylemir	se dit pour apaiser les enfants	said to appease children «shh-shh»
nanî, nene : nan	ekmek	pain	bread
naynay kirin, nîna kirin : dîl kirin, govend girtin, reqisîn, dans kirin	oynatmak	faire danser	to make someone dance
naynay bike !, naynay !, nîna bike !, nîna !, : dîl bike !	oyna !	danse !	dance !
nono : kinc û cilên nû	yeni elbise	vêtement neuf	new clothes
papîk : tiştên ku dixin pêyên zarokan	çocukların ayaklarına giydirilen	chausson	baby slippers
papol : solên (pêlavên) zarokan	çocuk ayakkabısı	chaussure d'enfant	baby shoes
pepe : nan. Lin hin deveran ji bo ku zarok xwarina xwe bixwe vê peyvê dibêjin	1) ekmek, 2) ye !	1) pain, 2) mange !	1) breat, 2) eat !
pepo, papo, pepê, pêtik, pep : pê. Li hindek deveran pepo ji bo nan jî dibêjin	ayak	pied	foot
piçê, tixo, 'olik : golik	dana	veau	calf
pifo, pifok, fifok, fifo : xwarina germ	sıcak yemek	repas chaud	hot meal
pişo : pisîk, pişîk, kitik	kedi	minou, miaou (chat)	pussy (cat)
pitê ! : bebeka keçînî. Ji bo gazîkirina bebeka keçînî jî dibêjin.	dişil bebek	bébé (de sexe féminin)	baby girl
pitik : zaroka piçûk, dergûş	bebek	bébé, nouveau-né	baby
pito : bebekê kurînî. Ji bo gazîkirina bebekê kurînî jî dibêjin.	eril bebek	bébé (mâle)	baby boy
pixk ! : ji bo ku zarokan bi henekî bitirsînin vê dibêjin		hop là !	
qoço, tek lolo !: gava ku dixwazin bi zarokan re qoç bilîzin vê dibêjin	toslama	donner un coup de tête	to butt (with the head), billy buck
qulopanî, qulopinc : navê lîstika teqle avêtinê ye	takla	culbute	somersault
şoşo kirin, soşî kirin, şoşî kirin : şûştin	yıkamak	laver	to wash
taytay kirin, dardar kirin, tena (tinê) kirin, westê kirin : li ser pêyan sekinîn	ikı ayak üstünde durabilmek	se tenir debout	to keep oneself up
taytay bike !, taytay !, tay ! dardar bike !, dardar !, westê bike !, westê !, tena (tinê) bike !, tena (tinê) ! Li hin deveran, gava ku mezin dixwazin zarok li ser pêyan rawestin, dibêjin : "tinê tinê, bejna dinê": li ser pêyan bisekine !	bebeklerin ayakta durmaları için söylenir	debout ! (se dit pour les bébés qui commencent à se tenir debout)	stand-up ! (expression to encourage babies to start standing upsy-daisy
tetik : lepik, destkêş, destgork	eldiven	gant	glove
tîtî, tîtik, çîçî, tîtik : lîstok	oyuncak	joujou, jouet	toy
tîq ! : ji bo ku zarok bikenin vê dibêjin	gül bana, gülsene !	fais risette	smile, give me a smile
toto : qûn	kıç, popo	fesse	bottom, butt
ufe bûn: germ bûn	sıcak olmak	être chaud	to be hot
ufe : germ e !	sıcak	chaud	hot
uve bûn: sar bûn	soğuk olmak	être froid	to be cold
uvvv : sar e !	uv !, soğuk !	froid	cold
wişik, pişik pişik: gava ku dixwazin zarok bikenin tiliya xwe li lêvan didin û vê dibêjin	haydi gül !	fais risette !	give me a smile !
xitik, xeto : bebeka keçînî	dişil bebek	bébé féminin	baby girl
xûçê, xwekê !: 1) xwîşk, 2) xwîşkê!	bacı	frangine, petite soeur	little sister
navên gehînekên biserpêyan ketina zarokan	**çocukların ayakta durabilme evreleri**	**étapes d'évolution des enfants jusqu'à ce qu'ils se tiennent debout**	**stages of babyhood until they stand**
1 - qûnçûçkî, qûnçûçî, liqûnrûniştin, li ser qûnê rûniştin di vê gehînekê de zarok 5 - 6 mehî ne û êdî dikarin li ser qûna xwe rûnin.	kıç üstü oturabilmek (5-6 aylık çocuk)	se tenir en position assise (vers 5,5 - 6 mois)	to sit up (about 5,5-6 months)
2 - qûnkişk, qûnxişk gava ku zarok dikarin xwe li ser qûna xwe bixişînin û herin.	kiç üstü ilerleme	se traîner sur les fesses	to scoot on one's backside
3 - zikkişk, zikxişk, xuşîn di vê gehînekê de zarok dikarin xwe li ser zikê xwe bixişînin û herin.	yüz üstü sürüklenerek ilerleme	avancer en rampant à plat ventre	to crawl on one's stomach
4 - çarlepîk, çarlepk, çarpîk, çaplûk, çepelî gava ku zarok dikarin bi çarlepkî bi rê ve herin.	emekleme	marcher à quatre pattes	to crawl on all-fours
5 - taytay, tenatena, tenêtenê, westêwestê, dadar gava ku zarok nû dikarin li ser pêyan bisekinin.	ayakta durabilmek	pouvoir se tenir debout	to stand upright (erect)
6 - gavavêtin gehîneka ku zarok êdî dikare gav biavêje.	yürümeye başlamak, adım atmak	faire les premiers pas	to take one's first steps, to toddle
7 - kostekqetandin, bendikqetandin zarok êdî dikare xweş bi rêve here. ji bo vê jî bendekî (kostek) piçekî xav bi herdu pêçiyên mezin yên zarok ve girê didin û dihêlin ku ev bi rêveçûnê wî bendî biqetîne.	ipini koparmak, kendi başına yürüyebilmek	il est devenu autonome pour marcher	he can walk by himself, on his own toddler

Îdyomên kurdî

(IV)

Amadekar : Mustafa AYDOĞAN
Hemîd KILIÇASLAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
bi çar çavan girîn, bi xwe de pûkîn	iki gözü iki çeşme ağlamak, gereksiz yere sürekli yakınmak, şikayet edinmeyi alışkanlık edinmek	se plaindre à tout propos, à tort	to complain about everything for no reason
bi der û ro de çûyin : bi ser de barîn, rijîn, (Xwedê dayê, tê de digevize)	çok zengin olmak, mal içinde yüzmek	être très riche, nager dans l'opulence	to be very rich rolling in wealth (rolling in money)
bi dê û bav kirin ; cî bi cî kirin	yerli yerine oturtmak, kanıtlamak	étayer solidement	to prove, establish
bi korayî (nezanî) ketin nav	körü körüne bir işe girmek	s'engager aveuglement	to undertake blindy
bi ser çavên xwe de mîstin : xelk ji xwe dûr xistin; pê re bazar nebûn	itici olmak, kimseyle anlaşamamak	repousser, éloigner les gens; être impossible à s'entendre avec	to be repelling people, to be repulsive
bi ser kodika tije girîn	tok karna, varlığa rağmen ağlamak, yakınmak	pleurnicher, se lamenter sans manquer de rien	to lament while lacking nothing to snivel, to whine
bi şilfa... xwe ketin	çabasız zahmetsiz servet sahibi olmak	faire fortune sans efforts (grâce à un mariage, etc.)	to make a fortune without effort (eg by marriage)
bila kumê me li ser keçeliya me be, bila serê gurrî di bin kum de be...	külahımız kelimizi örtsün, kırılan kol yen içinde kalsın	que le chapeau cache bien notre crâne chauve ; lavons en famille notre linge sale	let's wash our dirty linen in private
bilind firîn	yüksek uçmak	avoir des prétentions excessives, irréalistes	to have excessive (unrealistic) expectations
bilind firîn û nizm ketin	yüksek uçup alçak düşmek, umduğunu bulamamak	prétendre voler haut et tomber bas	pride comes before a fall
bilind kuxîn	büyüklük iddiasında olmak	prétendre jouer dans la cour des grands	to give oneself airs
bilûra (li) ber guhê gê (gayî) ye : wekî ji dîwêr re bêjî, deng nabe xwe û bi ya xwe dike	bildiğini okumak, kulak asmamak	jouer de la flûte pour un boeuf (qui n'entend pas la musique); parler en vain, parler à un mur	talking to brick a wall, to speak in vain
bin cil (berr) kirin	hasıraltı etmek, sümen altı etmek	laisser sans réponse une demande, mettre sous le boisseau	to shelve a matter, to leave unanswered (requests)
bin şil bûyîn	ayıplı, kusurlu olmak, gizli aybı olmak	avoir des casseroles, avoir des choses à cacher	to have something to hide
binguh (belegoşk) germ kirin: lê xistin	kulaklarını okşamak, tokat vurmak	donner une gifle	to slap, smack
bin xwe dagirtin	altını doldurmak, yükünü tutmak, köşeyi dönmek	faire fortune	to get rich
bin çengê wî germ kirin	kurşunlamak	fusiller	to shoot
bin filitî ye, bin avêtî ye, goşt daye pisîkê	kızlıktan düşmüş	elle est déflorée	she was deflowered, lost her virginity
binfilitî	savurgan, dipsiz kuyu	prodigue	profligate, spendthrift
bi nan û perçeyekî li ber gerîn	dünden razı olmak, işe teşne olmak	être tout prêt pour ; ne pas demander mieux	to be eager to do it, to be chafing at the bit
beqa nekirin, av negihiştin ser, av bi ser de nexwarin ; di cîh de mirin	düşüp anında ölmek	tomber raide	to drop dead
bê bintar	asılsız, esassız	sans fondement	without any basis, baseless, bottomles
ba di ber de nare /naçe	dört dörtlüktür, eksizsiz ve mazbuttır	c'est du béton, impeccable, travail parfait	watertight, solid, impeccable, flawless, perfect
bask (perr) tune pê bifire, ji kêfa piyê wî/ wê erd nagire	sevincinden uçmak	fou de joie, sur un nuage	ecstatic, on cloud nine
benê xwe qetandin	ipini koparmak	rompre ses attaches	to sever ties (with family, morale)
brayê xwarinê	iyi gün dostu	ami des beaux jours	fair weather friend
birê bûkê, serê biskê	imtiyazlı, torpilli	privilégié, favorisé, qui a la part belle	priviledged, favoured
bi erdê de çûyîn, ketin binê erdê	utançtan yerin dibine girmek	passer sous terre (de honte)	to hide one's head in shame
kerê yekî ajotin	birinin ardından konuşmak, dedikodusunu yapmak	médire, dire du mal de quelqu'un	to slander, talk behind someone's back
bi şûnîkan bi şûna yekî ketin	giyabında birine öfkelenmek, söylenmek	maugréer, pester contre quelqu'un (en son absence)	to curse, nun doun s.o. (in his/her absence)
bizmarê tiştekî danîn (xistin) avê	ipe un sermek, aldatarak oyalamak	avancer des prétextes creux, inconsistants, renvoyer aux calendes grecques	to make vain excuses, to put sth off indefinitely
bi yekî ve bûn benîşt	birine sakız gibi yapışmak, peşini bırakmamak	être collant, importun, importuner	to importune, to dog s.o., to stick to s.o. like glue
çêleka ser pirê : her kesê ku tê karê xwe pê dike	her gelenin işini gördüğü kişi	bonne à tout faire, personne utilisée par tout le monde	jack-of-all-trades
çêleka zer, çêleka nîsê	kendi sütüyle dolu bakraçı tekmeleyip döken inek; emeklerini boşa harcıyan	la vache qui renverse par un coup de pied le seau rempli de son lait, personne qui après avoir fait du bon travail détruit les fruits de son travail	s.o. who does a good work then turns around and destroys the fruits of his labor
bû doza Ereba, hilka Erebê, bû mesela gayê Kanika	yılan hikayesine dönüştü	histoire interminable, problème insoluble	a long-winded story, something that never ends
bû wek şêxê pê li bizota dike, filfil (îsot) ketiye qûnê	paniğe kapılmak, çok acele etmek	être sur le feu, se précipiter	to panic, to rush
bû noka li kevir : ji hev belav bûn	çil yavrusu gibi dağılmak	se disperser aux quatre coins du monde	to be scattered to the four corners of the world (globe)
bû dizê sola (çovê) xwe	pabucunun hırsızı olmak, haklı iken haksız duruma düşmek	(litt.) Devenir le voleur de ses propres chaussures; se trouver en position de coupable alors qu'on a raison	to be considered at fault when one is actually (in the) right, (litt.) "to steal one's own shoes"
bû kurkê qetyayî ; ne bi kuştin tê ne bi hiştin : bûye cil kete mil	ne atılır ne satılır	quelqu'un ou quelquechose dont on ne sait que faire, qu'on ne peut ni jeter ni garder	a person or thing that one doesn't know what to do with, should one keep it or get rid of it ?
canê yekî kirin (wekî) serrad	birini ateşli silah ile delik deşik etmek	cribler quelqu'un de balles	to riddle s.o. with bullets

canê yekî xirt xirt kirin, kert kert kirin : dan ber kêran	birini bıçak ya da hançerle delik deşik etmek	cribler quelqu'un de coups de couteau ou de poignard	to stab s.o. over with a dagger or a knife, to stab in the back
caw cawê te, meqes meqesa te ye; caw cawê te ye;	köy senin harman senin ; at ata biçirrîne : heta dikarî derewan bike bildiğin kadar	(litt.) La toile est tienne, les ciseaux sont tiens ; tu peux la couper à ta guise ; se dit de quelqu'un qui ment avec exagération, sans retenue	litt. "the cloth is yours, the scissors are yours : cut the cloth as much as you like" ; said of an incorrigible (inveterate) liar
cemeda ser dilê xwe helandin ; dilê xwe rihet kirin	emeline ulaşmak	assouvir sa soif, sa vengeance	to satisfy, assuage, quench (thirst revenge)
cewdikê xwe vala kirin	kurdunu dökmek (cinsel)	tirer un coup (sexuel)	to have a quickie (sexual encounter)
cewdikê wî tije bûye	kurtlanmış (cinsel)	il est en rut	he is on rut, horny
cicokî ketin rê : peyatî û destvala bi rê ketin	yaya ve eliboş (silahsız) yola koyulmak	se mettre en route à pied et sans armes	to set out on a trip.. on foot and unarmed
cîhê lê dimîze giha lê şîn nabe : pirr no ye	o kadar hırçın ve belalı ki işediği yerde ot bitmez	il est tellement belliqueux et dur que là où il pisse l'herbe ne pousse pas	the grass does not grow where he urinates, he is very tough
bê dev û şîpan e	patavatsız	impertinent, irréfléchi	who talks at random and thoughtlessly, tactless, one who talks off the top of his head
cila wî bê berwêr e : doq e	lafını bilmez, nerde ne diyeceğini bilmez	il parle à tort et à travers ; il est impertinent	he talks a lot of nonsense, he knows no limits (in speaking)
cilka (berka) xwe ji avê derxistin : ji heqê xwe hatin	kendi kendine yetmek, idare etmek	se débrouiller, s'en tirer	to extricate oneself (from difficulties), to manage, to be self-sufficient, to get by
cilkirina gê piştî baranê	iş işten geçtikten sonra davranmak	(litt.) revêtir le boeuf après la pluie ; agir trop tard	to act too late when it's all over, to close a stable door after the horse has bolted
cilka bênamûsiyê kişandiye serê xwe; cilik kişandiye serê xwe ; kumê bênamûsiyê daye serê xwe	rezilliği kabullenmek, hakkında söylenenleri duymamazlıktan gelmek	se résigner à l'opprobre ; ne pas agir contre l'infamie	to resign o.s. to disgrace (infamy), to do nothing to counteract a scandal
cineta bi minet : qenciya bi minet	başa kakılan iyilik	faire du bien à quelqu'un et le lui rappeler sans cesse	not to let s.o. forget that you've done them a favor
cinikên (cinên) wî hatine dorê ; cinik hatinê	deliliği tutmak	retrouver ses vieux démons	to revert to an earlier state of insanity to have a relapse
curma ser cîrana ye	ceremesini başkasına ödetmek /çektirmek	faire payer à autrui ses fautes	to mahe others pay for one's own faults

Ferhengoka *Hawarê*

(IV)

Amadekar : Zinar SORAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
rêvîn, rêving	kirli	sale	dirty
hevêrk : herêm	bölge, mıntıka	district	district
zergoz : bi latînî *Carya fraxinifolio*			
bizo, bizî	kara ağaç	orme	(wych) elm
tanî kirin	çitlemek	entourer de haies	to hedge
tanî : ji darên berû, spindar û mazûyan çê dibe; bi heriyê diseyînin dikin çît			
çît	çit	haie	hedge, fence
olî : xaniyê du qatî, binê wê gom e, serê wê menzeleke mezin a pêşvekirî ye	iki katlı köy evi, altı ahır, üstü oturulacak ev	maison à deux étages dont le premier sert d'étable	two story house whose first floor is used as stable
navko : xaniyê yek qatî	tek katlı ev	maison sans étage	one story house
jûvan : poşman, peşîman	pişman	qui a du regret	regretful, sorry, remorseful
rejû, reşû, rejî	kömür	charbon	charcoal
avdiz : di kelehan de riya dizî ya ku tê de dikarin avê bînin	kalelerde suyun getirtildiği gizli yol	aqueduc secret d'une forteresse	secret water conduit (of a fortress)
direh : garisê spî	ak darı	millet	millet
fetandin, fetihandin	ekilmemiş bir araziyi ziraate hazırlamak	défricher une terre et la rendre cultivable	to bring land into cultivation
bêrm	krater gölü	lac de cratère, lac de montagne	crater mountain lake, small mountain lake
şkev : qabek ji dar çêkirî	tahtadan kap	boîte ou récipient en bois	wooden box or vessel
wişk, werşeq, weşek	vaşak	lynx	lynx
qwîz, kûze	sansar	putois	Martes foina, polecat, skunk
kurîbeşk : kurebeşk	porsuk	blaireau	badger
heftar : keftar	sırtlan	hyène	hyena
sîxur	köstebek	taupe	mole
segavî	kunduz	loutre	otter
marmarîşok, gumgumok, balîfrezk, şemşemotik	kertenkele cinsleri	variété de lézards	types of lizard
sêvil, sêvelok, xilt, koremişk	tarla faresi	rat des champs	field mouse
zof, sarmar, şermar, bijmar, jarmar	kırkayak, çiyan	mille-pattes	centipede
tîrmar, tîremar	ok yılanı	couleuvre à collier	grass snake
hişkeber, dîwarê hişkeber	harçsız (duvar, bent)	(mur, muret) construit par empilement des pierres sans ciment	stone wall built without cement duy-stone wall
bereste, berheste, kevirheste	çakmak taşı	pierre à briquet	flint-stone
pandî : panêr	bekçi, nöbetçi	gardien, garde	guard, sentry
pandîgeh	gözetleme ya da nöbet yeri	poste de garde	sentry box, cabin
bazgûrî, başkûrî, berzûrî	yakarma	supplication	supplication
xwe bazgûrî, başkûrî, berzûrî Xwedê kirin	Tanrıya yakarmak	supplier le Seigneur	to implore, to beg the Lord
qelaçe : çeper	küçük kale	fortin	small fort
hêreker	şahit, tanık	témoin	witness
tinawir : xwedan tîn	canlı, diri	vivant	alive, living
lêvok, lêpok	eğlendirici	amuseur, comique	entertainer, comedian
lêvokî kirin	eğlendirmek	amuser	to entertain, to amuse
pîşekar	1) kahya, 2) teşrifatcı, sunucu	1) intendant, 2) présentateur	1) factor, manager (of estate), 2) presenter, introducer (of pers.)

KURMANCÎ
MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE
© INSTITUT KURDE DE PARIS
106, rue La Fayette, 75010 Paris - France
Directeur de la publication : **Reşo ZÎLAN**
Réalisation : **S. ILITCH & M. HASSAN**

hejmar 23 payîz 1998

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya Kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan
Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna Biskops Arnöyê ya 23yemîn

5-11 nîsan 1998

Civîna 23emîn ya *Kurmancî* li Biskops Arnöyê (Swêdê) di navbera 5 û 11ê nîsana 1998 de çêbû. Di vê civînê de kesên beşdar li ser termên aborî, îdyomên kurdî, nifrînên kurdî, devoka Qerejdaxê, nexweşiyên heywanan, endamên laş û îdyomên jê çêdibin û ferhengoka *Hawarê* xebitîn.

Di vê civînê de Mistefa Aydoğan (Mêrdîn), Lutfî Baksî (Xerzan), Rojen Barnas (Diyarbekir), Michael Chyet (Waşîngton), Elîşêr (Wan), Rojan Hazim (Hekarî), Selam Nûman (Cizîr), Hemîd Kiliçaslan (Mêrdîn), Mehmûd Lewendî (Qerejdax), Kendal Nezan (Diyarbekir), Zinar Soran (Dêrik), Behroz Şucaî (Şikak), Newzad Şukrî (Dihok), Têmûrê Xelîl (Rewan), Memo Yetkin (Semsûr), Veysî Zeydanli (Bidlîs) û Reşo Zîlan (Agirî) beşdar bûn.

Encamên civînê di vê hejmara *Kurmancî* de tên belav kirin.

Devoka Qerejdaxê

(VII)

Amadekar : Mahmûd LEWENDÎ

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
pişo pişo kirin	yatıştırmak, küçük tavizlerle idare etmek	caresser dans le sens du poil, apaiser to appease, to ease	to stay on the right side of sb.,
pişrûng, pişrûk	1) tam yoğrulmamış hamur, çamur vb, 2) küçük ekmek kırıntısı, buğday unu 3) un, su ve tuzu karıştırıp hafif pişiril ve oğlaklara verilen bir yemek	1) farine, glaise etc. insuffisamment pétrie, 2) fine miette, 3) mélange de en farine, d'eau et de sel légèrement cuit donné en pâture aux agneaux	1) insufficiently kneaded flour, clay, 2) mixture of flour, water and salt, shightly cooked and given to lambs
pitik	bebek	bébé	baby
pizirik, pirzik, pizrik, pirzûk	küçük çoban, sivilce	bouton, pustule	pimple, pustule
kwînêr, kînor, kunêr	kan çıbanı	abcès	abcess
pizirîn : ji hev çûn (ji bo qumaş)	aşırı kullanılmaktan çözülmek, dağılmak	être élimé, s'élimer	to wear thin, to come apart (for a well-worm fabric)
pî	kol	bras	arm
pîj : şîşika gora, singik, sixrik	şiş, çorap şişi	aiguille à tricoter	knitting needle
pînc, pîç, bêjî	piç	bâtard	bastard
pingalî	yataklık etme, suçluyu koruma, barındırma işi	recel de malfaiteur	concealment of a criminal
pingalî kirin	yataklık etmek, suçluyu barındırmak	receler un malfaiteur	to conceal (a criminal)
pîqut, pîkin, hîçikkurt	yarım kol gömlek, yelek ve benzeri	manches courtes (chemise, gilet, etc.)	short sleeves (shirt, etc.)
pîr'abotk : pîrhevok, pîrabok	bebekleri kaçıran, insanları aldatıp beraberlerinde götüren efsanevi yaşlı kadın	mégères ou mauvais génies mythiques qui enlèvent des bébés, qui séduisent des gens et les emmènent chez eux, dont on peut se protéger par une aiguille ou un objet en fer	shrews or mythical evil spirits who kidnap babies, seduce people and take them to their home, against whom one can protect o.s. with a needle or iron object
pîrût	çıplak kollu	qui a les bras nus	bare armed
pîspîsk, firfirk	düdük	sifflet	whistle
pîşo	1) yanık bez kokusu, 2) kav	1) odeur de chiffon brûlé, 2) amadou	1) smell of burnt wool, 2) tinder
pîvazok	soğan yahnisi	ragoût d'oignon	onion stew
karî, kardî	dana ayağı	arum, pied-de-veau	calf's-foot, arum
pizpizêk, pirpizêk	kardelen	perce-neige	snowdrop
pîvong, pîvok	çiğdem ?	scille	spring squill
polat : pola	çelik	acier	steel
pozşimk, xizêm	hızma	ornement en or incrusté dans la narine d'une femme	woman's golden nostril ornament
post kirin, kevil kirin : bi kêrê guran		derisini yüzmek	écorcher un animal to skin (animal)

Termên hiqûqî

Amadekar : Veysi ZEYDANLI

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
serwerî	hakimiyet, egemenlik	souveraineté	sovereignty
serwer	hakim, egemen	souverain	sovereign
serdest	başat, ağır basan, hakim, üstün	dominant	dominant
serdestî	başatlık, ağır basma, üstünlük	domination, dominance	domination, dominance
karîn	iktidar	pouvoir	power
karîna siyasî	siyasi iktidar	pouvoir politique	political power
qanûn danîn	yasamak, kanun çıkarmak	légiférer	to legislate
qanûn danîn	yasama	législation	legislation
karîna qanûndanînê	yasama gücü	pouvoir législatif	legislative power
qanûndanêr	kanun koyan, yasa koyan	législateur	lawmaker
birêvebirin	yürütme	exécutif	executive
karîna birêvebirinê	yürütme gücü	pouvoir exécutif	executive power
dengdana pêbaweriyê	güven oylaması	vote de confiance	vote of confidence
desthilat	yetki	autorité	authority
deshilatdar	yetkili	responsable, qui a le pouvoir, l'autorité	who has the authority, responsible competent
ziyan	hasar, zarar	dommage, perte	damage, harm, loss
bêziyan	zararsız	inoffensif	harmless
ziyandîtî	mutazarar, zarara uğramış	lésé, qui a subi des dommages	injured, who suffers loss or damage
ziyankar, ziyanker	zarar verici, zararlı, zarara neden olan	nuisible, dommageable, préjudiciable	harmful, detrimental prejudicial
ziyanok	zarar verici	nuisible	harmful
kurmikên ziyanokî	zarar verici haşareler	insectes nuisibles	harmful insects

Peyvên kêmnas

Amadekar : Michael CHYET

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
serşivan	çobanbaşı	berger en chef	chief shepherd
şivan	çoban	berger, pâtre	shepherd
dûajo, dûşivan	yardımcı çoban, çoban yamağı	aide-berger	assistant shepherd
ajorî	sürüyü bir yerden bir yere götürme, sürme	déplacement d'un troupeau sur une longue distance	dispacement of a herd for a long trip
avrû, avrî	yiyecek, içecek artığı	restes de nourriture ou de boisson	remains of food or drink
bihitandin : hetikandin	rezil etmek	déshonorer, flétrir, couvrir de honte	
motk	fol	nichée	nest egg
caxî	meclis, cemaat	assemblée, réunion	meeting, assembly
civat û caxî : civat û cemaet, kesê civat û caxiyan : ehlî cemaet	ehli meclis	personne présentable, digne d'assister à une assemblée de village ou de notables	person honourable admissible to a village assembly
çemçemok, pelşimok, pirçimok, şevşevok, şevrevînk, perçemek	yarasa	chauve-souris	bat
dûş, tûş : rêz	sıra, hiza	ligne, rang	line, rank
di dûşa hev de	aynı hizada	sur la même ligne, dans le même rang	
erhede	herhalde	en tous cas	in any case
givande, kivande	uçurum, yüksek yer vs. kenarı	bord (d'un précipice, d'une hauteur, etc.) bordure, berge	bank, embankment
gosirmet : xerîb, ecêb	acayip, tuhaf	étrange, étonnant, bizarre	strange, amazing, odd
guşme : deste	deste, küme	groupe, escouade	bunch, squad, band
hewdik : hewda biçûk	çanak	écuelle, bol	wooden bowl
heşyenk	barınak, sığınak	abri, refuge	shelter, refuge
kemberok, petîşok	ebu cehil karpuzu	coloquinte	colocynth, bitter apple
kesk	Peygamber ya da velilerin kabrini saran yeşil kutsal örtü	voile vert, considéré comme sacré, recouvrant la tombe du Prophète ou des saints	green veil, considered sacred, covernig the Prophet's tomb or that of the saints
keska Pêxember	Peygamberin kabrini saran yeşil renkli kutsal örtü	voile vert sacré couvrant la tombe du Prophète	sacred green veil covernig the Prophet's tomb
mîntan	1) nimten, mintan, 2) gömlek	1) sorte de gilet bourrelé et brodé 2) chemise	1) a kind of heavy embroidered outer shirt, vest, waistcoat, 2) shirt
kirtnak, kirdane, kirdanek, kirdang	merdane	rouleau de boulanger	thick rolling pin, roller
tîr	oklava	rouleau de pâtissier	cookery rolling pin
mêlît, mêlîde : pêtiya gurr a agir	gür ateş alevi, yüksek alev	haute flamme	high flames
pezkogiro, pezoguro : lîstika gur û pez	kurt-koyun oyunu, geleneksel kürt dansı	danse traditionnelle kurde imitant le jeu du loup et des moutons	traditional Kurdish dance imitatnig the game of wolf and sheep
piraştin (bipirêje !)	türetmek, yaratmak	engendrer, créer, générer	to beget, to create, to generate
pirqîn	aniden gülme	éclat de rire	roar of laughter
pirqîn pê ketin	aniden gülmek,	éclater de rire	to burst out laughing
tesele kirin	yoklamak, kollamak, kontrol etmek	tester, contrôler, vérifier	to test, to control, to verify
hevûdu tesele kirin	biribirini yoklamak	se tester	to test o.s.
lê tesele bûn	erişmek	parvenir	to reach
vezel, fayke	kazak	chandail	sweater
vanqor : beraz	yabani domuz	sanglier	wild boar
xuçkanîk = kuçkanîk			
cinh	sopa	gros bâton, trique, gourdin	thick stick, cudgel bludgeon
kevezan : gopal	baston	canne	cane
çortan : ji ermenî, çor : hişk, tan : dew : dewê hişk, keşk			

Cureyên endamên laşê mirovan û îdyomên jê çêkirî

Amadekar : Reşo ZÎLAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
bejin : bal, qam	boy	taille	height, stature
bejinzirav	ince boylu	svelte, qui a la taille fine	
bejindirêj	uzun boylu	grand, qui a une taille élancée, haute	
bejinkurt, nivçe	kısa boylu	petit, de petite taille	
kinik	uyumlu ufak tefek	menu,e, mignon,e	
bejinqut, kupîşî	kısa ve dolgun	courtaud, trapu	shortish (person), stocky
bejinpot, bejinbihost, qambihost	çok kısa boylu, bir karış boylu	très petit (de taille), haut comme un empan	
bejin avêtin, bejin dan	boy vermek, büyümek	pousser, grandir (de taille)	
bejin revandin	aniden fazla boy vermek	grandir soudain et rapidement	
navbejnî	orta boylu	de taille moyenne	
poto	cüce, çok kısa	nain, très petit	
bejinbilind	uzun boylu, selvi boylu	de haute taille	
birû, birî, birh, birhî	kaş	sourcil	eyebrows
birûkevan	keman kaş, yay kaş	sourcils arqués	arched eyebrows
birûqeytan	kaytan kaş	sourcils fins et longs	thin and long eyebrows
birûbadayî	kıvrık kaş	sourcils recourbés	curly eyebrows
birûzirav	ince kaş	sourcils fins	thin eyebrows
birûqalind	kalın kaş	sourcils épais	thick eyebrows
birûqelem	kalem kaş	sourcils fins et longs	long, narrow eyebrows
birûgurr	gür kaş	sourcils touffus, fournis	bushy eyebrows
birrûpan	geniş kaş	sourcils larges	broad eyebrows
birûpirç	çatık kaş, çatma kaş	sourcils qui se rejoignent	eyebrows that join
bijang, mijang, mijûlank, mijgul, mişkulî, mojgun	kirpik	cils	eyelash
bijangdirêj	uzun kirpik	cils longs	long eyelashes
bijangbadayî	kıvrık kirpik	cils recourbés	curly eyelashes
bisk	zülüf, zülf	aigrette	aigrette

biskbitêl	tel tel zülüf, tel zülüflü	aigrette avec des cheveux non tressés	aigrette made with single threads
biskbadayî	lüle zülüf, büklümlü zülüf	aigrette bouclée	curly aigrette
biskxelek	halkalı zülüf	aigrette avec des cheveux en forme d'anneaux	aigrette with ringed hair
çavbeloq, çavbelok, çavpeqle, çavzeq	fırlak gözlü	qui a des yeux globuleux	protruding eyes
çavpeqyayî, çavdirhayî	patlak gözlü	qui a des yeux exorbités	popeyed
çavreş	kara gözlü	aux yeux noirs	black eyed
çavbelek	koyu kara gözlü	qui a des yeux noirs et blancs intenses, profonds	intensely white and deep black eyed
çavxezal	ahu gözlü	qui a des yeux de gazelle	gazelle eyed
çavzer	bal rengi gözlü	qui a des yeux couleur de miel	honey eyed
çavmêşînî	ela gözlü	qui a des yeux couleur de noisette	hazel eyed
çavşûjin	ufak gözlü	qui a de tout petits yeux	small eyed
çavê xwe zîq kirin	gözlerini dikerek bakmak	fixer du regard	to gaze fixedly
çavşaş, çavwîr, wîr, çavvir, çaver, çavlo, çavliba, xêl, çavxêl, şaştirme, çavxwar	şaşı gözlü şaşı	louche	crosseyed, squint-eyed
çavşikestî	yapışık kapaklı göz	qui a des paupières collées, déficientes	who has falling eyelids
çavxumar	mahmur gözlü	qui a des yeux languissants	languid eyed
çavkeşpik	badem gözlü	qui a des yeux d'amande	almond eyed
çavkesk	yeşil gözlü	aux yeux verts	green eyed
çavşîn	mavi gözlü	aux yeux bleus	blue eyed
çavkizî	görme bozukluğu	trouble de vision	vision disorder
çavmezin, çavgir	iri gözlü	qui a de gros yeux	big eyed
çavbel	gözleri fincan gibi geniş olan	yeux écarquillés	someone wide-eyed (saucer-eyed),
çavzêlk, çavzilk	göz seyirme tiki	tic de clignotement des yeux	one who cannot stop blinking
çavkew	keklik gözlü, gözleri ve kirpikleri siyah olan	qui a des yeux et des cils noirs comme ceux d'une perdrix	one who has black eyes and eyelashes like partridge's
çavbikil	sürme gözlü	qui a mis du khol autour des yeux	one who has collyrium/eyeliner around the eyes
çavperçifî, çavperç, çavwerîmî, çavnepixî	şişik göz	aux yeux enflés	with swollen eyes
çavbaz	1) şahin bakışlı, 2) hovarda	1) qui a des regards de faucon, 2) qui cherche à séduire, dragueur,euse	1) falcon eyed, 2) flirtatious
çîrt, kêvjik, şîlaq	çapak	chassie	rheum from the eyes, crust round the eyes
sût	gök mavisi	bleu ciel, azur	azure, sky blue
çavvajî	ters istikametlere bakan gözler	strabisme divergent comme une girouette	divergent strabism
çavtibiqî	çukur gözlü	qui a des yeux enfoncés	deep-set eyes
çavholîk	fırıldak gözlü	qui a des yeux mobiles	
çavkesper	çakır gözlü	qui a des yeux bleu-gris	greyish blue eyed
çavtepişî	çekik gözlü	qui a des yeux bridés	who has slanting eyes
çavsor : 1) har, şerar, belakir, 2) zordest, zorker	1) gözü kan bürümüş, 2) zorba	1) qui voit rouge, 2) brutal, violent	1) one who sees red, 2) bully, violent
çavnepişî	şişkin, uykulu göz	qui a les yeux bouffis	puffy eyed
çavbirçî	aç gözlü	avide, insatiable	greedy, insatiable
çavbilind	gözü yükseklerde olan, muhteris	ambitieux	ambitious
çav vekirî	açık göz	malin, éveillé, intelligent	clever, sharp, smart, shrewd
çavlider	çapkın, gözü dışarda, cinsel arayış içinde	libertin, qui est en quête incessante d'aventures sexuelles	libertine, one in permanent search of sexual adventures
çavtirsiyayî, çavşikandî, çavşikênandî	sinmiş, gözü korkmuş	intimidé, qui a peur aux yeux	intimidated, daunted
çavnebar	kıskanç, çekemeyen	envieux	envious
çavpîs	kem gözlü	qui a mauvais oeil	evil eyed
çavreşî : kumreşî	kıskançlık	jalousie	jealousy
çavtarî	gözü kararmış	hors de lui, qui a perdu son contrôle	beside oneself
çavberjêr : şermok, fedîkok, fediyok	utangaç	timide, qui a les yeux baissés	shy, timid, bashful
çavxerab, çavçepel	kız ve kadınlara kötü gözle bakan	qui convoite la femme d'autrui	one who covets s.o. else's wife
çavhîz, çavqehpe	orospu gözlü, gözüyle zina işleyen	qui dévore des yeux, qui déshabille des yeux	someone who undresses (a woman) with his eyes
çavdarî	bakım	soin, entretien	care, upkeep
çavdijwar, çavtûj	keskin bakışlı	qui a des yeux perçants	one who has a sharp view
çavînî, çavînokî, çavavêjî, çavînkerî, nezerî	nazar	mauvais oeil	evil eye
çavpoş	göz yuman, görmemezlikten gelen, hoş gören	qui ferme les yeux, qui fait semblant de ne pas voir, tolérant	s.o. who shuts his eyes, who pretenis not to see ; tolérant
çavqayîm	gözü pek	brave, preux, qui n'a pas froid aux yeux courageous	bold, brave,
çavşil : ji girî re hazir	sulu gözlü	pleureur,euse, qui pleure facilement	crybaby, one who cries at the drop of a hat
çavçep, şaş	şaşı	louche	cross-eyed
çavtijî, çavtêr, çavnebirçî	gözü tok	rassasié, qui ne convoîte rien	contented, not covetous
çavpîvî	göz kiyası, göz kararı	jaugeage, estimation d'un coup d'oeil	gauging, estimate
çene, çenge, erzink, argûşk, lam	çene	menton	chin
çenexwar	eğri çeneli	menton tordu, de travers	with a crooked chin
çeneya bikort, çeneya kort	gamzeli çene	menton avec une fossette	chin with dimple
çenetûj	sivri çeneli	menton pointu	with pointed chin, sharp-chinned
çenebaz, çenesist	çenesiz, çenesi düşük	bavard	chatterer, talker
çok, çong, jinû, junî, kabok	diz	genou	knee
çokşûjin, çokşijûn	sivri diz kapaklı	qui a le genou pointu	(with) pointy knees, pointed-kneed
çokgirover	yuvarlak, yassı diz kapaklı	qui a le genou rond	(with) round knees, round-kneed
çokreş	kara dizli (fazla çalışmaktan)	qui a le genou usé (noirci) à force de travailler (sous le soleil, etc.)	with knees blackened by work (in the sun etc.)
çoksist	diz dermanı azalmış, dizi çözülmüş	qui a les jambes molles	weak-kneed
çokqerimî	dizi uyuşmuş	qui a le genou engourdi	(with) kneas that have asleep, knees whose blood circulation has been cut off
çîp, çîm, çîq	baldır, bacak	jambe	leg
çîpxwar	eğik bacaklı	qui a des jambes torses	with crooked/twisted legs
çîpzirav	ince bacaklı	qui a des jambes fines, effilées	thin-legged
çîpdirêj	uzun bacaklı	qui a des jambes longues	long-legged
çîplûle	ince uzun bacaklı	qui a des jambes longues et fines	with long and thin legs
çîphijik	çırpı bacaklı	qui a des jambes d'allumettes	bean pole
teşkgur : ên ku di meşê de çok û teşkên wî li hev dikevin	çarpık bacaklı	qui marche les pieds en dedans	pigeon-toed
çîpwerqîle	kavis bacaklı	qui a les jambes arquées	bow-legged
çîprût : 1) bêheya û bêşerm, 2) kesê ku dizî û karê xirabdike, 3) keç û jina çîp tazî	1) hayasız, 2) hırsızılık ve kötü işler yapan, 3) baldırı çıplak kız, kadın	1) éhonté, effronté, 2) malfaiteur, 3) femme qui a les jambes nues	1) shameless, cheekey, 2) malefactor, law breeke, 3) bare-legged woman

Îdyomên kurdî

(V)

Amadekar : Hemîd KILIÇASLAN
Mistefa AYDOĞAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
Dinya li ba wî çardê nisanê ye	dünya umurunda değil, onun için dünya her zaman günlük güneşlik	il est insouciant ; tout va toujours bien pour lui	he is carefree ; all is always well for him
çaroxa gemarê : rûqayiş, rûçarix, fedî nake, rûyê wî çaroxa gemarê ye	yüzü katır derisi gibidir, hayasızdır	(litt.) il a le cuir dur ; il est effronté	he is shameless
çav ber dan	bir şeye ya da birine göz koymak	convoiter qch ou qn	to covet s.o. or sth
çavê yekî şikênandin : tirs an sawa xwe xistin ser yekî	yıldırmak	intimider qn	to intimidate s.o.
(ji yekî/ê re) çav şikênandin : çav kirin, çav qurçandin, çav riqandin, çav dayin, çav kirin	birine göz kırpmak	faire de l'öil à qn ; donner une öillade	to wink, to blink
çav jê şkestin	bir şeyden ya da birinden korkmak, yılmak	être intimidé par qch/ ou qn, avoir peur	to be intimitaded, to be afraid
çav li der	gözü dışarda	qui convoite sans cesse	who has his eyes on something or someone else
çav birçî, çavbirşî : ê bi risqê xwe qaîl nabe	doyumsuz, aç gözlü	insatiable	insatiable
çavnebar bûyîn	kıskanmak, çekememek	être envieux	to be envious
çavê te bar nade/ nabe, çavê te ba hilnade, çavên te bara nagirin	çekemiyorsun, kıskanıyorsun	tu es envieux, tu envies	you are envious
çav li deriyan bûn	gözü dışarda, başkasının karısında kızında olmak	convoîter la femme ou les filles d'autrui	to covet s.o. else's wife or daugthers
çav li deriyan, xwelî li seriyan	gözü dışarda olanın sonu rezalettir	qui ne cesse de convoiter finit dans l'indignité	who by ceaseless covets ends up in disgrace
çav li destan bûyîn	başkalarından istemeyi alışkanlık edinen, başkasına bağımlı olan, başkasına bel bağlayan	avoir l'habitude de solliciter autrui, dépendre économiquement des autres, compter sur autrui	to be used to sollicit others, to rely on others ; to be dependent on others to rely on others
çav tê birîn, çav birîn, çav jê birîn	gözü kesmek	se sentir capable, à même de faire qch.	to feel capable of
çavê kul derman kirin, cemeda ser dil helandin	taşı gediğine koymak	faire mouche, taper dans le mille	to hit the nail on the head
çavên wî/wê hene	kem gözlüdür	il/elle a mauvais öil, il/elle porte malheur	he/she is evil eyed
çav bi serê wî ve hene : bîra tiştan dike, riya dinyayê dizane, bi fehm e	töreleri bilir, başkalarını düşünür	il est au fait des coutumes, il se souvient d'autrui	he knows the habits ; he is tactful he recalls, he remembers others
çav lê ketin, çav lê kirin	özenmek, taklit etmek	imiter, singer	to imitate (others'), to fake
çavnexel, çavpan : bêxîret	başı öne eğik, gayretsiz	qui a la tête baissée, qui ne réagit pas aux insultes et outrages	who does not react to insults and affronts, cowardly
çav pê ketin	gözü ilişmek, görmek, karşılaşmak	entrevoir, apercevoir, rencontrer, rendre visite	to notice, to catch sight of, to meet
çavpêketin : dîtin, dîdar, ziyaret	görüşme, karşılaşma	entrevue, visite, rencontre	interview, visit, meeting
çavzexel	gözü hilede olan, hilekar	qui cherche à tromper, trompeur, fourbe	deceiver, deceitful, treecherous
çav girêdan : xapandin	aldatmak	tromper	to deceive
çêleka kundokî an kandewî	gebe kalmıyan ve sağılabilen inek	vache laitière stérile	sterile milk cow
çêleka bi ga : ji bo jinên doxînsist	peşinde çok erkek koşturan kadın	(litt.) vache en chaleur; femme qui a des relations avec plusieurs hommes	cow in heat ; woman who has several lovers
çêleka li şûvê dizê : pirr gemarî, bê ser û ber	çok kirli, başıboş	très sale, dépenaillé	very dirty, ragged
çêleka xizanan	dört gözle beklenen, geç yaşta çocuk bekleyen bir kadın	se dit pour une femme avancée en âge qui attend un enfant très désiré	for a woman who gets pregnant late in life and everyone is awaiting the birth of the child
çêleka zerî, zêdinkiyan, çêleka nîsê	iyi bir iş yaptıktan sonra onu personne tahrib eden	qui détruit le fruit de son propre travail	who destroys his own work
çivîka wîtwîtanî : kesê ku bi nezaniya xwe him xwe him dora xwe dide xesarê ; *çivîka wîtwîtanî* *tu bi heseba nizanî* *te mala xwe xera kir* *konê min î reş jî li ser danî*	yanlışlık ve deneyimsizlikleriyle hem kendisinin, hem de çevresinin ağır hasara uğramasına neden olan	personne dont les calculs se révèlent faux et qui par ses erreurs cause sa perte et celle de ses proches	s.o. who miscalculates and who through his erros ruins himself and his next of him
ço di şikeftê de hilnayê	artık dayanılmaz, tahamül haddini aştı, çizmeyi aştı	ça suffit, ça dépasse les bornes, ce n'est plus possible de supporter	that is enough, that is unbearable
çû ber golikan	ıskartaya çıkmak, değersizleşmek, itibarını yitirmek	être discrédité, déconsidéré, être mis au rebut	to be discredited, thrown on the scrap heap
çawa avêt xerab hat	işi bir türlü iyi gitmiyor	ses affaires ne marchent pas du tout	things are going badly
dan ber dilê xwe	gücenmek, kızmak	être vexé	to be upset
dil hiştin/ hêlan	kırmak, gücendirmek	offusquer, offenser qn.	to offend
dil mayîn	alınmak, gücenmek	s'offusquer, s'offenser	to be offended
da dilê wî : kêr gihîşte hestî	canına tak etti	il est à bout de patience	the last straw, it becomes intolerable
dan navê	içine vermek	agir sans retenue, dépenser sans compter	to act or spend without limit or consideration
damar nayê, damar lê naxe	damarı vurmuyor	il ne bronche pas	he does not react
dana Xwedê	Allah vergisi	don de Dieu	God's gift
dar di devê hevdu de rakirin	it gibi dalaşmak	se battre comme des chiens	to fight savagely like dogs
dan rastê, xwe eşkere kirin	açığa vurmak, ifşa etmek	révéler, dévoiler, divulguer	tu unveil, to disclose, to divulge
dan ber, berdan	palavra atmak	mentir sans retenue	to lie without limit, excessively
dara bin xwe birîn, li kodika xwe xistin, bi nanê xwe lîstin	bindiği dalı kesmek, ekmeğiyle oynamak	scier la branche sur laquelle on est assis	to saw off the branch on which one is sitting
dar ji binî birîn	köprüleri atmak	couper les ponts	to burn one's bridges
darikê miradan, deriyê miradan, girê miradan, deriyê ku miradan dibe serî	murad kapısı, murada kavuşturan	qui exauce les vöux, qui permet l'accomplissement des voeux des amoureux, des femmes stériles, etc.	to grant wishes, who allows the wishes of lovers, of sterile women to be fulfilled
darikê pelûlê, darikê gebolê	fitneci, fesat, her işe burnunu sokan, fesat konkuması	qui fourre son nez partout, intrigant	who sticks his nose into every thing, scheming a great mischiefmaker

dartelaqî, yaxurî, topfelaqî, torfeleqî, ketûber, destgurkî, kevgurkî	rastgele, tesadüfen	par hasard, par chance	per chance, by haphazard, at random
dêlik bi ba ye, dêlik li ba ye, se ji Bexda ye	kösnük dişi ta Bağdattan it cezb eder	(litt.) si la chienne est en chaleur le chien arrivera de Bagdad; c'est elle qui attire les mâles	(litt.) if the bitch is on heat the dog will come from Bagdad
deqê wî ber bi gule ye	işini garantiye almış	il a garanti son affaire ; il est sûr de son fait	he has made sure his business
deraxa wî fire ye	büyük oynuyor	il joue grand, il joue dans la cour des grands	he play big
derbend filitiye	ipin ucunu kaçırmış	il a perdu le contrôle, il est dépassé par les événements	he has lost controle of the events
dergûşkî ketin, ke!ikanî ketin	yenişememek, berabere kalmak	faire un match nul, une partie nulle (lutte, sport)	to draw a match
pata mayîn	oyunda berabere kalmak	faire une partie nulle (jeu de cartes)	
derpê bi qûnê ve zeliqî	yumurta kapıya dayandı	in extremis, quand la situation devient sérieuse	at the very last minute, when the situation has become serious
derpê ket nav lingan	şaşırmak, paniğe kapılmak, telaşlanmak	paniquer, s'alarmer	to panic, to become alarmed
derziya wî di ber serê wî de ye	bağımlılığı yok, nerde sabah orda akşam	il est libre comme un oiseau	he is free like a bird
dest birin ber xwe : xîret kirin, bizav kirin	gayret göstermek, cüret etmek	lever la main, réagir	to react, to be zealous
destê belayê : yê ku ji destê wî bela çêdibe	belalı, şerut	belliqueux, querelleux	troublesome, bellicose
destbelav : dijminê malê xwe	savurgan, müsrif	prodigue, gaspilleur	prodigal, lavish
destê yekî dirêj bûyîn : destê yekî dirêj bûn	nüfuzlu olmak	avoir le bras long, être influent	to be powerful/ influential
destdirêjî kirin	1) tecavüz etmek, 2) hırsızlık etmek	1) agresser, 2) voler, dérober	1) to attack, 2) to steal, to rob
dest avêtin	el atmak, teşebüs etmek	entreprendre	to undertake
destê bi tinê : 1) kesê bi serê xwe, bê pişt, 2) wahîd	yalnız başına, destekçi ve mütefiki olmayan	personne seule, sans soutien et alliés	lonely person who has no allies
destê bin kevir	sıkışık, çaresi çukışı olmayan	coincé, dans l'impasse	stuck
destnepaqij, destpîs	güvenilmez, kirli işler yapabilen	non fiable, capable de voler, de méfaits	unreliable, capable of stealing, of misdemeanor
destê min di bin darê wî de ye	birine minet borcu olmak, bağımlı olmak	être redevable envers qn, être dépendant de qn	to be dependent on s.o. to be indepted to s.o.
destê xwe di hemû qulan de kirin, tiliya xwe, an pozê xwe xistin hemû qulan	her deliğe parmağını sokmak, her şeye burnunu sokmak	fourrer son nez partout, se mêler de tout	to stick one's nose into everything, to meddle in everything
destê xwe jê şuştin	umudunu kesmek	s'en laver les mains, y renoncer	to wash hands ; to give up
destê wî hevdu xwarin	sabırsırzlıkla beklemek	attendre avec impatience	to await with impatience
destê xalo qot	para ver	donne-moi de l'argent	give me money
destteng bûyîn	ekonomik yönden sıkıntıda olmak,	être financièrement dans la difficulté	to be financially in a difficult situation
dest hilanîn	el kaldırmak, direnmek	lever la main, s'insurger	to raise one's hands, to revolt against
dest lê hilanîn	işi hızlandırmak	accélérer le rythme de son travail	to speed up one's work
destpaqij	güvenilir, temiz işler yapan	fiable, qui a les mains propres	reliable, who has clean hands
destpelînk, despelk	el yordamıyla	à tatons	groping
desttengî	mali darlık	difficulté financière	financial difficulty
destvala, destxalî, destêvala	eli boş	mains vides	empty hands
çira wî di eniya wî de ye : rizqê wî fireh e	kısmeti boldur	il est favorisé par la chance, il est né sous une bonne étoile	he is favored by fortune he was born under a lucky star
çember ji ber hilatiye : pîvan jê re nameye	ölçüyü kaçırmış, haddini bilmez	il dépasse la mesure, il dépasse les bornes	he knows no limits (in behavior)
çend kum bêxwedî mayîn	çok kişi külahsız kaldı (öldü, öldürüldü)	beaucoup de gens sont morts (bien des chapeaux sont tombés)	many people have been killed (litt. many hats have fallen)
çeqçeqî : pirpeyv, şewşewokî	çenesi düşük	très bavard, moulin à paroles	some one who never shuts up, chatterbox

Ferhengoka *Hawarê*

(V)

Amadekar : Zinar SORAN

kurdî	**tirkî**	**fransizî**	**îngilîzî**
averê bûn	sapmak, ana yoldan ayrılmak	dévier	to deviate
kulabî	çengel	croc, crochet	hook
gergeşîn	ateş ocağı, çok sıcak azapyeri	fournaise	furnace
tûle : se, kûçik	köpek	chien	dog
tûlê asîtanê : seyê ber derî	eşik iti, kapıda bekleyen it	chien de garde	guard dog
şehsiwar	iyi binici, şahsüvar	cavalier émérite	good horseman
çix !	hoşt	interjection utilisée pour chasser un chien	noise made to frighten away a dog
lîwan : eywan	eyvan	anti-chambre, hall d'entrée	hall, antechamber
pêşkepî : pozber	rakip	rival	rival
dimdar	artçı	arrière-garde	rearguard
bebir	kaplan	tigre	tiger
şêbisk : bisk	zülüf	aigrette	aigrette
şabisk : biskê rakirî	ucu kıvırık zülüf	aigrette recourbée	curved aigrette
nîvgirav	yarım ada	péninsule	peninsula
tajang	kamçı	fouet	whip
warkor, ocaxkor, korocax, tûtikbirî, bê zuriyet	züriyetsiz	sans descendant	without descendants
kordûnde, bêdûnde	erkek çoçuğu olmayan	sans fils	without son
zeybeq, zîbeq	civa	mercure	mercury, quicksilver
bismût	bizmut	bismuth	bismuth
demsaz	samimi arkadaş, sırdaş	confident, intime	confident, intimate
demsazî	samimi arkadaşlık, sırdarlık	amitié intime, intimité, confidence	intimate friendship, intimacy, confidence
serencam	sonuç	conclusion, résultat	conclusion, result
serencam kirin	sonuçlandırmak, sonuca bağlamak	conclure	to conclude
nişkegavî	sürpriz	surprise	surprise

haf	mukabil, huzur	en vue, chez, auprès, en présence;	in sight, at some one's place;
blêç	şimşek	éclair	lightning
neynika dîdevariyê	periskop	périscope	periscope
kok kirin	akort etmek	accorder	to tune (instrument)
kok	akort	accord (mus.)	state of being in tune
nekokirî	akortsuz	désaccordé	out of tune, discordant
kokirî	akortlu	accordé	in tune
klîta kokê	akort anahtarı	clé d'accord	tuning-key
kos : defa şer, defa hawarê	savaş davulu, kös	grosse caisse utilisée pour appeler à la guerre	big drum used in calling for war
qereqef : mey, şerab	şarap	vin	wine
bejteng	kıstak	isthme	isthmus
avteng, tengav	boğaz	détroit	straits
balbaz, esker, serbaz	asker, er	soldat	soldier
balbazî, eskerî, serbazî	askerlik, erlik	service militaire	soldiership, military service
hêsû, hesû, aso	ufuk	horizon	horizon
nalbenîşk, zembelîşk, balîşne, navbalîv	yastık	traversin	pillow, bolster
gumrah	yolunu şaşırmış	égaré	lost, astray
gumrah bûn	yolunu şaşırmak, kaybetmek	s'égarer	to ramble, to loose one's way

Bêje û termên rêzdariyê

Amadekar : Rojan HAZIM

kurdî	**tirkî**	**fransizî**	**îngilîzî**
hewe teşeyek we ye hingo teşeyek hun e. Li hin navçeyên Kurdistanê ji bo rêzdariyê ji bo kesekî ji hewe/hingo bi kar tînin			
navê hewe bi xêr ?	adınız ?	comment vous appelez-vous ?	what's your name ?
hetikî	rezil, rüsva, kepaze	déshonoré, vil, infame	vile, contemptible, disgraced, scoundrel
hetikandin	rezil, rüsva etmek	déshonorer, flétrir, couvrir d'opprobre	to disgrace, to dishonor, to humiliate
hetikîn	rezil, rüsva olmak	se couvrir d'opprobre, être déshonoré	to be disgraced, to be put to shame
xwe hetikandin, hetika xwe anîn, hatika xwe birin	kendini rezil, rüsva etmek	se couvrir d'opprobre, de honte	to put oneself to shame
hetiketî, hetkehî	kepazelik, rezalet	déshonneur, scandale, ignominie	dishonor, infamy, ignominy, scandal
rêz : hurmet, qedr, qîmet	saygı, kadir	respect, estime	respect, esteem
birêz	saygı değer, sayın	estimable, honorable	honourable, esteemable
rêza yekî girtin	birine saygı göstermek, kadrini bilmek	manifester du respect, de l'estime envers quelqu'un	to show respect, esteem for sb.
rêzdar	saygın, muhterem	respectable	respectable
rêzgir, hurmetkar	hürmetkar, saygılı	respectueux	respectful
rêzdarî	saygınlık, ihtiram	respectabilité	respectability
rêzgirî	saygılılık, hürmetkarlık	attitude respectueuse	respectfulness
di gel/bi silavên germ	sıcak selamlarımla	avec mes salutations chaleureuses	(with my) warm regards
spêdeya te (we, hewe) bi xêr	hayırlı sabahlar	bonne journée	have a good day
roj baş	iyi günler, merhaba	bonjour	hello
navroja te bi xêr (li milê Hekarî û Behdînan di silavdayina musulman û ne musulmanan de nîvro bi kar tê)	öğlen hayırlı olsun	(litt.) bon midi !	(litt.) have a good midday !
êvar baş	iyi akşamlar	bonsoir	good evening
êvara te (we, hewe) bi xêr an xweş	iyi akşamlar	bonne soirée	have a good evening
şev baş	iyi geceler	bonne nuit	good night
şeva te (we, hewe) bi xêr an xweş	hayırlı geceler	bonne nuit	have a good night
xeweke xweş, xew xweş	iyi uykular	bon sommeil	have a pleasant sleep
bi xatirê te, bi xatira te/hewe		Allaha ısmarladık	au revoir goodbye
mal ava, malî ava	evin şen ola, teşekkür	merci, que ta maison soit prospère	thank you
berxwudar be, xêrandar be	berhüdar ol, sağol	que Dieu te bénisse, merci	God bless you, thank you
Xwedê ji te razî be	Allah senden razı olsun	que Dieu soit satisfait de toi, merci	God be happy with you, thank you
oxir be	uğurlar olsun	(litt.) bon augure ! bon vent !	good omeh, good sign
bi xêr biçî	güle güle gidesin	bon retour, rentre bien	farewell, take care
oxira te ya xêrê be	uğurlar olsun	que ton augure soit bon, rentre bien	may yours be a good omeh, take care
rêya te vekirî be	yolun açık olsun	bon voyage, que ta route soit ouverte	safe trip, may your road be open
qewet be ! mandî nebî !	kolay gelsin (güçlü ol !)	(litt.) bonne force ! bon courage (pour quelqu'un qui est en train de travailler)	cheer ! bestrong !
Xwedê qewetê bide	Allah yardımcın olsun	que Dieu te donne de la force	May God give you strength
bereket be ! (bêrî, bêder, bazirganî)	bereketli olsun	qu'elle (la récolte) soit abondante (pour quelqu'un qui travaille dans les champs ou les vignes)	May it be plentiful (said to a person who is working in the fields or in the vineyards)
qewet xweş be	sen de güçlü ol (kolay gelsine cevap)	que tu aies la force aussi ; merci !	Be strong too ; thank you !
Xwedê bereketê bide, bereket li malê te	Allah bereket versin, evine bereket	que Dieu donne de la prospérité; que tes biens soient prospères	May God give prosperity ; may your goods be prosperous
bijî , bijît : aferîn, her hebî	yaşa	vive	long live !
sihet be, xweşî be !	sıhhatler olsun !	bonne santé, se dit à quelqu'un qui vient d'avoir (prendre) un bain, de se couper les cheveux ou de se raser	good health to you ! Said to one having had a bath, haircut or a shave
kefaret be, kefareta gunehan be, derbasbûyî be !	geçmiş olsun !	que cela soit une expiation, que cela soit du passé ! (formule de sympathie que l'on adresse à qn venant de subir une épreuve (maladie, emprisonnement, accident, etc.)	may this be an expiation, may this belong to the past ! (words of sympathy addressed to s.o. who has just gone through bad times (illness, imprisonment, accident etc.)

KURMANCÎ
MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE
© INSTITUT KURDE DE PARIS
106, rue La Fayette, 75010 Paris - France
Directeur de la publication : Reşo ZÎLAN
Réalisation : S. ILITCH & M. HASSAN

hejmar 24 Payîz 1998

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya Kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan
Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna Biskops Arnöyê ya 24emîn

Civîna 24emîn ya ***Kurmancî*** li Biskops Arnöyê (Swêdê) di navbera 17 û 24ê çirî 1998an de çêbû. Di vê civînê de kesên beşdar li ser îdyomên kurdî, çend peyvên kêmnas li milê Hakariya, devoka Qerejdaxê, ferhengoka *Hawarê*, hin şaşiyên rêzimanî, termên komputerê, termên matematîkê, termên rêzdariyê xebitîn.
Di vê civînê de Mistefa Aydoğan (Mêrdîn), Lutfî Baksî (Xerzan), Rojen Barnas (Diyarbekir), Michael Chyet (Waşîngton), Elîşêr (Wan), Rojen Hazim (Hekarî), Selam Nûman (Cizîr), Hemîd Kiliçaslan (Mêrdîn), Mehmûd Lewendî (Qerejdax), Kendal Nezan (Diyarbekir), Zinar Soran (Dêrik), Behroz Şucaî (Şikak), Newzad Şukrî (Dihok), Têmûrê Xelîl (Rewan), Memo Yetkin (Semsûr), Veysî Zeydanli (Bidlîs) û Reşo Zîlan (Agirî) beşdar bûn.

Encamên cîvînê di vê hejmara ***Kurmancî*** de tên belav kirin.

Termên matematîkê

Amadekar : Hemîd KILIÇASLAN

kurdî	tirkî	fransizî	ingilîzî
kirarî	işlem	opération	operation
çar kirariyên bingehîn	dört temel işlem	quatre opérations de base	the four basic operations
kirar	işleyen, operatör, fail	opérateur	operator
wekhev	eşit	égal	equal
wekhevî	eşitlik	égalité	equality
= nîşana wekheviyê	eşitlik işareti	signe d'égalité	equality sign
hevber	eşdeğer	équivalent	equivalent
hevberî	eşdeğerlilik, eşdeğer olma	équivalence	equivalence
wekhev kirin	eşitlemek	égaliser	to equalize
kêmek	eksi	moins	minus
zêdek	artı	plus	plus
a + b : a zêdek b	a artı b	a plus b	a plus b
jimar	sayı	nombre	number
hejmar	numara	numéro	number
reqem	rakam	chiffre	digit
reqemên romayî	roma rakamları	chiffres romains	roman numerals
jimarên tam	tam sayılar	nombres entiers	whole numbers
jimarên cot	çift sayılar	nombres pairs	even numbers
jimarên kit	tek sayılar	nombres impairs	odd numbers
jimarên pêşimîn	asal sayılar	nombres premiers	prime numbers
jimarên şikestî	kesir sayılar	nombres ordinaux	ordinal numbers
jimarên rastî	gerçek sayılar	nombres réels	real numbers
jimarên xwezayî	doğal sayılar	nombres naturels	natural numbers
xal	nokta	point	point
xêz	çizgi	ligne	line
rastexêz	doğru çizgi	ligne droite	straight line
xêza xwar, xwarexêz	eğri çizgi	ligne courbe	curved line

Termên rêzdariyê

Amadekar : Rojen HAZIM

kurdî	tirkî	fransizî	ingilîzî
germav baş, germav xweş	sıhhatler olsun (hamamdan ya da kaplıcadan sonra)	formule de voeux de bonne santé dite à qqn qui vient de prendre un bain ou une douche	congratulatory phrase said to someone after a bath or shower or sauna
çavên we ronî	gözünüz aydın	(litt.) que vos yeux soient lumineux ! formule de bienvenue ou de félicitation dite aux proches de quelqu'un qui rentre de voyage ou d'une épreuve (maladie, prison) ou qui vient d'avoir un événement heureux (naissance)	(litt.) may your eyes be bright. When something for which one has been waiting finally happens, one is congratulated with this formula
Xwedê silametiyê bide, silametî be, Xwedê saxiyê bide, Xwedê saxî û silametiyê bide, Xwedê xweşiyê bide; Xwedê xêr û xweşiyê bide, saxî be, saxî û silametî be, xweşî be; derbazî be, Xwedê li te bê rehmê, Xwedê li ciyê te bê rehmê; şîfa xêrê be, nivîna xêrê be !	hasta ziyaretinde söylenen ifadeler: geçmiş olsun; Allah şifalar versin; Allah sağlık ve selamet versin	formules de voeux de bon rétablissement utilisées lorsque quelqu'un rend visite à un malade; prompt rétablissement !	get well soon or speedy recovery ! said when visiting the sick
behî : sersaxî, serxweşî	taziye, başsağlığı	cérémonie de présentation de condoléances	ceremony of presentation of condolences
behîçin	taziyeye giden	personne qui rend une visite de condoléances	one who pays a condolence call
behîdar	ölü evi, yas sahibi	proches du défunt, endeuillé	bereft or bereaved, in mourning
hawar, hewar	imdat	secours !	help !
çûn hawara yekî	birinin imdadına gitmek	aller au secours de qqn	to come to the rescue or help of s.o.
hawarî, sersaxî	taziye, başsağlığı	cérémonie de présentation de condoléances	ceremony of presentation of condolences
çûn hawariyê	taziyeye gitmek, başsağlığına gitmek	faire une visite de condoléances	to pay a condolence call
şîn	yas, matem	deuil	mourning
zêmar	şiven	lamentations	lamentations; dirge
serê te (we, hewe) sax be; serê te/we xweş be ; yên mayî sax bin, bila hûn sax bin ; Xwedê sebrê bide	başınız sağ olsun; kalanlar sağ olsun, Allah sabır versin	formule de condoléances dite aux proches du défunt : (litt.) bonne santé à votre tête, bonne santé à ceux qui restent, que Dieu donne la patience ! condoléances !	formula of condolence (litt.) may your head be safe!
lebê, libê	efendim, buyrunuz	oui (très poli); plaît-il	yes (very polite); please? what did you say?
lêbê şêrîn, libê şêrîn	libê'ye verilen kibar yanıt	réplique polie à "libê"	polite answer to "libê"
belê	efendim	oui (poli)	yes (polite)
belê şêrîn, beliya te li dinê	belê'ye kibar yanıt	réplique polie à "belê"	polite answer to "belê"
nexêr	(kibarca) hayır	non (poli)	no (polite)
kerem ke (kin)	lütfen; lütf edin, kerem buyrun	s'il te (vous) plaît ; je t' (vous) en prie, faites-moi la grâce de...	please (when inviting s.o. or offering something)
fermo	buyrun	s'il te plait	please (sing.)

fermon	buyrunuz	s'il vous plaît	please (plur.)
keremdar bî (bin), xudan kerem bî	kerem sahibi ol (olun)	à toi (vous) l'honneur, la grâce	reply for 'kerem ke' (litt.) may you be full of grace
ser çava hatî; di (li) ser çava hatî; ser sera hatî	hoş geldin, başgöz üstünde geldin	(litt) sois venu sur mes yeux, sois le bienvenu	welcome
ser çava biçî, ser sera biçî; li ser çavan biçî	başgöz üstüne; güle güle	rentre bien, (litt.) en marchant sur mes yeux ; bon retour	return safelly, (litt.) walking on my eyes; have a safe trip
bi xêr hatî, bi xêr û silamet hatî	hoş geldin	sois le bienvenu	welcome
bi xêr biçî, bi xêr silamet biçî	güle güle git; uğurlar olsun	bon retour	return safely
riya te vekirî be	yolun açık alsun	bonne route, rentre bien	have a safe trip: get home safely
bi xêr û silamet here û were	güle güle git, güle güle gel	bon voyage, reviens-(nous) vite	bon voyage, have a safe trip, come back soon
hêvî kirin, lava kirin, tika kirin	rica etmek	prier, supplier	to beg
hêvî dikim, lava dikim, tika dikim	rica ederim	je t'en prie	I beg you, please
berxudar bî; xêrdar bî	berhudar (mutlu) ol, Allah seni bağışlasın, sağol	que Dieu te garde; soit heureux	may God protect you
ez benî	bendeniz, efendim	votre serviteur	your servant
ez xulam, ez xidam	hizmetçiniz	votre serviteur	your servant
destê te(we) radmîsim an maç dikim	ellerinden öperim	je baise vos mains (formule de respect dite envers une personne plus âgée)	I kiss your hands (formula of respert to social superior or elder)
têm destên te(we)	ellerinden (ellerinizden) öperim	je te(vous) baise les mains; je vous embrasse les mains	I kiss your hands
têm çavên te(we)	gözlerinden (gözlerinizden) öperim	je te baise (embrasse) les yeux (formule d'affection dite par une personne plus âgée à des jeunes personnes	I kiss your eyes (formula of affection to social inferior or young person
têm serê te	babanın evli kızı yada peder gelini için : başından öperim	formule d'affection dite par le beau-père à sa bru ou par le père à sa fille mariée : je t'embrasse la tête	I kiss your head (formula to daughter or daughter in law)
têm rûyên te	yanaklarından öperim	je t'embrasse sur les joues	I kiss your cheeks
emir dirêj bî, jî dirêj bî	çok yaşa, ömrün uzun olsun	(litt.) que ta vie soit longue, longue vie	may you live long!
Xwedê te bihêle	Allah seni bağışlasın	que Dieu te garde	God save you! or God preserve you
têm milê te	kadınların kayın peder, din adamları ya da yaşlı ve saygılı kişiler için : kolundan öperim	formule de respect dite par des femmes pour les hommes âgés et respectés : je t'embrasse le bras	I kiss your arm (formula said by a woman to an older man, to show respect)
mil tewaf kirin	kadınların din adamlarının kolunu öpmesi	(pour une femme) baiser le bras d'un religieux	(for woman) to kiss the arm of a man of religion
qewraşa te me	kadın için : hizmetçinim	je suis votre servante	I am your maidservant
cariya te me	kadın bir büyük için: kölenizim	je suis ton esclave; ta servante (formule de respect dite par une femme pour un homme âgé ou respecté)	I am your slave or your servant (formula of a to woman to an old or respected man)
silavan lê bike	selam söyle	dis-lui/leur mon bonjour, mes salutations	give my regards (to the folks at home)
wekîlê silavan be	soranlara selam söyle;	transmets mes salutations à ceux qui demandent de mes nouvelles	convey my regards (to your family)
bi pê û par be (ji bo bûkê)	gelin getirildiğinde söylenir: ayağı kıdemi uğurlu olsun	que la mariée vous apporte bonheur et prospérité	(may your bride) bring you happiness
Xwedê we (bi hevra) kal û pîr bike	yeni evlilere söylenir: Allah sizi birlikte yaşlandırsın, aynı yastıkta yaşlanasınız	formule de voeux pour les nouveaux mariés : que Dieu vous fasse vieillir ensemble	may you grow old together
Xwedê we bi hev şa bike	yeni evlilere söylenir: Allah sizi birlikte mutlu etsin	formule de voeux pour les nouveaux mariés : que Dieu vous rende heureux ensemble	may God make you happy together
daweta we pîroz be, ser xêrê bê, li ser xêrê be	düğününüz kutlu olsun	formule de félicitations dite lors d'une fête de mariage: (litt.) que vos noces soient sacrées ou qu'elles portent bonheur ; bonne fête de mariage !	congratulations (on your marriage)
şahiya we bi xêr û xweşî be an bi xêr û şahî be !	düğününüz şen olsun, iyi eğlenceler!	qu'elle soit belle et joyeuse votre fête de mariage	best wishes on your wedding
neqşe li serê te; aqûbet li serê te	darısı başına	je te souhaite le même (événement heureux)	I wish the same (happy event) to you
bêhnişîn, bênijîn	hapşırmak	éternuer	to sneeze
xewişkî bûn; xirmaş bûn	uyuklamak	sommeiller	to doze
xewnark: xewna xweş	renkli, güzel rüya	beau rêve; rêve doux, agréable	pleasant dreams
xewnarkan bibîne!	tatlı rüyalar gör	fais des beaux rêves	have pleasant dreams
têr bijî, pir bijî, her bijî	hapşırmadan sonra: çok yaşa	après l'éternuement: à tes souhaits!	bless you (after a sneeze)
pir bijî, bi emr û jî, sed sal û hinkî di jî!	hapşıran çocuklar için söylenir: çok yaşa, yüz yılı aşkın yaşa	se dit à un(e) enfant qui éternue: longue vie, vis plus de cent-ans !	live to be a hundred (said to a sneezing child)
bihurîn, lê bihurîn, tê bihurîn; borîn, lê borîn	af etmek	pardonner, excuser	to forgive, to excuse
bibihure, bibore	af edersin	pardonne-moi	forgive me
bibihurin, biborin	af edersiniz	pardonnez-moi; excusez-moi	forgive me; excuse me
ez doza lê bihurînê dikim	afınızı dilerim	je vous demande pardon	I beg your pardon
li yekî negirtin	kusuruna bakmamak	ne pas tenir rigueur à qqn	not to hold s. th against s.o.
li min negire	kusuruma bakma	ne m'en tiens pas rigueur	don't hold it against me
qisûra min efû bikin	kusurumu af edin	pardonnez mes manquements; excusez-moi	excuse me
gerdana min aza bike; nan û xwoyê xwe li min helal bike; heqê xwe helal bike	hakkını helal et	affranchis-moi (de ma dette de reconnaissance): formule se dit lorsque des gens se quittent pour un long voyage ou une longue séparation	"free me" (from my debt of gratitude) formula used when people are about to be separated for a long time
cejna we pîroz be!	bayramınız kutlu olsun	(litt.) que votre fête soit bénie; bonne fête	may your feast be blessed
sala nû li we pîroz be; sala we ya nû pîroz be	yeni yılınız kutlu olsun	bonne année à vous	happy new year
gelek cejnan (sersalan) bibînî	çok bayramlar (yıllar) göresin	puisses-tu voir de nombreuses fêtes (années)	may you see many more (years)
di nav hizar eydan de bî	bin bayram göresin	puisses-tu être de mille fêtes encore	my you have a thousand more holidays (new / year / birthdays)
ev şahî li ber derê te jî be	darısı başına; bu şenlik kapında da olsun	que cette fête soit devant ta porte aussi (se dit en réponse à des voeux de bonne fête)	may this festival be before your doors too (reply to happy holiday wishes)
qenciya te ji bîr nakim	iyiliğini unutmayacağım	je n'oublierai pas le bien que tu m'as fait	I won't forget the good you have done to me
malî ava	teşekkür	merci (que ta maison soit prospère)	thank you (may your house be prosperous)
malavayî ji heq çêtir e	teşekür ücretten daha iyidir	remerciement vaut mieux que salaire	thanks are better than pay
mala te ava	evin şen olsun; teşekkür ederim	que ta maison soit prospère; je te remercie	I thank you; may your house be prosperous
min ji te minet e	sana minnetarım	je te suis reconnaissant; merci, je te suis obligé	I am grateful to you, obliged to you
silole, silek	alıngan	susceptible	easily offended, sensitive
destên te (we) sax; dest xweş; destê te ter û hêşîn be	ellerine sağlık; ellerin dert görmesin	se dit à la personne qui a préparé le repas : (bonne santé à tes mains! que tes mains soient saines et vertes !)	formula to s.o who has prespared a meal: may your hands be green to healthy
Xwedê zêde bike, zêdehî be, bereket lê be!	ziyade olsun ; Allah ziyade etsin!	formule utilisée lorsqu'on est invité à table et qu'on ne veut pas manger ou après avoir mangé : (litt.) que Dieu vous en donne ou que vous en ayez en abondance !	formula when invited to eat but don't want to: may God give you abundance
dereke te pê neêşe, noşî can be, bibe goşt û xwîn !	afiyet olsun; canına afiyet	se dit à qqn qui vient de manger ou boire : que cela te profite; que cela te fasse du bien!	to a guest: may this do you good
her hebe; timî hebe; daîmî be; qedîm be ; me kêm kir Xwedê zêde ke, Xwedê ciyê wî tije ke	yemek yedikten sonra ev sahibine söylenir : sürekli var olsun, Allah yerini doldursun!	formules dites par le convive après avoir mangé: que vous en ayez (de la nourriture) toujours! nous l'avons diminué, que Dieu le complète	by guests after a meal: may you always have some (food) — we have reduced it, may God replenish it

Îdyomên kurdî

(V)

Amadekar : Hemîd KILIÇASLAN
Mistefa AYDOĞAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
devê wî an zimanê wî li ber nagere	aşırı saygı ya da sevgiden dolayı kıramamak, dili varmamak	il se retient de dire qch de déplaisant à qn par respect ou par amour	he holds back from telling s.o sth. out of respect or affection
devê yekî şêrîn kirin	gönlünü hoş etmek; ağzına bal çalmak	faire plaisir à qn	to please s.o.
devê wî ji şîr şewitî pif dike dew, devê wî şewitî (ye)	ağzı süttten yanmış, yoğurdu üfleyerek yiyor	(litt.) sa bouche ayant été brûlée par du lait (bouillant) il souffle sur le petit-lait avant de le boire; chat échaudé craint l'eau froide	once bitten, twice shy
devê wî tije kirin	1) rüşvetle doyurmak; 2) bir çok kurşunla öldürmek	1) combler qn de pots de vin; acheter son silence; 2) cribler de balles	1) to buy s.o's. silence with a bribe; 2) to riddle s.o. with bullets
devê xwe kir/xist birîna xwe	sineye çekmek	se résigner ; souffrir en silence	to put up with ; to resign one self to
devê xwe venekirin; devê xwe miçandin	ağzını açmamak; hiç birşey söylememek	ne souffler (ou piper) mot ; rester coi	not to say a word, to keep mum
dev ji hev çûyîn	ağzı açık kalmak	rester bouche bée (d'admiration, d'étonnement)	to gape ; to be gaping in wonder /in astonishment/ in stupefaction
dewla dorê : kerê dorê	herkesin kullandığı, işini yaptırdığı kişi	personne dont tout le monde se sert pour ses affaires	person every one uses
dilê xwe jê re vekirin	içini dökmek; yüreğini açmak	se confier à qn	to confide in
dînikê bidîndoq : nedîtek, nedîtok	görmedik, görmemiş	parvenu	upstart
dîwar bi guh in	yerin kullakları var	les murs ont des oreilles	the walls have ears
dîwar hilweşiya, toz hilkişa, dîwar ket û toz hilat; dîwar ket û toz qîlor bû : bû û çû	oldu bitti	ce qui est fait est fait	what's done is done
dîwaro ji te re dibêjim, bûkê tu fahm bike ; dîwaro ji te re dibêjim lê bûkê ji te re davêjim	kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla	(litt.) je le dis au mur afin que la mariée le comprenne; faire comprendre à qn par allusions	to express oneself by allusions
di ber lingan (nigan) de çûyîn	1) ayak altında kalmak; 2) arada gitmek	1) être écrasé par les grands; 2) être dépensé en pure perte	1) to be crushed by the great; 2) to be used (exploited) uselessly
di bin de namîne : ji heqê xwe tê der	altında kalmıyor	il se défend; il répond aux propos des autres ; il ne reste pas redevable	to retort to another's statement; not to remain under any obligation
di curnê gund de rîtin; di kaniya gund de rêtin	içine etmek	(litt.) chier dans la fontaine du village; faire qch de scandaleux pour se faire remarquer	shit stirring to draw attention
di çavê xwe re kirin	gözüne kestirmek	1) convoiter qch ou qn; 2) se sentir capable de faire face à qn	1) to covet sth or s.o.; 2) to feel one's self able to face up to s.o.
di girtinikê de lêxistin; poz şkênandin; di pozê de lê dan	burnunu sürtmek	humilier qn	to make s.o. eat humble pie
di guhê gê de bûyîn, di guhê gê de razan	dünyadan bihaber olmak	(litt.) être dans l'oreille du boeuf ; être dans l'ignorance du monde; ne pas être au courant des nouvelles.	to be unaware of the world; not to be up to date
di kû re zirav e (bû), bira di wir re biqete; di kû re dişkê bila bişkê	nerden inceyse ordan kopsun; ne olacaksa olsun	advienne que pourra!	come what may!
di mal(ê) de mayin	(kız için) evde kalmak	(litt.) rester à la maison: rester vieille fille	remain a spinster
di nav tiliyan re avêtin	zapt edememek; ipin ucunu kaçırmak önleyememek	perdre le contrôle	to loose control
di ser guhê xwe de avêtin	ihmal etmek; ciddiye almamak	négliger; ne pas prendre au sérieux	to neglect: not to take seriously
dibêjin stewr e, dibêje bidoşe: dibêjin nêr e, dibêje bidoşe	laf anlamıyor; mümkün olmayanı istiyor	(litt.) je lui dis : l'animal est un mâle, il me dit de le traire; ne rien comprendre; demander l'impossible	(litt.) I told him it was a bull, he told me to milk it; to be unable to undestand s.th, to ask the impossible
dil hiştin/ şikandin	kalbini kırmak	froisser, vexer	to hurt, to upset
dil jê mayin	alınmak	être froissé, vexé	to be upset
dil giran bûyîn	gücenmek	se fâcher	to be heavy hearted
dil lê rûniştin	içine sinmek; güvenmek	consentir; acquiescer	to consent, to acquiesce
dil lê rûneniştin	güvenmemek; içine sindirmemek, kuşkulu olmak	ne pas avoir le coeur net, être suspicieux ou réservé	to be doubtful, or reserved
dil lê xistin: dil lê dan	kalbi çarpmak	battre (coeur); palpiter	to beat (heart); to flutter
niqutîn dil, ketin dil	içine doğmak	pressentir, avoir un pressentiment	to have a premonition
dil bi pirç e; dilreş e	duygusuz, merhametsiz, hesaplı	calculateur, sans coeur, insensible	cold hearted, calculating
dilê wî lê venabe	eski güveni tesis edemiyor	il ne peut plus l'apprécier comme avant	he cannot forgive and forget, he cannot appreciate s.o. like before
dil pê şewitîn/sotin	birine acımak, üzülmek	avoir de la peine, du chagrin pour qn	to be sorry for s.o.
dilê xwe lê rihet kirin ; dilê xwe tê de rihet kirin	gönlünce tatmin olmak ; isteklerini yerine getirmek	assouvir ses désirs ; réaliser ses souhaits	to assuage
dinya li ser serê wî gerand ; felek li serê wî gerand	dünyayı başına yıktı; feleğini şaşırdı	il fait crouler le monde sur sa tête ; il lui a infligé une punition terrible	he brought the world down on his head
diran di qirikê de	kinci, hesaplı, hain	sournois; traître, calculateur	sly, treacherous, calculating
diran lê qiriçandin ; diran lê çirikandin sîqilandin	diş bilemek	montrer les dents	bare one's teeth
diranê yekî bi cewrî rakirin	küçükken gözünü korkutmak	(litt.) arracher ses dents alors qu'il était un chiot : intimider qn dès son plus jeune âge	crush s.o.'s spirit from childhood
dixan bi erdê xistin	tozu dumana katmak, ortalığı karıştırmak	mettre sens dessus dessous : semer la pagaille	turn topsy tuvy, upside down
dixana kayê : fitneya domdar	uzun süren fitne, fesat	(litt.) fumée de paille : discorde ou querelle interminable	keep up a vendetta
di xwe re nedîtin	üşenmek	avoir la flemme	to be too lazy to do s.th
diz xwediyê malê girt	hırsız ev sahibini bastırdı	le voleur habile fait arrêter le propriétaire	the clever robber gets the owner arrested
dizên neqebekê; seyên neqebekê, kûçikên kormekê	aynı yolun yolcusu	du même acabit	of the same type, birds of a feather
dizê Xwedê	bulduğuyla yetinmeyen	non satisfait de ce qu'il a ou de ce qu'il gagne	not satisfied with what he has (or earns)
dobelan : dobelan bê reh e, gula wî tuneye bi baranê re çêdibe	domalan	truffe	truffle
dobelan e, ji erdê derketiye !	yerden biten domalan gibi köksüz, kimsesiz	il est seul, sans racine ni soutien comme une truffe	he is all alone, without a friend in the world
doşaniyek da û ukekî xwe vê re rêkir	astarı yüzünden pahallı iş yaptırmak	faire une mauvaise affaire ; perdre au change	make a bad bargain
doxînsist	uçkuruna gevşek olan,	volage, libertin(e)	libertine
dûjîn bûyîn	bitlenmek	être couvert de poux	to be lousy; to have lice, to be louse-infested

Devoka Qerejdaxê

(VIII)

Amadekar : Mahmûd LEWENDÎ

kurdî	tirkî	fransizî	ingilîzî
pudî : pidî, pidû	diş eti	gencive	gums
pûyîn	haşlanmış şeyleri avuca alıp sıkmak, sıkın yapmak	écraser un légume cuit, du pain, en faire des boulettes	to press or crush (cooked vegetables) in the palm of one's hand to eat them
qafik	çömlek parçası	morceau d'une poterie, tesson	fragment of pottery, shard
qir û qaf : kax	çanak çömlek parçası	morceau d'une poterie, tesson	fragment of pottery, shard
qafqor: qaşik, qaçil, qaşilk, qaşûlk, qalik, tîvil	kabuk	écorce, peau d'un fruit ou d'un légume	skin (of a fruit), shell, outer covering of anything
qaş kirin : qeşartin, qeşûr kirin, spî kirin	kabuğunu soymak	peler, éplucher	to peel
qamir : birdî : zilê nav tije û bê girêk	hasır sazı	jonc, scirpe	reed, bullrush
qamqulî : xwaro maro, çelexarî	çarpuk çurpuk	tordu, difforme	crooked, deformed
qarîn	feryat etmek	pousser un cri de douleur ou de détresse	to cry out (in distress or pain)
qartik	kurumuş yara kabuğu	croûte d'une plaie	scab (of a wound)
mird : mirdik, kenik	saç kepeği	pellicules	dandruff
qax	kurutularak kışa saklanan patlıcan, domates, sebzeler, vb	tomate, aubergine, légumes séchés pour l'hiver	dried vegetables (tomatoes, eggplant, etc.) stored for winter use
qazik : elbik	küçük tahta kova	petit seau en bois	small wooden bucket
qelênek : qelatik, qelînek	kavrulmuş nohut, buğday vb.	blé, poix-chiche etc. grillés et consommés comme amuse-gueule	roasted chick peas, etc. eaten as a snack
qels: qelîştek, kelîştek	yarık	fente, crevasse, fissure	crack, crevice, fissure
qemitîn, qemiyan, qumirîn, qemrîn	ateşe tutulan yada yaklaştıran dokuma maddesinin sararıp büzüşmesi	se déformer et jaunir après exposition excessive à une source de chaleur (pour un tissu, un vêtement)	to be singed (deformed and discolored by heat) (of cloth/fabric)
qereqûçk : qilîçk, qilîçek, qilîcan	serçe parmağı	auriculaire, petit doigt	little finger, pinkie
qerf û qûçik	alay, dalga	moquerie	mockery
tu qerf û qûçikê xwe bi min dikî	benimle alay ediyorsun	tu te moques de moi	you're making fun of me
qerimîn	yorgunluk hareketsizlik yada soğuktan uyuşmak	s'engourdir (de froid, de fatigue ou d'immobilisme)	to go numb, to become numb (with cold or fatigue
tevizîn : tezink girtin	kan dolaşımı yetersizliğinden uyuşmak	avoir des fourmis	to have pins and needles (in one's legs), one's legs have gone asleep
qerisîn	donmak	geler	to freeze
qertanoz	aşırı kartlaşmış olan hayvan veya insan	vieillerie, (personne ou bête), vieille peau, très âgée	old age
qertîş	kabuk, pul	écaille	scale (on skin)
qertîş girtin	kabuk bağlamak, pul bağlamak, pul pul olmak	être couvert d'écailles	to be covered with scales
qeşab : mehes, qeşaw	kaşağı	étrille	currycomb
qeşab kirin : mehes kirin	kaşağılamak	étriller	to curry
qetoberk, qetobeto : ben, werîs gava ku ji hev dikevin	lime lime olmuş ip yada urgan	corde usée, dont les brins se défont	frayed rope
qeyntirme	kantara, köprü, bina vb. kemeri	cintre (en architecture)	curve (architecture), arched (building)
qiçik : qeçik, pitik, bebik	bebek	bébé	baby
cîq: reşêle, reşçêle	kar kuşu	bruant des neiges	snow-bunting
qijik	karga; kimi yörelerde de saksağan	corbeau; dans certaines régions pie	crow; in some areas magpie
qijilandin : kelandina rûn, qijirandin	yağı kızartmak	faire bouillir le beurre, l'huile	to sizzle (butter, oil)
di rûnê xwe de qijilîn (qijirîn)	kendi yağında kızarmak	(litt.) cuire dans du beurre bouillant : ne pas tenir en place; s'agiter sans cesse	to be on hot bricks
qij qij : qijiqîn	kızaran yağın çıkardığı ses	bruit produit par l'huile bouillante	sound of sizzling oil
qilêrî : qirêjî	kirli, pasaklı	sale, crasseux, malpropre	dirty, filthy
qilêrî kirin	kirletmek	salir, souiller	to dirty, to make dirty, to soil
qilop : qop, qot ; tiliya qop ; destê qop	kesik kol, el ya da parmak	bras, main ou doigt coupé ou handicapé, handicapé (de membres supérieurs)	missing a hand, arm, or finger crippled (in arms or hands)
kût	ayağından sakat	handicapé de membres inférieurs	crippled, (in the legs)
qoto : leng	topal	boiteux	lame, crippled
kulek	aksayan	qui boite, boiteux	lame
kulekî bûn : licimîn, lingirîn, kulîn	aksamak	boiter	to limp
binmilk	omuz değneğî	béquille	crutch
qilopanî, qilope, qilopinçk	takla	culbute, cabriole	summersalt
xwe qilopanî kirin: qilopinçk vedan	takla atmak	faire une culbute	to turn a summersalt
qilopilo : kilopilo	dalavere, hile	escroquerie, fraude, filouterie	swindling, fraud, swindle, trickery, cheating
qilopilo kirin	dalavere çevirmek	escroquer, frauder, intriguer	to swindle (cheat); to plot, to intrigue
qilûz : milik : qiloz, kubik, qopik, qor, xûr	kambur	bosse	hump, hunch-back
qilûz bûn : xûz bûn	kamburlaşmak, eğilmek	devenir bossu; se courber	to be(come) hunchbacked/ humpbacked
xwe qilûz kirin : xwe xûz kirin	kamburvari eğilmek	se recourber, se recroqueviller	to stoop, bend down
qerax, qirax, kêlek rex	kıyı, kenar	bord, côté	side, bank, edge
qirniyewî : pirniyewî, mirnawî, nirênewk	çiftleşme zamanındaki kedi	(chat) en chaleur	(cat) on heat
gamboxe : gembole, boxeyê pisîk	1) damızlık kedi, 2) azgın erkek	1) chat étalon; 2) mâle en rut, qui a le démon de midi	1) stud (of cats), 2) horny male
qirpandin	çatırdatmak	craquer	to split, to crack (noise)
pisîka qirniyewî, pirniyewî, mirnawî	çiftleşme zamanındaki kedi	chat en chaleur	cat on heat
bola kitikan	kedilerin çiftleşme zamanı	période d'accouplement des chats	rutting season for cats
qirqilîn : qilqilîn	kaynamak, yerinde duramamak,	bouillir d'impatience; être très agité	to be impatient, agitated
qiseçort : peyvçors	sözleri kaba ve kırıcı (kimse)	grossier, brutal, abrupt	rude, brutal, abrupt, coarse
qise kirin : axaftin, peyivîn, şitexîlîn	konuşmak	parler	speak, talk
qîçik	turuncu (renk)	(couleur) orange	orange (colour)
gevez	bordo (renk)	bordeaux, grenat	dark red, burgundy red,
qîq : kesê zirav û stûdirêj	ince ve uzunboylu	qui est grand(e) de taille et a un cou long	tall and long-necked
qitqitî kirin	paramparça etmek, hurdahaş etmek	briser en morceaux (bois, os)	to smash to pieces/ smithereens (wood, bones)
qoçandin	yeni doğmuş, kuzu ve oğlağın insan eliyle emzirilmesi	faire boire, allaiter un agneau	to nurse, give milk to a newborn lamb
xwe qoçî ser hev kirin	hastalık yada halsizlikten büzülmek	se recroqueviller	to be doubled over in pain
qolinc	kürek kemikleri arasındaki kaslar ve bundan doğan sancı	muscles situés entre les omoplates	muscles between the shoulder blades
qotik : boçik, doçik, seroke, binik, quncik	izmarit	mégot	cigarette butt
qurp : kurt, qup	kuluçka	couveuse	brooding hen
qurp ketin; kurk ketin; bi qup ketin	kuluçkaya yatmak	couver	to sit on eggs, hatch (of hen)
qupik : mirîşka qupê	kuluçka tavuk	poule couveuse	hatching hen
qurûtî avê bûyîn: qurî avê bûyîn, quruyî (qurusî) avê bûyîn	yere eğilip ellerini kullanmaksızın ağızla su içmek	boire de l'eau d'une source directement par la bouche sans se servir de ses mains ou d'un récipient	to drink water from a spring by lying on the ground and putting one's lips to the water (without using hands)

qurût ! qurusî !	hayvanları sulatmak için çıkarılan ses	interjection utilisée pour inciter les bêtes à boire	interjection for urging animals to drink
racanî yekî bûyîn : bela xwe di yekî dan	birine belasını sürmek; birinin üzerine gitmek	chercher querelle à quelqu'un ; s'en prendre à quelqu'un	to pick a fight with s.o.
xwe ragirtin	kendine hakim olmak; kendini tutmak dayanmak, tahamül etmek	se maîtriser ; se retenir ; résister	to control o.s., hold back, resist : be patient
xweragir : kesê bi tehemul	tahamülü kişi	personne patiente, patient	patient, (unhurried)
rejik : rijik, rejî, rejû (goşt şewitî bû rejik)	bir şeyin aşırı yanıp kömür-olması	carbonisé, calciné	burned to a crisp; charred
xwe lê rakişandin	1) birini vurmaya kalkışmak; 2) bir işe kalkışmak, yeltenmek	1) se ruer à l'assaut de quelqu'un ; se dresser pour battre quelqu'un; 2) tenter d'entreprendre qqch	1) to lash out a t s.o., attempt to have at s.o. attempt to beat s.o. up; 2) to strive to do sth. beyond one's power or means
rejî : rejû	kömür	charbon	coal
rejiya daran	odun kömürü	charbon de bois	charcoal
rejiya axê	maden kömürü	charbon de terre, houille	coal
qîjot : qijît	yanık, aşırı yanmış	brûlé	burnt
rentele, remtele	kafadan kontak, kavgacı	voyou, bagarreur, cinglé	hooligan, thug, crazy
repandin	gelişigüzel dövmek	rouer de coups	to beat s.o. up
req û rût : riqîrût	bomboş	complètement vide, dénudé	quite empty, bare as a bone
maleke req û rût	bomboş bir ev	une maison complètement vide	a completely empty house,
rêj kirin : rêç kirin	kazıyarak temizlemek, süpürmek	curer	to clean out
rijî, rij : bê rûn	yağsız, yavan	(plat) sans beurre, sans matière grasse	dry plain food (without fat or butter)
çivir, çevir : têrrûn	yağlı, çok yağlı	(plat) très gras	very greasy, oily (food)
birinca rijî	yavan pilav	riz cuit sans beurre	plain rice (without fat)
penêrê çivir	yağlı peynir	fromage riche en matière grasse	full fat cheese
rino : şeyê darînî yê tevnan	ağaçtan dokuma tarağı	peigne en bois du métier à tisser	weaver's wooden comb
rîko, rîtek	altını pisleten	merdeux	shitty (one who shits in his pants)
rîsî, rêsî	kurutularak burulan kışlık ot, burma	botte de foin tressée et séchée pour le fourrage du bétail en hiver	bunches/bales of dried grass/hay used for animal fodder
xorim, n.f.	ot balyası	meule de foin	bale (bundle) of hay
kwînêr, kînêr, kunêr	kan çıbanı	abcès, furoncle	boil, abcess
kul	1) yara, iltihap; 2) elem, dert	1) plaie, infection; 2) souffrance	1) wound, infection; 2) suffering, pain
kul bûn	iltihap bağlamak	s'infecter	to be infected
kewandin	yarayı yakmak	cautériser	to cauterize
pirzik : pizrik, pizik, pizirik	çıban	furoncle, pustule, bouton	pustule, pimple, boil
riş	cilt ülseri	ulcère de peau	skin ulcer

rîsî : rist, gilwaz	kuru yiyecek dizisi, et yada sebzelerin ipe dizilerek kurutulup kışa saklanması	collier de viande ou de légumes enfilés et séchés pour l'hiver	strings of dried food stored for winter consumption
meşlûr : şaran, benî, kome, orcix, sincix	cevizli, bademli sucuk	friandise faite en trempant dans la bouillie du raisiné un collier de cerneaux enfilés	confection of nuts strung and dipped in boiled grapes juice
gewlaz	kurutulmuş çiçek, soğan, sarımsak vb dizisi	guirlande de fleurs, d'ail, etc.	garland of flowers, string of onions, garlic, etc.
xilxal : xirxal	ipe geçirelerek kurutulan ceviz dizisi	collier de noix enfilées et séchées	string of dried nuts
şikinandin	taramak	peigner	to comb
porê xwe şikinandin	saçını taramak	peigner ses cheveux	to comb one's hair

Ferhengoka Hawarê

Amadekar : Zinar SORAN

kurdî	**tirkî**	**fransizî**	**ingilîzî**
evraz, hevraz	yokuş, rampa	montée, pente ascendante, rampe	ascent, upward slope
serevraz, serhevraz	yokuş yukarı	ascendant, montant	uphill
nişûv, nişîv	iniş	descente, pente descendante	descent, downward slope
sernişûv, sernişîv	aşağı	descendant	downhill
hilketin	çıkmak	monter, v.i.	to go up
daketin	inmek	descendre	to come down, to descend
hilkişandin	çıkarmak, yükseltmek	monter, v.t.	to climb
berJor	yukarı	vers le haut	up, upwards
berjêr	aşağı	vers le bas, descendant	down, downwards
kaş	1) yokuş, yamaç, 2) dik yokuş ya da iniş	1) pente ascendante; 2) pente raide	1) upward slope of hill; steep slope
serberjor	yukarı doğru	en montant, montant	upward
serberjêr	aşağı doğru	en descendant, en descente, descendant	downward
sênc, sinc, sincik	iğde	laurier-rose	oleander
ziving	meskun mağara	grotte servant d'habitation	cave used for dwelling
gulîçek, guliçek, kulîçek	çadır sütunlarının tepesine yerleştirilen dört deliklerinden urgan geçirilip çadırı tesbit etmeye yarayan tahta parçası	pièce de bois comportant quatre orifices placés au sommet du piquet d'une tente ; les cordes passant par les orifices permettent de fixer la tente.	a piece of wood with four holes in it, placed at the top of a tentpole; the ropes passing through the holes serve to steady the tent
perispan	çadır yaması	pièce de raccommodage de la toile d'une tente	patch on a tent
vehesîn : bîhn vedan	dinlenmek	se reposer	to rest
vehesîn, vehesan	dinlenme, istirahat	repos	rest
rojên vehesînê	dinlenme günleri	jours de repos	rest days
por kirin	dökmek, yığmak	verser, jeter	to pour, to throw
ferwar	hüküm, emir	ordre, décret, firman	order, decree, firman
rikeh : qefes	kafes	cage	cage
vîziqîn, vîzikîn, pijiqîn, pijikîn	fışkırmak	jaillir	to jet, to gush out
viz, vizik	fışkırma	jaillissement	gushing out
vizik, zîrok, teqal	topaç	toupie	top (spinning top)
daylan, dalyan, talyan	dalyan (Italyan'dan türemiş)	bien bâti(e), qui a de belles formes	well built, husky, hefty
kelebest, berbest,	sahildeki taşlık alan	plage de galets	pebbly bank or pebbly beach
berebest : lêva çem a golan	ırmak ya da göl kenarı	bord de rivière ou de lac	lake or river bank
xwîsî, xûzî, qir, qirav[î]	kırağı	givre, gelée blanche	(hoar) frost
xwîsî ketin	kırağı düşmek	givrer, être couvert de givre	to frost over
xwîsîgirtî, xûzîgirtî, qirgirtî	kırağı tutmuş, krağılı	givré, couvert de givre	rimy, covered with hoarfrost, frost-covered
dinbaşk : mêşevank, mêşîldan	arı kovanlarının konulduğu kulübe	cabane ou hutte abritant des ruches	beehive

(Qediya)

Hin şaşiyên rêzimanî

Amadekar : Michael L. CHYET

Mezintirîn pirsgirêk ev e : wergêrandinên rastewxo ji zimanekî biyanî - nemaze ji tirkî :

1) Türkçe de, bir konunun üzerinde **durulur**, ama Kürtçe de öyle değil :

- "Di van çavkanîyan de, ji der çûyîna wê ya Konstantînopolê, li ser qehremanîya wê jî **tê sekinîn**".

- Bi zimanê kurdî, lêkerên derbaznebûyî (întransîtîf) qet nabine tebatî (pasîf). Divêt ku mirov bêje : "Di van çavkanîyan de, ji der çûyîna wê ya Konstantînopolê, li ser qehremanîya wê jî **disekinin**".

- "Bi qasî ku ji berhemê **tê têgihiştin**, serpêhatî û bûyerên berhemê li 'Bakurê Sûriyê' derbas dibin... Ji bo ku berhem bi zehf alî **bê têgihiştin**, divê mirov hinekî li ser struktur (avahî) û uslûba ku di prosesa hûnandina berhemê de hatiye bi kar anîn, raweste... Bi qasî ku ji metnê çîrokê **tê têgihiştin**, amanca nivîskarî ew e ku bi alîkariya vê çîrokê jiyana civata 'Bakura Sûriyê' ya ser û bînî hevkirî bi pirr alî..."

- Lêkera **têgihiştin** jî lêkereke derbaznebûyî (întransîtîf) ye — bi gotineke din, ev lêkera hanê nabe pasîf (tebatî) — li ser hindê ra ku bi tirkî "anlaşıldığı gibi" çêdibe. Lê belê, sînonîmek heye ku derbazbûyî (transîtîf) ye: **fêm kirin**. Mirov dikare bêje "Bi qasî ku ji berhemê **tê fêm kirin**" — lê belê, eger em lêkera têgihiştin bi kar bînin, divêt ku em wisa bêjin : "Bi qasî ku em ji berhemê têdigihin..." yan jî "Bi qasî ku mirov/meriv ji berhemê têdigihe..."

2) Türkçe de, **bu - şu - o** hallere göre değişmiyor: bu ev - bu ev**i** - bu ev**ler** -bu evle**rin**, amma Kürtçe de öyle değil — **ev** û **ew** têne tewandin, hem li gora zayendê û hem jî li gora hejmarê (yekejmar / pirejmar) :

- "Cardin her wî ew gotara mezin a bi navê 'Kardux û Welatê Karduxan' belav kirîye ku bi dirêjî cî daye **ew gotarên** ku Ksenefon ên di sala... di derheqê Karduxan de nivîsandiye" — ya rast wisa ye : "... bi dirêjî cî daye wan gotarên ku..."

- "**ji bilî ev tiştên** ku me behsa wan kirin..." — ya rast wisa ye : "Ji bilî wan tiştên ku..."

- "**Herweha, tevî ev serfirazî û xweşiyên** nû ez dîsan vegerim welatê xwe." — ya rast wisa ye : "tevi **van** serfirazî û xweşiyên nû" (MUm, 12)

3) Bi kurmancî, dema borî ya lêkerên derbazbûyî (transîtîf) divêt li gora sîstema ergatîf bête saz kirin :

Ez te dibînim li dema niho dibe **Min tu dîtî** di dema borî

(**Min te* dît li hin deveran tête gotin, lê bo zimanê nivîskî yê standart cihê qebûl kirinê nîne).

Li bin tesîr û bandora zimanên biyanî, Kurmancî ji e'sla xwe dûr dikeve. Binihêrin: Margreet Dorleijn. *The Decay of Ergativity in Kurmanci : Language Internal or Contact Induced ?* (Tilburg : Tilburg University Press, 1996), 183 p.

Mînakên xelet bikaranîna ergatîf :

a) "Rojên ku tên bibîranîn an jî pîrozkirin ew in ku ... rûpelek di deftera dîrokê de **veqetandine** ji xwe re" — ya rast ev e : rûpelek **veqetand**

b) "Dewletê heta niha tu rê nemane ku **neceribandiye** ji bo vemirandina têkoşîna gelê Kurd" — ya rast ev e : rê (ku pirejmar e — nemane) **neceribandîne**.

c) "Te vî zimanî ji ku derê **anî**?" — ya rast ev e : Te ev ziman ji ku derê **anî**? Di dema niho de emê wisa bêjin : "Tu vî zimanî ji ku derê **tînî**?", lê di dema borî de, **tu** dibe **te**, û her wisa vî zimanî dibe ev ziman.

d) "Yekemîn kovara kurdî... hersê rûpelên hejmarên xwe yên yekemîn bi wêneyên navdarên kurd **xemilandiye**" — ya rast ev e : hersê rûpelên hejmarên xwe yên yekemîn... **xemilandîne**.

e) "Jinên van malbatên xizan û belengaz li bajarê (...) gelekî perîşanî **kişandine**" — ya rast ev e : jinên van malbatên xizan... perîşanî **kişandiye**.

Di hemî van mînakan da, divêt ku lêkera derbazbûyî (transitîf) bi awayekî rêzimanî (grammatikal) digel objekta rastewxo (direct object - nesne) rêk bikeve -nek digel subjekt (özne).

Tewandina nav û cihnavan (pronovan) bi ergatîfê ve girêdayî ye.

şekil A	**şekil B**
cihnav	
ez	min
tu	te
ew *(nêr - yekejmar)*	wî
em	me
hûn	(he) we - hingo
ew *(pirrejmar)*	wan
nav	
(nêr - yekejmar)	
şivan	şivên (şivanî)
gundî	gundî (gundîyî)
dev	dêv (devî)
(pirrejmar)	
şivan	şivanan
gundî	gundîyan
dev	devan
(mê - yekjmar)	
jin	jinê
kitêb	kitêbê
pencere	pencerê (pencereyê)
(pirrejmar)	
jin	jinan
kitêb	kitêban
pencere	pencer(ey)an

Çend peyvên kêmnas ji milê Hekariya

Amadekar : Michael CHYET

kurdî	**tirkî**	**fransizî**	**îngilîzî**
biyanî	yabancı	étranger	foreigner
xuyanî	yakın akraba	proche parent	close relative
ew ne biyanî ye, xuyanî ye	yabancı değil, ailedendir, akrabadır	il n'est pas étranger, il est de la famille	he's not a stranger he's one of the family
lêzim : merivê dûr	uzak akraba	parent éloigné	remote relative
xizim : xinamî	eş yakınları, hısım	parent par alliance	relation by marriage
sexbêrî	göz kulak olma	surveillance	supervision, taking care
sexbêrî kirin	göz kulak olmak	veiller, surveiller ; prendre soin de	to take care of
sexbêr	göz kulak olan	qui veille à, qui prend soin de	who takes care of
perixandin	ovmak, okşamak	caresser, masser	to caress
avneh : ewle	kendine güvenen, kendinden emin	sûr de lui	self confident
avnehî: ewlehî	emin	sûr de lui	self confident
lê bisteh bûn	alışmak, yakınlaşmak	se familiariser, devenir familier	to familiarize ; to become familier
pîxameta : ji ber, di pîxameta yekî de : ji ber yekî	yüzünden	à cause de	because of
piştrastî	güven	confiance	confidence
behbîr	umursamaz	insouciant, indifférent	carefree
behbîrî kirin	umursamazlık etmek	se montrer indifférent, ne pas prêter attention	to be indifferent ; not to pay attention

Termên komputerê

Amadekar : Bahrûz ŞUCCAI

kurdî	**tirkî**	**fransizî**	**ingilîzî**
bîr	hafıza, bellek	mémoire	memory
dîsket	disket	disquette	diskette
karta grafîkê	grafik kartı	carte graphique	graphic card
karta sereke	esas kart	carte mère	mother board
mişk	fare	souris	mouse
karta deng	ses kartı	carte son	sound card

Nûyitî :

Kurmancî hejmarên 1 - 20 tevî ferhengoka wan a kurdî-tirkî-fransizî-îngilîzî û endeksên tirkî, fransizî û îngilizî. 440 rûpel.

KURMANCÎ
MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE
© INSTITUT KURDE DE PARIS
106, rue La Fayette, 75010 Paris - France
www.institutkurde.org
Directeur de la publication : Reşo ZÎLAN
Réalisation : S. ILITCH & M. HASSAN

hejmar 25 Payîz 1999

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya Kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan
Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna Biskops Arnöyê ya 25an

Civîna 25emîn ya ***Kurmancî*** li Biskops Arnöyê (Swêd) di navbera rojên 27ê adar û 3yê nîsan 1999 de çêbû.

Di vê civînê de kesên beşdar li ser termên îdyomên kurdî, bergûz an şel û şepik li Bahdînan, devoka Qerejdaxê, dû'a û temennî, cureyên endamên laşê mirovan û îdyomên jê çêkirî, termên komputerê û li ser termên matematîkê xebitîn.

Di vê civînê de Xosro Abdullahî (Selmas), Mistefa Aydoğan (Mêrdîn), Lutfî Baksî (Xerzan), Husên Binavî (Berwarîbala), Michael Chyet (Waşington), Elîşêr (Wan), Rojan Hazim (Hekarî), Selam Nûman (Cizîr), Hemîd Kiliçaslan (Mêrdîn), Mehmûd Lewendî (Qerejdax), Emîn Narozî (Batman), Kendal Nezan (Diyarbekir), Zinar Soran (Dêrik), Behroz Şucaî (Kotol), Newzad Şukrî (Dihok) û Reşo Zîlan (Agirî) beşdar bûn.

Encamên cîvînê di vê hejmara ***Kurmancî*** de tên belav kirin.

Termên matematîkê

Amadekar : Hemîd KILIÇASLAN
Behroz ŞUCAÎ

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
parvekirin	bölme	division	division
parve kirin	bölmek	diviser	to divide
parvek: nîşana parvekirinê	bölü işareti	signe de division	sign of division
20 ÷ 4 = 5 (bîst parvek çar wekhev e pênc	yirmi bölü dört eşittir beş	vingt divisé par quatre égale cinq	twenty divided by four equals five
çil û pêncan li nehan parve bike	kırk beşi dokuza böl	divisez quarante-cinq par neuf	divide fourty-five by nine
parveker	bölen	diviseur	divisor
berma	kalan	reste	remainder
parînek	bölüm	quotient	quotient
berpar	bölünen	dividende	dividend
kom kirin	toplamak	additionner	to add
komkirin	toplama	addition	addition
4 + 5 = 9 çar û pênc dikin neh	dört ile beş eder dokuz	quatre et cinq font neuf	four plus five equals nine
an çar zêdê pênc wekehev e neh	dört artı beş eder dokuz	quatre plus cinq égalent neuf	
jê derxistin	çıkarmak	soustraire	to substract
jêderxistin	çıkarma	soustraction	substraction
7 - 3 = 4 heft kêm sê dike çar	yedi eksi üç eder dört	sept moins trois font quatre	seven minus three equals four
heft kêmek sê wekhev e çar	yada yedi eksi üç eşittir dört	ou sept moins trois égalent quatre	
carandin, v.t.	çarpmak	multiplier	to multiply
carandin	çarpma	multiplication	multiplication
3 x 5 = 15, sê cara pênc dike panzde	üç çarpı beş	trois fois cinq font quinze	three times five equals fifteen
an wekev e panzde	ya da üç kere beş eder on beş	ou égalent quinze	
zarek: nîşana carandine : x (.)	çarpma işareti	signe de multiplication	multiplication sign
encam	sonuç, netice	résultat	result
komînek	toplam	somme	sum
goşe	açı	angle	angle
goşeya çik	dik açı	angle droit	right angle
li hin navçeyan goşe nêr e goşeyê çik tê gotin			
goşeya teng	dar açı	angle aigu	acute angle
goşeya fireh	geniş açı	angle obtus	obtuse angle
goşeya derve	dış açı	angle externe	external angle
goşeya hundir	iç açı	angle intérieur	internal angle
goşeyçik	dik açılı	à angle droit	right angled
goşeteng	dar açılı	à angle aigu	acute angled
goşefireh	geniş açılı	à angle obtus	obtuse angled
sêgoşe	üçgen	triangle	triangle
çargoşe	dörtgen	rectangle	rectangle
sêgoşeya goşeçik	dikaçılı üçgen	triangle à angle droit	right angled triangle
sêgoşeya goşefireh	geniş açılı üçgen	triangle à angle large	obtuse angled triangle
sêgoşeya goşeteng	dar açılı üçgen	triangle à angle aigu	acute angled triangle
binke	taban	base	base
bilindahî	yükseklik	hauteur	height
duhevsan	iki kenarı, aynı olan	isocèle	isosceles
sêgoşeya duhevsan	ikizkenar üçgen	triangle isocèle	isosceles triangle
sêgoşeya hevsan	eşkenar üçgen	triangle équilatéral	equilateral triangle
çarçik	kare	carré	square

Termên komputerê

Amadekar : Behroz ŞUCAÎ

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
dîsk	disk	disque	disc
reqdîsk		disque dur	hard disc
reqalav		matériel, hardware	hardware
nermalav		logiciel	software
emraz		outil	tool
çaper	yazıcı	imprimante	printer

Îdyomên kurdî

Amadekar : Hemîd KILIÇASLAN
Mistefa AYDOĞAN

kurdî	**tirkî**	**fransizî**	**îngilîzî**
dil bijîn	canı çekmek, canı istemek	avoir envie de qn ou qch	to feel like doing/eating sthg
dilbijok	şip sevdi, obur	gourmand, volage	glutton(ous)
dil (jê) çûyîn, dil borîn, dil ji bîr çûyîn, dil xelîn, dil xewirîn, ji xwe ve çûn, xerbilîn	içi geçmek, bayılmak	perdre connaissance; tomber dans les pommes; s'évanouir	to faint, lose consciousness
dil ketin, dildar bûn, aşiq bûn	aşık olmak; gönlü düşmek, gönül vermek	tomber amoureux	to fall in love
dilkevir, dilkafir, dilreq	acımasız, taş yürekli	qui a un coeur de pierre; impitoyable	hard-hearted, merciless
dil rabûn, dil li hev ketin	midesi bulanmak; yüreği ağzına gelmek	avoir la nausée; avoir un haut-le-coeur	to feel nauseous, sick
dilê min lê da, niqutî dilê min; sêwirî dilê min; kete dilê min	içime doğdu, kalbime damladı	j'ai eu le pressentiment	to sense, have a feeling, suspect
ya dilê yekî xwendin, dilê yekî xwendin	birinin içini okumak; duygu ve düşüncelerini sezmek	lire les pensées de qn	to read someone's thoughts
dilnazik, diltenik, dilkeçik	duyarlı, hasas, yufka yürekli	sensible, qui a le coeur tendre	sensitive, tender hearted
dilzîz	alıngan	susceptible	easily offended
dilê xwe xist cih	merakını gidermek, emin olmak	s'assurer; satisfaire sa curiosité	to make certain; to satisfy one's curiosity
dilê min nabije halê te,	seni imrenmiyorvın	je ne t'envie pas	I don't envy you
dilê min naçe xwarinê	canım yemek istmiyor	je n'ai pas envie de manger	I don't feel like eating
dil berdan	göz koymak, gönül vermek	convoiter	to covet
dil jê çûn	kendinden geçmek, bayılmak	perdre connaissance; tomber dans les pommes	to lose conscience, faint
dil ji bîr çûyîn, dilborîn, dilbuhurîn,	bayılmak, kendinden geçmek	s'évanouir	to faint
dil teqîn	kahretmek kızdırmak, oyuna getirmek	agacer, énerver, fâcher	to irritate, annoy, anger
dil qutufîn	çok korkmak	être effrayé, avoir une peur bleue	to be afraid, to be terrified
dil jê man an mayîn, dil jê şkestin	birine kırılmak, alınmak, gücenmek	être en froid avec qn; être fâché contre qn	to be cool with s.o.; to be cross with s.o.
dilbipirç	acımasız, içten hesaplı, sürekli intikam kini olan	impitoyable, rancunier	pitiless, vindictive
dil sekinîn	şoke olmak	être sous le choc; avoir le coeur qui s'arrête	to be suffering from shock
dil (lê) şehitîn: lê bi guman ketin	şüphelenmek	avoir des soupçons	to be suspicious
dil hilneanîn: dilê wî hilnîne	tahammül edememek	ne pas supporter	can't stand, can't bear
dilê yekî qurufî: dilê min jê qusiya	birinden çekinmek uzak durmak, (yaptığı hatalardan dolayı)	se tenir distant de qn, être réservé envers qn	to keep one's distance from s.o., to be reserved towards s.o.
bi dil bûn	aşık olmak, gönül vermek	être amoureux	to be in love
dilê wî li devê wî ket	tiksinmek (bunaltı geçirmek) bulantı geçirmek	il a eu la nausée, il a eu un haut le coeur	he was sick, nauseated
dil lê vebûn	barışık olmak, dargınlıktan vazgeçmek	se réconcilier, ne plus être fâché	to be reconciled with s.o.
dilmirî	duygusuz	insensible, sans coeur (litt. qui a le coeur mort)	insensitive, heartless
dilfireh	mert, geniş kalplı, gönlünde herkese yer olan	généreux, qui a un gros coeur	generous, big-hearted
diltengî: ne bi dilê... bûn, diltengiyê ji mêvanan dike	birine karşı isteksiz olmak davranmak	à contre-coeur	unwillingly, grudgingly
dilsoz	temiz kalpli, sözünün eri	sincère	sincere
dilhilûk, kezebhilûk	aşırı düşkün, özellikle anaların çocuklara duyduğu aşırı ilgi: sevgi	qui est trop affectueux notamment pour une mère qui couve trop sa progéniture	over-fond, said of mothers who over-protect their children
dilreş	nefret duyan	qui déteste (litt. qui a le coeur noir)	s.o. who detests, black-hearted
dilreşî (dilê min jê reş bûye)	nefret etmek	détester	to detest
dilmezin: xwe li tiştên mezin rakişandin	büyük işlere girişen	qui voit grand, qui entreprend de grandes actions	visionary
dilxurt	tahamulkar	qui supporte, qui a le coeur dur (litt. qui a le coeur robuste)	s.o. who has broad shoulders, (litt. strong-hearted)
dilşewitî	yüreği yanık, duyarlı	très insensible, écorché vif (litt. qui a le coeur brûlé	over-sensitive, thin skinned
dilşewat	yüreğı yanan, yakınlarına bağlı	qui a le coeur sensible, qui se soucie des autres	soft hearted, concerned for other
dilê xwe rehet kirin	amacına ulaşmak, gönlünü rahat etmek	combler ses désirs, assouvir	satisfy desires
dilê xwe lê rehet kirin	hıncını almak, doyasıya dövmek, istediği gibi ıslatmak	régler son compte à qn, lui donner une bonne leçon	settle accounts with s.o.; settle s.o.'s hash
dil birîn kirin/êşandin	yüreğini yaralamak/ incitmek	briser le coeur de qn, peiner qn	break s.o.'s heart
dilsarî	hafif dargınlık	froissement, fâcherie	coolness, ill feeling
dilsar	hafif dargın, gücenmiş	froissé, en froid	offended, hurt
dilsar bûn	hafif gücenmek, soğumak	être froissé, indisposé	to be offended
dilxwaz	1) taraftar; 2) gönüllü	qui a de la sympathie, sympathisant	sympathetic (to s.o.)
bêdilî	isteksizlik	manque de volonté	unwilling
bêdil	isteksiz	qui n'en veut pas, non disposé	not to want s.th., to be indisposed
bêdiliya yekî kirin	birin kırmak istediğini yerini getirnemek	ne pas répondre aux souhaits de qn	not to answer to s.o.'s hopes, to go against s.o.'s wishes
ji dil nehatin	içinden gelmemek	n'avoir pas le coeur à	not have the heart to...
dil şewitîn	yüreği yanmak	se faire du souci, avoir de la peine	to be worried about
dil peritîn	yüreği parça parça olmak / parçalanmak	avoir le coeur brisé, en lambeaux	to have a broken heart
ebabelek: fesad	fesat, nifak çıkaran, felaket tellale	intrigant, marchand de malheur	intriguer, trouble maker
ecûrê tehl e: eskerî ecûrê tehl e: mecbûrî ye; bixwazî nexwazî ev e; bivê nevê	başka tercihi yok; zorunludur	on n'a pas le choix, c'est obligatoire (litt. amer comme du concombre russe)	you have no choice, it's compulsory willy nilly
bûn serê saza(n): bûn benîştê devê xelkê	dillere düşmek	frayer la chronique	to become the talk of the town
ji beroşê derketin: ji devê gur filitîn	ölümden kıl payı kurtulmak	échapper de peu à la mort	to be saved by the skin of one's teeth; to narrowly escape death
emrê sîvanokê (gangilokê) ye: 'emrkurt e	çok kısa ömürlüdür	il a une existence éphémère (comme une plante printanière)	short-lived
ev hevîr gelek avê hiltîne; ev hevîr dê gelek avê hilîne	bu hamur daha çok su kaldırır	(litt. ce pétrin absorbera encore beaucoup d'eau); ce conflit va encore s'aggraver; on n'en est qu'au début de ce conflit	this is only beginning (of a very long conflict); this trouble will get worse
ez çi dibêjim, bilûra (tembûra) min çi dibêje	dam üstünde saksağan vur beline kazmanyı	(litt. je dis une chose, ma flûte [ou guitare] en dit une autre); tenir des propos décousus, incohérents, passer du coq à l'âne	incoherent; contradictory
ez hêka (madenê) wî nas dikim: ez zanim çi mal e	ne mal olduğunu biliyorum	(litt. je sais de quel oeuf il sort); je sais ce qu'il vaut	I know what he's worth, I know where he came from
felek (dinya/dewran) li serê wî geriya: serî lê geriya	feleği şaştı	(litt. la roue de la fortune s'est retournée contre lui), il est victime de l'infortune; son monde s'est effondré	out of luck, abandoned by fate
fisgenî, genfisk, genfisî	içten pazarlıklı, sinsi	sournois; calculateur	sneaky, underhanded
fitrê yekî xweş kirin; deftera wî dan hev	hesabını görmek; defterini dürmek	régler son compte	to settle accounts with s.o.
filîma (filîmê) wî şewitî; fêşkên wî eşkere bûn; dawa wî ji ser çû	ipliği pazara çıktı	son jeu a été dévoilé; ses intrigues sont révélées	to be unmasked (of a charlatan)
filîma yekî kişandin	birinin filimini çekmek; onu izleyip sonra taklitini yapmak	observer qn pour l'imiter; embobiner qn	to observe s.o., to imitate or trick them
filîm li serî çêkirin	başına oyun getirmek; entrika çevirmek	intriguer contre qn; se jouer	to plot against s.o.

gayê nav golikan: kesê ku bi hingûfên xwe re namîne; bêsewiye, nehêja	kalıbının adamı olmayan, değersiz, düzensiz	(litt. un boeuf parmi les veaux): qui fréquente des gens qui ne sont pas de son rang ou âge, léger mal assorti	s.o. who keeps company with people younger than him; a good for-nothing
gayê xemo, gayê şehbaz: bêkêr	işe yaramayan, beceriksiz, değersiz	incapable, inapte, vaurien	inept, incompetent, worthless (person)
genimê şûvan: di dawiyê de ew ê ji heqê xwe tê der	işini becerebilen; sonuçta hakkından gelebilir	à la fin il trouve son compte; il se tire d'affaire	he gets out of a mess
gêrik tê de ye; xwer (xur) tê de ye	yerinde duramıyor	qui a la bougeotte; qui ne tient pas en place	s.o. who cannot stand still, s.o. with ants in his pants, restless
girara gavanan: xwarina tevlihev	(dilenci çanağı gibi) karmakarışık	très mélangé (comme la bouillie des bergers)	all mixed up (like a shepherd's stew)
girêka xwe bi pişt xistin; girêya xwe pişt heçikê xistin; eba lê quripandin	işini kurtarmak; işini bitirdikten sonra başkalarını düşünmemek	oublier les autres dès qu'on n'a plus besoin d'eux	to be a fairweather friend; to forget others as soon as one no longer needs them
golikê beş; gayê beş	göze batan, saklanamayan	(litt. connu comme un veau bariolé); loup blanc	prominent, sticking out (like a sore thumb)
golikê ber gelek makan; berxê ber du makan	çok yerden yararlanan, çok sahibi olan	qui mange à tous les rateliers, qui a beaucoup de protecteurs	all's grist to his mill; s.o. who feeds at every-ones expense
golikterqîn	iş bozan, oyun bozan	trouble-fête	spoil-sport
çûn ber golikan; bûn golikvan	bir işte, yarışmada ya da toplumda sonuncu olmak	(litt. aller garder les veaux); être la lanterne rouge	to bring up the rear
gotina wî (wê) pere dike	nüfuzu var; sözü para ediyor	il a du poids; sa parole pèse lourd	he carries weight; what he says goes
gû belav kirin; vala peyivîn; pûç ketin	boş yere konuşmak, bok dağıtmak	parler en vain, compter pour de la merde	to bullshit
guh livîn	kulakları oynamak	avoir des oreilles qui bougent, être très éveillé, malin	extremely aware, vigilant
guhan kirin: keç an jina ku mêran dixwaze	(bir kız ya da kadın için) arzu etmek	(litt. faire bouger ses mamelles); désirer un mâle (pour une femme)	to desire (a man — said of a woman) a man hunter (said of a woman)
guhdîk: guh biqul, guh bikun	kulağı delik, olup bitenlerin çabuk farkına varan	qui saisit vite; qui a une bonne oreille	quick on the uptake; one who catches on quickly
guhê xwe bel kirin; guhê xwe veçinîn	kulak kesilmek, pür dikkat dinlemek	dresser les oreilles	to prick up one's ears
guhên xwe li hev dixe	bir şeylere hazırlanıyor	il prépare ou manigance qch des signes	to be hatching a plot (secretly)
gunikreş, reşgunik	çetin ceviz, daşakli	qui a des couilles (litt. qui a des couilles noires i.e. dures	someone who is not afraid of being rebuffed; gutsy
gurçika wî bez girtiye	soğuğa dayanan üşümeyen böbreği yağ, bağlamış	qui résiste au froid; (litt. qui a des reins gras)	someone who can withstand the cold

Devoka Qerejdaxê

(9)

Amadekar : Mahmûd LEWENDÎ

kurdî	**tirkî**	**fransizî**	**îngilîzî**
rişk	bit yumurtası	lentes	nit, louse egg
rojin: rojîn, kulek; kulînk	1) baca; 2) dam penceresi	1) cheminée; 2) fenêtre pratiquée dans le toit	1) chimney, smokehole; 2) skylight
ro kirin	dökmek, boşaltmak	verser	to spill, empty out
Romî/rom : (eskerê romî, eskerê romê, bextê romê, roma reş)	Türk	anciennement Turc ottoman, Turc	Turk
ron: rohn, ruhn, rehn, hevîr ron hatiye	sıvı, cıvık, açık, ince hamur, cıvık/ sulu olmuş	liquide, fluide, clair	liquid, fluid, clear
ron bûn	sıvılaşmak	être liquide, fluide, clair	to be(come) liquid, fluid, clear
ron hatin : hevîr ron hatiye	sıvı olmak	être liquide (pour le pétrin, etc.)	to be too fluid (of dough)
ruhber: benderuh	canlı	vivant, être vivant	alive, living
ruhistîn	Azrail	(litt. celui qui prend l'âme); l'archange Gabriel (Azrail)	the arch-angel Azrael (Gabriel), taker of souls
rûçikandin: rûqiçandin	yolmak	dépouiller	to pluck (a bird's feathers)
rûçikîn	yolunmak	se dépouiller; être dépouillé	to be plucked
rû girtin: rû stendin	yüz bulmak, şımarmak	être gâté	to be spoilt (by kind treatment), to be emboldened
rû dayîn	yüz vermek	gâter qn	to spoil s.o.
rûşuştî: rûçir	yüzsüz, saygısız	effronté	impertinent, importunate, rude, disrespectful
sak: gedek	manda yavrusu	bufflon nouveau-né	buffalo calf
sam	iğrenç kötü koku	pestilentiel	stench, foul smell
bayê samê	sam yeli	vent pestilentiel	foul wind
sarî barî: al û bal	abuk sabuk, ileri geri	propos décousu, incohérent	incoherent, inconsistent
saw : sehm	dehşet, terör	frayeur, terreur	terror, fright
saw bi ser ketin	ürkmek, korkmak, terorize olmak	être effrayé, terrorisé	to be frightened, terrified
sawa xwe şikandin, sawa xwe girtin	korkusunu yenmek	dépasser sa frayeur	to conquer one's fear
saw girtin	ürkmek, terörize olmak	prendre peur, s'effrayer	to be terrified, to be frightened
sawgirtî	ürkmüş, terörize olmuş	effrayé, terrorisé	terrified, frightened
saxtî	1) yoklama; 2) ziyaret	1) fouille, inspection; 2) visite	1) inspection, search; 2) visit
saxtî kirin, sah (seh) kirin, sax kirin; li ser rê polîsan em saxtî kirin; Remo nexweş bû em çûn saxtiya wî	1) yoklamak; 2) ziyaret etmek; polisler yolda bizi aradı; Remo hastaydı onu ziyarete gittik	1) fouiller, inspecter; 2) visiter, rendre visite; sur la route les policiers nous ont fouillés; Remo étant malade, nous sommes allés lui rendre visite	1) to inspect, search; 2) to visit; on the way, the police searched us; Remo was sick, we went to visit him
semitîn, simitîn, lûç bûn	derinin soyulması, yüzülmesi	s'écorcher	to graze oneself
serqûnç: serqûç, qûç, bi serî	taşarcasına dolu	rempli jusqu'au point de déborder	filled to overflowing
serrax: serlihêf	yorganın üstüne örtülen carcim v.s. gibi örtüler	couvre-lit, tissu ou couverture qu'on met sur la couette	cloth cover for a quilt, bed spread
ser û pê: kelle paça	kelle paça	pieds et tête de mouton (en cuisine)	sheep's trotters (as dish)
sewsî, sewisî, gêj, hewaserî, şeplepêketî	sersem, başı dönen, aklı havada	étourdi, qui a la tête en l'air, dérangé, fofol	absent minded, scatterbrained, dizzy, deranged
sewsî bûn; hewaser bûn	sersemleşmek, başı dönmek	être étourdi, avoir la tête en l'air, être fofol être dérangé	to be dizzy; to become silly, to be absent minded
sewsî kirin, hewaser kirin, şeple pê xistin	sersemletmek, başını, döndertmek	étourdir, faire tourner la tête	to stun, dazzle
sihorîk, sivorî, simore, sivore, sihor, pilûr	sincap	écureuil	squirrel
sêwan	iri çadır kazığı	pal	(pale) large tent stake, stake
li sêwanan xistin	kazığa vurmak	empaler	to impale
sing	kazık	pieu	tent stake
singol, singilk, singot, siqilk, singik	küçük kazık	petit pieu	small tent stake
singodewran	süngü savaşı	combat à armes blanches, à coups de baillonettes	to fight with knives or bayonets
swîravk, sûravk, şoravk, xwêrav	salamura	saumure	brine for pickling
sîrkut	sarmısak döveceği	pilon à ail	garlic press
sîsalk, sîslok, sîsalka gurî, sîsark, sisyark, simsiyark, sîsalek, sîsaleh, sîsyarok	akbaba	vautour	vulture
(ji **sîs** *albîno* [*blanc*], **serî** [*tête*] **sîserk** *qui a la tête blanche*)	akbaba	vautour	albino, (white), (head), white-haired
sorsork	düğün evinin damına asılan ve düğün evini belirten kırmızı bez parçası	fanion rouge hissé sur le toit de la maison du marié pour marquer le lieu du mariage	red cloth hung from roof of house where wedding is being held to mark the house for wedding guests
sût, sûtal, sûtik, sutar, beredayî, sakûl	başıboş, ipsiz sapsız	vaurien, va-nu-pieds	good-for nothing, free loader
sûyîna kulavan, sûyîn, sûn, hesûn, hisûn, sûtin	1) keçeyi ayakla sıkıştırmak; 2) bilemek, kesici aletleri bilemek	1) compresser le tapis en feutre; 2) aiguiser (couteau, sabre)	1) to press a felt carpet; 2) to hone/whet/sharpen (knife or sword)
şayîş, fikare, jêpelikandin	çekinme	hésitation, appréhension	hesitation, apprehension

çelitîn	çizilmek, hafif yararlanmak	s'égratigner	to be wounded slightly, get scratched
çelitandin	çizmek, hafif yaralamak	égratiner	to wound slightly, scratch
kevil kirin: guran, post kirin	derisini yüzmek	dépouiller, écorcher	to peel, skin
zelitandin: rût kirin, tazî (rûs) kirin	soymak, yüzmek	dépouiller, mettre à nu	to skin, flay, strip
serapîra: serapîra doza mêra dike	bunca yaştan sonra	sur le tard; à un âge avancé	late in life
sercil	istenen kızın babasına olurunu aldıktan sonra sunulan hediye	présent offert au père d'une jeune fille après qu'il ait consenti au mariage	gift given to the prospective bride's father after obtaining his consent for marriage
serdeng: pezê sernerm, milahim	uysal koyun	mouton docile, obéissant	docile, obedient (sheep)
serkul; kersil; pîsiya keran	eşek dışkısı	crotte d'âne	donkey manure
bişkul, pişkil, kuşbil; kospil, pîsiya pez, bizin, xezal û heştiran	koyun, keçi, deve dışkısı	crotte de mouton, chèvre	sheep or goat feces (in little balls)
ters, teskul, fişqî, posil	at dışkısı, fışkı	crotte de cheval	horse manure
rêx: pîsiya ga û mangan	tinet tersi	bouse	cow manure, dung
şayîşan ji yekî kirin, jê pelikandin, jê fikare kirin, xwe jê kirin	birinden çekinmek	appréhender qn, craindre qn	to keep one's distance from s.o.
şeb	şap	alun	alum
şekirok, baxoxe, serteşîk, (lat. echinops sphaerocephalus)	geniş yuvarlak başlı bir diken türü	variété de chardon	a variety of thistle
pirpirok, pirpirk	yabani hindiba	pissenlit	dandelion
şale, şêl, xeşe	sırtıyla taşınan sap, ekin	charge de bottes d'épis	load of sheaves of corn
şemedan, cilşema	muşamba	toile cirée; cire	wax cloth; wax, oil cloth, tarpaulin
beng, benc	benc	jusquiame, herbe aux poules	henbane
şemitokî, şimitokî, tehisokî, terişokî, şiqitokî	kaygan	glissant	slippery
şemitîn; terişîn, xurişîn, şiqitîn	kaymak	glisser	to slip, slide
şepelî, şapûşêl, şape	sağanak yağmuru	averse	cloudburst, downpour
şeplor, lûr, lîr, bafilok	sıcaktan, soğuktan ya da bazı yemeklerden meydana gelen kaşıntılı bir cilt alerjisi	allergie cutanée à la suite d'un excès de froid, de chaleur ou de certains aliments	rash resulting from heat, cold, or as a reaction to eating certain foods
şeşek, şeşik	Ramazan bayramından sonra tutulan altı günlük oruç	un jeûne de six jours observé après la fête du Ramadan	6 day fast observed after Ramadan
şevaro, şevûroj	gece gündüz	jour et nuit, sans discontinuité	round the clock
şeqşeqî kirin	bacaklarını birbirinden ayırmak	écarter les jambes (d'une bête)	to pull apart the legs (of an animal), todraw and quarter

Du'a û niyaz

Amadekar : Elîşêr

kurdî	**tirkî**	**fransizî**	**îngilîzî**
amîn!	amin!	Amen!	Amen!
aqibeta wî serê te!	darısı başına!		the same to you
bereketa Îbrahîm Xelîl tê de be!	İbrahim Halil'in bereketi içinde olsun!	que la prospérité d'Abraham y soit!	may Abraham's blessing be on it
bereketa Xwedê bikeve mala te!	Allahın bereketi evinde olsun!	que la prospérité de Dieu soit dans ta maison	may God's blessing be on your house
bereketa Xwedê bikevê!/ bereketa Xwedê lê be!	Allahın bereketi içinde olsun!	que la prospérité de Dieu soit là-dedans!	may God's blessing reach him
berxwedar bî!	berhudar ol!	(litt que cela te profite bien!) que Dieu te bénisse!	God bless you!
bextê te spî be!	bahtın açık olsun	que la fortune te soit favorable!	may good fortune be with you!
bi pê û par be! (piranî gava ku bûkan tînin ji xezûr û xwesûyan re tên gotin)	gelini getirdikten sonra kayın peder ve kaynanaya söylenir: ayağı uğurlu olsun, berket getirsin!	se dit aux beaux-parents de la mariée: que sa venue apporte bonheur et prospérité à votre famille	said to bride-groom's parents of their new daughter-in-law: may her feet bring prosperity!
bila bi dê û bab mezin be!/ bi dê û bav mezin bibe!	analı babalı büyüsün!	se dit lors de la naissance d'un enfant: qu'il grandisse entouré de ses parents!	at the birth of child: may s/he grow up with both parents!
bila ciyê te bibe behişt (cennet)!/ behiştî bî!/ bila cennetmekan be!/ bila behişt behra te be!	mekanın cennet olsun!	que ton séjour soit le paradis	may you end up in heaven/ paradise!
bila li te bibe goşt û xwîn!/ bi goşt û xwîn be!	yemekten sonra söylenir: canına afiyet! (canına kan ve et olsun!)	se dit après un repas: que cela te profite bien (litt. que cela devienne sang et chair); assimile-le bien!	after a meal: may it become flesh and blood, may it be nourishing for you!
bila 'emrê min li ber emrê te bigere!/ bikeve!/ bila Xwedê 'emrê min li ser 'emrê te zêde bike!	ömrüm sana ömür olsun!	que ma vie s'ajoute à la tienne!	may my years be added to yours!
bila li te bigivire!	yarasın, helalı hoş olsun!	que cela te profite bien!	may you derive benefit/nourishment from it (of food)
bila bi hev re pîr û kal bin! / bi hevre (pêkve) pîr û kal bibin!	aynı yastıkta yaşlanasınız!	se dit aux nouveaux mariés: que vous vieillissiez ensemble!	may yougrow old together!
bila perr û baskên Xwedê li ser be!/ bila sitara Xwedê li ser be!	Allahın kanatları üzeride olsun; Allah seni korusun	que Dieu te prenne sous ses ailes!; que Dieu te protège!	may God take you under his wings, may God protect you
bi silametî rabî!	selametle kalkasın!	remets-toi vite!	a speedy recovery!
bi xêr be!	hayırlı olsun!	que cela te porte du bien!	may this do you good
bila Xwedê bi ber du'ayên salihan bixe!/ bila Xwedê li ser du'ayên salihan bixe!	Allah seni salihlerin duasına versin!	que Dieu te fasse bénéficier des prières des dévots!	may God make you benefit from the prayers of the pious
bila Xwedê şifayê xêrê bide!	Allah hayırlı şifalar versin	que Dieu accorde une guérison bénéfique!	may God grant a good cure
bila Xwedê û Pêxember bên hawara we! / şêx 'Evdulqadir Geylanî li hawara te bêt!	Allah ve Peygamber imdadına gelsın	que Dieu et le Prophète viennent à ton secours!	may God and the Prophet come to your aid
çavê Xwedê li te be!/ di bin çavdêriya Xwedê de bî!	Allah seni korusun!	que Dieu veille sur toi!	may God's eye be on you!
dengê te xweş!	(türkü söyleyene söylenır): sesin hoş olsın; ağzına sağlık!	se dit pour une personne qui chante: que ta voix vive, soit belle!	said to someone singing: may your voice be pleasant!
dengê te li dinê be!	sesin dünyada kalıcı olsun	que ta voix reste au monde!	may your voice be permanent in the world!
derdê te li canê min bikeve!	derdin canıma değsin	que je prenne sur moi ton mal!	may your illness fall on me
derek te pê neêşe!	(yemekte) bir yerine dokunmasın!	se dit à qn qui mange ou boit: que cela ne t'indispose pas!	said of s.o. eating and drinking: may this not do you harm
destê şêx Ebdulqadir li pişta te be! (pêxember/ şêx û meşayîqan/ ocaxa mala şêx)	şeyh Abdulkadir (Geylani)'nin (peygamber/ şeyhlerin/ eli sırtında olsun, yardımı olsun!	que le cheikh Abdulkadir Geylani (fondateur de la confrérie Qadiriya) vienne à ton aide	may Sheikh Abdulqadir Geylani (founder of the Qadiriyah sect) come to your aid
destê te sax be! /destê te xweş be!/ destê te ter û hêşîn be!/ destê te zêrîn be!	yemekten sonra ev sahibesine denir: ellerine sağlık; ellerin var olsun!	se dit après le repas à la maîtresse de maison: que tes mains vivent!	may your hands live (be moist and green) said to the hostess after a meal
di dilovaniya Xwedê de be!	Allahin rehmetine kavuşsun!	qu'il jouisse de la miséricorde de Dieu!	may he enjoy God's mercy
di nav xêr û şahiyê de be!	şen ve esen ol!	soit dans la joie et le bien! (se dit aux nouveaux mariés)	may you live joyful and prosperous (said to newly-wed)
deweta we li ser xêrê be! di nav xêr û şahiyê de be!	düğününüz hayırlı olsun!	que votre fête soit bénie	may your wedding be blessed!
emrê te dirêj be!	ömrün uzun olsun!	que ta vie soit longue	may your life be long!
emr dirêj bî!	uzun ömürlü olsun!	que tu aies une longue vie!	may you have a long life!
evên kevin, hezarî nûh/ bi xêr û xweşî biqetînî!/ hezaran bidirînî (biqetînî)!	yeni bir elbise giyene denir: bunu eskit, bin tane yenisini de; (giysi için) bin tanesini eskitesin	se dit à la personne qui porte un vêtement neuf: use bien celui-ci et mille autres vêtements neufs	said to someone wearing new clothes: wear this one out and (may you have) a thousand new ones
ez çawan ji te xweş im, bila Xwedê jî wisan ji te xweş be!	senden nekadar razı isem Allah da seni o kadar razı etsin!	que Dieu soit content de toi autant que je suis content de toi	may God be as pleased with you as I am
ez goriya te bim, ez nezrê te bim, ez qurbana te bim!/ ez bibim tesediqa serê te!/ ez dora serê te bigerim!	kurbanın olayım!	que je sois sacrifié(e) pour toi	may I be a sacrifice for you!
ez derdê te nebînim!	derdini görmeyeyim	que je ne voie pas ta mort! que je ne te survive pas	may I never see your death!

ez kêmaniya te nebînim!	eksikliğini görmeyeyim	que je ne souffre pas de ton absence (mort)	may I not suffer your loss!
gora te tijî nûr be!	kabrin nur dolsun!	que ta tombe soit remplie de lumière!	may your grave be full of light!
gora wî fireh be!/ gorfireh be!	kabri geniş olsun!	que sa tombe soit vaste	may your grave be great!
goşt pê bigivire!	güçlü kuvvetli olsun!		may s/he flourish!
her hebe! /daîmî be!/ tim hebe!/	daimi olsun; var olsun!	se dit après un repas ou après avoir reçu un don: qu'il y en ait toujours!	said after a meal or after receiving a gift: may it always be so!
her têr û tijî be!	(sofra) bol olsun!	que ta table soit pleine et bien garnie!	may your table be well spead!
hezar salî bî!	bin yıl yaşa!	que tu vives mille ans!	may you live a thousand years!
hûn li ser balgiyekî pîr û kal bin!	yeni evlilere söylenir: aynı yastılıta yaşlanın!	se dit aux nouveaux mariés: que vous vieillissiez ensemble (ayant la tête sur le même traversin)	said to newlyweds: may you grow old together! (on the same pillow)
kevir li ber piyên te nekevin!	yola çıkana söylenir: ayağın taşa takılmasın! yolun açık olsun!	se dit à qn qui part en voyage: que tes pieds ne rencontrent pas d'obstacle (litt. pierres): bon voyage!	said of someone going on a trip: may no stones (obstacles) get in the way of your feet!
kevirê ku li ber lingê te bikeve, bila li çavê min bikeve!	ayağına takılan taş gözüme takılsın!	(litt. que la pierre qui fait obstacle à ton pied me tombe sur les yeux!)	may the stones in your way fall on my eyes!
li ser xêrê be! /li te xweş bît!			may it be for the best!
mala te ava be! / mala te ava!/ malî ava!	evin müreffeh olsun; sağ ol!	(litt. que ta maison soit prospère); merci!	may your home prosper, thank you!
mala te ava, tijî bûk û zava!	evin müreffeh olsun, gelin ve güveği dolsun!	(litt. que ta maison soit prospère); qu'elle s'emplisse de nouveaux mariés!	may your house prosper and be full of newlyweds!
mala te ava Xwedê kurê te bike zava!	evin müreffeh olsun, oğlum güvey olsun!	(litt. que ta maison soit prospère, que ton fils prenne femme)!	may your house prosper and your son take a wife
malê ji te hezar malî!/ ji vê malê hezar mal çêbe!	bu evden bin ev türesin!	que cette maison produise mille autres	may 1,000 households come from yours
mandî nebî!/ qewet be! Xwedê qewetê bide!	kolay gelsin, yorulmayasın!	se dit à qn qui travaille: ne soit pas fatigué que Dieu te donne des forces!	said to s.o. working: don't tire your self, may God strengthen you
me kêm kir bila Xwedê zêde bike!	yemekten sonra söylenir biz azalttık Allah çoğaltsın; Allah yerini doldursun!	se dit après un repas: nous avons diminué (votre richesse) que Dieu la multiplie	said after a meal: we've taken from it, may God increase it
min gerdena te azad kir Xwedê jî azad bike!	seni azat ettim, Allah da azat etsin!	je te fais grâce que Dieu t'accorde grâces aussi!	I grant you mercy, may God grant you it too
mirada te hasil be!/ Xwedê a dilê te bi cih bîne!/ Xwedê li gor dilê te bide te!	Allah gönlüne göre versin!	que Dieu t'en donne selon ton coeur que tu vives longtemps	may God give you what you wish for
mûyê spî li çoga te kevin!	dizlerinde ak tüy bitsin, çok yaşayasın!	jusqu'à ce que les poils de tes genoux blanchissent!	till the hairs on your knees go white
noşîcan be!/ sihet be!	bir şey içene söylenir: afiyet olsun; sıhhatler olsun!	se dit à qn qui boit: que cela te profite, bonne santé!	said to someone drinking: to your health
oxira te oxira xêrê be!/ vegera (oxira) te ya xêrê bît!	uğurlar olsun; uğrun hayırlı olsun!	se dit à qn qui part en voyage: (litt. que ton augure soit heureux); bon vent, bon voyage	said to someone going on a trip: good luck
pîroz û mibarek (bimbarek) be!	mübarek olsun!	(litt. que cela te soit béni); mes compliments (pour qn qui porte un nouveau vêtement ou de nouvelles chaussures)	said to someone wearing new clothes or shoes: may it be blessed
qelema te şên û geş be!	yazana denir: kalemin şen ya da var olsun!	se dit à un écrivain: que ta plume soit prospère! ou épanouie!	said to someone writing: may your pen prosper
rehma Xwedê lê be!/ rehma Xwedê li dê û babê te be! rehmeta Xwedê lê be (bit)!	Allah rahmet eylesin!/ anana babana rahmet!	que Dieu soit clément avec toi!; avec ta mère et ton père	may God be merciful to you; to your parents
rehma Xwedê li miriyên haziran!	Allahın rahmeti hazırların ölüleri üzerine olsun!	que la miséricorde de Dieu soit sur les mânes des morts des présents!	may God have mercy on the ancestors of those present
serderiya te zêr be!	eşiğin altın olsun	que le linteau de ta porte soit en or! que ta maison soit prospère!	may the lintel of your gate be of gold; may your house prosper!
siheta te xweş be!	sağol, sağolsın	bonne santé à toi, bravo!	good health!
siya Xwedê li ser te be!	Allahin gölgesı üzerinde olsun	que l'ombre de Dieu soit sur toi!; que Dieu te protège!	may God's shadow be upon you; may God protect you!
sofra we daîmî be!	sofranız daimî olsun!	que votre table soit éternelle (se dit après un repas)	(said after a meal) may your table always be set
taya te bi mirina min be!	sen sıtma olma, ben öleyim	que je meure plutôt que de te voir pris de fièvre!	may I die rather than see you taken by fever!
tu bi mirazê xwe şa bibî!, tu bi mirada xwe bikevî!	muradına eresin!	que tes voeux soient exaucés! (se dit aux femmes, aux jeunes mariés)	may you attain your desire, may your wishes be granted (said to newly weds and young people)
tu bi xêr û silametî biqetînî!	güle güle eskitesin!	se dit à qn qui porte un nouvel habit ou de nouvelles chaussures: use (le/les) dans la joie!	said to someone wearing new clothes or shoes) wear it out in good health, weart it well
tu bibî hezar salî!	bin yıl yaşa!	que tu vives mille ans!	may you live 1,000 years
tu hezar cejnan bibînî!		que tu connaisses mille autres fêtes!	may you enjoy a thousand more festivities
tu kêmaniyê (kêmasiyê) nebînî!	hiç eksikliğin olmasın!	que rien ne te manque!	may you lack nothing
tu li herdu dinyan (cîhanan) jî rûspî bî!, tu dîn û dinya rûspî bî!	iki dünyada da yüzün ak olsun!	que ta tête soit haute! (que tu sois honoré/e) dans les deux mondes!	may you be honoured in this world and in the next
tu nekî Xwedê bide te!	sen yapmadan Allah versin!	que Dieu te donne même lorsque tu ne fais rien!	may God give you (sthg) even if you have done nothing (to deserve it)
tu nemirî!	ölmeyesin, yaşa!	puisses-tu ne pas mourrir!	may you not die
tu rahêjî axê di destê te de bibe zêr!	tuttuğun toprak elinde altına dönüşsün!	que la terre que tu prends dans la main devienne or!	may the dirt you pick up turn to gold in your hands
tu, tu kul û derdan nebînî!	dert görmeyesin!	que tu ne souffres d'aucun mal	may you suffer no grief!
tu xêrandar bî!/ di nav xêrê de bî! tu xêrdar bî!/ tu xwedanê xêran bî!	hayırdar ol, hayırlar gör	que tu sois entouré du bien! que tu ne connaisses que le bien!	may all around you be good!
xoceyê Xizir bi te re be!/ destê xocê Xizir li pişta te be! Xidir nebî alîkarê te be!/ Xizir pêxember li gel te bît!	Hıdır İlyas yardımcın olsun!	que le prophète Elie te vienne en aide!	may Khidr (the prophet Elijah) be with you
Xwedê 'emrê te dirêj bike!	Allah uzun ömürler versin!	que Dieu t'accorde longue vie!	may God grant you long life
Xwedê bedena te şên bike! (piranî ji bûkan re tê gotin)	geline söylenir: Allah bedenini şenlendirsin! (çocuk versin)	se dit à la jeune mariée: que Dieu rende ton corps fertile! (épanoui); que tu puisses avoir une descendance nombreuse!	said to a new bride: may God make your body fertile; may you have many offspring
Xwedê bêtifaqiyê neke nava we!	Allah aranıza nifak sokmasın!	que Dieu vous protège de la discorde! (division)	may God protect you from disagreements
Xwedê bigihîne ruhê miriyan! Xwedê bigihîne ber destê miriyan!	Allah ölülerin ruhuna kavuşturşun! (sadaka dağıtana ya da ölü yemeği verene söylenir)	se dit à ceux qui font une aumône: que Dieu en fasse bénéficier les âmes de vos morts!	may God (accept) the soul of the dead
Xwedê deriyê xêrê li te veke!	Allah sana hayır kapısını açsın!	que Dieu t'ouvre la porte du bien!	may God open for you the gate of goodness
Xwedê şên û qedîm bike!	misafir kalınan evden ayrılırken söylenir: eviniz şen ve kadim olsun!	se dit lorsqu'on quitte une maison où on a passé quelque temps: que ta maison soit vivante et durable! (antique)	may God give you strength and prosperity!
Xwedê li halê te binêre!	Allah haline acısın yardımcın olsun!	que Dieu voie ton état! (et y remédie), se dit à qn qui est malade ou en détresse	may God see your condition! (and cure it) said to someone who is ill
Xwedê îmana te kamil bike!	Allah imanını kamil etsin!	que Dieu t'accorde une foi complète!	may God make your faith perfect!
Xwedê îmanê bide te!	Allah sana iman versin!	que Dieu t'accorde la foi	may God give you faith!
Xwedê ji dê û babê te razî be! Xwedê ji te razî be!	Allah annenden babandan, (ya da senden) razı olsun!	que Dieu soit content de tes parents (de toi)	may God be pleased with your parents (you)!
Xwedê kesî bêpişt neke!	Allah kimseyi desteksiz (arkasız) bırakmasın!	que Dieu ne laisse quiconque sans soutien	may God leave no one without support!
Xwedê kesî bêxwedî (bêxweyî an bêkes) nehêle! Xwedê kesekî bêxwedî neke!/ Xwedê kesî bêkes neke!	Allah kimseyi sahipsiz bırakmasın!	que Dieu ne laisse personne sans protecteur	may God leave nobody unprotected!
Xwedê kurekî bide te!	Allah sana bir erkek çocuğu versin!	que Dieu te donne un fils	may God give you a son!
Xwedê mala te ava bike!	Allah evini müreffeh kılsın!	que Dieu rende ta maison prospère	may God make your household prosper!
Xwedê me ji belayên hîn mezintir bisitirîne!	Allah bizi daha büyük belalardan korusun!	que Dieu nous protège de plus grands malheurs	may God protect us from worse calamities!
Xwedê me li ber du'ayê te bixe!	Allah bizi hayır duandan mahrum etmesin!	que Dieu ne nous prive pas de tes prières	may God not deprive us of your blessings/ prayers!
bila serê te sax be!	başın sağ olsun!	se dit aux proches d'un défunt: (litt. que ta tête vive); longue vie à toi!	said to the family of s.o. who has died: may your head live; (may you have a long life)

Xwedê dengê te bibihîze!	Allah sesini duysun, dileklerini yerine getirsin!	que Dieu t'entende! (se dit à qn qui exprime de bons voeux)	from your mouth to God's ear, may God hear your wish!
Xwedê min nezrê te bike! Xwedê min je te re bike nezir! Xwedê min qurbana te bike!	Allah beni sana kurban etsin!	que Dieu fasse que je sois sacrifié pour toi (pour que tu restes en vie)	may God sacrifice me instead of you (so that you remain alive)
Xwedê mirazê (miradê) dilê te bike!	Allah muradını yerine getirsin!	que Dieu exauce tes voeux (se dit surtout à des jeunes gens pour leur souhaiter un mariage selon leur voeux)	may God make your wishes come true (may God grant your wishes)
Xwedê nivînên xêrê bide te!	hasta yatağında olana denir: tanrı yatağını hayırlı kılsın!	(litt. que Dieu t'accorde un lit de bien!); se dit à un malade: prompt rétablissement!	may God give you a bed of goodness, healing, said to s.o. ill (i.e. speedy recovery)
Xwedê quwetê bide te	Allah kolaylık versin, kolay gelsin!	que Dieu te donne de la force!	may God give you strength
Xwedê selametiyê (selametiya xêrê) bide!	Allah (sana) selametler versin!	que Dieu t'accorde le salut	may God save/protect you (may God keep you safe)
Xwedê te bi dewraneke mezin bighîne!	Allah seni yüce makamlara ulaştırsın!	que Dieu te fasse accéder à un rang élevé	may God elevate your station
Xwedê te bihêle!	Allah seni korusun!	que Dieu te garde	may God keep you among the living, protect you
Xwedê te bixefirîne!	Allah seni bağışlasın!	que Dieu te pardonne (tes péchés)	may God forgive you
Xwedê te ji gunehan efû bike! Xwedê gunehên te efû bike!	Allah günahlarını afetsin!	que Dieu pardonne tes péchés	may God forgive your sins
Xwedê te ji qeza û belayan biparêze!	Allah seni kaza ve belalardan korusun!	que Dieu te protège des accidents et malheurs	may God protect you from adversity
Xwedê te li (ji) ser serê zarokên te kêm neke!	Allah seni çocuklarının başından eksik etmesin!	que Dieu fasse que tes enfants ne soient pas privés de toi	may God not deprive your children of your company
Xwedê te ji qudûmê dest û lingan neke! (an kesî) nexe nav dest û piyan	Allah seni el ayak altında bırakmasın!	que Dieu ne te prive pas de l'usage de tes mains et pieds	may God not deprive you of the use of your hands and feet
Xwedê we bi hev şa bike!	Allah sizi mesut etsin!	que Dieu vous rende heureux (se dit aux mariés)	may God make you happy together
Xwedê we bisitirîne!	Allah sizi korusın!	que Dieu vous protège	may God protect you
Xwedê yekî (yeke) bi dilê te bide te!	Allah sana gönlüne göre birini versin!	que Dieu t'accorde qn selon ton coeur	may God give you a mate who is pleasing to you
Xwedê yeka te bike deh!/ Xwedê yeka te bike didu!	Allah bir verdiğini on etsin!	que Dieu décuple tes richesses!	may God increase your wealth
Xwedê bab û birayê te bihêle!	Allah babanı ve kardeşlerini korusun!	que Dieu garde ton père et tes frères!	may God preserve your father and brothers!
Xwedê bi rehma xwe şa bike!	Allah rahmetiyle şad etsin!	se dit aux proches d'un défunt: que Dieu le réjouisse par sa clémence!	said to the family of one who has died: may God's mercy rejoice him!
Xwedê bîhna we fireh bike (ket)!	Allah sabırlar versin!	que Dieu vous accorde de la patience!	may God grant you patience!
Xwedê bike kefaretê gunehan!	Allah günahlara bedel saysın!	se dit à un malade: que Dieu compte tes souffrances comme répentance de tes péchés!	said to s.o. sick: may God count your pain as repentence for your sins!
Xwedê çira wî ji tune de vêxe!	Allah çırasını yoktan yaksın!	que Dieu éclaire (allume) sa lanterne	may God light his (her) lantern!
Xwedê çu meraqa di dilê te de nehêle!	Allah gönlünde hiçbir gam bırakmasın!	que Dieu ne laisse nul souci dans ton coeur!	may God free your heart from worries!
Xwedê dengê te bibihîze (sehbike)!	Allah sesini duysun!	que Dieu t'entende!	may God hear you!
Xwedê derd û bela neke nesîbê te!	Allah sana dert ve bela nasib etmesın!	que Dieu t'épargne souffrances et calamités!	may God spare you from pain & calamity!
Xwedê derê tifaqan (qeza û belayan) bigre!	Allah bela kapısını kapatsın!	que Dieu ferme la porte des calamités!	may God close the door on calamity!
Xwedê destê rastê muhtacê destê çepê neke!	Allah sağ eli sol ele muhtac etmesin!	que Dieu fasse que la main droite n'ait pas besoin de la main gauche!	may God ensure that your right hand has no need of your left!
Xwedê dilê te şahî biket!	Allah gönlünü şad eylesin!	que Dieu réjouisse ton coeur!	may God rejoice your heart!
Xwedê dilê te xweş bikit!	Allah gönlünü hoş etsin!	que Dieu rende ton coeur heureux!	may God make your heart happy!
Xwedê gerdena te azad bike!	Allah seni azat eylesin!	que Dieu te rende libre (ou qu'il affranchisse)!	may God free (liberate) you!
Xwedê guh li dengê te bît!	Allah sesin duysun (kulak versin)!	que Dieu prête l'oreille à ta voix!	may God lend an ear to your voice!
Xwedê li halê te binêre!	Allah haline baksın!	que Dieu veille sur toi! (litt. sur ton état)	may God watch over you!
Xwedê hewe biparêzit!	Allah sizi korusun!	que Dieu te protège!	may God protect you!
Xwedê ji dîn û îmanê bêpar neke!	Allah dinden ve imandan mahrum etmesin!	que Dieu ne nous prive pas de la religion et de la foi!	may God not deprive us of our religion and faith!
Xwedê ji qeza û belayan bisitirîne! / Xwedê me ji bela û afatan sitar biket! / Xwedê me sitar biket! Xwedê qeza û belayan ji ber derê we dûr xîne! Xwedê te ji bela û afatan sitar biket!	Allah kaza ve beladan korusun!	que Dieu (te) protège des accidents et des calamités	may God protect (you) from accidents and calamities!
Xwedê we şermezar neke!	Allah sizi utandırmasın!		
Xwedê zarokên te ji te re bihêle!	Allah (çocuğunu) sana bağışlasın!	que Dieu garde (tes enfants) pour toi!	may God preserve your children!
Xwedê kêmaniya dengê te neke!	Allah sesini eksiltmesin!	que Dieu ne nous prive pas de ta voix! (litt. ne fasse pas manquer ta voix)	may God not deprive us of your voice!
Xwedê kêmaniya te nede! Xwedê kêmaniya te neke!	Allah seni eksik etmesin!	que Dieu ne nous prive pas de toi!	may God not deprive us of you!
Xwedê kesî li xwe neheyîrîne!	Allah kimseyi darda bırakmasın!	que Dieu ne laisse personne dans l'adversité!	may God leave no one in adversity!
Xwedê li halê te were hewarê!	Allah imdadına yetişsin!	que Dieu vienne à ton secours!	may God come to your aid!
Xwedê me bide bi xêra te!	Allah bizi hayrına versin!	que Dieu nous fasse profiter de tes bienfaits!	may God allow us to enjoy your good deeds!
Xwedê me nede şermê!	Allah bizi utandırmasın!	que Dieu nous épargne la honte!	may God spare us from shame!
Xwedê min bi goriya te ke!/ Xwedê min bi qurbana te ke! Xwedê min li dora serê te bigerîne!/ Xwedê min li dora te bigerîne!	Allah beni sana kurban etsin!/ kurbanın olayım!	que Dieu me sacrifie pour toi (ou à ta place)!	may God sacrifice me in your place!
Xwedê miradê miradxwazan hasil bike yê me jî pê (ve) re! Xwedê mirazê xwedanmirazan hasil bike yê me jî tê de!	Allah herkesi muradına kavuştursun bizi de onlarla!	que Dieu exauce les voeux de chacun et les nôtre aussi !	may God grant the wishes off all and ours too!
Xwedê mirazê dilê te bike! / Xwedê mirazê dilê te hasil bike!	Allah muradına kavuştursun!	que Dieu exauce les voeux de ton coeur!	may God grants your heart's wishes!
Xwedê mirinê nede!	Allah ölüm göstermesin!	que Dieu nous épargne de la mort!	may God spare us from death!
Xwedê mirov ji nezera çavan bisitirîne!	Allah insanı nazardan korusun!	que Dieu nous protège du mauvais oeil!	may God protect us from the evil eye!
Xwedê mirov neke benîştê devê xelkê!	Allah insanı elalemin ağzına sakız yapmasın!	que Dieu fasse que l'on ne devienne pas de la gomme à mâcher dans la bouche des autres!	may God ensure that we do not become chewing gum in the mouths of others!
Xwedê mirov nexe ser zar û zimanan!	Allah insanı dillere düşürmesin!		
Xwedê neyne serê tu kesî!	Allah kimsenın başına getirmesin!	Dieu fasse que personne ne connaisse pareille chose!	may God prevent that from happening to any one!
Xwedê nûra çavê te kêm neke!	Allah gözünün nurunu eksiltmesin!	que Dieu ne réduise pas la lumière de tes yeux!	may God not lessen the light of your eyes!
Xwedê qeyda wî veke!	Allah bağlarını çözsün!	que Dieu le libère de ses fers!	may God release him from his schakles!
Xwedê quwetê bide we!	Allah size güç versin!	que Dieu vous accorde de la force!	may God give you strength! more power to you!
Xwedê me rojekê jî bê te nehêle!	sensiz bir gün kalmayalım!	Dieu fasse que l'on ne reste pas un jour sans toi!	may not a day pass without you!
Xwedê sebrê bidet we!	Allah size sabırlar versin!	que Dieu vous donne de la patience!	may God grant you patience!
Xwedê serê 'eyalê me bihêlit!	Allah aile reisimizi korusun!	que Dieu garde le chef de notre famille!	may God preserve the head of our familly!
Xwedê serî li we negerîne!	tanrı başınızı dara çokmasın!	que Dieu vous épargne l'adversité!	
Xwedê silametiyê bide te!	Allah sana selamet versin!	que Dieu t'accorde le salut!	may God grant you health!
Xwedê te 'efu bike!	Allah seni afetsin!	que Dieu te pardonne!	may God forgire you!
Xwedê te bê war neke!	Allah seni ocaksız bırakmasın !	que Dieu ne te laisse pas sans succession! (litt. sans foyer)	may God note leave you childless!
Xwedê te bigihîne dewraneke mezin!	Allah seni ulu dara sokmasın!	que Dieu te fasse accéder à de hautes responsabilités!	
Xwedê te hewce nekit!	Allah seni muhtac etmesin!	que Dieu ne te laisse pas dans le besoin!	may God save you from need!
Xwedê te ji dest û piyan neke! Xwedê te ji qudûman neke! Xwedê te ji qudûm de nexîne! Xwedê te ji qedem nehêlît!	Allah seni ellerinden kollarından mahrum etmesin!	que Dieu ne prive pas de tes membres!	may God not deprive you of hands or feet!
Xwedê te ji nav zarokên te nebet!	Allah seni çocuklarından koparmasın !	que Dieu ne t'enlève pas à tes enfants!	may God not separate you from your children!
Xwedê te ji axa kolemîşkan bisitirîne!	Allah seni görünmeyen belalardan saklasın!	que Dieu te garde des calamités invisibles!	
Xwedê te muhtacê namerdan neke!	Allah seni namerde muhtaç etmesin !	Dieu que t'aies pas besoin des salauds!	may God protect you from scoundrels!
Xwedê û pêxember bi te re bin!	Allah ve Peygamber seninle olsun	que Dieu et le Prophète soit avec toi!	may God and the Prophet be with you!
Xwedê wan bi hev re pîr û kal bike! Xwedê we bi hev re kal û pîr bike!	Allah onları birlikte yaşlandırsın !	que Dieu les fasses vieillir ensemble!	may God see that they reach old age together!
Xwedê we bi hev şa bike!	Allah sizi birlikte mutlu etsin!	Dieu fasse que vous ayez la joie ensemble!	may God bring you together!

Xwedê we ji ber hev nexe!	Allah birliğinizi bozmasın!	que Dieu ne rompe pas votre entente!	may God keep you together!
Xwedê xêra te binivîsit!	Allah hayrına yazsın (saysın)	que Dieu inscrive ton bien fait!	may God inscribe your good deeds!
Xwedê xêra wî qebûl bike!	Allah bayrını kabul etsin	que Dieu accepte son bienfait!	may God accept his good deeds!
Xwedê ya dilê te bi cî bîne!	Allah gönlündekini yerine getirsin	que Dieu accomplisse le voeu de ton coeur! (litt. ce que tu as dans le coeur)	may God bring your wish to pass!
Xwedê yekîtiya hewe xerab neket!	Allah birliğinizi bozmasın !	que Dieu ne rompe pas votre union!	may God preserve your unity!
Xwedê zêde bike!	Allah artırsın !	que Dieu le démultiplie!	may God increase it!
Xwedê, tu, me û hemî ummeta Mihemmed ji şefa'eta xwe kêm nekî!	Allahım, bizi şefaetinden eksik etme !	ô Dieu ne nous nous prive pas de la clémence!	may God not deprive us of his mercy!
Xweşî be!	sihhatler olsun!	bonne santé!, bon bain!	
Ya şahê Neqşebend!	ey Nakşebendi şahı!	ô Seigneur des Naqchébendin!	o King of Naqshbendis
Ya Rebî şikir ji te re!/ şikir ji Xwedê re!	ya Rab, sana şükürler olsun !	grâce à toi, ô Dieu!	thank God/ the Lord!
Ya Rebî tu me muhtacî kesî nekî!	ya Rab bizi, kimseye muhtaç etme !	ô Dieu, fasse que nous n'ayons pas besoin d'autrui!	o Lord, may we not need the help of others!
Ya Rebî tu me ji nezera xerab bisitirînî!	ya Rab, bizi kem gözden esirge	ô Dieu, protège-nous du mauvais oil!	o Lord, protect we us from evil eye!
Ya Rebî tu me ji ya hayê me jê tune bisitirînî!	ya Rab, bizi bihaber olduğumsuzdan koru!	ô Dieu garde-nous de ce que nous ignorons!	o Lord, protect us from the unknown!
Ya Rebî tu me kêmî kesî nekî!	ya Rab, bizi kimseden eksik etmeyesin!	ô Dieu, fasse que nous ne soyons pas moins que quiconque!	o Lord, don't make us less than anonyme else!
Ya Rebî tu qenciyê ji dilê me kêm nekî!	ya Rab, iyiliği kalbimizden eksiltme!	ô Dieu fasse que nous manquons pas du bien dans notre coeur!	o Lord, don't decrease the goodness in my heart!
Zêdeya we bi dê û bab mezin be!	ziyadeniz çocuğunuz anne ve babasıyla büyüsün	que votre progéniture grandisse entouré de ses parents!	may you grow up with both parents!
Zehmeta te di avê de neçe!	zahmetin boşa gıtmesin	que les efforts ne restent pas vains! (litt. qu'ils n'aillent pas à vau-l'eau)	may your efforts not be wasted!

Cureyên endamên laşê mirovan û îdyomên jê çêkirî

Amadekar : Reşo ZÎLAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
DEST, lep	**el**	**main**	**hand**
destqerase: kesê ku destê wî pirr xurt e, bi qewet e	elleri çok güçlü kuvetli olan	qui a des mains puissantes	someone with strong, powerful, (quick hands)
desttopik, destgirover	elleri yuvarlak olan	qui a des mains rondes	plump handed
destqilotik, destê pir biçûk û girover	elleri küçük ve yuvarlak olan	qui a des mains menues et rondes	someone with small, plump hands
destkifte, destkutilkî, destkupişî	elleri köfte gibi kalın ve etli olan	qui a des mains très charnues en forme de boulettes	someone with thick, meaty hands
destmezin, destmilhêb, lepmezin, lepgir, destgir, lephirç	elleri fazla iri olan, ayı elli	qui a des grandes et grosses mains (comme un ours)	someone with huge, hands
destnermik, destpembû	elleri pamuk gibi yumuşak olan	qui a des mains douces	gentle handed
destgupik, destpatore	elsırtı kabarık olan	qui a le dos de la main bombé	someone the back of whose hand is puffy, lumpy
destkabrû	elleri nasırlı olan	qui a les mains calleuses	who has horny hands
destmelhem	çok yumuşak kadın elli	qui a des mains très douces et féminines	who has very soft and feminin hands
destşahîk	parlak ve kaygan elli	qui a des mains brillantes	who has shiny hands
destgurz, lepşêr	elleri oldukça iri ve darbesine kuvvetli	qui a des pattes de lion (des mains grosses et puissantes)	who has lions paws (large and powerful hands)
destgirê	eklemleri iri ve kaba el	qui a des grosses mains osseuses	who has bony hands
destqut	kısa boylu el	qui a des mains courtes	who has short hands
destqopik, destçopik	bükümlü sakat el	qui a des mains difformes	who has deformed hands
destkut	bileği dolgun iri ve şişman el	qui a des poignets et des mains bien charnus	who has fleshed hands en fists
destvaç	çarpık el	qui a des mains tordues	who has twisted hands
destpiçûk	elleri ince ve narin	qui a des mains menues et fines	who has small slender hands
destçoqal	elleri çarpık	qui a des mains tordues	who has twisted hands
destpûç, destkişyayî	eli felçli	qui a des mains paralysées	who has paralysed hands
destfireh	geniş elli	qui a les mains larges	who has wide hands
destgoc	el pamakları içe doğru çekik ya da eğık olan	qui a une main dont les doigts sont tordus ou courbés	who has a hand with twisted fingers
Îdyom			
destgirtî	cimri, hasis, eli sıkı	avare	miserly, avaricious, greedy, selfish
destgîran, desgirtî, dergistî	sözlü	engagé(e) pour le mariage	engaged to be married
destbixwîn	eli kanlı, katil	qui a les mains tachées de sang, assassin	someone with blood on his hands with blood-stained hands, a murderer
destgiran	eli ağır	1) lent; 2) qui a la main lourde	1) slow; 2) heavy-handed
destkurt	fakir, güçsüz	pauvre, sans influence, démuni	indigent, poor, powerless
destgîr	elinden tutan, yardımcı olan	secourable, qui vient en aide	helpful, coming to one's assistance
destsivik, destçapûk	eli hafif olan, çabuk iş gören	alerte, rapide, qui travaille vite	alert, quick
destşifa	eli şifalı olan	qui a des mains qui guérissent	who has healing hands
destbirr	dolandırıcı	escroc	trickster, dishonest, swindler
deskuj: heywanê ku bi destê kesekî hatiye ser jê kirin an awayê serjêkirinê	birinin eliyle kesilen hayvan ya da kesme işlemi	animal comestible égorgé par qn; action d'égorger un animal	butchering/slaughtering of an animal for the purpose of eating its meat
destbend	kelepçe	menottes	handcuffs
destbidest: hema di cih de, devbidest	hemen anında, vakit geçirmeden	sur le champ	immediately, on the spot
destbikar: kesê ku kar ji destê wî tê	elinden iş gelen, becerikli	habile (de ses mains), adroit, travailleur	handy, one who is good at fixing things
destbizav, destbizêv, desthel	eli çabuk, marifetli	alerte, habile	alert, skillful
destemoyî	ehlileştirilmiş, ehli	apprivoisé, domestiqué	tame, domesticated
desthişk	1) zalim; 2) cimri	1) qui a la main dure, despote; 2) avare	1) despotic; 2) miserly, selfish
destkarî: pêleyistin	tahrif, tahrif etme	altération, falsification, manipulation	alteration, manipulation, falsification
destkir (f.)	el işi	artisanat, travail fait à la main	handicraft
destkeft	kazanım	acquis, conquête	achievement, gain
destvekirî	eli açık, cömert	généreux, prodigue	generous
destpak, destpaqij	dürüst, eli temiz	honnête, fiable	honest, reliable
destnepak	dürüst olmayan	malhonnête, peu fiable	dishonest
destpîs	hırsız	voleur	thief, crook
destxwazî	kız isteme	demande de la main d'une fille	asking for a girl's hand in marriage
destfireh	ekonomik yönden darda olmayan, hali vakti yerinde, cömert	aisé, qui n'est pas en difficulté, généreux	well off, generous
destkeçik	elleri hiç iş yapmamış, eli sıcak sudan soğuk suya girmemiş	qui n'a pas travaillé de ses mains	who has never worked with his hands
destgod	sakar	manchot	one-armed
destmiç, destgirtî	cimri	avare	mean, miserly

destqapan	el yordamıyla ağırlığı doğru tahmin eden	qui a la main pour deviner le poids des choses	who is handy at guessing the weight of things
destteng	eli dar, ekonomikman sıkışık durumda olan	qui est dans la gêne, qui a peu de moyens	who is in trouble, hard up
destbelav	cömert	prodigue	lavish, prodigal
destvala	1) eli boş 2) işsiz 3) silahsız	1) qui a les mains vides; 2) chômeur; 3) désarmé, sans armes	1) empty handed; 2) unemployed 3) disarmed
destber	tutumlu	économe	economic
destbivir	darbesi ağır	qui a la main dure	hard fisted
destpûç	elınden birşey gelmez	incapable, bon à rien	incapable, good for nothing
destborî	hatırı sayılmak	qui a le bras long, qui a de l'influence	long armed (a lot of influence), with clout
destnetebitî	eli rahat durmayan	qui bouge sans arrêt, qui ne tient pas en place, qui a les mains baladeuses	fidgety, restless, has roving hands
DEV		**bouche**	**mouth**
devçewal, devcûhal, devtûrik	ağzı çok geniş ve yayvan olan	qui a une bouche trop large (comme un sac)	wide-mouthed (litt. sack-mouthed)
devmûç, devmiç	düzgün büzük ağız	bouche régulière et saillante	someone with a small, protruding mouth
devkovik, devtûtik	zurna ağızlı, huni ağızlı	qui a une bouche conique	who has a funnel-shaped mouth
devzotik	şişkin ve büzük dudaklı ağız	qui a des lèvres charnues et retroussées	someone with thick, (turned up) lips
devxwar	eğri ağızlı	qui a la bouche tordue	who has a crooked mouth
devkeftar	ağzı büyük ve biçimsiz olan	qui a une bouche large et laide (comme celle d'une hyène)	who has a wide and ugly mouth (like a hyena)
devmezin	iri ağızlı	qui a une grosse bouche	who has a big mouth
devpiçûk	küçük ağızlı	qui a une petite bouche	who has a small mouth
devbel	ağzı dışa doğru çıkık olan	qui a la bouche protubérante	who has a protruding mouth
devrût, devrûtik	bıyıksız	sans moustache (litt. qui a la bouche nue)	without mustashes, (litt. naked mouth)
devgur	'kurt' ağızlı	qui a une gueule de loup	who has a wolf's jaws
devkulpik	ağzı içe doğru büzük olan	qui a la bouche enfoncée vers l'intérieur	who has receding mouth
devşekal, devçadir	oldukça geniş ve yayvan agızlı	qui a la bouche très large et disgrâcieuse (comme une godasse)	who has a large clumsy mouth (like a boot)
devpizî	büzük ağızlı	qui a la bouche tordue	who has a twisted mouth
devkoxik	ağzı içeriye çekik olan	qui a la bouche en retrait	who has a receding mouth
devşikeft	ağzı aşırı büyük olan	qui a une grosse bouche caverneuse	who has a large cavernous mouth
devkewar	ağzı büyük olan	qui a une bouche volumineuse	who has a voluminous mouth
devtajî	'tazı' ağızlı	qui a une gueule de lévrier	who has greyhound's jaws
devqelişî	yırtık ağızlı	qui a la bouche "déchirée" (large)	wide-mouthed
devtûj, devtîj, devrêvî	tilki ağızlı	qui a la bouche saillante comme celle du renard	someone with a prominent mouth, like a fox
devjihev, devbeş	açık ağız	qui a la bouche bée, béat	wide, open mouthed
devşelte	yayvan ağızlı	qui a une bouche large	large-mouthed
devmeymûn	maymun ağızlı	qui a une bouche de singe	monkey-mouthed (with an apelike mouth)
devkasik, devkodik	"kase" ağızlı	qui a la bouche en forme de bol en net retrait du menton et du nez	who has a mouth recessed relative to nose and chin
devçarox	çarık ağızlı	qui a la bouche large et édentée	large and toothless mouth
devgilêz, devgirêz, devşil, devşêlav, devşorik	salyalı ağız	qui a la bouche baveuse	a dribbling mouth
devçermik	dudakları çok ince ağız	qui a des lèvres très fines, presque collées	who has thin, tight lips
devşûtikî	ağzı karpuz gibi öne çıkık olan	qui a la bouche en saillie, comme une pastèque	who has a mouth prominent as a water melon
Îdyom			
bêdev	1) konuşkan olmayan; 2) kendisini savunamayan	qui a la bouche cousue, peu loquace	one whose lips are sealed
devmirî	konuşmaktan aciz olan	qui a la flemme de parler, qui peine à parler	s.o. who is taciturn
devbixwîn, devlixwîn	kan kokan, azgın	farouche, féroce	wild, fierce
devjihev, devvekirî	1) aval bakan; 2) doyum bilmeyen	1) béat; 2) insatiable	1) smug; 2) insatiable
devpîs, devlewitî, devgemarî, devkirêt, devxirab, devgenî	ağzı bozuk, küfürbaz	qui jure comme un charretier	who swears like a trooper
devnerm	mülahim ve kibar konuşan	qui parle avec douceur et courtoisie	who speaks softly and courteously
devnermik	tatlı konuşmasıyla aldatan	qui tient des propos doux pour tromper	who speaks softly and decentfully
devgirtî	aşzına sıkı, sır vermeyen	qui tient sa langue, qui ne trahit pas le secret	who holds his tongue, does not betray secrets
devbest: nivişta ku dev dide girê dan	kurt ya da kaynana ağzını bağlayan nuska	talisman pour boucler la bouche du loup ou de la belle-mère	talisman for shutting a wolff's mouth or a mother-in-law's
devbiken, devliken, devkenok	güleç	souriant	smiling
devtijî: halxweş	kimseye ihtiyacı olmayan, hali vakti yerinde olan	aisé	well off
devxweş, xweşmerdok	çok konuşup az iş yapan	qui parle bien mais agit peu	who speaks well but does nothing
devziwa	1) yiyecek şeyi olmayan; 2) doyumsuz	1) qui n'a pas à manger; 2) insatiable	1) he who has nothing to eat; 2) insatiable
devlok	başkalarına sataşan	qui a une langue de vipère	vituperous, he who attacks verbally
devmêşînî	mülahim, ağzından kötü laf çıkmayan	qui a un langage poli, docile	docile, softspoken
dudev	söyledikeri birbirini tutmayan, iki yüzlü	faux-cul	two-faced, insincere
devşûştî	inkarcı, yaptıklarını ya da yapılan iyilikleri inkar eden	qui ne reconnaît rien, ingrat	one who denies everything
devşayik	art niyetli güzel ve aldatan şeyler söyleyen	qui tient des propos agréables avec l'intention de tromper	one who says nice things with the intention of fooling or tricking
devberdayî, devsist	ağzında laf tutmayan, ağzı gevşek	indiscrect, qui ne tient pas sa langue	indiscrete, one who cannot hold his tongue
devçêr	ağzı bozuk, söğücü	grossier, qui ne cesse de jurer	foul-mouthed
devrût, devrûtik	merhametsiz, vicdansız	sans pitié, impitoyable	pitiless
devzirav	tüfek	fusil	gun, rifle
devbirsi, devbirçî	doymak bilmeyen	insatiable	insatiable
devrast, rastgo	yalan söylemeyen	honnête, qui ne ment pas	honest, who does not lie
devxwar	ağzından iyi söz çıkmayan	qui ne dit que des gros mots	foul-mouthed
DIRAN, didan		**dent**	**teeth**
diranmişk, didanmişk	küçük, seyrek ve sivri dişli	qui a des dents petites, espacées et aiguisées	one with tiny teeth (like a mouse)
diranfiq, diranqîç	dişlek	qui a des dents protubérantes	who has protruding teeth
dirankelox: kesê ku diranên wî xwar û xirab bin	dişleri eğri ve bozuk olan	qui a des dents pourries et courbées	one who has crooked, bad teeth
diranqîl, didankêlbe	köpek dişleri uzun olan	qui a des canines longues	someone with long canine teeth
diranxwar	eğik dişli	qui a des dents courbées	crooked-toothed
diranbirinc, diransedef, didanmirarî, diranmorî, diranmircan	inci dişli, dişleri muntazam ve beyaz olan	qui a des dents régulières et blanches comme un collier de perles (dents nacrées)	someone with perfect, white teeth, like a string of pearls
diranbeş	uzun yassı dişli	qui a des incisives longues et rondes	who has long, round incisives
diranferşik	geniş ve uzun dişli	qui a des incisives longues et larges	who has long wide incisives
diranker, didanfir	oldukça iri dişli	qui a des grosses dents (comme celles d'un âne)	who has a big teeth (like a donkey's)
dirankox, dirankurmî, diranrizyayî	çürük dişli	qui a des dents gâtées	who has rotten teeth
dirankurisî	dişleri aşınmış olan	qui a des dents érodées	who has worn down teeth
didankop	kesik dişli	qui a des dents espacées et courtes	someone whose teeth are widely spaced and short
diranfirk	seyrek dişli	qui a des dents espacées	someone with wide gaps between his teeth
didanşûrhe	alt ya da üst çenede üste bitişik dişli	qui a certaines dents superposées	someone who has some overlapping teeth
Îdyom			
bêdiran	zararsız (kimseye zararı olmayan)	inoffensif, qui ne nuit à personne (litt. sans dent)	inoffensive, hornless (toothless)
ENÎ, nehtik	**alın**	**front**	**forehead**
enîkever, enîgewr	açık alınlı	qui a le front large et haut	someone with a wide, high forehead
enîbeş, beşo	alnı akıtmalı	qui a une touffe blanche sur le devant de la chevelure	someone with a patch of white hair, just above the forehead
enîding, enîgiç, enîdindoq, enîdoq, hêko, enîkutilk	alnı çıkık olan	qui a le front protubérant	one who has protruding forehead
enîteng, enîkurt	dar alınlı	qui a le front bas, peu dégagé	one who has a low, narrow forehead
enîfireh	geniş alınlı	qui a le front dégagé, large	one who has a wide forehead / brow

enîdeq, enîbideq	dövme alınlı	qui a le front tatoué	one with a tattoed forehead/brow
enîtebiqî, enîkort, enîkupiyayî	çökük alınlı	qui a le front concave	who has a concave forehead/brow
enîpirç	alnı kıllı	qui a le front vélu	who has a hairy forehead/brow
enîvekirî	alnı çok açık olan	qui a le front dégagé	who has a wide forehead/brow
enîgirê	alnı düşümlü (urlu) olan	qui a le front boursouflé	who has a swollen forehead/brow
enîçukul	yan tarafları çıkık alın	qui a le front en saillie sur les côtés	who has a bumps on the side of forehead/brow
enîtehtikî, enîtaht	açık ve öne eşik alın	qui a le front dégagé et plat (comme une dalle)	who has a brood flat forehead/brow (like a tile)
enîtirş, enîgirê	çatık kaşlı, çatık suratlı	renfrogné	sullen
Îdyom			
enîbeş	1) tanınan, bilinen 2) yaramaz, haylaz	1) connu, notable; 2) espiègle, vif	1) well know; 2) nischievous lively
enîvekirî	alnı açık	digne, qui a la tête haute	dignified
enîdoq	uğursuz	porte-malheur, de mauvais augure	goual, brings bad luck
enîhilmiştî	gurur duyan, göğsü kabaran	fier	proud
GERDEN	**gerden**	**cou**	**neck**
gerdenzirav	ince boyunlu	qui a le cou mince gracile	who has a slim, graceful neck
gerdenherîr, gerdenhilû	pürüzsüz kaygan boyun	qui a le cou soyeux, sans aspérité	who has a smooth, silky neck
gerdenxezal	'ceylan' boyunlu	qui a un cou de gazelle	who has a gazelle-like neck
gerdentenik	ince narin boyunlu	qui a le cou fin et délicat	who has a smalle, delicate neck
gerdenzer	güzel sarışın boyun	qui a le cou blond	who has a fair necked
gerdenspî	beyaz tenli boyun	qui a le cou blanc	who has a white neck
gerdenşor	çirkin boyun	qui a le cou laid	who has an ugly neck
gerdenbuhist	uzun boyunlu	qui a le cou long	who has a long neck
gerdengaz	boynu uzun ve uyumlu olan	qui a le cou long et gracieux	who has a long, graceful neck
gerdenqaz	kuğu gibi, kuğu boyunlu	qui a un cou de cygne	who has a swan-like
gerdenmorî, gerdenşûşe, gerdenbelor	inci gerdanlı, boynu pürüzsüz ve şefaf olan	qui a le cou sans défaut, translucide	who has a perfect neck
Îdyom			
gerdenaza	1) özgür, azat edilmiş; 2) masun	affranchi, innocenté	1) emancipated, freed; 2) acquitted
gerden aza kirin	1) azat etmek; 2) afetmek	1) affranchir; 2) pardonner	1) to emancipate, to free; 2) to forgive
gerdenxwar, stûxwar	boynu bükük	malheureux, indigent, miséreux	destitute, unhappy, sorrowful
GUH	**kulak**	**oreille**	**ear**
guhbel	dikik kulak	qui a des oreilles décollées	who has large, prominent ears
guhhesk, guhkovik, guhçoçik, guhmastêrk, guhheskû	kepçe kulaklı	qui a des oreilles en forme d'entonnoir	who has funnel shaped ears
guhkuş	ufak kepçe kulaklı	qui a des oreilles en forme de petit entonnoir	who has small funnel shaped ears
guhkevçî	küçük kepçe kulaklı	qui a des oreilles en forme de cuillère	who has spoon-shaped ears
guhkerr	küçücük kulaklı	qui a de toutes petites oreilles	who has very small ears
guhmûç, guhker	tavşan kulaklı	qui a de longues oreilles, des oreilles d'âne	who has long ears, donkey ears
guhşekal, guhşelte	iri geniş kulaklı	qui a de grosses et larges oreilles	who has big wide ears
guhpelîn	geniş yapışık kulaklı	qui a des oreilles larges et collées	who has large pinned back ears
guhkem, guhbirrî	kesik ya da eksik kulaklı	qui a une ou deux oreilles estropiée(s)	who has one or two ears cut off
guhperiçî, guhpelişî, guhpelixî	ezik kulak	qui a des oreilles en partie plates	who has partially flat ears
guhçiçik	iri ve sarkık memeli kulak	qui a des oreilles ayant des lobes gros et pendants	who has large pendant lobes
guhloş, guhpehn	geniş yassı kulak	qui a des oreilles larges et rondes	who has wide, round ears
guhmezin	iri kulak	qui a de grandes oreilles	who has big ears
guhkerrînî, guhkerimî	hastalık sonucu çürük kulak	qui a des oreilles estropiées à la suite de maladies	who has ears crippled by illness
Îdyom			
guhgiran	ağır işiten, kulağı ağır olan	qui n'entend pas bien, malentendant	who is hard of hearing
guhqul, guhkun, biguh	kulağı delik, herşeyden çabuk haberi olan	vite, alerte, qui apprend très vite les nouvelles	alert, who is very quick in learning news
guhdirêj, guhker, guhrep	ahmak, eşek	stupide, âne, crétin	stupid, ass, idiot
guhdirêjî	ahmaklık, eşeklik	ânerie, idiotie	stupidity
guhdîk	çabuk duyan, kulağı kabarık	curieux, indiscret, qui prête l'oreille à tout	inquisitive
guhsivik, guhxweş	iyi duyan, kulağı duyarlı	qui a l'oreille fine	who is sharp hearing
guhbel	haber dolaştıran, muhbir	rapporteur, mouchard	squealer, informer
guhbelî	muhbirlik	mouchardage	squealing, sneaking, tattling
guhsist	kulak ardı eden, gevşek, ciddi olmayan	qui fait la sourde oreille, peu sérieux	who turns a deaf ear
guhsistî	gevşeklik, ciddiyetsizlik	manque de sérieux	irresponsible
guhfireh	umursamaz	indifférent, indolent	indolent, lazy
bêguh	1) kulaksız; 2) saşır		without, ears
guhkuş	başkalarını gizlice dinleyen	qui écoute les autres secrètement	who listens in to others
guhşor	kullakları düşmüş	qui a des oreilles rabattues, qui a dû rabattre ses prétentions	who has ears pinned back, who has had to climb down
GULÎ	**saç örgüsü**	**tresse**	**plait**
gulî	saç örgüsü, örük	tresse (de cheveux)	plait, lock (of hair)
gulîzer	sarışın örüklü	qui a des tresses blondes	who has blond plaits
gulîsor	kızıl örüklü	qui a des tresses rousses	who has red plaits
gulîreş	siyah örüklü	qui a des tresses noires	who has black plaits
gulîdirêj	uzun örüklü	qui a de longues tresses	who has ong plaits
gulîzirav	ince örüklü	qui a des tresses fines	who has thin plaits
gulîmar	ince ve uzun örüklü	qui a des tresses fines et longues	who has long, thin plaits
gulîqalind	örükleri kalın örülmüş	qui a des tresses épaisses	who has thick plaits
gulîbirr, kezîkur, kezîbirr, gulîkur	sevdiği ya da saydığı bir erkeğin ölümü nedeniyle örüklerini kesen (kadın)	femme dont les tresses sont coupées en raison du deuil d'un proche	a women whose hair is cut short in mourning
gulîwerîs	örükleri organ gibi sık ve kalın örülmüş	qui a des nattes de cheveux tressées serrées et épaisses comme une grosse corde	whose hair is plaited tight like a thick rope
GÛZEK	**topuk kemiği**	**malléole**	**ankle**
gûzek, gûzik, gozek	topuk kemiği	malléole	ankle
gûzekpehn	topuk kemiği yassı olan	qui a des malléoles plates	flat ankles
guziktop	topuk kemişi top olan	qui a des malléoles rondes	round ankles
gûzikgoşt	topuk kemiği gömük olan	qui a des malléoles enfoncées	hollow ankles
GURÇIK		**reins**	**kidney**
Îdyom			
gurçikpola, çargurçikî, heftgurçikî	korkusuz yiğit erkek	homme preux, sans peur, très courageux	brave, fearless man
gurcikxirş	böbrekleri çürümüş, işlemeyen	qui a des reins hors d'usage (pourris)	who has non-functioning kidneys
xirş: pûç	çürük	creux	hollow
axaftina xirş	boş laf	parole creuse	hollow words
KEZÎ	**örük**	**tresse**	**plait**
kezîhûr, kezîzirav	ince örüklü	qui a des tresses fines	who has thin plaits
kezîkurt	kısa örüklü	qui a des tresses courtes	who has short plaits
kezîdirêj	uzun örüklü	qui a des tresses longues	who has long plaits
kezîgir	kalın örüklü	qui a des grosses tresses	who has thick plaits
kezîzer	sarışın örüklü	qui a des tresses blondes	who has blond plaits
kezîsor	kızıl örüklü	qui a des tresses rousses	who has red plaits
kezîreş	siyah örüklü	qui a des tresses noires	who has black plaits
kezîpehn	yassı ve gevşek örülmüş örük	qui a des tresses larges et liées avec souplesse	who has thick loose plaits
LÊV	**dudak**	**lèvre**	**lip**
lêvqelişî	dudağı ortadan yarık olan	qui a une lèvre fendue	who has split lips
lêvzirav	ince dudaklı	qui a des lèvres fines	who has thin delicate lips
lêvtenik, lêvnazik, lêvnarîn, lêvkaxezî	zarif dudaklı, narin dudaklı	qui a des lèvres mignonnes, délicates	who has thin lips
lêvqalind, lêvstûr	iri dudaklı	qui a de grosses lèvres	who has thick lips
lêvreş	kara dudaklı	qui a des lèvres noires	who has black lips

lêvsor	kırmızı dudaklı	qui a des lèvres naturellement rouges	who has naturally red lips
lêvdirêj	uzun dudaklı	qui a des lèvres longues	who has long lips
lêvşor, lêvdaliqî	sarkık dudaklı	qui a des lèvres pendantes	one who has drooping lips
lêvfaq, lêvkem	tavşan dudaklı	bec-de-lièvre	hare-lipped
lêvlerzok	titrek dudaklı	qui a des lèvres tremblantes	who has trembling lips
lêvkurt, lêvqut	dudaklarından biri daha kısa olan	qui a une lèvre plus courte que l'autre	one who has one lip shorter than the other
lêvlemtû, lêvlatan	zenci dudaklı, şişkin dudaklı	qui a des lèvres très grosses, négroîdes	thick-lipped (like west Africans)
lêvqeşavî: ziwa û terikî	dudakları kuru ve çatlak olan	qui a des lèvres sèches et craquelées (gercées)	one who has dry and chapped lips
lêvziwa	kuru dudaklı	qui a des lèvres sèches	dry-lipped
lêvçimçimî	büğümlü dudak	qui a des lèvres ondulées	curved-lips
lêvgilor	kalın ve etli dudak	qui a des lèvres grosses et charnues	who has thick, meaty lips
lêvşilor, lêvter, lêvşil	ıslak dudaklı	qui a des lèvres humides	who has wet lips
lêvgilêz, lêvgilîsk	dudakları salyalı	qui a des lèvres qui bavent	who has dribbling lips
lêvterikî	çatlak dudaklı	qui a des lèvres fendues	who has split lips
lêvpehn	geniş dudaklı	qui a de larges lèvres	who has wide lips
lêvxwençe	gonca dudaklı	qui a des lèvres en forme de bouton de rose	who has rose bud lips
Îdyom			
lêvşekir, lêvşîrîn	şeker dudaklı	poésie: qui a des lèvres délicieuses	sweet-lipped, sugar-lipped (poetic)
lêvşor, lêvdaliqî	dudağını büzen, asık suratlı	qui fait la gueule	sulky lips

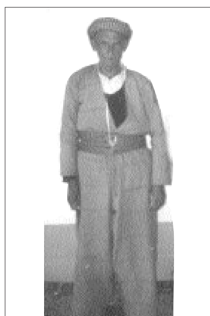
Bergûz an şel û şepik li Behdînan

Amadekar : Husên BINAVÎ

kurdî	**tirkî**	**fransizî**	**îngilîzî**
bergûz	tiftiften yapılan takım elbise	complet traditionnel kurde d'homme	traditional Kurdish men's costume
merez: mûyê çûran	tiftik	mohair	mohair
çûr	tiftik keçisi, Ankara keçisi	chèvre angora	Angora goat
hiriya serbisk	uzun telli, en iyi kaliteli yün	laine longue de première qualité	first grade long-fibre raw wool
binşe	düşük kaliteli, tarak artığı yün	laine de qualité médiocre, utilisée pour faire des cordes, etc.	medium grade long-fibre raw wool, used for rope making
şepik, şapik	geleneksel kürt erkek kıyafetinde ceket	veste du complet traditionnel kurde d'homme	jacket of traditional Kurdish men's costume
şel, şal	pantalon	pantalon traditionnel	traditional trousers
êlek	yelek	gilet traditionnel kurde	traditional Kurdish waist-coat
êşlek, îşlik	gömlek	chemise	shirt
şûtik: pişt, piştîne	bele bağlanan kumaştan erkek kemeri	ceinture de tissu pour homme	man's cummerbund
şal	el örgüsü bel bağı	ceinture tissée de femme	woven women's belt
dersok, cemedanî, kefî, axabanî, axbanî	kefiye	kéffieh, coiffure traditionnelle kurde	keffiah, traditional Kurdish head wear
kum, kulav	külah	bonnet d'homme en feutre	man's conical felt hat
saq	1) çorabın bacağı örten kısmı; 2) tozluk	1) partie supérieure de la chaussette; 2) guêtre	1) sock uppers 2) gaiters
reşik	yünden ve kırılan örülen çarık	sandale en laine et poils tissés pour l'hiver	winter sandals of woven wool and hair fibers
kalik	altı lastik olan çarık	chaussure primitive dont la semelle est en caouchouc ou en peau et le dessus en laine tissée	rough shoes with rubber or hide sole and woven woollen uppers
kalika xaveryî: kalika ku binê wê qumaş e: kêmkalîte ye	altı kumaştan olan düşük kaliteli çarık	"kalik" dont le bas est en tissu	low quality shoes with cloth uppers

bergûzê bekirbegî: textê wan spî ye, xêzêt (xîçêt) zirav yêt şîn û sor lê ne
bergûzê tiyaryanî: textê wan spî ye, xîçêt zirav yêt sorî lê ne
bergûzê badayî: xîç an malikêt pehn yêt spî û gewir lê ne
bergûzê reşaxayî: şelwarê wî mor (binefşî an xemir) e, yekreng e, şepikê bergûz badayî ye. Ji hemiyan bi qîmettir in
bergûzê piştpez: gewreke tarî û êkreng e (qehweyiya tarî)
bergûzê xezalî: gewreke vebûyî û êkreng e, wekî rengê xezalan (qehweyiya vekirî)
bergûzê keskoyî: textê wan kesk e û xîçên şîn lê ne; an textê wan şîn e û xîçên kesk lê ne
bergûzê kesnedîtî: textê wan mor e; moreke tarî ye, êkreng e. Li Hekariya kesnedîtî: textê wan kesk e, xîçêt wan binefşî, şîn, sor û zer in
kerranî: textê wan spî ye, xîçêt gewir lê ne xîçêt şîn di nav de ne
şernexî: neqşandî bi gelekreng in, spî û xêzêt reş di nav de ne
semayî: şînê vekirî ye
texte binefşî: êkreng û mor (binefşî) ye
sorcûn: hemî reng têne têkel kirin
qer: hemî ji hiriya reş e

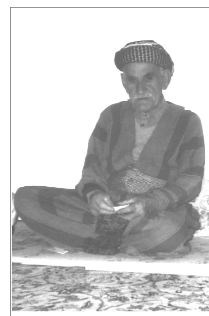

Badayî

Piştpez

Kerranî

Xezalî

Semayî

Texte Binefşî

KURMANCÎ
MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE
© INSTITUT KURDE DE PARIS
106, rue La Fayette, 75010 Paris - France
www.institutkurde.org
Directeur de la publication : Reşo ZÎLAN
Réalisation : S. ILITCH & M. HASSAN

LI ME BIBORIN !

Mixabin di hejmara 24an ya ***Kurmancî*** de çend şaşî çêbûne. Em pêdivî dibînin, ku wan çewtî û şaşiyan li jêrê bidin xuya kirin û rast kirin; Di gel vê serrastkirinê, bi dilekî xemgîn, ji hevalên xwe yên kar û herweha ji xwendevanên ***Kurmancî*** doza lêborînê dikin. Hêvîdar in, ku ew van kêmasiyên me bidin bin piyan.

Ev in ew şaşî:

1. Di navên beşdarên civînê de 2 nav, navên kek Veysî Zeydanli û kek Memo Yetkin, li lîsteyê hatine zêde kirin. Lê navê kek Xosro Abdullahî hatiye ji bîr kirin.
2. Di xebata ***Termên matematîkê*** de amadekar 2 kes bûn. Ji wan navê kek Behroz Şucaî nehatiye nivîsîn. Herweha navê kek Behroz di ***Termên komputerê*** de ji şaş hatiye nivîsîn.
3. ***Çend peyvên kêmnas ji milê Hekariya*** ne ji aliyê kek Michael Chyet, lê ji aliyê kek Rojan Hazim ve hatibû amade kirin. Herwisan navê kek Rojan hem di lîsteya beşdaran de û hem jî wek amadekarê ***Termên rêzdariyê*** bi şaşî wek Rojen hatiye nivîsîn.

Kurmancî

hejmar 26 Payîz 1999

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya Kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan

Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna Parîsê

Civîna 26emîn ya ***Kurmancî*** di navbera rojên 25-30/10 1999an de li Marly-le-Roi, nêzîkî Parîsê çêbû.

Beşdarên civînê li ser îdyomên kurdî, bergûz an şel û şepik li Bahdînan, devoka Qerejdaxê, xwarinên Serhedê, cureyên endamên laşê mirovan û îdyomên jê çêkirî, termên komputerê û li ser peyvên kurdî-îranî di zimanên cîran de xebitîn.

Di vê civînê de Husên Bênavî (Berwarîbala), Joyce Blau (Parîs), Michael Chayet (Waşington), Elîşêr (Wan), Rojan Hazim (Hekarî), Hemîd Kiliçaslan (Mêrdîn), Mehmûd Lewendî (Qerejdax), Emîn Narozî (Batman), Kendal Nezan (Diyarbekir), Selam Nûman (Qamişlo), Zinar Soran (Dêrik), Behroz Şucaî (Kotol) û Reşo Zîlan (Agirî) beşdar bûn.

Encamên cîvînê di vê hejmara ***Kurmancî*** de tên belav kirin.

Peyvên kurdî-îranî di zimanên cîran de

I. DI ZIMANÊ TIRKÎ DE

Amadekar : Reşo ZÎLAN
Behroz ŞUCAÎ

Zimanê kurdî, di nav zimanên hindoewropî de, ji koma zimanên îranî ye. Mebest ji zimanên îranî, binavkirina hemû zimanên xwîşk û bira yên ku di nav vê komê de ne. Ev kom ji van zimanên ku îro têne axaftin, wek: farsî, kurdî, belûçî, derî, tacikî, osetî, tatî, talişî, peştûyî û hwd pêk têt. Gava ku mirov dibêje zimanê îranî, ev nayê wê maneyê ku mebest farsî ye. Li bervajiyê vê, hemû ew ziman in, ku îro tên peyvîn yan jî berê dihatin axaftin lê niha mirî ne. Ango navê wê komê jê tête qest kirin.

Di zimanê kurdî de peyv hene, ku bi tenê kurdî ne. Ango di nav gelên îranîziman de ew peyv bi tenê li ba kurdan hene. Wek peyvên ***kur, keç, zarok*** *(=zar, zaro, mindal)*, ***reş, rondik*** (=*hêsir, stêr, histêrk, firmêsk*). Lê hin peyv jî hene, ku tevî ku di zimanê kurdî de hene, di hemû zimanên din yên îranî de jî hene, ku yan her bi `eynî rengî yan jî hinek caran piçekî cihê û bi aksaneke din têne bi lêv kirin. Wek ***dest, yek, bazar, gul, dûrbîn/ dûrebîn***.

Ji peyvên weha hevpişk re peyvên "*îranî*" têne gotin. Ji ber ku ew malên hemû gelên îranîziman in. Lê gava ku ji van gotinên îranî peyveke din li gor peyvsaziya kurdî hatibe afirandin, êdî ew peyveke kurdî ye. Wek dest gotineke îranî ye, lê heçî peyva destegul e, dibe kurdî. Ji ber ku di zimanên din yên îranî de peyveke bi vî rengî ku bi tenê peyveke hevedudanî be û di vê maneyê de bête bi kar anîn tune ye. Lê ew di şûna peyveke hevedudanî de, peyveke nehevedudanî ya bi îzafeyê çêkirî bi kar tînin. Herweha ev çend peyvên din in, ku li gor peyvsaziya kurdî ne :

serbijêr (bi tenê peyva ***ser*** bi îranî)
bejinûbala (bi tenê peyva ***bala*** bi îranî)
dilketî (bi tenê peyva ***dil*** bi îranî)
nankor (bi tenê peyva ***nan*** bi îranî)
berşîr (bi tenê peyva ***şîr*** bi îranî)

Peyv jî hene ku ji zimanekî din yên îranî hatine û ketine kurdî, bêî ku bilêvkirina wan bête guhartin yan jî bi guhartineke piçûk, îro jî têne bi kar anîn. Wek: ***Nimayiş***, ku navdêreke lêkerî ye û ji lêkera ***nimûden*** ya farsî têt. Di kurdî de berginda vê lêkerê ***nimandin*** e û her bi maneya ***nîşandan*** û ***pêşkirinê*** de ye. Lê heçî peyva ***nimayiş*** *e*, di çend maneyan de tête bi kar anîn. *1.* ***Xwepênîşandan***, ***mîtîng*** *2.* ***Di kurdiya soranî de her bi maneya pê****şraxistin, pênîşandan, nî****şandanê***. Herweha ***newzad,*** ku ji peyvên ***now (new)*** û ***zad*** pêk hatiye. ***New/now*** ya farsî, bi kurdî ***nû*** û ***-zad*** ya farsî, bi kurdî ***–za***, ango ***nûza***. Lê eger em ji dêl ***newzad*** ya farsî bi kurdî peyva *nûza* bi kar bînin, dê maneyeke din jê derkeve. Kurd *nûza* ji bo zarokên ku nû ji diya xwe bûne û çend rojî ne, dibêjin. Lê peyva ***Newzad*** di kurdî de ji bo navê kuran tête bi kar anîn û ne di vê maneya me gotî de. Heçî di farsî de ye, ev peyv ne wek nav lê belê bi tenê di maneya *nûza* de tête bi kar anîn. Herweha wek peyvên din. ***Namzed, name, nimûne, newroz / newrûz (nûroj)*** û hwd.

Vêca gava ku em dibêjin filan bêje îranî ye yan jî kurdî ye, mebest jê ew e, ku me li jorê şerh û ronahî kiriye.

Armanca vê kurtelêkolîna me ya han ne ew e, ku em dewlemendî yan jî jarî û qelsîya zimanekî cîran raxînin pêş çavan. Bi encama jê bidestketî bixwazin bibêjin, ku zimanê me di ser gişt zimanan re ye. Ji filan yan jî bêhvan zimanî dewlemendtir e, paqijtir û zelaltir e. Ne wek wî zimanî zimanekî têkilhev e û gencîneya peyvên wî ji çend bêjeyan bêtir nîne. Ev reng helwêst û awir ne rast in. Em xwe herdem jê gellekî dûr dixin. Lê dijmin û nehezên gelê me timî bi mêjî û têgihîştineke şovenî ya bi vî rengî li zimanê me nihêrîne. Xwastine ku kurdî bikin yan zimanekî tuneyî, yan zimanekî têkilhev û yan jî zaravayek ji zaravayên pir paşdemayî yê zimanê xwe.

Divê qenc bête zanîn, ku çu zimanek nîn e ku ne dewlemend be, her qels û jar be. Her zimanek li gor xwe, li gor dînamîkên xwe dewlemend e. Eger ji dînamîkên xwe îstifade bike, dikare di her warî de her tiştî pê bîne zimên, bibêje û binivîse. Bi alîkarîya wan dînamîkan dikare rêya afirandina peyvan li ber xwe xweş bike da ku bikaribe ji xwe re term û mefhûmên pêdivî biafirîne. Bi vî awayî dikare zimanê xwe bike zimanekî nûjen, geşedarbûyî û zimanê zanistê. Ji bilî vê rêyê, rêyeke din jî heye, ku ew jî ji zimanên din bideynkirina term û mefhûmên pêdivî ye. Ev jî hîç ne ji qelsî û jarîya wî zimanî ye, heye ku mecbûrîyetek be ji mecbûrîyetên cîhana îroyîn ya her ku diçe piçûktir dibe. Serdema niha, ku serdema teknolojîyê ye, tixûb nema xwe li ber radigirin. Ziman jî hew dikarin bi tenê bi peyv û bêjeyên xwemalî xwe têr bikin. Ji wan re sifreyeke ji peyvên dereke xemilandî jî pêwîst e, da ku bikaribin bi wê çavkanîyê zorê ji astengan bibin.

Çawan ku me ji zimanên cîran peyv biribin, wisan jî wan ji me birine. Bi lêkolîneke holê em dixwazin bandora zimanekî qedexekirî, ku yek ji mezintirînê tawanên li hember mirovatîyê ye, li ser zimanekî serdest nîşan bidin. Herweha bibêjin, ku divê xwedîyên 'eslî yên van peyvan çu caran bi tirsa ku ew ji zimanê "tirkî" ne, xwe ji bikaranîna wan nedin paş.

Heçî ji bo derxistina 'esl û bineçeyên van peyvan e, me wek çavkanî pirtûk û xebatên etîmolojîk yên zanistî bi kar anîne. Me pişta xwe çu caran nedaye etîmolojîya gelêrî ku bi her awayî ji zanistê dûr e. Herwisan me di vê lêkolînê de xwastîye ku em kurdîbûna bi tenê peyvên ku îro di zimanê nivîskî yê tirkî de gellekî têne bi kar anîn destnîşan bikin. Bi tenê li ser peyvên sade yan jî hevedudanî rawestin, ku hemû perçeyên wê kurdî-îranî ne û ne ku bes perçeyek jê bi kurdî-îranî lê yê din bi tirkî be.

Piştî ku me lêkolîna xwe ya li ser zimanê tirkî û zimanên din yên cîran jî kuta kir, em ê vêca dest bi berevajîyê wê bikin. Ango, peyvên ku ji zimanên cîran ketine kurdî.

Çend kurte :

far. = farsî
peh. = pehlewî
tr. = tirkî
lat. = latînî
îng. = înglîzî
skr. = sanskrîtî
part. = partî

A

kurdî	fransizî	ingilîzî
abanoz: abanûz, ***far:*** *abnûs,* ***lat:*** *ebenus*	ébène	ebony
abara, abrah: avrê, avro, ***far:*** *abrah,* ***tir:*** *su geçiti, kanal*	canal, aqueduc	canal, aqueduct
abbaz: avbaz, sportmenê avê, ***far****: abbaz,* ***tir:*** *su sporcusu*	sportif aquatique	aquatic sportsman, show-diver
abıru: avrû, ***far:*** *abirû*	1) grâce, beauté; 2) honte, modeste	1) grace, beauty; 2) shame, modesty
acur: 'ecûr, (***lat:*** *cucumis flexuosus*)	concombre russe	Russian cucumber
ada: ade, girav, ***far:*** *adek, adak*	île	island
afyon: efyon, afyon, ***far:*** *efyûn,* ***lat:*** *opium*	opium	opium
afyonkeş: efyonkêş, ***far:*** *efyûnkêş*	fumeur d'opium	opium addict
aferin: 'eferim, aferîn, ***far:*** *aferîn*	vive, bravo	bravo, well done!
afsûn: efsûn, ***far:*** *efsûn*	charme, enchantement	charm, enchantment
agâh: ageh, ***far:*** *agah/ageh,* ***peh:*** *akas*	informé, au courant	aware, informed, vigilant
ahenk: aheng, ***far:*** *aheng,* ***peh:*** *aheng*	harmonie	harmony
ahır: axur/axir, ***far:*** *axur,* ***peh:*** *axwer*	écurie	stable
ahüvah: ax û wax	lamentation	lament
Ajda: bi kurdî ji peyva ***aj*** (bi tirkî ango *filiz, fidan, fide* ku hemû jî zimanê yûnanî ne) û lêkera ***aj dan****ê: filizlenmek.* Bi kurdî navê keçan e. (Tirkan jî ew her ji bo navê keçan danîne.)	jeune plante; prénom de fille	young shoot; a girl's name
al: ale, sorê vekirî (wek *sorê ale*), ***far:*** *al/ala*	vermillon, écarlate	vermillion, scarlet
alev: alav, ***far:*** *alav, alave, elav, eluv,* ***tr:*** *yalım, yalaz*	flamme	flame
alıç: alûçe, alûc, 'alûc, ***far:*** *alûçe,* ***lat:*** *crataegus*	prune verte et aigre	green, sour plum
ambar: 'embar, 'inbar, ***peh:*** *henbar/enbar,* ***far:*** *enbar*	dépôt, entrepôt	store, storehouse
amaç: armanc/amanc, ***far:*** *amac*	but, cible	target, aim

amade: amade (=hazir), ***far:*** *amade*	prêt, disponible	ready
aptes: avdest, ***far:*** *abdest*	ablution	ritual ablution
apteshane: avdestxane, destavxane	toilettes	toilets
arzu: arizû, ***far:*** *arizû*, ***peh*** *: arzok*	désir	desire
asayiş: asayîş, ***far:*** *asayiş*, ***peh:*** *asayişn*	ordre public	public order
astar: astar, ***far:*** *aster*	doublure	lining
aş: aş (xwarin, xurek), ***far*** *: aş*, ***peh:*** *aş*, ***skr:*** *âçe*, ***lat:*** *esus*	plat cuisiné	cooked dish
aşhane: aşxane, lokanta	1) restaurant; 2) cuisine	1) restaurant; 2) kitchen
aşikâr: eşkere/aşkira, ***far:*** *aşikar*, ***peh:*** *aşkarek*	évident, manifeste	obvious, manifest
aval: awal, 'ewal, 'ewêl	crétin, simplet	fool, simpleton, idiot
avadan: avadan (avakirî), ***far:*** *abadan*	ensemble d'outils	set of tools
avare: 'eware, ***far:*** *avare*	oisif, désoeuvré	idle, out of work
avaz: awaz, ***far:*** *avaz*, ***peh:*** *avaz*	cri, clameur	cry, clamor
avize: awîze, ***far*** *: prs rad. avîz*	chandelier	chandelier
ayin: ayîn, ***far:*** *ayîn*, ***peh:*** *advên*	cérémonie religieuse, rituel	religious service, ceremony, rite
azar: azar, ***far:*** *azar*, ***peh:*** *azar*	souffrance, douleur	suffering, pain
azdırmak: azirandin, ***far:*** *azurden*	exciter, provoquer, exacerber	to excite, to provoke, to exacerbate

B

baba: bav, bab, ***far:*** *baba*	père	father
baca: pace, ***far:*** *baceh*	conduit de fumée, cheminée	chimney
baç: bac, ***far:*** *bac*, ***peh:*** *vaj*	tribut, taxe, péage	tribute, taxe, toll
badem: behîv, ***far:*** *badem*	amende	almond
bağ: bax, ***far:*** *baẍ*, ***peh:*** *baẍ*,	vignoble, verger	vineyard, orchard
bağçe: baxçe, bexçe, ***far:*** *baxçe*	jardin	garden
bağışlamak: baxişandin, bexişandin, ***far:*** *bexşîden*	pardonner	to forgive
bahane: behane, ***far:*** *behane*, ***peh:*** *vehanek, behanek*	prétexte	pretext, excuse
bahar: bihar, ***far:*** *behar*, ***peh:*** *vehar*	printemps	spring
bahçıvan: baxçevan, ***far:*** *baxçeban*	jardinier	gardener
bahşiş: bexşîş, ***far:*** *bexşiş*	pourboire	tip, baksheesh
baht: bext, ***far:*** *bext*, ***peh:*** *bext*	fortune, chance	fortune, chance, luck
bahtiyar: bextiyar, ***far:*** *bextiyar*	fortuné, heureux	fortunate, happy
balaban: balaban, ***far:*** *balaban*	personne robuste	husky, robust person
barut: barûd, ***far:*** *barût*	poudre	gunpowder
batman: batman, ritil, ***far:*** *patmen/ batman*	mesure de poids	a unit of weight
bazubent: bazbend, pazûbend, ***far:*** *bazûbend*	brassard, talisman porté au bras	armband
bebek: bebek, bebe, ***far:*** *bebek*	bébé	baby
bedbaht: bedbext, ***far:*** *bedbext*, ***peh:*** *vetbext*	malheureux, infortuné	unlucky, unfortunate
bedbin: bedbîn, ***far:*** *bedbîn*	pessimiste	pessimist
bent: bend, ***far:*** *bend*, ***peh:*** *bend*	1) attache, cordon; 2) barrière, barrage	1) link, bond, tie; 2) barrier, dam
belge: belge (ji belg/pelg), ***far:*** *berge*	document	document
ben: ben, şanik, şan, şahnik, xal, ***far*** *: ben*	grain de beauté	beauty spot
berhudar: berxudar, ***far:*** *berxurdar*	heureux, prospère	happy, prosperous, successful
beste: beste, ***far:*** *beste*	composition vocale	vocal composition
bestekâr: bestekar	compositeur	composer
bet: bed, ***far:*** *bed*, ***peh:*** *vet*	mauvais	bad
beg **bey:** beg, ***far:*** *bêk, beg*, ***part:*** *bex¨ (xwedê)*, ***peh:*** *beg*	seigneur, monsieur	lord,sir; title put after the names of servants and petty officials
beyaban: biyaban, ***far:*** *biyaban*, ***peh:*** *viyapan*	désert	desert, wilderness
beygir: bargîr, bergîr	cheval de trait	packhorse
bezirgân: bazirgan, ***far:*** *bazergan*	marchand	merchant
bezim: bezm, ***far:*** *bezm*	assemblée conviviale, banquet, fête	banquet, convivial meeting
bibi: bîbî(met), ***far:*** *bîbî û bi maneya dapîr e*	tante paternelle	paternal aunt
biz: bîz, bîze, dirêş	alène	awl
biçare: bêçare, ***far:*** *bîçare*	sans espoir, sans remède	without hope, without remedy
bigünah: bêguneh, ***far:*** *bîgunah*	sans péché, innocent	guiltless, innocent
bikes: bêkes, ***far:*** *bîkes*	seul, sans ami	lonely, friendless
birader: birader, ***far:*** *berader*	1) frère; 2) ami	1) brother; 2) friend
bizar: bêzar, ***far:*** *bîzar*	exténué	weary, exhausted
boran: boran (*berf û boran*), ***far:*** boran	tempête de neige	snow storm
borani: boranî, ***far:*** *boranî*	purée de potiron	pumpkin purée
bostan: bostan/bîstan, ***far:*** *bûstan*, ***peh:*** *bostan*	potager	vegetable garden
boza: *boze*, ***far:*** *boze*	boisson faite de millet fermenté	fermented millet beverage
bülbül: bilbil, ***far:*** *bulbul*	rossignol	nightingale

C

cağ: cax	1) roue à rayon (d'une bicyclette); 2) balustrade; 3) gros sac en cotonnade	1) wheel with spokes; 2) parapet; 3) sack of heavy cotton
cam: cam, ***far:*** *cam*	verre	glass
cambaz: canbaz, ***far:*** *canbaz*	acrobate	acrobat, rope dancer
camekân: camekan, ***far:*** *camiken*	vitrine	shop window, anything built with glass panes
camuş: gamêş, ***far:*** *gavmîş*, ***peh:*** *gawmêş*	buffle	water buffalo
can: can, gîyan, ***far:*** *can*, ***ave*** *: yane*	âme, coeur	soul, heart
canan: canan, ***far:*** canicanan	aimée	beloved
canavar: cinawir, ***far:*** *canever*	monstre	wild animal, monster
cengâver: cengawer, ***far:*** *cengaver*	guerrier, héroïque	hero, warrior
cenk: ceng, ***far:*** *ceng*	guerre	war
cevher: gewher (cewher), ***far:*** *coher*, ***peh:*** *gohr*	essence, joyau	jewel, essence
cicim: carcim/cacim, ***far:*** *cacîm*	tapis tissé à la main avec des dessins brodés	rug woven on a hand loom with embroidered design
ciğer: ceger/cîger/cerg, ***far:*** *ciger*	foie	liver
cihan: cîhan, ***far:*** *cehan*, ***peh:*** *gêhan*	monde	world
civciv/cücük: cûcik, cîvcîvk, çîçik, çivîk, ***far:*** *cûce*	poussin	chick
cıva: cîwe, ***far:*** *cîwe*	mercure	quick silver, mercury
civan: ciwan, ***far:*** *cevan*, ***peh:*** *cuvan*	jeune	young
coşmak: ji coş, ***far:*** *cûş ji cûşîdan*	s'enthousiamer, s'emporter, exulter	be ramied away, be enthusiastic, to exult
cömert: comerd/camêr	généreux	generous
cüda: cuda, cida, ***far:*** *cuda*	éloigné, séparé	separated, remote
curk/gurk: kurk, ***far:*** *kurk, kurç*		
cüce: cûce, 'ecuc, ***far:*** *cûce*	nain	dwarf
cura: curre,hacûc, ***far:*** *curre*	petite variété de bağlama (luth oriental)	the smallest variety of bağlama (oriental lute)
cümbüş: cunbuş, ***far:*** *cunbiş, ji cunbîden: livîn, bizvîn, bizav kirin*	1) mouvement, agitation; 2) sorte de mandoline avec une caisse en métal	1) motion, movement; 2) kind of mandoline with metal body

Dûmahîk heye

Çend modelên bergûz anjî şel û şepika

Amadekar : Rojan HAZIM

Bergûz navê desteyê şel û şepikan e. Desteyekî bergûza ji şel, şepik, şal an jî şûtik, kerik, lewendî û şaşikê (şaşik ji dersokek an jî du dersoka çêdibe) pêk têt. Belêm xelk bo bergûza, şel û şepik jî dibêjin. Şel û şepik cil û bergên qedîm yên xelkê me ne. Perokê şel û şepika bi timamî ji merez, kej an jî hirîya paqij tête çêkirin. Belêm perokê şel û şepikên baş û saxlem bi gelekî ve ji merezî tête çêkirin ku merez muyê bizinên çur e. Perokê şel û şepika mixabin ku niha kêm tête kirin. Ji ber ku hem wekî berê pez xwudankirin kêm bûye, hem jî çêkirina vî perokî gelek biha disekine û ji ber hindê jî, kirîn jî biha dibe. Lewma ev peroke êdî kêm têne dîtin û şel û şepik jî kêm têne dirûn. Evro di cografyayeke gelek teng da ev cilike têne ber kirin. Li navenda Kurdistanê; Hekarî, Botan, Behdîna û li başûr jî, kêmek li navçeyên Soranan têne dîtin.

Ji vî perokî bi newilên cuda şel û şepik têne dirûn. Em dê li jêr çend modelên şel û şepika pêşkêşî we bikin.

1. Şemdînanî :

Deste ji şel, şepik, kerik, şal anjî şûtik û dersokê pêk têt.

Şel : Deling nîv fireh in. Navran gurc û kurt e. Navtang jî ne dirêj e. Berûk bê tûrik in. Tinê devê berûka vekirîye. Helbet şel bi doxîn e.

Şepik : Mil teng û dirêj in û derhiçikên wan hem bê ber in, hem jî têne badan û bê lewendî ne. Herweha binçengên wan jî şeq (anku vekirîne, ne dirûne) û gurc in.

Şal anjî şûtik : Şal ji rîs tête raçandin. Şûtik ji perokê pembû anjî sentetîkî tête çêkirin.

Kerik : Ji livayê tête çêkirin.

Di modelê Şemdînanîyan da hindek hêlên Şemdîna hene ku di ser bergûzan da kerikî jî dikin ber xwe. Di ber kirina vî modelî da navtang û maldoxîna şelî dikeve bin şal an jî şûtikê û qurmiçikên şelî li navtangê têne belav kirin.

Ev model bergûze, helbet di serî da li Şemdîna û dorberî da û heta Gever, Tirgever, Mirgever, Dize û heta dorberên Sîdeka jî têne ber kirin.

Di vî modelî da heke kes bixwaze dikare, pistû, bersing û derhiçikên şepikî û herweha devê berûka, derdeling û dormandorê maldoxîna şelî jî bide nexş kirin.

2. Ertoşîyanî-Zaxoyanî :

Deste ji şel, şepik, kerik, du dersok û lewendîya pêk têt.

Şel : Deling ji navtangê fireh in û ber bi derdelinga ve teng dibin û navran fireh û nîv şor e. Navtang jî li ser nêhkan e, anku maldoxîn bi timamî nakeve bin şalê. Her li bin zîya şalê an jî şûtikê tête girêdan û qûrmiçikên şelî li ber û piştên navtangê têne kom kirin. Şel bi doxîn e. Ev bergûze jî bi berûk in, belêm berûkên wan bê tûrik in. Tinê devê berûka vekirîye.

Şepik : Mil fireh û dirêjtirin û derhiçikên wan jî bê ber in. Binçeng jî dîsa şeq in û şortir in. Bi lewendî ne.

Lewendî an li ser derhiçika têne pêçan an jî li paş enîşka têne girêdan.

Lewendî : Desteyê lewendîya cot in. Ji perokê cang anjî xizneyî têne dirûn.

Şal anjî şûtik: Şal ji rîs tête raçandin. Şûtik bi gelekî ve ji perokên pembû an jî sentetîkî tête çêkirin.

Kerik : Ji livaya herî bi kalîte tête çêkirin. Di vî modelî da bi gelekî ve kerik tête ber kirin.

Şaşik : Ji du dersoka tête çêkirin. Carina di bin şaşikê da kumekî ji dezîyê pembû hatîye vehunîn jî dikin serê xwe.

Yên ku dixwazin, pistû, bersing û derhiçikên şepikî û herweha devê berûka, derdeling û dormandorê maldoxîna şelî jî didin nexş kirin.

(Li navçeyên Hekarî û Behdîna şel û şepikên bi modelê Ertoşîyanî-Zaxoyanî têne ker kirin û dirûn; heke pistû, bersing û derhiçikên şepikî û herweha devê berûk û derdelinga û dormandorê maldoxîna şelî hate nexş kirin, bo wan "Bekir Begî" tête gotin.)

3. Şirnexyanî-Botî :

Desteyê bergûza ji şel, şepik, êlek, şal anjî şûtik û şaşikê pêk têt.

Şel : Deling heta binî wekî borîyê fireh in. Navran nîv gurc e. Derdeling bi nexş in. Berûk bê tûrik in û devberûk jî bi nexş in. Navtang dirêjtir e û maldoxîn dikeve bin şal an jî şûtikê û qurmiçik li navtangê hem têne belav kirin, hem jî li ber û piştê têne kom kirin. Wekî hemû bergûza şel bi doxîn e.

Şepik : Wekî hemû modelên bergûza bê pistû ne. Hiçik ji milî ve piçek teng in, belêm derhiçik bi bertir in û têne badan. Stu, bersing û derhiçik bi nexş in.

Êlek : Berê êlekî ji perokê bergûzan e, lê pişt ji betenê pembû an jî sentetîkî ye. Pişt bi kemer e. Li bersingê herdu alîya çar berûk hene. Li ber derê berûka milê çepê qulpika zincîra seeta berûkê jî heye. Pistû û bersing jî bi nexş in.

Ev modele hem bi şaşik û lewendî, hem jî bê şaşik û lewendî tête ber kirin.

Şal an jî şûtik : Şal ji rîs hatîye raçandin. Şûtik ji perokê pembû an jî sentetîkî ye.

Di vî modelî da jî yên ku dixwazin, pistû, bersing û derhiçikên şepikî û herweha devê berûka, derdeling û dormandorê maldoxîna şelî jî didin nexş kirin.

4. Koçerî :

Deste ji şel, şepik, êlek, lewendî, şal anjî şûtik û şaşikê pêk têt.

Şel : Deling nîv fireh, derdeling jî nîv teng in. Navran jî nîv şor e û navtang bilind e û maldoxîn dikeve bin şal an jî şûtikê. Şel wekî hemû bergûza bi doxîn û bi berûk e û berûk jî bi tûrik in.

Şepik : Mil nîv fireh, derhiçik jî bi ber in û bi lewendî ne. Lewendî bi gelekî ve li paş enîşkê têne girêdan.

Êlek : Wekî êlekê modelê Şirnexyanî-Botî ye.

5. Rêncberî :

Perokê vî modelî bi piranî ji merez an jî hirîya kalîteya duyê tête kirin. Wekî nav jî li ser bi gelekî ve xelkê ku palehî û rêncberîyê dikin, berdikin. Ker kirina vî modelî bi piranî nêzîkî modelên Koçerî û Zaxoyanî ne, ku pê rabûn û rûniştin sanahîtir e. Ev modele jî ji şel, şepik, şal an jî şûtik, lewendî û dersokê pêk têt.

6. Sineyî-Bokanî :

Ev modele li nav Kurdên Soran tête ber kirin. Perokê vî modelî malik malik e. Wekî tête dirûn, malik serwar in anku merîdyenî ne.

Şepik : Hiçik fireh û dirêj, derhiçik jî fireh û bi ber in û têne badan. Binçeng şeq û şor in. Ev modele bê lewendî tête ber kirin.

Şel : Navtang dirêj û fireh e û navran jî şor e. Deling li jor fireh û ber bi derdelinga ve teng dibin. Şel bi doxîn e.

Navtang û maldoxîn bi timamî dikeve binê şûtikê. Berûk hem bi tûrik, hem jî bê tûrik dibin. Li ser vî modelî bi gelekî ve şûtika ji perokê pembû an jî sentetîkî tête girêdan. Herweha ev model bergûze, bê kerik an jî bi kerik jî tête ber kirin. Kerikên vî modelî li hindek navçeyên Soranan bi sermilk in.

Nîvekarîyeke hemû perokên bergûza ew e ku, kirina perok û ker kirina bergûza, digel xelkê me yê navçeyê, lê bi gelekî ve bi destê fileyên navçeyê tête kirin. Bi taybetî jî li alîyê Hekarî û Bahdîna kirina perokên bergûza û ker kirin, ji alîyê fileyên Tiyarê ve dihate kirin. Hindî yên Bota bûn, ew jî ji destê fileyên Herbolê derdiket.

Belêm mixabin ku, evro kêmbûna hejmara fileyên navçeyê û guhurînên dî yên demografik ev huner û kare jî kêm kirîye, lewma peyda kirin û ber kirina vî libasî hem bi zehmet ketîye, hem jî gelek biha bûye.

Yêk nîvekarîyeke dî ya hemû bergûza jî, bê şal an jî şûtik nayên ber kirin. Herweha ji ber ku perokê bergûza gelekî zivir e, di hemû modelên bergûza da, li bin şelî an derpêyê dirêj an jî pîjema tête ber kirin.

Ferhengok :

bergûz; *desteyê şel û şepika*, ***taxima şel û şepika*** : şel ve şepik takımı

dersok; *axabanî, cemedanî, kefî* : kefye

şaşik: sarık

kerik; *êlek an jî cepkenê ji livayê hatîye çêkirin* : yün cepken

perok: kumaş, tekstil

kirina perokî: kumaş dokuması

kerkirina perokî: kumaş biçimi

file; *fele, Îsewî, Xiristiyan* : Hrıstiyan

gurc: çekik, çekilmiş

şor: sarkık, sarkmış

sanahî: kolay

hiçik: kol

derhiçik: kol ağzı

deling: paça

derdeling: paça ağzı

pistû: yaka

doxîn: yünden yuvarlak şekilde örülmüş ve kemer görevi gören kalınca ip

maldoxîn: kemer olarak kullanılan doxînin geçirildiği köprü

şal: yünden dokunmuş bel kuşağı

şûtik: pamuk veya sentetik kumaştan bel kuşağı

qurmiçik: pile

lewendî: dirseğe takılan ve kolağzından sarkan uzunca bez (giysinin önemli aksesuarıdır)

serwar: dikey, boylam, meridyen

cang: amerikan bezi

xizne: patıska

sermilk: omuzluk

Hinek ji xwarinên Serhedê

Amadekar : ELÎŞÊR

GIRARA DEWÎ, DEWÎN, MEHÎR :
Melzeme: Dan, pincar (kereng, mendê, pung, guhbizing, spanax...), dew û xwê.
Dan tê kelandin û pişt re dew dikin ser. Lê ji bo ku dewîn nebizire, berî ku dew têkin ser, hêk û ar (ard) dikin nav. Bêyî sekin heta ku bikele tê tev dan. Piştî ku keliya pincar dikin nav.
Hinek cûreyên din ên girarê jî hene û awayê çêkirina wan wekî yê jorê ye, lê li gor melzemeyê dikin nav tê bi nav kirin. Wekî girara (mehîra) bi nok, girara sar, girara germ, girara qiç (girara bêpincar).

ŞORBE :
Şorbe, piranî li gor ew melzemeyê tê de tê bi kar anîn tê bi nav kirin. Wekî mişewşî (şorbeya nîskan), şorbeya hurkên danî, şorbeya çirêşê, şorbeya mastî, şorbeya birincê, şorbeya terbiyekirî (goştê hêrayî, mîqtarek zêde bîbera reş dikin nav qîymê û hinek jî birinc bi kîmyonê dikin nav û paşê kifte çêdikin. Dikin nav avê û pişt re hinek ar bi zerka hêkê re di nav avê de baş tê çeliqandin û dikin nav kifteyan heta ku baş tîr dibe. Pişt re hinek nivişk tê qijilanrdin û hinek bîbera sor dikin nav û dibe şorbeya terbîyekirî. Birinca di nav goştê hêrayî de gerek e gelek kêm be).

GIRARA SIBÊ :
Melzeme: Dan, goşt, rûn.
Dan û goşt dikin dîzekê û dikin tendûrê. Ew heta sibê di tendûrê de dimîne û serê sibê derdixin û dixwin.

AVŞOR, şorav, avşork :
Melzeme: Hestiyên ji biryanê mayî, goştê sor, bacanê reş, domatês, fasûlye û ava ji biryanê palayî.
Ev serê sibehan tê xwarin.

AVŞORA KEŞKAN :
Melzeme: goştê bi hestî, kartolên biçûk ên spînekirî, avîdewê keşkên pişaftî, rûn, pîvaz.
Goştê bi hestî tê pehtin û pişt re kartolan dikin nav û ew jî dipije. Paşê avîdewê keşkên pişaftî dikin nav û dawiyê jî pîvazên di rûn de hatî sor kirn, dikin ser.

SAVAR :
Li aliyê serhedan, çend cûre savar hene. Taybetmendiya savar an birinca li van ciyan ew e ku, piştî savar an birinc tê pehtin rûn diqijilînin û berdidin ser vê birinc an savarê.
Savar, bi gelemperî li gor melzemeyê dikin nav tê bi nav kirin. Wekî savara nîskan (nîskên lib), savara serbizêr, savara sîngmirîşk, savara birişte yan bişehriye, savara baqleyan, savara kerengan, savara caxê, savara gulikê, savara helizan û hwd. Ji bilî van li aliyê Agiriyê savara sade jî tê çêkirin. Ev savara han piştî pehtina wê temam dibe, dov (dûv) perçe perçe dikin û datînin ser.

BIRINCA MIQEŞER :
Miqeşer: Nok tê xaşandin û qalikê wê li ser tê rakirin. Pişt re bi kirdanekê (merdane) tê perçiqandin heta baş hûr dibe. Paşê jî wê hiş dikin û hiltînin. Berî ku birinc bê çêkirin hinekî dikelînin û dikin nav birincê.

ÎÇPÎLAV :
Eger perçe goşt an mirîşk bi biharatê re bikin nav birincê, jê re îçpîlav tê gotin.

PERDEPÎLAV :
Eger îçpilavê bikin nav hevîrê ku bi rûn û şîr hatibe sitiran, dibe berdepilav. Li hinek ciyan kişmişê jî dikin nav.
Hevîr baş tê vekirin û wê îçpilavê dikin nav û devê wê baş asê dikin. Pişt re dikin nav quşxaneyekê û dipêjin.

DOLMÊN BIQATIX (QATIXLÎ DOLME) :
Melzeme: Savara hûr, goştê sor ê hêrayî, sîrmast, rûn û bîbera bi hev re sorkirî.
Savara hûr û goştê sor ê hêrayî dikin nav hev û baş miz didin. Bi vê libên wekî dolmên pel û keleman tên çêkirin û paşê tên pehtin. Piştî ku ew pijiya derdixin û sîrmast û ew rûn û bîbera bi hev re hatî sor kirin, dikin ser.

KILORÎK (TIRŞMANÇ AŞI) (xilorik, kiftê/kutilkê heşandî) :
Melzeme: Savara nîv hûr, goştê hêrayî.
Savara nîv hûr û goştê hêrayî dikin nav hev û baş miz didin. Pişt re ji vê xilorîkên gilover û biçûk tên çêkirin û dikin nav avê û dipêjin. Ji bo ku bi tam be, biharat û tirşa hinar û alûçeyan jî dikin nav. Ev xwarineke avî e.

ÎÇLÎ KUFTE :
Melzeme: Savara hûr, bezê ser paresû yan gurçikan, goştê hêtan ê baş hatî hêrayî, bîbera reş, pûlbîber.
Savar, goştê hêrayî û biharat bi hev re baş tên li hev dan. Pişt re çiqas ji destê mirov bê ew gilover û tenik tê vekirin û bez dikin navê û devê wê didin hev. Pişt re di nav avê de tên kelandin. Piştî ku çend kel bi ser de bên, derdixin û dixwin. Piranî bi mehîra karî (karî aşi) re tê xwarin. Ev cûre kufteyên han tenê li Bedlîsê tên çêkirin.
Li gundan perçe goştên biçûk an goştê hêrayî jî dikin nav wî bezî û libên kufteyan jî, li gor yên li bajêr, mezintir in.

TURŞÎ DOLME :
Melzeme: Goştê sor ê hêrayî, savara hûr, kelem, hebirman (hinarê hişkkirî), miqeşer an nîskê reş.
Goştê hêrayî, savar, hebirman û miqeşer an nîskê reş dikin nav hev û baş li hev dixin. Pişt re kelem tê xaşandin û perçên qasî destekî jê tên vekirin û ew savara hatî hazir kirin, dikin navê û devê wê didin hev û dipêjin.

KIFTEQUL, (kifteyên derewdanî) :
Melzeme: Hûrkê savar û mixelet (ew kelemê ku payîzê hûr hûr perçe dikin û dikin kûpan û ji bo zivistanê hildidin) , hinek ar, nivişk.
Mixelet bi kelemê wê re tê kelandin û berdidin ser savarê, piştî ku savar germijî tê mizdan û di vê navê de hinek ar didin ber û pişt re jî ji vê kifte çêdikin. Di dawiyê de careke din mixeletê dikelînin û kiftan dikin nav û bi rûnekî zêde ve tê xwarin.

GEBOL :
Melzeme: Savara gilgilê, keşk û rûnê qijilandî.
Piştî savara gilgilê hat çêkirin, dewê ji keşkên pişaftî dikin ser û dawiyê jî ew rûnê qijilandi berdidin ser.

PIÇUC :
Melzeme: Savara herî hûr (simîtk), pîvaz û rûn.
Ev melzeme hemî bi hev re tên kelandin. Gerek e ne rohn be û ne jî tîr bimîne.

ŞILLE, şile :
Melzeme: Savar, domatês, hinek pîvaz.
Savar tê pehtin û pişt re domatês û pîvaz jî sor dikin û dikin nav wê savarê. Ev jî wekî piçucê gerek e ne rohn be ne jî tîr be.

BIRYAN, parêv :
Laşê pez ê sax di êvarê de tê terbîye kirin (tenê bi xwê). Serê sibê bi çengelan ve dikin û dikin tendûra ku di erdê de bi taybetî hatiye çêkirin û heta baş sor dibe û pişt re derdixin. Perçe perçe jê dikin û bi kemalê afiyet dixwin.

PAPAZ YEXNÎ :
Melzeme: Perçên goştî, pîvazê wekî kixsan û salçe.
Van melzemeyan hemî dikin nav hev û dipêjin û dibe papaz yexnî.

PARESÜ, kalek :
Melzeme: Birinc, paresû û biharat.
Birinca bi biharatan çêkirî dikin nav paresûyan û diavêjin firinê û dipêjin.

HES DOLMESÎ :
Melzeme: Birinc an savar, kelem an pelên silk û mêwan û hwd, goştê hêrayî yê bi rûn, bîbera tûj û salçe.
Birinc an savar bi wî goştê hêrayî re tê mizdan. Pişt re ew belgên silk an mêwan qasî destekî tê jê kirin û ew melzemeyê mizdayî dikin nav û dipêjin. Piştî hat pehtin bîbera tûj û salçe dikin ser û dixwin.

KURT DOLMESÎ :
Melzeme: Kelem, gilgil, keşk.
Gilgil baş tê mizdan û pişt re dikin nav pelên keleman ên qasî destekî vekirî û dipêçin û pişt re jî dipêjin. Piştî ku hat pehtin, avîdewê keşkên pişaftî dikin ser û dixwin.

ÇORTÎ TEPLEMESÎ :
Melzeme: Tirşiya keleman, savara (şîş) ji genimê spî (kirik) hatî çêkirin, sîr, rûnê sorkirî.
Savar baş tê mizdan û pişt re ji vê libên pehnaya wan qasî pehnaya sê tiliyan tepleme tê çêkirin. Pişt re jî tirşiya keleman dikin nav dipêjin. Piştî hat pehtin rûnê sorkirî dikin ser û dixwin.

ÇORTÎ AŞI :
Melzeme: Dan, nîsk, goştê paresûyan.
Ev melzemeyên han hemî bi hev re tên kelandin. Xwarineke avî e.

KIFTÊ ÇORTIYAN (Çortî Koftesî) :
Melzeme: Hemî melzemeyên çortî teplemesiyê tên bi kar anîn. Ji bilî wan goştê hêrayî tê sor kirin û biharat dikin nav. Pişt re di ava çortiyê de tê pehtin û dawiyê de ew av jê tê palandin. Pişt re jî pelên çortiyê bi kifteyan re dikin tepsiyê û rûnê sorkirî dikin ser.

KIFTÊ SÎR :
Melzeme: Savara nîvhûr, hêk, hinek ar, hinek çantirî û xwê.
Ev melzemên han hemî bi hev re di nav ava germ de tên nerm kirin. Nêzîkî saetekê bi vî awayî dimîne. Piştî ku nerm bû, ji vê melzemê kifteyên piçûk ên gilover tê çêkirin û di nav avê de tê xaşandin.

HELÎSE :
Melzeme: Dan (eger danê kirikê hebe baştir e, lê eger ew tune be mirov dikare danê genimekî bêsimbêl bi kar bîne), goşt, nivîşk, xwê û av.
Dan û goşt di deneke ax de û di tendûreke erdê çêkirî de tê kelandin. Bi kêmasî du kes li ber rûdinin û bi darekî taybetî hatî çêkirin li hev didin. Ev lihevdana han heta ku goşt bi hestiyên xwe ve di nav dên de bihele dewam dike. Pişt re dikin tepsiyan û orta wê hinek vedikin û nivîşk dikin nîvê.

KELEDOŞ :
Melzeme: Nîskê hêşîn ê nehêrayî, qelî yan goşt, nanê loş, avîdewê keşkanû kakilê gûzan ê hêrayî, salçe û xwê. Li hinek navçeyan pincarên wekî heliz, cax û sipîtakê melzemeyên serekî yên keledoşê ne. Li hinek navçeyan goşt û pincar bi hev re tên bi kar anîn, li hinek ciyan jî tenê goşt an jî pincar dikin nav.
Nisk tê pehtin. Qelî an goşt di nav rûn de bi pîvazan re tê sor kirin. Piştî ku merheleya pehtin û sorkirinê xelas bû, qatek nanê loş qatek nîsk û qatek din jî qelî an goşt û kakilên gûzan ên hêrayî li ser hev tên danîn. Mirov dikare li gora kesên heyî van qatên han zêde bike. Di dawiyê de avîdewê keşkandikin ser û pişt re jî hinek salçeya di nav rûn de hatî qijilandin, berdidin ser.
Ev awayî jorê li aliyê Wanê û hinek ciyên din tê çêkirin. Li aliyê Bedlîsê û Agiriyê û dora wan, qatek pincara wekî sipîtakê, helizê û yan pincareke din jî tê danîn, lê melzemeyên din eynî ne. Li aliyê Bedlîsê gelek ciyan goşt nakin nav û tenê pincar tê bi kar anîn.

TUTMANC, PIŞRUK :
Melzeme: Nîsk, qelî, pîvaz, dewê keşkê, rişta avê û xwê.
Pêşî nîsk tê kelandin. Pişt re riştê dikin nav. Piştî vê avîdewê keşkandikin nav û di dawiyê de jî pîvazên qelandî bi qeliyê re dikin ser.
Li hinek navçeyan di şûna riştê de hevîrê nû hatî vestirîn jî tê bi kar anîn.

TIRŞIK:
Melzeme: Dan, karî, sêbiske, fasulyên spî, lobiyên hişkkirî, nok, kulindir, huliyên hişkkirî, goştê bihestî, arxafk (rûn û arê di nav hev de sorkirî), zerişk an pestîla huliyan û xwê.
Ji bilî arxafkê, ew melzemeyên jorê hemî bi hev re tên kelandin û di dawiyê de arxafk dikin ser û dibe tirşik.

SERDEW, SERBIDEW :
Melzeme: Savara hûr (zêrik), dewê keşkê, rûn, bîber û xwê.
Pêşiyê savar tê pehtin û heta baş bipije û ava xwe bikêşe tê li hev dan. Pişt re avîdewê keşkandikin ser û di dawiyê de jî rûnê qijilandî yê hinek bîber tê de berdidin ser. Ev xwarina han a zivistanê ye û bi taybetî rojên ku bager be tê çêkirin.

'PELÎ, 'pelûk, 'pelûl, 'pelûr :
Melzeme: Ar, rûn, xwê.
Ar di rûn de tê sor kirin. Pişt re avê dikinê û rûn jî berdidin ser.
Ev xwarina kesên ku halê wan tenik e.

'PELIYA KARTOLAN, HEVRÎŞKA KARTOLAN, KARTOLÊ XWEŞKIRÎ :
Melzeme: Kartol, pîvaz, rûn û xwê.
Kartol tê pehtin û pişt re baş tê mizdan. Pîvaz di nav rûn de tê sor kirin û pişt re dikin nav kartolan.

WELÎBAX :
Melzeme: Hevîr (gerek e bi şîr hatibe vestirîn), kartol, penîrê spî û qelî.
Hevîr tê vekirin û melzemeyên jorê dikin navê û bi awayekî gelekî gilover didin hev û bi perçek hevîr devê wê baş asê dikin û dipêjin. Piştî hat pehtin dikin çar perçe û tirşa zuxalê (pestîla huliyan, alûçeyan û hwd) tê pişavtin û dikin ser.

ZULFÎ :
Melzeme: Ar, kakilê gwîzan, bindeq, mewîj.
Ar di nav rûn de tê vestirandin. Pişt re qatek ev arê vestirî û qatek jî kakilê gwîzan, bindeq û mewîj li ser hev tê danîn. Ev li gorî hejmara kesên heyî dikare çend qat bê raxistin.

GOŞTÊ PIZOTÊ :
Melzeme: Goşt û biharat.
Goştê çermekal û yan jî yê ne kêrhatî, wekî zolên pehn baş tê vekirin û goştê baş yê kêrî xwarinê bê dikin navê û dipêçin. Pişt re dikin bin agirê pizot û disekinin heta ew goştê çermekal dişewite. Paşê wî goştê hindurê çermekalan de ye derdixin û dixwin.

XWARINÊN XWEŞKIRÎ :
Li aliyê serhedê li hinek ciyan, eger pincar, kartol, kulindir û tiştên wekî wan, bên pehtin û pişt re bên palandin û baş bên mizdan û hêk bişkînin ser, jê re kartolên xweşkirî, pincara xweşkirî, kulindirên xweşkirî, baqlên xweşkirî û hwd tê gotin.

SINGESÎR : (Singesîr xwarina mîr)
Melzeme: Nanê loş, sîrmast (gerek e mast yê mîyan be), nivişk û xwê.
Nanê loş tê perçe perçe kirin û pişt re sîrmast û nivişkê dikin ser.

BORANIYA KULINDIRAN, kundirmast :
Kulindir, sîrmast û xwê.
Kulindir tê pehtin û baş tê mizdan. Pişt re sîrmastê dikin ser.

ÇIRTMA KULINDIRAN, çirtme :
Melzeme: Kulindir, nîsk, fasulye an lobîyên hişk, rûn.
Kulindir tê sipî kirin û perçe perçe kirin. Pişt re hemî melzeme bi hev re tê pehtin. Xwarineke avî ye.

CAX :
Melzeme: Cax, hêk, rûn.
Cax tê kelandin û piştî ku keliya, eger mirov bixwaze xweşkirî bixwe, mirov ava wê dipalîne û digivêşe heta ku ava tê de xelas dibe û pişt re hêk dişkîne ser û wekî caxê xweşkirî dixwe. Lê eger mirov bixwaze bi avî be û wekî xwarineke avî bixwe, ava wê nayê palandin û bi wî awayî tê xwarin.

ÇILBIRA PÎVAZAN, ŞUWA PÎVAZAN :
Melzeme: Pîvazê hêşîn, rûn, salçe.
Pîvaz di avê de tê pehtin û pişt re rûn û xwêya wê dikin ser û bi nan re tê xwarin. Şuwa kartolan, şuwa lobiyan, şuwa fasulyan...: Ev jî di şûna pîvazan de kartol, fasulye û lobî tê bi kar anîn.

ŞUWA TIRŞ :
Melzeme: Pincar (spanax, tirşok/evelîk, hêk, rûn, pîvaz, pestîla huliyan, salçe.
Pîvaz û salçe di nav rûn de tên sor kirin. Pişt re tirşok dikin nav. Mirov dikare hêk an goşt jî têke nav. Paşê pestîla huliyan dikin ser û di dawiyê de jî hêk dişkînin navê.

ŞILIK :
Melzeme: Savara hûr, pincar, kartol, nivişk, pîvaz, salçe, domatez.
Ev melzemeyên han hemî bi hev re tên pehtin û pişt re nivişk dikin ser.

XASÎL, xaşîl, kutayî :
Melzeme: Genimê kutayî, goşt, nivişk.
Goşt û genimê kutayî bi hev re tên kelandin. Ev kela han, gerek e heta hebên genim bihele dewam dike. Pişt re dikin tepsiyan û nivişk dikin ser û dixwin.

XUS :
Melzeme: Genimê hêrayî, gûlik (cureyek pincar e) û rûn.
Genimê hêrayî û gûlik bi hev re tên kelandin û pişt re hinek rûn jî dikin nav û ew dibe xus.

ASÎDE :
Melzeme: Ar, rûn, kakilê gwîzan û şerbet (şekir-av).
Ar û rûn di nav hev de tên sor kirin û hinek kakilê gwîzan jî dikin navê. Şerbeta wê tê kelandin. Piştî ku ar û kakilê gwîzan baş hat sor kirin, şerbet dikin ser. Ev xwarina han bi taybetî ji bo jinên ku nû hemla xwe danîne tê çêkirin. Awayê din şêrînahiya piştî xwarinê ye. Li Bedlîsê jê re Şirîn Qeynenax tê gotin.

QEYSERÛN, kincirûn, tirşka mişmişan :
Melzeme: Qeysî, rûn û eger hewce be hinek jî şêrînahî.
Qeysî di nav rûn de tê sor kirin. Eger tirş be hinek şêrînahî dikin nav.

GOZBEZ, gozebez (hingivîn û kakil) :
Melzeme: Dims û kakil.
Ev herdu bi hev re hinekî tên kelandin û pişt re dema ku sar dibe dixwin.

LALEPÊT :
Melzeme: Hêk, mast, rûn, karbonat û şerbet.
Melzemeyên wê hemî bi hev re tên sor kirin û pişt re şerbet dikin ser û wekî şêrînahiya piştî xwarinê tê xwarin.

XURME :
Melzeme: Hêk, ar, mast, rûn, karbonat û kakilê gwîzan.
Hêk û ar di nav rûn de li hev didin û hinek karbonat jî dikin nav û bi vî awayî hevîrê wê hazir dikin. Ev hevîr wekî perçên biçûk biçûk tê vekirin. Pişt re kakil dikin navê û li ser bijîngê dipêçin. Pişt re di nav rûn de sor dikin. Eger mirov ji bo taştê bi kar bîne şerbet nakin ser, lê eger mirov wekî şêrînahiya piştî xwarinê bi kar bîne, şerbet dikin ser.

ŞORBEŞÎR, gireşîr, sûtlaç :
Melzeme: Birinc, şîr, şekir, darçînê hêrandî.
Birinc û şîr û şekir bi hev re tên kelandin. Ev kela han heta av tê de nemîne dewam dike. Pişt re dikin tasikan û darçîna hêrandî li ser direşînin.

MEHELEBÎ :
Melzeme: Arê birincê, şîr û şekir, darçînê hêrandî.
Şekir dikin nav şîr û dikelînin. Pişt re arê birincan dikin nav şîr û baş li hev dixin da ku tîr dibe. Paşê jî hemî dikin nav hev û dikelînin heta ku tîr dibe. Pişt re jî dikin tasikan û darçîna hêrandî li ser direşînin.

XWERÎS, MIRTOXE :
Melzeme: Ar, rûn.
Ar di nav rûn de baş tê qumandin û serê siban bi hingivîn an reçelê re tê xwarin. Eger şêrînahî bikin nav vê xwerîsê, jê re xwerîsa şêrîn tê gotin.

ARXAFK, kincirûn, arxafka bi kincir :
Melzeme: Ar, hêk, rûn.
Rûn tê helandin û pişt re ar didin ber û li hev didin heta ar baş diqome. Pişt re jî hêk dişkînin ser û li hev didin heta hêkên wê bipijin. Serê siban bi hingivîn an rêçelê re tê xwarin.

KADÊ GWÎZAN :
Melzeme: Hevîrê bi şîr û rûn hatî vestirîn, kakilê gwîzan ê hêrayî yan kutayî.
Qatek hevîr û qatek kakilê gwîzan li ser hev tê raxistin. Li gor kesên heyî ev qatên han dikarin hindik an zêde bibin. Pişt re dikin tenûrê û dipêjin.

KADÊ TEWÊ :
Melzeme: Hevîr, xwerîs, rûn.
Hevîr vedikin û pişt re xwerîs dikin navê û didin hev. Pişt re rûn dikin tewê û ew hevîrê xwerîs tê de dikin nav wî rûnî û heta baş sor dibe sor dikin.

NANÊ TEWÊ, biçirk, zengil, zîlopî :
Melzeme: Hevîr û rûn.
Hevîr qasî mezintiya tewê tê vekirin û pişt re dikin nav rûn û heta ku sor dibe tê pehtin.

Dom dike

Devoka Qerejdaxê

- X -

Amadekar : Mehmûd LEWENDÎ

kurdî	tirkî	fransizî	ingilîzî
şewate, agir, agirberbûn	yangın	incendie	fire, arson
şêlandin : şelandin, tazî kirin, rûs kirin	soymak, soygun yapmak	dépouiller, voler	to rob
şêlpîs, şêlgenî, şêlxerab : nelêkdayî, bêserûber	evinin görünümü kötü olan, evini kötü çekip çeviren kadın	mauvaise ménagère	bad housewife
şênî	ahali	population, habitants	population, inhabitants
şêz	at sineği	mouche-araignée de cheval	forest fly
şikev: şikêv	tekne, içinde kuru çökelek eritilen tahta tekne	pétrin (en bois)	wooden dough trough
şikeva, (nanê şikeva) : şikevale	mayasız ekmek	pain azyme	unleaven bread
şikeva belav kirin	1) ölülerın ruhu için yada kötü bir rüyadan sonra dağıtılan sadaka ekmeği; 2) erkekçe dağıtmak, onlarla cömertçe yatmak (kadın içe)	1) distribuer du pain pour la paix des morts; 2) être généreuse avec les hommes, coucher avec plusieurs hommes	1) to give away bread to the needy for the peace of dead; 2) to be generous with men, to sleep with many men
şilî	yağış, ıslaklık, yağmur	pluie, précipitation, humidité	rain, dampness
şilope : şilove	sulu kar, sulu sepken	giboulée	sleet
şilp : şirp, şilq, çirp, pir	aniden, zıp	soudain, tout d'un coup	suddenly
şil û pil : ter û şil, av û zêlak	yamyaş, ıpıslak	tout mouillé, trempé	all wet, soaking
şima : şema	balmumu	cire	wax, beeswax
şirt : gêzik, melkês, cerîfk, bermalk	süpürge	balai	broom
şirt kirin : gezî kirin, malîn, maliştin	süpürmek	balayer	to sweep
şîrgermî : têhnşîrî, şîrogermî, şîregermî	ılık	tiède	tepid, lukewarm
şorik : girêz, gilêz, gilîz, gilîze	salya	salive	saliva
şortik : şotik, deşo	çok su katılmış olan ayran	petit-lait très dilué	very dilute fermented milk
şoşman : şoşmîn, brazava	sağdıç	ami intime du marié qui le conseille pour la nuit nuptiale	bridegroom's best man who advises him for the nuptial night
şûş bûn : şoş bûn, şîş bûn	1) kayarak düşmek; 2) kandırılmak, yoldan çıkarılmak, enayi yerine koyulmak	1) tomber en glissant, s'étaler; 2) se faire avoir	1) to slip, fall headlong; 2) to be caught, to be cheated

şûş kirin	1) kaydırarak düşürmek, 2) kandırmak, yoldan çıkarmak	1) faire tomber quelqu'un; 2) arnaquer, berner qn.	1) make s.o. fall; 2) swindle s.o.
talîzok, babîsok, babelîsk, bablîsok	hortum	tourbillon	whirlwind
tahm dan (ta'mdan), dehf dan, pal dan	itmek	pousser	to push
tar, kevî, kevan : tara bêjingê (moxilê)	kasnak	cadre (d'un tamis, tambour)	frame, hoop (of a drum or seive)
tavilê, tafilê, tafilkê	hemen, derhal	aussitôt, immédiatement	straight away, immediately
tem	arzu, istek	convoitise, désir	coveting, desire
tem kirin	arzu etmek, tama etmek, amahlanma	convoiter, désirer	to covet, to desire
tem : di tem û tayê de bû	kemalinde, güçlü dönemi	au faîte de la puissance	at his (her) heyday
temisandin : demisandin	bastırmak	tasser, entasser	pile up, be crushed together
temisîn	bastırılmak	se tasser, s'entasser, être entassé	to be crowded
tengijandin : tingijandin	öfkelendirmek	mettre en colère	to anger, to infuriate
tengijîn	öfkelenmek	se mettre en colère	to grow angry
tepik, tarik	duvara yapıştırılıp kurumaya bırakılan yaş tezek	galette de bouse de vache	dried dung
teqa	kör pencere	fenêtre aveugle	blind window
teral, tiral	tembel	oisif, fainéant, paresseux	lazy, good-for-nothing
terişandin : tehisandin	kaydırıp düşürmek	faire glisser et tomber	to make s.th. fall or slide
terişîn : tehisîn	kayarak düşmek	glisser et tomber	to slide or fall
tertere, tewtewe, felîte	aylak	oisif, désoeuvré	idle
terxê	obur (kadın)	femme glouton, goinfre, vorace	greedy or gluttonous woman
terxo	obur (erkek)	homme glouton, goinfre	greedy or gluttonous man
tetirxanî bûn	aşırı yemek yemekten dolayı midesi bozulmak	avoir des coliques à force de manger	to have a belly-ache from over-eating
tetirxani kirin	aşırı yemek yemekten dolayı midesini bozmak, birine aşırı yedirip midesini bozmak	gaver qqn et provoquer en lui des coliques	to over-feed s.o., to give him a belly-ache
têwerdan	kabı çalkalamak, durulamak	rincer	to rinse out on thoroughly
tirone, tirole	züppe	snob, dandy	affected person, snob
tirsonek : tirsek, newêrek, tirstirsok	korkak	couard, lâche, poltron	coward, poltroon
tivanc girtin	dersini alma, ağzı yanma	prendre une leçon; avoir une expérience douloureuse	to earn a lesson, to have a painful experience
min tivanca xwe girt	dersimi aldım, ağzım yandı, bu bana ders olsun	j'ai appris ma leçon	I have learnt my lesson
tîr, brûsk	sancı, ani yoğun acı	douleur soudaine et vive (comme une flèche)	sudden, sharp pain (like an armour)
tîrmar : tîremar, marê teyar, marê siwaran	ok yılanı	serpent d'eau	water snake
tog	erkek köpekle dişi tazıdan olan melez hayvan	chien né du croisement d'un chien et d'une levrette	a dog crossbed with a grey hound
toş : tûş, bîst	an, lahza	moment, instant	moment, instant
toş : felaket, musîbet	felaket, musibet	calamité, désastre	calamity, disaster
toş : çors	birkaç kişiyle oynanan bir çeşit taş oyunu	un jeu de dames	a kind of checkers game
tot bûn	yuvarlanmak, itilmek	se rouler, se déplacer en se retournant	to roll, to move by rolling
tot kirin	yuvarlamak, itmek	rouler, déplacer, pousser	to roll
tozan : bakuzîrk, tozana berfê	toz toprak karışımı esen rüzgar	vent fort qui déplace de la poussière ou de la neige	a strong wind, a dust or snowstorm
tûmarî, tumî, tumarî, temamî; sax	yekpare, bütün olarak, tomar	totalité, d'une seule pièce, en totalité	complete, all of one piece
vaca, vajî	tersine çevrilmiş olan	envers, à l'envers	back to front, inside out
vaca bûn	ters döndürülmek, tersine çevrilmek	être à l'envers	to be back to front
vaca kirin	ters döndürmek, tersine çevirmek, içini dışına çıkarmak	mettre à l'envers	to reverse, to put back to front
vebirîn	birbirinden ayırmak, bölmek, gürültü veya sesi kesmek	couper, diviser	to cut, to divide
veçinîn	ot, çimen gibi şeyleri yerden koparmak, yolmak	extirper, déraciner	to uproot, to eradicate
hilçinîn	ayıklamak	trier	to sort
vekolan	kazmak	creuser, excaver	to dig, to excavate

Îdyomên kurdî

Amadekar : Hemîd KILIÇASLAN
Mustafa AYDOGAN

kurdî	**tirkî**	**fransizî**	**îngilîzî**
gurrî mir bû gulîsor ; mirî dimre qûnzêrîn dibe, qûna mirî bi hingivîn e	kel adam öldü bol kızıl saçlı oldu (ölümünden sonra aşırı methedilen kişiler için denir)	une fois mort le chauve est paré d'une (belle) chevelure rousse (se dit lorsqu'on exagère la louange d'un défunt)	the bald man became a redhead (said of excessive praising of one deceased)
hatin agirekî > ma tu hatiyî agirekî ?	acelen ne ? niye fazla kalmıyorsun ? (bir yerde kısa süre kalan ziyaretçiye denir)	(litt.) se dit à un hôte ou visiteur pressé, qui ne reste pas longtemps	(litt.) what is your hurry ?
hatin meşkekê > ma tu hatiyî meşkekê; dibê qey tu bavê bûkê yî ?	kendini olduğundan daha büyük göstermeye çalışma (özellikle kadınlar arasında)	se donner une importance exagérée (comme le père de la mariée)	to exagerate one's importance (like the bride's father)
hay ji bayê felekê nebûn	dünyadan, olaylardan bihaber olmak	(litt.) ne pas être au courant du vent de la fortune ; ignorer les événements	to be out of touch with current events
hec bi wesiyeta nabe	vasiyetle hac ifa edilmez ; her iş ısmarlamayla olmaz	on ne peut pas devenir pèlerin par procuration, il y a des choses qu'on ne peut faire que soi-même	you cannot become a pilgrim by proxy (there are some things one has to do oneself)
heçiyê wî qelişiye	adı kötüye çıkmış, ne dese ne yapsa kötüye yorumlanır	(litt.) son crocher est brisé, comme il a une mauvaise réputation, quoi qu'il fasse ce sera mal interprété	(litt.) his hook is cracked ; i.e. he has such a bad reputation, that whatever he does will be seen in a bad light
heft hespên wî ji keran avis in	yedi atı eşeklerden gebeymiş gibi (yani yedi katır sahibi zengin biri gibi böbürlenen)	(litt). ses sept juments sont engrossées par un âne ; il est hautain comme un homme qui va posséder sept mules et devenir ainsi riche	his seven mares have been impregnated by donkeys ; i.e. he is as haughty as s.o. who will become rich by having seven mules
hela bê çend ser bi ceftê tê	değersiz bir şey karşılığında büyük gelir beklemek	attendre un gros gain en contrepartie de quelque chose de sans valeur comme des écorces de glands de chêne	to expect big returns (to earn a lot of money) from a thing of little value (tanning powder)
hela yekî bi dê û bav bike	hele bir işi doğru dürüst bitir sonra başka işe giriş	se dit à qqn. qui entreprend plusieurs choses sans les mener à bien ; (litt.) élève donc un enfant avec père et mère jusqu'à son terme (avant d'en faire un autre) : termine une chose avant d'en entreprendre d'autres	said of s.o. who undertakes several projects without finishing any of them

herdu lingên (nigên) me xistin soleke teng	iki ayağımızı bir papuca soktular	vous nous avez mis dans une situation très difficile ; (litt. vous avez mis nos deux pieds dans la même chaussure)	you've put us in an uncomfortable situation (i.e. you're forcing both of our feet into one narrow shoe)
hesp siwarê xwe nas dike	at sahibini (binicisini) tanır, binicisine göre iyi ya da kötü koşar ; bir işi ehli olan iyi yapabilir	(litt.) le cheval connaît son cavalier ; il court plus ou bien selon la qualité de son cavalier : il faut être compétent, connaître son affaire	the horse knows its riders : one should be competent, one should know one's business well
hesin bi sarî badide (xwar dike, ditewîne, dicû)	başarlmaz zor işleri yapacak iddia ve güçtedir, güçlüdür, zorludur	il tord le fer à froid (il est à même de réaliser un tour de force, des choses difficiles)	(he's so strong that) he can bend cold iron
hespê min lê nabeze	gözüm onu kesmiyor, sözüm ona geşmiyor	(litt.) mon cheval ne court pas devant lui ; je n'ai pas d'influence sur lui, je ne peux pas lui demander qch.	I have no influence over him (litt. my horse won't gallop for him)
hestî ji hev şikênandin	birbirini fazla incitmek	se faire beaucoup de mal l'un à l'autre (litt.) avoir des os brisés	to break one another's bones (fig.), to injure oneself
hevalê kodbiqul, destê wî nagihê devê wî	iki yakayı bir araya getirememek	(litt.) avoir le bol troué comme le tonneau des Danaïdes ; tirer le diable par la queue malgré tous ses efforts	no matter how hard he works, he cannot make ends meet
hevaltiya quling û rovî ye	turna ile tilki dostluğu gibi aldatıcı dostluk	(litt.) amitié de la grue et du renard ; amitié basée sur la tromperie, amitié incompatible	friendship based on mutual deception, incompatible friendship
heyvanê (havênê) heft satil(ên) şîr e	çaktırmıyor ama çok bilen ya da etkin biri (yedi bakraç sütü mayalayacak güçtedir)	(litt.) c'est la levure de sept seaux de lait; il ne le montre pas mais il connaît plein de choses ; il est très efficace	he may not show it, but he's very efficient, or skilled
hilî çand, virnî ket	umduğunu bulamadı	les résultats ne correspondent pas à ses attentes ; il est déçu par les résultats de son entreprise	the results are not up to expectations, he is disapointed
hûrê wî daketiye : pirr birçî bûye	midesi sarkmış : çok acıkmış	sa panse pend : il a très faim	he is very hungry
hûr pê de teqandin	berbat etmek, içine etmek	gâcher, ficher en l'air (litt.) faire éclater la panse	to spoil everything
îş têl e	işler yolunda	les affaires vont bien	business is going well
ilmê tûrikê	yüzeysel, aldatıcı bilim ; sahte ilim	fausse science ; science superficielle et trompeuse des gens dont tout le bagage est contenu dans une sacoche	phoney knowledge, superficial
inabê wê ketine ; alûmên wê hilû bûne	aşırı yaşlanmış ; işi bitmiş	elle/il est hors d'âge, hors d'usage	out of use, worn out
jê keto pê keto	besle kargayı oysun gözünü	se dit aux gens qui se retournent contre leurs parents, leurs bienfaiteurs ; (litt.) il en est descendu et s'en est pris à lui	said of people who have turned against their parents or benefactors
ji kîsê kirim xweş dibirim	bol keseden atmak, vaad etmek	promettre sans compter, sans l'intention de tenir sa parole	to promise without counting, with no intention of doing it
ji aliyê qûnê ve lê nêrîn	sorumluluktan kaçınmak, yeterince dikkat etmemek	(litt.) regarder par son derrière : ne pas prêter attention ; ne pas s'impliquer	not paying attention, not getting involved
ji dara ketin	çok şaşırmak, hayal kırıklığına uğramak	chercher querelle, chercher noise	picking a quarrel
ji dest(an) kirin	direkt, aracısız satın almak	acheter directement au propriétaire (ou producteur) ; acheter sans intermédiaire	to buy directly from the owner
ji destê duduyan	ikinci elden, kullanılmış	usagé, de seconde main	used, second hand
ji devê (hêştirê) dikeve ji hopehopê namîne (nayê xwar)	deveden düştü ama fiyakasından / havasından eksik kalmıyor / yüksek statüsünü kaybetmesine rağmen eskisi gibi davrananlara söylenir	il est tombé du haut du chameau mais ne manque toujours pas d'air	he fell from the camel but does not lack air
ji mêzîn de ketin ; ji kêşê ketin	dengesini kaybetmek	perdre la boussole	to lose one's bearings
ji pirsan peyivîn, ji ber xwe ve axivîn, ji pesnan xeberdan, ji bestê xeberdan	1) sayıklamak, hezeyan getirmek ; 2) münasebetsiz konuşmak, mevzu dışı konuşmak	1) délirer ; 2) parler hors propos	1) to be delirious; 2) to talk off the subject
ji qûntengiyê, ji qûştengiyê kirin	çaresizlikten reva olmayan bir şey yapmak	faire quelque chose d'impropre, contraint et forcé, faute de moyens	to do, or be obliged to do the wrong thing through lack of means
ji ser şûrê tazî venagere	her belaya bulaşıyor	il se mêle de toutes les querelles (litt.) il ne rengaine pas son épée	he will not sheathe his sword i.e. gets involved in all quarrels
ji serê xwe têr e; têra xwe heye; têra xwe dike	işini bilir	il sait se débrouiller, il peut se défendre	he knows how to manage, to get by
kaya şil firotiye	yaş saman satmış, kötü iş yaptığının bilincindedir	(litt.) il a vendu de la paille mouillée, il a fait une mauvaise chose et il en conscient	he sold damp straw, i.e. did wrong and knows it
kavilên (kavirên) wî bela ne	işleri dağınıktır, kafası dağınıktır (keçileri kaçırmış)	il a des chèvres éparpillées, il a l'esprit confus, désordonné	his hair is on end; i.e. is confused
keçika sêv di paxilê de ye ; morîka şîn e	mavi boncuk kimdeyse, gönlüm ondadır	(litt.) celui qui a la pomme (ou la perle perle bleue) a mon coeur ; se dit pour quelqu'un qui fait la même promesse à beaucoup de monde	said of some one who promises the same thing to many people
kenê te li te here gilî, kenê li te bibe girî	gülmen acıya (ağlamaya) dönüşecek	(litt.) ton rire deviendra pleurs	your laugh will turn to tears
kêr gehişt hestî	bıçak kemiğe dayandı	(litt.) le couteau a touché l'os ; il a atteint les limites du supportable	the knife has reached the bone, he has gone beyond his limits
kêr li werselê rast hat	tam isabet etti ; darbesini iyi yerleştirdi	il a touché le mille ; il a fait mouche	he hit the target, he scored
kêra du dev e	her yönden zararlıdır	c'est un couteau à double tranchant	it cuts both ways
kera bavê kê kulek e ?	kimin kimdin neyi eksik ki ?	en quoi suis-je en reste ? (litt.) l'âne du père de qui est-il boiteux ?	how do I owe something?
hin peyvên kêmnas	**bazı az bilinen sözcükler**	**certains mots peu connus**	**some uncommon words**
heçî, heçik	ağaçtan çengel	crochet en bois	wooden hook
neam	deve kuşu	autruche	ostrich
ceft	palamut kabuğu, dabbaklıkta kulanılır	écorce de gland de chêne broyée utilisée dans la tannerie	acona shell, ground into a powder used in tanning leather

Hin cureyên endamên laş û îdyomên jêçêkirî

Amadekar : Reşo ZÎLAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
CEGER, cerg, kezeb	**CİGER**	**FOIE**	**LIVER**
kezebreşî, (kulecergî) kirin	(birini) verem etmek, kahr etmek	rendre qqn malade, excéder qqn	to disgust s.o., make s.o. sick
kezebreşî, (kulecergî) bûn	kahırdan verem olmak, hasta olmak	être excédé, devenir malade à cause de l'inconduite de qqn	to be disgusted, be sick (and tired)
cegerpola, cergpola	çok cesur, korkusuz, yiğit	preux, sans peur	fearless, brave, with nerves of steel
cegerperitî, kezeperitî	ciğeri pare pare olmuş, çok acı çekmiş	très affligé (litt. qui a le foie en lambeaux), très peiné (bouleversé)	extremely upset, extremely distressed
bêceger	korkak, ürkek, ciğersiz	peureux, poltron	cowardly
cegerhîz, cegerhilûk	yakınlarına aşırı düşkün	qui est très attaché à ses proches, sentimental	extremely attached to or doting on, one's children
cegersoj (cergsoz), cegerşewat, kezebşewat	yanık, duygulandıran	qui brûle les entrailles, très touchant	very moving, emotional
MIL, pî	**KOL**	**EPAULE**	**SHOULDER**
milpan, pîpan	geniş omuzlu	qui a des épaules larges	broad-shouldered
NEYNÛK	**TIRNAK**	**ONGLE**	**NAIL**
neynûksor	kırmızı tırnaklı, ojeli, mec. makyajlı şehir kadını	(litt.) qui a des ongles vernis; femme maquillée, urbaine	a woman whose make-up or nailpolish are overdone, city woman
neynûkpan	geniş tırnaklı	qui a des ongles larges	(s.o.) with long fingernails
LÊV	**DUDAK**	**LEVRE**	**LIP**
lêvsor	kırmızı dudaklı, dudaklarına ruj sürmüş, modern kadın	aux lèvres rouges; femme moderne, urbaine	with (red) lipstick, i.e., a modern woman
lêvdeqandî	dudakları tatulu; arap kadını	aux lèvres tatouées; fig. femme arabe	with tattooed lips, fig. Arab woman (bedouin)
PIŞT	**BEL**	**DOS**	**BACK**
piştzirav, newqzirav, navzirav, navtengzirav	ince belli	qui a la taille fine	svelte, thin-waisted
piştxûz, piştxûl, piştxwîl, piştxwar, piştçemyayî	eğik sırtlı	qui a le dos voûté	with bent back (decrepit)
piştmilk, piştqop, piştko, piştqov, piştkov(ik), piştkod, piştkubik, piştbimil(ik)	kambur sırt	bossu	hunchbacked, humpbacked
piştpan, milpan, qorikpan	sırtı geniş	qui a le dos large	with a broad back, broad-backed
piştrast : piştqayîm, ewle	emin	sûr, fiable	sure, confident; reliable, dependable
piştmêr, paşmêr	arka, çıkan, destekleyen, kollayan adam	homme de soutien, défenseur, partisan, garde	bodyguard, henchman,
pişt	sırtı güçlü olma; döl	soutien, arrières	support, backing
bêpişt	sırtı, desteği olmayan	qui n'a pas d'arrières, sans soutien	defenseless, lacking support or backing
piştber, paşber	son doğan çocuk (çoğu yerde erkek çocuk)	dernier-né	last born
ji pişta yekî bûn	birinin dölünden, zürriyetinden olmak	être de la descendance de qqn.	be descended from s.o.
piştgermî : pêbawerî	güven, itimad	confiance	confidence
piştgirî, piştevanî	destekleme	soutien, support	support
piştkulî	güvenirsizlik, gocunma	manque de confiance, suspicion à cause de mauvaise conscience	suspicion because bad conscience, lack of trust, confidence
piştedar, piştîdar	hamal	porte-faix, porteur	porter
piştî	sırtla taşınan yük	faix, fardeau, charge portée sur le dos	burden, load, bundle

Termên kompûterê

Amadekar : Behroz ŞUCAÎ

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
derok	priz	prise	port
derokên rêzeyî	seri prizler	prises en série	serial ports
derokên paralel	paralel prizler	prises parallèles	parallel ports
tûş	tuş	touche	key
klaviye	klavye	clavier	keyboard
prosesor	prosesor	processeur	processor
ekran	ekran	écran	screen
monîtor	monitor	moniteur	monitor
peydaker	araştırma motoru	moteur de recherche	search engine
lêgerk		navigateur	browser

Nûyitî : **Kurmancî**

hejmarên 1 - 20

tevî ferhengoka wan a kurdî-tirkî-fransizî-îngilîzî û endeksên tirkî, fransizî û îngilîzî.

440 rûpel. 300 FF, 90 DM, 450 SEK

Li Enstîtuya kurdî ya Parîsê û li Weşanxaneya Apec a Swêdê tên firotin

KURMANCÎ
MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE
© INSTITUT KURDE DE PARIS
106, rue La Fayette, 75010 Paris - France
www.institutkurde.org
Directeur de la publication : Reşo ZÎLAN
Réalisation : S. ILITCH & M. HASSAN

hejmar 27 bihar 2000

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya Kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan
Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna Cherbourgê

Civîna 27emîn ya ***Kurmancî*** di navbera rojên 14-20 gulan 2000an de li Fransa, li bajarê Şerbûrgê (Cherbourg) çêbû.

Beşdarên civînê li ser lîstikên gelerî, îdyomên kurdî, cureyên endamên laş, termên trafîkê, xwarinên Serhedê û li ser peyvên kurdî-îranî di zimanên cîran de xebitîn.

Di vê civînê de Mustafa Aydogan (Qiziltepe), Lütfi Baksi (Xerzan), Michael Chyet (Waşington), Xosro Edbullahî (Selmas), Elîşêr (Wan), Rojan Hazim (Hekarî), Hemîd Kiliçaslan (Mêrdîn), Emîn Narozî (Batman), Kendal Nezan (Diyarbekir), Selam Nûman (Qamişlo), Cemal Onursal (Cizîr), Zinar Soran (Dêrik), Behroz Şucaî (Kotol) û Reşo Zîlan (Agirî) beşdar bûn.

Encamên cîvînê di vê hejmara ***Kurmancî*** de tên belav kirin.

Têbînî : *Hevkarê me Kek Newzad Şukrî (Dihok) di civîna 26an ya Kurmancî de beşdar bûbû, lê navê wî di vê hejmarê de derneketibû. Em jê doza lêborînê dikin.*

Termên trafîkê

Amadekar: **Rojan HAZIM**

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
trafika giştî	**genel trafik**	**trafic général**	**general traffic**
1. trafika bejahiyê*	kara trafiği	trafic terrestre	land travel, transport by land
2. trafika rêhesinî	demiryolu trafiği	trafic feroviaire	rail travel, transport by rail
3. trafika hewayî	hava trafiği	trafic aérien	air travel
4. trafika avê	su trafiği	trafic aquatique	transport by water
a. trafika deryayî	deniz trafiği	trafic maritime	sea transport
b. trafika çem û golan	akarsu ve göl trafiği	trafic fluvial	river transport

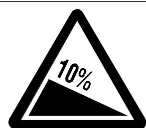
*Li hin deverên Kurdistanê ji bo bejahiyê reşahî jî têtê gotin.

1. **trafîka bejahiyê**	kara trafiği	trafic routier	travel by road
rê	yol	route, chemin	road, way
rêwî (rêwingî, rêving, rêbiwar jî têtê gotin)	yolcu	voyageur, passeur	traveller, passenger
rêwîtî (rêwingîtî, rêvingî, rêbiwarî jî têtê gotin)	yolculuk	voyage	journey, trip
korerê	çıkmaz sokak	impasse	dead end, no outlet
rêya yekpê	tek kişilik yol	chemin muletier	narrow path
şiverê	patika	sentier	path, trail
kurterê	kısacık yol	chemin court	short way
rêya kurtebir, çolbir, rêya vebir	kestirme	raccourci	shortcut
çiqerê	ana yoldan ayrılan yol	route secondaire, embranchement	side road
kuçe	sokak	rue	street
kuçelok	daracık sokak	ruelle	lane, backstreet
kolan	geniş sokak, cadde	grande rue, avenue	large street, avenue, wide road
koberê	acil kullanım şeridi	bande d'arrêt d'urgence	emergency stop lane, hard shoulder
peyarêk	kaldırım	trottoir	pavement, sidewalk
derbasgeh	yaya geçidi	passage de piétons	pedestrian crossing
rêya sereke	ana yol	route principale	main road
navbirra rê	yol aralığı	terre-plein	traffic island
kertikên rê	yol kenarlarındaki uyarıcı şeritler	ligne d'avertis-sement routières	road shoulder marks
otorê	otoyol	autoroute	highway, motorway
çivanek	viraj	virage	curve, bend
çivaneka çepê	sola viraj	virage à gauche	curve to the left
çivaneka rastê	sağa viraj	virage à droite	curve to the right
durêyan	iki yol kavşağı	intersection de deux routes	fork in the road
sêrêyan	üçyol, üçyol kavşağı	carrefour ou intersection de trois routes	three-way intersection or T-jonction
çarrêyan	dörtyol, dörtyol kavşağı	carrefour de quatre routes	four-way intersection, crossroads
rêya bisîkletê	bisiklet yolu	piste cyclable	cycleway

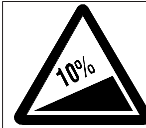

Nîşana trafîka Kurdistanê ya navneteweyî

lampeyên trafîkê	trafik lambaları	feux de trafic	traffic lights
nîşan	işaret	signe	sign
nîşanên trafîkê	trafik işaretleri	signes de trafic	traffic symbols
nîşanên rê	yol işaretleri	signalisation routière	road traffic symbols
lewheyên rê	yol levhaları	panneaux routiers	road signs

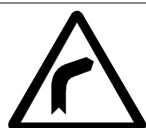

nişîvê bitalûke

hevrazê bitalûke

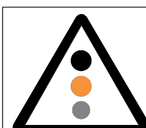

derbasgeh

çivaneka rastê

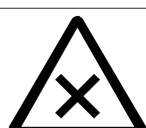

korerê

çiqerê

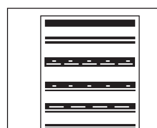

çarrêyan

lampeyên trafîkê

rêya bisiklêtê

xaçerêya bêkontrol

otorê

xêzên rê, xîçên rê

Hinek ji xwarinên serhedî
-II-

Amadekar : **ELÎŞÊR**

MERGE, melzeme : *Goştê pez an ê kêrvoşkê, pîvaz û tirş.*
Dema ku goştê kêrvoşkê bê bi kar anîn, pîvaz nakin navê. Pêşî goşt tê pehtin û piştre tirş tê kelandin û dikin nav goşt.

DEM KEBAB, melzeme : *Goştê hûrkirî, badem, qeysî, nanê loş, bîbera reş.*
Goştê bi qasî serê du tiliyan hatî hûr kirin, tê pehtin. Piştre badem û qeysî tê sor kirin. Dema ku ev herdu melzemeyên han temam bûn, bîbera reş dikin ser û piştre jî bi nanê loş re tê xwarin.

'EVDÎGOR, melzeme : *Goştê hêrayî, savar, pîvaz.*
Goştê hêrayî, savar û pîvaz dikin nav hev û baş tê mizdan. Piştre ji vê melzemeyê libên mezinahiya wê bi qasî ku nava destê mirov tijî bike perçe tên çêkirin. Van liban di avê de dikelînin û piştî ku pijiya, derdixin û dixwin.

SAVARA MIRTIBKÎ, melzeme : *Savar, pîvazê hêşin, domatês û maydanoz.*
Çêkirina wê eynî wekî ya savarê ye.

BOZBAŞ, melzeme : *Goşt, pîvaz, bacanê reş, biharat û kartol.*
Ev melzemeyên han hemî bi hev re tên kelandin û piştre biharat dikin nav.
Li hinek ciyan kartol nayê bi kar anîn.

BORC, melzeme : *Goştê hestî, kelem, gizêr û pîvaz.*
Ev melzemeyên han hemî bi hev re tên kelandin.

MISEMBE, melzeme : *Goştê mirîşkan, pîvaz (gerek e zêde be), domatês, toza lîmonê.*
Pîvaz zirav zirav tê hûr kirin û di rûn de tê sor kirin. Piştre goştê mirîşkê yê hatî pehtin, domatês û toza lîmonê dikin nav û dikelînin. Misembe gerek e bi birincê re bê xwarin.

AVJAJ, melzeme : *Rûn, pîvaz, penîr, toraq û av.*
Pîvaz, penîr û toraq di nav rûn de tên kelandin. Piştre, ji bo ku zêde avî be
hinek av lê tê zêde kirin û bi nên re tê xwarin.

BINERD, melzeme: *Rûn, şîr, ar û mewîj.*
Rûn, şîr û ar (ard) dikin nav hev û piştre dikin nav tebsiyeke binê wê fireh û dipêjin. Li hinek ciyan mewîj jî dikin nav. Ev cûreyek kek e.

EGIRDEK, melzeme : *Melzemeyê wê wekî yê binerdê ye.*
Piştî ku pehtina wê temam dibe wekî devê şehriyê tê dekorasyon kirin û piştre şerbet dikin ser.

BIMBAR, DORAN, melzeme: *Rovî, goştê nerm, birinc, domatês, bîbera reş, pulbîber, maydanoz, salçe.*
Hür rojekê berê rovî dikin nav ava xwê û hinek sirke jî dikin nav ku baş paqij be. Perçeyên biçûk ji goşt tên çêkirin û dikin nav melzemeyên ku hene. Piştre baş li hev dixin û dikin nav roviyan û dipêjin.

HÛR, melzeme : *Hûr, goştê nerm, birinc, maydanos, bîbera reş, pulbîber, salçe.*
Roşek berê tê şûştin û dikin nav ava xwê. Pişt re dikin nav ava kel û hindurê wê û çermê ser bi kêrê baş tê verûştin. Piştre jî ew melzemeyên li jorê hene dikin navê û devê wê tê dirûtin û tê pehtin.

HÛR Û ROVÎ, melzeme : *Eynî melzemeyên ku ji bo hûr û roviyê ne.*
Di şûna yek û yek bê çêkirin, hûr û rovî bi hev re tên çêkirin.

SERÛPÊ, KELLEPAÇE, melzeme : *Ser û pê, sîr.*
Ser û pê baş tên kizirandin û pirçên serî baş tên rakirin. Gelek caran jî ew pirçên serî tên kur kirin. Piştre dikin avê û ew rojekê di avê de disekine. Piştre jî dikin dîzkê û baş dikelînin.

SÊLEQELÎ, QELÎSÊL, melzeme : *Goşt, sîrmast.*
Goşt perçe perçe tê hûr kirin û bêyî av tê pehtin heta ava xwe bikêşe. Pişt re derdixin û dikin nav sêlê û sor dikin. Paşê jî dikin tebsiyan û sîrmastê dikin ser û bi nanê sêlê yan jî nanê loş re dixwin.

HÊKERÛN, QEYXANE: : Rûn tê sor kirin û hêk di ser de tên şikandin.

XINGEL: ya bi goşt, ya bi toraq û ya bi penîr.
Hevîr dikin û piştre vedikin. Hevîrê vekirî çargoşe û piçûk jê dikin. Hundirê wê bi goşt, yan jî bi toraq, penîr tijî dikin. Devê wê digirin. Wan paşê di avê de dikelînin. Bi dû re germegerm dixin tebaxan, rûn û sîrmast di ser de dikin û dixwin.

HEJÎRÊN QELANDÎ: Rûn tê sor kirin û hêjîr dikin nav û diqelînin.

XOŞAV:

Ev cureyên han yên xoşavan tên çêkirin:
Xoşava zerdeleyan (qeysiyan)
Xoşava çîrikên sêvan (çîrik: ji sêv an karçînên hişkkirî re tê gotin).
Xoşava çîrikên karçînan.
Xoşava mewîjokan (mewîjok: gêlasên hişkkirî).

Xoşava tevlihev (çîrikên sêv û karçînan û mewîjok, yan jî zerdele û mewîj bi hev re).
Xoşava bihan.
Xoşava kişmîş yan jî mewîjan (kişmîş: mewîjên bêdendik)

TIRŞÎ:

Ev cureyên han yên tirşînan tên çêkirin:
Tirşiya keleman (mixelet)
Tirşiya alesorkan (cûreyek karçîn).
Tirşiya kerengan.
Tirşiya qerpîşokan (qerpîşok: helizê nû pijkoj dayî).
Tirşiya tevlihev: (kelem, xiyar, domatêsê hêşîn, pîvaz û bîber bi hev re).

Fêkî û pêxwarinên ji bo zivistanê tên hildan:
Sêvên çalê : (cûreyek sêv e û dikin çalê û ji bo zivistanê tê hildan.

Gwîzên şarankirî: (ev jî cûreyk gwîz e û qalikê wê gelek tenik û dirêjî ve ne). Gwîz tên şaran kirin û bi arîkên xanî ve tên daliqandin. Dema ku dibe zivistan tînin xwarê û dixwin.

Tûyê hişkkirî: Havînan tû tên hişk kirin (piranî tûyê şîr) û qat qat datînin ser hev û dikin çapîkan û bi arîkên xanî ve dialiqînin. Ew kesên hal û wextê wan xweş be qatek tû û qatek hingivîn datînin ser hev û bi vî awayî ji bo zivistanê diparêzin.

Mastê girtî: Mast dikin denan û hinek rûnê nivişk datînin ser devan û hiltînin û dema ku zivistan tê dixwin.

Soxetan: Xwarina feqîran e. Hinek mast dikin nav dew û dikin denan û ji bo zivistanê hildidin.

Hin zexîreyên ji bo zivistanê tên hildan:
Qelî, keşk, rişte, savar, dan, penîr (penêrê bi sîrk, penîrê bi heliz û penîrê bi bitim), holiyên hişkirî, pestîla holiyan, çîrikên karçînan, çîrikên sêvan, mewîjok û hwd...

Sebzeyên ji bo zivistanê tên hildan:
baqle, lobî, bacanên reş, domates, kulindir, kelem, kartol û hwd.

Pincarên ji bo zivistanê tên hildan:
Xaxêz, karî çirêş cantirî, spîtak, gûlik, mendê û hwd.

Hin cureyên endamên laş û îdyomên jêçêkirî

Amadekar : **Reşo ZÎLAN**

PÊ	**AYAK**	**PIED**	**FOOT**
pêpan	düztaban	qui a des pieds plats	flat footed
pêxwar	yamuk ayaklı	qui a des pieds tordus	flat footed
pêtapan, pêhirç	iri ve geniş ayaklı	qui a des pieds trop larges, déformés	having very wide or deformed feet
pêqerase, qalibbetal, pêtikpan	kocaman ayaklı aşırı ölçüde büyüle olan	qui a des pieds trop grands, hors normes	having exessively big or outsized feet
pêşûnik	uzun ayaklı	qui a des pieds longs	having long feet
pêvajî, pêvaç	çarpık ayaklı	qui a des pieds torses	having twisted feet
pêqut, pêgirê	küt ayaklı	qui a des pieds courts et forts	having short, strong, feet
îdyom			
pêsivik	ayağına çabuk	qui a le pied léger, rapide	having light or rapid steps
pêstûr	zorba, zalim	despote, oppresseur	despot, oppressor
pêstûrî kirin	zorbalık etmek, zülüm etmek	opprimer, brutaliser	to oppress or mistreat
pêxwas	serseri, lümpen	va-nu-pieds, voyou	tramp, lout or hooligan
pêgiran	1) ayağına ağır, 2) gebe, hamile	1) qui a le pied lourd, lent ; 2) enceinte	1) having heavy or slow steps 2) pregnant
pêkolî, pîkolî	1) eşeleme, 2) sabırszlanma, 3) azma, kurcalama	1) piaffage ; 2) le fait de piaffer	1) impatientce 2) to champ at the bit
		d'impatience ; 3) action de fouiner	(for animals: to paw the ground)
pêstûrk	kesilme, tıkanma (insan için)	essoufflement	out of breath
pêgermok, pêgermî	volta	les cent pas, promenade	a walle, a stroll
pêgermokê gerandin, pê germ kirin	volta atmak	faire les cents pas	to pace up and down
POR, PIRÇ, MÛ	**SAÇ**	**CHEVEU**	**HAIR**
porgij(ik), porgijgijî	dik ve kabarık saçlı	qui a des cheveux rebelles et emmélés	who has rebellious, tousled hair
porxelek	halkalı saçlı	qui a des cheveux en forme d'anneaux	who has ringlets
porkurîşk, porxingil, porxingilok	kıvırcık saçlı	qui a des cheveux frisés	who has curly, or frizzy, hair, frizzy-haired
porlûle, porbadayî	bukle saçlı, lüle saçlı	qui a des cheveux bouclés	who has curly hair, curly-haired
porjûjî	kirpi saçlı	qui a des cheveux dressés (comme un hérisson)	who has hair standing on end (like a hedgehog)
porhenne	kınalı saç		black-haired
porbizin	kıl saçlı, saçı form almayan	qui a des cheveux difficile à coiffer	who has hair that's hard to keep tidy
porkulav, porgûnî, porgivîşk	keçe saçlı	qui a des cheveux emmêlés et durcis	who has hair that's tangled and stiff
		par la saleté comme du feutre	and matted with dirt
porreş	siyah saçlı, kara saçlı		
porbelavî	dağınık saçlı	qui a des cheveux éparpillés, aux quatre vents	who has dishevelled hair
porzer, porzerînî	sarı saçlı	qui a des cheveux blonds	blond-haired
porbijî	yele saçlı	qui a des cheveux drus et longs comme une crinière	who has longs, straight hair like a mane
pirçhirç	ayı gibi fazla tüylü (vucut için)	vélu comme un ours	hairy as a bear
porsîs	akşın, albino	albino	albino
porşayik, porşahîk, pirçhilû, porhilû	düz parlak saçlı	qui a des cheveux lisses et brillants	who has smooth, shiny hair
porgurr	gür saçlı	qui a des cheveux drus et fournis	who has thick, long hair like a mane
porfirk	seyrek saçlı	qui a des cheveux clairsemés	who has thin hair
porzêr, porzêrînî	sırma saçlı	qui a des cheveux d'or	who has golden hair, golden-haired
porsor	kızıl saçlı	qui a des cheveux roux	who has red hair, red-haired
porspî	ak saçlı	qui a des cheveux blancs	who has white hair, white-haired
porkurt	kısa saçlı	qui a des cheveux courts	who has short hair
pordirêj	uzun saçlı	qui a des cheveux longs	who has long hair
porweşiyayî	saçı dökülmüş	qui a perdu ses cheveux, chauve	to be bald

porberdayî	örülmemiş saç	qui a des cheveux non tressés	who has disheveled hair
porspî	yaşlı, ak saçlı, deneyim sahibi	vieux, vieille, femme expérimentée qui conseille la jeune mariée	an experienced older woman who advises a bride
pordirêj	kadın		long-haired, woman
POZ, difin, bêvil*	**BURUN**	**NEZ**	**NOSE**
pozkerimî, bêvilkerimî, pozkermitî	çicek hastalığından dolayı burnu yara izleri taşıyan	qui porte au nez des cicatrices de la variole	who has a pock-marked nose
pozkurmî	marazlı burun	qui a le nez infecté	who has an infected nose
pozkov, bêvilkov	kısa ve burun delikeri gözüken kalkık burun	qui a le nez court et rectroussé dont les narines sont en vue	who has a short snub nose with blaring nostrils
pozbilind, difinbilind, kepîbilind, dinfinberz, bêvilbilind	burnu havada, mağrur, kibirli	hautain, arrogant	haughty, arrogant

* Têbînî : çend cureyên pozan berê di hejmara 18an ya Kurmancî de derketine.

Îdyomên kurdî

Amadekar : **Hemîd KILIÇASLAN**
Mustafa AYDOGAN

kurdî	**turkî**	**fransizî**	**îngilîzî**
ji yekî pelikandin (ez ji te dipelikînim)	birinden çekinmek	craindre quelqu'un	to feel challenged by someone; to have something to fear from someone
ji dupelikiya wî de nas kirin> ez wî ji dupelkiya wî de nas dikim	birini çocukluğundan beri tanımak	connaître qn depuis son enfance (ses premiers pas)	to have known someone since childhood, to know someone's background
ji tilîya xwe bêhn kirin > ma min ji tilîya xwe bêhn kiribû; ji xeybê zanîn	nerden bilebilirdim ki	comment aurais-je pu le savoir? aurais-je flairé de mon doigt? (lire dans une boule de cristal?)	how was I supposed to know? (lit. in a crystal ball?)
ji tira xwe re dibêje wêde; ji qûna xwe re dibêje wêde	kendini çok beğenmiş, kıçına çekil ordan seni tanımıyorum diyen	très imbu de lui-même (litt. qui ne reconnait pas ses pets et veut les cacher)	said of conceited people: he tells his own farts 'Get away from me', i.e., he ignores or denies his past faults
ji yekî / tiştekî piştkul bûn	bir dosta veya bir şeye bel bağlayamamak, beli bükük olmak	on ne peut pas être sûr de qn à cause de ses fautes passées	to lack confidence in someone because, because of past faults, to have given up on others, not to be able to depend any more on someone
kaya şil firotin; giyayê xwe ter dan	ne suç işlediğinin farkında olmak	(litt. vendre de la paille mouillée) être conscient d'avoir commus une mauvaise action	(quiet and nervous) because one has committed an offense and is aware of it
kerek ji ber 'aciz e; kîrê wî naçe gorakê; kîrê wî naçe ferek gore	eşek kadar büyük olmak, büyük olmasına rağmen çocukça davrananlar için söylenir	il est grand comme un âne ou sa verge ne tient pas dans une chaussette tellement il est grand mais il agit comme un enfant	he is a grown man, but is still behaving like (or doing the work of) a boy
kerrên wan li korên wan gerandin(/hesilandin)	perişan etmek, darmadağın etmek	provoquer la déroute de ses ennemis (litt. faire de sorte que leurs sourds cherchent l'onde de leurs aveugles)	to rout his enemies (lit. to make their deaf dependent on their blind)
kes nizane, ka bezê guhê bavê wî ji kû ye	soyu sopu belli olmayan	nul ne sait de qui il descend, nul ne connait son pedigrée	no one knows what his descent or pedigree is (i.e., whether or not he is a bastard)
ketin pêxîla yekî; ketin pêsîra yekî; ketin ber sîngê hev; bi difna yekî ve man	biribirine düşmek	s'en prendre à qn, se quereller avec qn	to pick a quarrel, get into a fight or argument
ketin qirika yekî; ketin gewriya hev	boğazlaşmak	s'empoigner	to try to get at someone's throat, to come to blows
ketin ber destan	yardıma ve bakıma muhtaç bir duruma düşmek	sombrer dans la dépendance, avoir besoin de l'aide et des soins d'autrui	to be unable to care for oneself any more, to be in need of someone else's help
ketin ber lingan; ketin ber pêyan	ayağa düşmek	(litt. tomber sous les pieds) ne pas pouvoir se mouvoir par soi-même, être dépendant	to become needy (in a humiliating manner)
kevanê wî kerik e.	sorun yaratmayan, uyumlu	(litt. son arc est silencieux) il est souple; il ne fait pas d'histoire, il s'adapte aisément	he doesn't make waves; he doesn't rock the boat; he doesn't complain, argue, or make trouble (literally 'His bow is quiet')
kewê xwe di mijê de bernedan	iyice düşünüp taşınmadan bir şeye girişmemek	(litt. ne pas lâcher sa perdrix dans le brouillard) ne pas entreprendre une action sans mûre réflexion	to look before you leap (literally 'not to let one's partridges loose in the fog')
keviran diavêje gûyê xwe; bi keviran dide gûyê xwe	budalaca davranan	il agit stupidement (litt. il lance des cailloux contre ses execréments).	said of fools : He shoots himself in the foot (literally 'he throws stones at his own dung')
kevirek danîn ser; ne hilîne ne deyne	meseleyi kapatmak	stopper net une discussion, éviter de parler de qch (litt. poser des pierres dessus)	to end the discussion, to forget the whole thing
kezeba yekî anîn xwarê; kezeb di dev re derxistin	birini çileden çıkarma	exaspèrer qn, excéder qn par des actes ou propos contrariants. (litt. faire dégurgiter le foie de qn)	to make someone ill (with one's annoying actions), to drive someone up the wall
kezebker; kezebhilûk	yavrusuna çok düşkün	aux petits soins avec ses petits, qui couve et gâte ses enfants	doting on one's children, spoiling one's children
kezeba xwe dan ber bê (bayê bêrîn)	yüreği soğumak	se sentir soulagé après des troubles ou ennuis (litt. exposer son foie au vent)	to take one's frustrations out on someone (by soundly beating someone up)
kezeba xwe hênik kirin	yüreği rahatlamak	avoir le coeur soulagé (litt. rafraîchir son foie)	to feel relieved
kezeb qetandin	ölesiye korkmak	avoir une peur bleue (litt. rompre le foie)	to be scared to death
kezeba wî bez girtiye	soğuğa meydan okuyan	il défie le froid (litt. son foie est engraissé)	he can stand the cold; He is not afraid of the cold
kezebreşî kirin	kahırdan verem etmek, hasta etmek	rendre qn malade, exaspérer qn, (litt. noircir le foie de qn)	to make someone sick or furious, to annoy or disgust someone
kezeb şewitîn	ciğeri yanmak	avoir beaucoup de peine (litt. avoir le foie qui brûle)	to feel bad or sorry (for someone)
kirasê wê li wê ye; dawa wê li ser wê ye	aybı örtülü	sa faute est couverte, dissimulée	his fault is covered up
kirasekî lê bike	bir kılıf bul	trouve-lui un habillage, une justification (litt. une robe)	to dress it up, find a justification
kirasekî lê bibire	ona bir değer biç	donne-lui un prix, fixe une valeur (litt. découpe-lui une robe)	set him a price (lit. cut him a suit)
kirasan dibire	sürekli sorun yaratan	il crée constamment des problèmes (litt. il découpe des robes)	he's always causing problems (lit. he's cutting a suit)
kirasê nedirûtî lê kirin; kirasê nedirûtî xistin stû: buhtan		calomnier qqn, (litt. habiller qqn d'une tunique non cousue)	slander someone (lit. an unsewn suit)
kirê devan li qûna pisîkan rast kirin	biribirine hiç uymayan şeyleri uydurmaya çalışmak	vouloir combiner ou accorder des choses incompatibles (litt. faire assumer aux chats les actes des chameaux)	wanting to do incompatible things (lit. make cats act like camels)
kîrekî herrînî jê re çêkirin	yumurtaya kulp takmak	(litt. affubler qn d'une verge en boue); gaspiller son énergie à faire des choses impossibles et innefficaces	to waste effort on doing the impossible (lit. beating someone with a rod of mud)

kodika vala li ya tije xistin	kaybedecek şeyi olmamak	(litt. frapper le bol vide contre le bol plein) n'avoir rien à perdre à tenter sa chance	having nothing to lose by trying
kokana berxê, li ber qula gur kutan	kuzuyu kurda teslim etmek	jeter l'agneau dans la gueule du loup	throwing the lamb to the wolves
korfeleqî lê rast hatin; ji korfeleqî ve lê rast hatin.	tesadüfen rastgelmek	rencontrer qn par hasard, fortuitement	meeting someone by chance
korfeleqî = darteleqî = qûnfeleqî = topteleqî :	rastgele, tesadüf	par hasard, fortuitement	by chance, accidentally
kuçe li xwe badan	sıvışmak, izini kaybettirmek	déguerpir, faire perdre sa trace	to leave, to vanish
kûçik nema nên ji destan digire	rezil rüsva olmak	être couvert de honte (au point que même un chien refuse de prendre du pain de ses mains)	to be covered in shame (lit. even a dog won't accept bread from him)
kul bişkivandin	yarasını deşmek, derdini deşmek	remuer ses plaies	re-open ones wounds
kulzik = zikreş	kinli, kini olan	haineux, rancunier (litt. qui a le ventre noir)	resentful, to hold a grudge (lit. to have a black stomach)
kumê Elo li serê Welo kirin; kumê Elo li serê Celo kirin	Ali'nin külahını Veli'ye, Veli'nin külahını Ali'ye giydirmek	habile, qui mène ses affaires en se jouant des uns et des autres	cunning, someone who plays people off against one another
kum li serî fireh bûn; serî lê mezin bûn	koltukları kabarmak	avoir la grosse tête (litt. avoir le bonnet qui enfle)	to be big headed (lit. to have a big hat)
kum li serî fireh kirin	koltuk vermek, pohpohlamak	flatter, flagorner qn (faire enfler le bonnet de qn	to flatter
konê wî ji nav waran rakirin; ji nav rakirin	mahvetmek, ocağına incir ekmek	anéantir, détruire qn (litt. faire disparaître sa tente)	anihilate, destroy someone (lit. make their tent disappear)
keda wî bi avê de çû; kada wî bi erdê de teqiya	emeği boşa gitmek	son travail a été vain, son oeuvre est allée à vau-l'eau	all his toil (or labor) was in vain, or was wasted
kepîyê (/pozê) xwe badan	burun kıvırmak	rejeter avec dédain, dédaigner	to contemptuously turn down or reject an offer
kumê (/şaşika) xwe danîn ber xwe	külahını önüne koyup düşünmek	(litt. poser son bonnet devant soi) réfléchir longuement pour prendre une décision	to think things through to reach a decision (lit. place one's hat before one)
kumikê bênamûsiyê dan serê xwe; cilika bênamûsiyê kişandiye serê xwe; kirasê bênamûsiyê kiriye ber xwe	her türlü namusuzluğu kabullenmek	se résigner à l'infâmie, à linsustice, l'affront sans réagir (litt. se couvrir la tête du bonnet de déshonneur)	to accept scandalous behavior (or being mistreated or dishonored) without resisting; to close one's eyes and pretend not to see injustice)
kepî êxistin her derî de; pozê xwe xistin her derê	burnunu her deliğe sokmak	mettre son nez partout, se mêler de tout	to stick one's nose into everything; to be meddlesome

Lîstikên gelerî

Amadekar : **Selam NÛMAN**

Birr, lîstika girrê, topşeq : beşdarên lîstikê dibin du ber (birr) : A û B. Her birrek bi hindikî ji 3 kesan pêk tê. Birra Ayê li dora komikê (kêlê, hoçikê, tilhoçikê, qomkê) belav dibin. Birra Ayê ji aliyekî ve komikê diparêze ji bo kes ji birra Byê li çirra (birra) wan nexe û ji aliyekê din jî endamên birra Byê bigirin, yên tên girtin dişewitin û ji lîstikê derdikevin.

Mirovên Ayê di van halan de dişewitin :
1- Ger yek ji Byê li navbera yekî Ayê û qomikê bixe, ew mirovê Ayê dişewite ;
2- Ger yek ji Byê li navbera du kesên Ayê bixe, herdu kesên Ayê bi hev re dişewitin ;
3- Ger yek ji Byê di navbera qomikê û çend kesên Ayê re derbas bibe, ew kesên Ayê hemû dişewitin ;
4- Ger yek ji Byê lingê xwe deyne ser qomikê, wê gavê hemû kesên Ayê dişewitin. (Ji vî halî re dibêjin çirra qomikê yan kêl kirin).

Mirovên Byê jî bi vî awayî dişewitin :
Ger yek ji Ayê destê xwe li yekî Byê bide, ew kesê Byê dişewite.

ji birra kesên ku kelê (qomikê) diparêzin re dibêjin yên ber deriyan.

serbirr : serekê birrê, serekbirr

şilmeziwa, (*tir.*) yazıtura, (*fra.*) pile ou face, (*îng.*) heads or tails
qomik : kêl, hoçik, tilkoçik, komik (*tir.*) korunacak kaleyi temsill eden dikili taş ya da elbise künmesi (*fra.*) grosse pierre ou amas de vêtement qui fait office de forteresse à défendre (*îng.*) pile of stones or clothes acting as goals

Çavgirtînk : veşartok, çavberdik, çavveşartik, çavnigan, çavgirtinok
(*tir.*) saklambaç, (*fra.*) cache cache, (*îng.*) hide and seek

Yek ji lîstikvanan çavên xwe digre (pîrik) û yên din xwe vedişêrin. Kesê ku çavên xwe digire, heta dehan dihejmêre û bi dû re çavên xwe vedike û dibêje "ez hatim" li hin derên din dibêjin "berdok, şîr û şemamok".
- yê ku ji aliyê kesê ku dêya wî ye, tê dîtin dişewite û ew dibe pîrik.
- lîstikvanê ku berî pîrikê xwe bigihîne niqê xwe xelas dike (naşewite).
Pîrik : (*tir.*) ebe, (*fra.*)............. , (*îng.*) "it" in cildren's games

Çavşûtenek : Awayek veşartokê ye piranî di şevên tavehîvê de dileyizin.
Lîstikvan dibin du birr. Birrek ji wan li ber şûtê (xêzek an nîşanek e li ser dîwar, dar an zinarekî) dimînin, çavên xwe digirin. Piştî ku çavên xwe vedikin, yek ji wan li ber şûtê dimîne û şûtê diparêze jê re şûtvan dibêjin û yên din diçin li lîstikvanên birra din ku xwe veşartin digerin. Divê ku yek ji wan yên veşartî, yek bi tenê jî bê û destê xwe li şûtê bide, birra ku li ber şûtê bû der dide (winda dike).

Nikilkê : hindilkê. Cihê lîstikê tê xêz kirin, ev cih çargoşe ye, qasî saha voleybolê ye. Lîstikvan dibin du birr. Yek ji birra Ayê, bi nikilkê (bi lingekî) pey hemû kesên birra Byê dikeve û hewl dide wan bigire. Ger lingê wî lîstikvanî gihişt erdê ewê bişewite û derkeve. Bi vî awayî hemû kesên birra Ayê yek bi yek dekevin saha lîstikê. Dive hemû kesên birra Byê bêne girtin ji bo ku birra Ayê serkeve an na ewê lîstik ji nû ve bê lîstin.

Xeta : Kulîkulî, ferşane, banê xanî, kîpî, çolanê, çixêzê, teytork
(*tir.*) çizgi oyunu, (*fra.*) marelle ?, (*îng.*) hopscatch
Hingilyo : turane, tûr (V. Explication)

Qaç : çors, tefs (v. Explication)
(*tir.*) elaysı genişliğinde yassı taş ve bu taşla oynanan oyun
(*fra.*) galet de la grosseur de la paume et une variante de pétanque avec lequel on joue, (*îng.*) pebble the size of one's palm or a variety of bowls

Qehfik : qafik
(*tir.*) kırılmış çömlek parçaları ve onlarla oynanan bir oyun
(*fra.*) tesson de poterie et le jeu avec lequel on joue
(*îng.*) shard of pottery or a game

Sêgav : lîstikvan ji xêzeke diyar ve sê gavên li pey hev diavêjin, yê ku dûrtir here qazanc dike.

Xweçengkirin : xweavêtin, xwehilavêtin, (*tir.*) atlama, (*fra.*) bond, saut, (*îng.*) jump

Cotkanî : xwe çengkirina bi her du lingan
(*tir.*) iki ayağı bir araya getirerek sıçrama, (*fra.*) saut fait en piquant les deux pieds
(*îng.*) a hop or jump on both Feet at one

Kevirê qewetê, kuçê quwetê
(*tir.*) güç denemesi için atılan ağır taş, en uzağa atan kazanır
(*fra.*) grosse pierre que les concurrents essaient de lancer aussi loin que possible ; sorte de lancer de disque.
(*îng.*) large stone that contestants try to throw as far as possible, as in discus throwing

Kevirê cerabê : kevirê giran ê ku ji bo cêribandina qeweta xwe hiltînin.
(*tir.*) güç denemesi için kaldırılan ağır taş
(*fra.*) pierre lourde que les concurrents soulèvent à tour de rôle pour prouver leur force, sorte de haltère primitive.
(*îng.*) heavy stone that contestants try to lift - primitive weight lifting

Kevirane : dûravêtina kevirên ji destekî hûrtir ; yê ku dûrtir diavêje bi ser dikeve
(*tir.*) uzağa taş atma ; en uzağa atan kazanır
(*fra.*) lancer de cailloux ; celui que lance au plus loin gagne le jeu.
(*îng.*) throwing pebbles - game is won by whoever throws furthest

Çomerkê xeramerkê, gundogundo xerabe : Ev lîstik di hêvrohnê (tavehîv, taveheyv, hîveron) de tê lîstin. Du birr dilîzin. Birra Ayê di cihên talde û axpînk de bi tiliyên xwe xetan dikişîne. Piştî wê birra Byê li wan xetan digere û xerab dike. Çiqas xet mabin weqe qal li birra Byê dimîne. Dûre birra Byê û Ayê cîh diguherin.

Sêqûçê, sêqûç kê : Du birr dilîzin. Bi kevirekî girover/çorsekî ew qûç tên xerab kirin. Piştî wê, birra A û Byê cîh diguherin.

Kêlanê, kêlvêlok, kêlê : Du birr dilîzin. Her birr 3 kêlan datîne. Navbera her kêlekê bi qasî gavekê ye. Birra Ayê yek bi yek kevirekî qasî lepekî diavêje kêlên birra Byê. Eger ew kes kêlekê bixîne, heqê wê heye ku kevirekî din biavêje. Heke du kêl xistin, heqê wî heye ku sê keviran biavêje. Heke birra Ayê hersê kevirên birra Byê nexîne, hingê dibe dora birra Byê ku biavêje. Kîjan birr hersê kevirên birra din bixîne bi ser dikeve. Cezayê birra ku lîstik wenda kiriye ew e, divê kesên birra biserketî li pişta xwe siwar bikin û tibabekê bigerînin (li hin deran cilên wan ji wan dikin).

Gog, goganê : Du birr dilîzin. Birra Ayê, ji niqteyekî, bi darekî li gogê dixe. Heger birra Byê gogê li hewayê bigire ewê birra Ayê bişewite û bibe dora birra Byê ku li gogê bixe. Heger gog neyê girtin, ew kesê ku li gogê xistiye dê here niqteyeke din ku bi qasî 20 gavan dûrî niqteya pêşîn e û vegere cihê xwe yê berê. Ger bira Byê gog avêt û li lîstikvanê birra Ayê xist ewê birr cihên hevûdu biguherin.

Peyvên kurdî-îranî di zimanên cîran de

- II - DI TIRKÎ DE

Amadekar : **Reşo ZÎLAN**
Behroz ŞUCAÎ

Ç

çabuk : çapûk, çepûk, *far.* : çabuk, *peh. :* çapuk	vite, rapide, rapidement, agile	quick, fast, swift, agile
çadır : çadir,çandir; çator (çadirên kevn), *far.*: çadur, *peh.*: çatur, *sans.*: çatra	tente	tent
çakal : çeqel, *far.*: çexal, şexal, şegal, *peh.*: şegal	chacal	jackal
çakı : çaqû, çeqû, *far.*: çaqû	canif	pocket knife, clasp knife
çalak : çalak, *far.*: çalak	agile, rapide, prompt	agile, swift
çanak : çanax, *far.*: cunax	pot de terre	earthenware pot
çanta : çente, *far.*: çente	sac	bag
çapraz : çeprast, çepras, *far.*: çepras, çeprast	croisé, transversal, de biais	crosswise, transversal
çardak : çardax, çartaq, *far.*: çartaq, çehartaq	treillis, tonnelle	trellis, bower
çare : çare, *far.*: çare, *peh.*: çarek, çar	remède, moyen	remedy, cure, way, means
çargah : çargah, *far.*: çargah	un makam ou mode musical	a simple makam or oriental-music mode
çarık : çarix, çarox, *far.*: çarux, çaruq	sandale en cuir brut	rawhide sandal
çark : çerx, *far.*: çerx, *sans.*: çakra	roue	wheel
çarmıh : çarmîx, çarmix	crucifix, croix	cross on which criminals were nailed
çarnaçar : çarneçar	bon gré mal gré, volens nolens	willy-nilly, whether one likes it or not
çarşaf : çarşev, *far.*: çadurşeb	1) drap de lit, 2) tchador	1) bed sheet, 2) chador
çarşamba : çarşem, çarşemb, çarşembî, *far.*: çarşenbe	mercredi	Wednesday
çarşı : çarsû, çarşî, *far.*: çarsû, çaharsû	bazar, centre-ville, commerçant, souk	shopping district, market quarter
çavdar : çewdar, çawdar, çewder, *far.*: çavdar, *lat.*: secale cereale	seigle	rye
çayhane : çayxane (çay ji zimanê çînî), *far.*: çayxane	salon de thé	tea house
çehre : çehre, çihre, rû, *far.*: çihre, *part.*: çihreg	visage, aspect, apparence, face	face, aspect, appearance
çek : çek (yên bankeyê, pere), *far.*: çek	chèque	check
çekiç : çakûç, çekûç, çakîç, *far.*: çekuş, *peh.*: çekuç	marteau	hammer
çelenk : çeleng (gul), tacegul, *far.*: çeleng	couronne (de fleurs), guirlande	wreath, garland
çelik (çelik çomak) : çiling, *far.*: çiling	bâtonnet	tipcat
çeltik : çeltûk, çiltûk, *far.*: şeltûk, çeltûk	riz non décortiqué	rice in the husk
çember : çember, *far.*: çenber, *peh.*: çember	cerceau, cercle	hoop, flat ring of wood or iron, cercle
çene : çen, çene, çenge, çeng, erçen, erzen, erzing, *far.*: çane	menton, mâchoire	chin, jaw
çengi : çengjen, çengî, *far.*: çengî	danseuse publique	public dancing girl
çengel/çangal : çengel, çengal, çingal, *far.*: çengal	crochet	hook
çenk : çeng (alaveke mûzîkê) *far.*: çeng, *peh.*: çeng	lyre orientale	oriental lyra
çenk : çeng, *far.*: çeng	croc d'un oiseau de proie	claw of a bird of prey
çepel : çepel, *far.*: çepel	sale, saleté	dirty, dirt, filthy, muddy
çeper : çeper, *far.*: çeper	balustrade, haie	fence, wall
çerçeve : çarçove, çerçeve, *far.*: çarçûbe	cadre, encadrement d'une fenêtre	frame, window frame
çerçi : çerçî, *far.*: çerçî	camelot, marchand ambulant	peddler
çeşme : çavî, çehvîk, çeşme, *far.*: çeşme, *peh.*: çeşmeg	fontaine, source d'eau	fountain, spring of water
çeşni : çêj (tehm/tam), *far.*: çaşnî, *peh.*: çaşnîk	goût, saveur	taste, flavor
çevgen : çogan, çov (çûv), ço, çem, *far.*: çowgan, *peh.*: çopigan	club de polo	polo stick
çevik : çapûk, çepûk, sivik, *far.*: çabuk, *peh.*: çapûk	agile, vif, leste	swift, nimble, agile
çeyrek : çarîk, çaryek, çarêk, *far.*: çarek	quart	quarter, one fourth
çınar : çinar, *far.*: çinar, *peh.*: çinar	platane	plane-tree
çıra : çira, *far.*: çirax, *part.*: çirax	lampe, lampion	oil lamp, lamp
çırak : çirax, *far.*: çirax, *part.*: çirax	apprenti, novice	apprentice, novice
çıkrık : çirik, çixrix, çerx, *far.*: çerx-i ça, *sans.*: cakra	trevil	spinning wheel, pulley
çırpı : çirpî, çilpî	brindilles, broussailles	dry twigs, chip, clipping
çırpmak : çirpîn/çirpandin	secouer, claquer, épousseter	to beat with short, repeated blows
çiçek : çîçek, *far.*: çîçek, çeçek, *sans.*: çeçeke	fleur	flower
çift : cot, coht, *far.*: cuft, *peh.*: cog	couple, pair, double	couple, pair, double
çifte : çifte	doublet, paire, double	paired, double
çil : çîl (spî), *far.*: çîl (ji bo hespê dest û pê spî)	moucheté, tacheté	freckle, speckle, freckled
çilav : çilaw, *far.*: çîlav, çîlev	plat de riz bouilli	dish of boiled rice
çile : çîle (ji çileya derwêşan), *far.*: çille	épreuve, souffrance, peine	ordeal, trial, suffering
çile : peng, gulîfk, gacik, gac, kelef, çîle, *far.*: culle	écheveau	hank, skein
çilekeş : çilekêş, *far.*: çillekeş	qui endure une peine, une épreuve	endurer, sufferer
çilingir : çilingêr, *far.*: çilinger, çilînger, çîlanger, *peh.*: çîlenker	serrurier	locksmith
çimen : çîmen, *far.*: çemen	gazon, pelouse	garden grass, lawn
çingene : cingene, cengene (= poşe, qereçî), *far.*: çengîyan	gitan	gypsy
çini : çinî, çînî (ji ber ku ji Çînê hatiye), *far.*: çînî (amanên spî)	porcelaine	porcelain, china
çir : çîr, çîrik (ji bo hin mêweyên hişkkirî)	fruits séchés (abricot, prune, poire, etc.)	dried apricot, prunes
çirkef : çirkav, çîrkef, *far.*: çirkab	1) cloaque, 2) individu dégûtant	1) foul water, sewer, 2) disgusting fellow
çirkin : çirkîn (kirêt), çîrk *far.*: çirkîn, *peh.*: çirkên	1) laid, 2) infâme, odieux	1) ugly, 2) shameful, disgusting
çivit : çivîd, çivît, civît, çiwît	indigo	indigo, washing blue
çıvidi : çivîdî, çivîtî	bleu indigo	indigo blue
çoban : şivan, *far.*: şeban, çûpan, *peh.*: şuban	berger, bouvier, vacher	shepherd, herdsman, cowboy
çor : çor, erdê çor, *far.*: şûre	aride	arid, barren
çorak : çorax, *far.*: şûre, şûrezar	terre aride	arid or barren soil
çorap : gore, *far.*: cûrab, gorab	chaussette	stocking, sock
çorba : şorbe, şûrbe, *far.*: şûrba	soupe	soup
çöl : çol, çolistan, *far.*: çûl	désert	desert, waste land
çömçe : çemçe, çemçik, çoçik	louche	ladle
çöp : çov, ço, çop, *far.*: çûb, *peh.*: çob	fétu, balayure, ordure	chip, stalk, peduncle, garbage
çubuk : çopik, şiv, şivik, *far.*: çûbek	rameau, barre, verge	rod, bar, wand, staff
çuha : çoxe, coxe, çûxe, çox, çux, *far.*: çûxe, çûxa	drap grossier	broadchoth
çuval : çewal, çiwal,çiwan, cuhal, cuwal, çiyal, çal, *far.*: çuwal, *peh.*: gewal, cuwal	sac, gros sac	sack

çük : çûk (= bilik, bilo, lûlik), *far.*: çûk	zizi	willy, penis
çünkü : çunkî, çunkû, çimkî, çimakî, çimku, çunke, çiko, çikû, *far.*: çunkî	parceque	because, for
çürük : çurûk, çirûk (rizî), *far.*: çurûk	pourri, gâté, putride, moisi, rance	rotten, putrid, unsound

D

dem : dem (zeman), dem (ya çay û xwarinê), *far.*: dem	1) moment, instant, temps, 2) infusion	1) moment, time, instant, 2) infusion
dadı : dadik, dadûk, dayîn, daşîr, *far.*: dade	nourrice	child's nurse
dağ : dax, *far.*: 1. daẍ (kel), *peh.*: 1. dak 2. daẍ	marque au fer chaud, blessure	brand made with a hot iron, cautery
damar : tamar, damar, *sans.*: tamar	veine	vein, blood-vessel
danışmak : tanişîn (daniştin) *far.*: danisten	consulter, demander avis	to consult (about)
dayı : dayî, *far.*: daî	oncle maternel	maternal uncle
değme : degme, (degmen, be degmen bi soranî)	n'improte qui, personne	every, any
dehliz : dehlîz, *far.*: dehlîz, *peh.*: dehlîz	vestibule, corridor	entrance-hall, corridor
derbeder : derbider, derbeder, *far.*: derbeder	vagabond, clochard	vagrant, tramp
derbent : derbend, *far.*: derbend	passe de montagne, défilé	mountain-pass, défile
derdest : derdest, *far.*: derdest	mettre la main dessus, arrêter, saisir	to arrest, to seize
dergah : dergeh, *far.*: dergeh, dergah, *peh.*: dergah	1) court d'un roi, 2) couvent, ermitage	1) court of a king, 2) covent
derkenar : derkenar, *far.*: derkenar	note marginale, post-scriptum	marginal note, post-script
derman : derman, *far.*: derman, derman	remède, médicament	remedy, medicine
dert : derd, *far.*: derd, *peh.*: derd, *part.*: derd	peine, chagrin, souci, souffrance, maladie	pain, suffering, sorrow, illness
derunî : derûnî, hindurî, *far.*: derûnî	interne, mental, spirituel	inner, internal, mental
derviş : derwêş, *far.*: derwîş	derviche	dervish
derya : derya, zerya, *far.*: derya, *peh.*: deryap	mer	sea
destan : destan, dastan, *far.*: dastan, *peh.*: dastan	épopée, ballade	epic, ballad, tale
deste : deste, *far.*: deste, *peh.*: destek	banquet, gerbe, poignée	bunch, bouquet
destek : destek	appui, soutien	support, prop
destur : destûr, *far.*: destûr, *peh.*: destwer	permission	permission, leave
dev : dêw, *far.*: dîv, *peh.*: dêw	1) ogre, démon, 2) géant	1)ogre, demon, devil, 2) giant, gigantic
diba : dîba, *far.*: dîba, *peh.*: dêpak	1) brocart, 2) peau et visage de velours	1) silk tissue, 2) velvet skin and complexion
diğer : din (di, dî, dîtir, dîke), *far.*: dîger, diger, *peh.*: dîtîker	autre, autrui	other, the other
dilbaz : dilbaz, *far.*: dilbaz	charmant, séducteur, beau parleur	eloquent, flirt, flirtatious
dilber : dilber, *far.*: dilber	beauté, qui ravit le cœur	beautiful woman, heart-captivating
dirgen : dirgan (= şene, melhêb)	fourche	pitchfork
divan : dîwan, *far.*: dîvan, *peh.*: dêwan	1) conseil d'Etat, 2) cour d'un roi ou seigneur	1) Council of State, 2) Court of a king or lord
divane : dîwane, dîn, *far.*: dîwane, *peh.*: dêwaneg	fou, dérangé	foolish, crazy, insane
divanhane : dîwanxane, *far.*: dîwanxane	cour, salon de réception	court, large hall of reception
dizdar : dizdar, *far.*: dijdar	commandant d'une forteresse	constable, warden of a castle
dolab : dolab, *far.*: dolab	armoire	cupboard, wardrobe
domalan : dobelan, *lat.*: tuber melanosporum	truffe	truffle
dost : dost, *far.*: dost, *peh.*: dost	1) ami(e), 2) amant, maîtresse	1) friend, 2) lover, mistress
dostane : dostane	amicalement	friendly
dubara : dubare, *far.*: dubare	bis, une seconde fois	twice
duçar : duçar (duçar bûn), *far.*: duçar	(être) sujet à, (être) affligé de	subject (to), afflicted (with)
dudu : tûtî (papaxan), *far.*: tûtî	perroquet	parrot
duman : dûman, dû, *far.*: dûman	fumée	smoke, fumes
dut : tû, tût, *far.*: dûd, *peh.*: dûd	mûr	mulberry
duvar : dîwar, *far.*: dîvar, *peh.*: dêwar	mur	wall
dügah : dugah, *far.*: dugah	nom d'un makam	one of the oldest compound makams
düğme : dugme, *far.*: tukme, dukme	bouton	button
dümdar : dumdar, *far.*: dumdar	arrière-garde	rear guard
dürbün : dûrbîn, dûrebîn, *far.*: dûrbîn	jumelles, téléscope	fieldglass, telescope

E

ebru : brû, brî, birih, birhî, bireh, *far.*: ebrû, *peh.*: brûg, brûy	sourcil	eyebrow
efsane : efsane, *far.*: efsane, *peh.*: efsan	légende, mythe	legend, myth
efsanevî : efsaneyî, *far.*: efsane'î	légendaire, mythique	legendary, mythic
ejder : ejder, ejdiha, *far.*: ejder ejdeha, *peh.*: azidehag, *part.*: ejdehag	dragon	dragon
encam : encam, *far.*: encam, *part.*: hencam, *peh.*: hencam	résultat, conclusion	result, conclusion
encümen : encumen, *far.*: encumen, *peh.*: henzemen	conseil, comité	council, committee
endam : endam, *far.*: endam, *part.*: endam	corps, stature, forme	shape, stature, body
endaze : endaze, *far.*: endaze, *peh.*: hendaz	mesure, proportion	measure, proportion
endişe : endîşe, *far.*: endîşe	inquiétude, souci	anxiety, worry
erguvan : erxşewan, *far.*: erxşewan	poupre	purple
erişte : rişte, rijde, *far.*: rişte, *peh.*: rêşte	vermicelle	vermicelli, noodles
erk : erk, *sans.*: urk	travail, labeur	work, labor
ezber : ezber, ji ber, *far.*: ezber	par cœur	by heart

F

fent : fend, *far.*: fend	ruse, feinte, duperie	trick, ruse, feint
ferman : ferman, *far.*: ferman, *peh.*: freman	édit impérial, firman, ordre	imperial edict, firman, order
feryat : feryad, *far.*: feryad, *peh.*: freyat	cri, appel au sécours, complainte	cry, cry for help, complaint
fıstık : fistiq, fısteq, piste, *far.*: piste	pistache	pistachio
figan : fixan, fîxan, *far.*: fixan, efxan	cri de détresse, lamentation	cry of distress, lamentation
fihrist : fihrist, pêrist, *far.*: fihrist	indexe	index
fincan : fîncan, *far.*: fincan, pengan	tasse en porcelaine à thé ou café	coffee or tea cup
firuze : fîroze, pîroze, pîrozank, *far.*: firûze, *peh.*: pîrozek	turquoise	turquoise
fişek : fîşek, fîşeng, *far.*: fişeng	cartouche	cartridge
fişekhane : fîşengxane, fîşekxane (fabrîkeya fîşengan), *far.*: fişengxane		

KURMANCÎ

hejmarên 1 - 20, tevî ferhengoka wan a
kurdî-tirkî-fransizî-îngilîzî û
endeksên tirkî, fransizî û îngilizî.

440 rûpel. 300 FF, 90 DM, 450 SEK

Li Enstîtuya kurdî ya Parîsê û li Weşanxaneya Apec a Swêdê tên firotin

KURMANCÎ
MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE

© INSTITUT KURDE DE PARIS

106, rue La Fayette, 75010 Paris - France
www.fikp.org
Directeur de la publication : Reşo ZÎLAN
Réalisation : S. ILITCH & M. HASSAN

hejmar 28 çile 2001

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya Kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan
Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna Biskops Arno

1-6/10 2000

Civîna 28 emîn a Kurmancî di navbera rojên 1-6/10/2000 an de li Xwendegaha Bilind a Biskops Arno, li Swêdê civiya. Beşdarên civînê li ser pirsên trafîk, kompûter û matematîk, li ser devoka Botî, ferhengoka Qerejdaxê, cureyên endamên laş, îdyomên kurdî û peyvên kurdî di zimanên cîran de xebitîn...

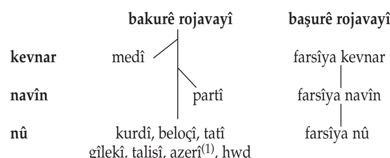
Di vê civînê de Mistefa Aydoğan (Mêrdîn), Rojan Hazim (Hekarî), Mahmûd Lewendî (Qerejdax), Emîn Narozî (Batman), Kendal Nezan (Diyarbekir), Newzad Cemal Onursal (Cizîr), Behroz Şucaî (Kotol) û Reşo Zîlan (Agirî) beşdar bûn.

Encamên civînê di vê hejmara Kurmancî de tên belav kirin.

Zimanê partî

Amadekar : Behroz ŞUCAÎ

Zimanên îranî bi awayekî kronolojîk li ser sê serdeman têne dabeş kirin, ango îranîya kevnar, îranîya navîn û îranîya nû.
Di hêla cografîk de mirov dikare wan dabeşî sê grûpan bike: îranîya bakurî, îranîya rojhilatî û îranîya rojavayî. Zimanên îranî yên rojavayî jî dibin du grûp: bakurê rojavayî û başurê rojavayî.

Hîn di serdema îranîya kevnar de ferqên fonetîkî grûpa bakur ji grûpa başurê rojavayî vediqetand. Wekî yekem zimanê bakurê rojavayî, mirov dikare zimanê Medan, medî bi nav bike. Ji wî zimanî tenê peyv yan navên hin deveran mane. Mirov ji struktura fonetîkî ya van nav û peyvan, dikare bi rêya muqayesekirina di gel farsîya kevnar (zimanê Hexamenişiyan 549 b.z. – 330 b.z.) dikare ferqên van herdu zimanan ji hev derêxe. Heman ferqên fonetîkî ye ku grûpa bakurê rojavayî ji grûpa başurê rojavayî vediqetîne.

Zimanê partî zimanekî bakurê rojavayî ye, ku di serdema îranîya navîn de hatiye bi kar anîn. “Partî”, ku ji peyva *parşava* tê, zimanê fermî yê Erşekan/Partên Îranê (250 b.z. – 226 p.z.)bû. Dokumentên herî kevn ji vî zimanî komek nivîsarên li ser perçeyên kûzikan e, ku bermayîyên salên 100-29 b.z. ne.

Şahên sasanî yên serdema pêşîn (ji Şapûrê I 241 p.z.) hin hikayetên xwe hem bi zimanê Erşekan (partan) û hem jî bi zimanê xwe, ango farsîya navîn, li ser rûyê zinaran nivîsandine. Ev zimanê fermî bi ortografîya aramî hatiye nivîsandin, ku wekî îdeogram dihate xwendin. Zanyarîyên frehtir yên li ser vî zimanî, ancax bi rêya tekstên manîkeyî, ku li Turkistana Rojhilat (Turfan) hatine dîtin, ketine destên me. Ew rewşa vî zimanê bakurê rojavayî ya di dema Manî (naverasta salên 200-ê) de, raber dikin. Tekstên manîkeyî bi partî û farsîya navîn bi awayekî fonetîkî bi ortografîya sûrîyak hatine nivîsandin.

Herçendî partî hin peyv ji zimanên din deyn kiribin jî, ferqên fonetîkî, ku li jorê jê hat çêl kirin, kêm-zêde sîstematîkî ne. Lê bê guman, gava ku Sasanîyan birêveberî xistiye destên xwe, gelek termên îdarî ji Erşekan bi mîras wergirtin û nemaze bi heman formê bi kar anîn. Di heman demê de, bi qelsbûna desthilatdarîya zimanên bakurê rojavayî, peyv û dengên zimanê başurê rojavayî, ango farsîya navîn li ser yên din zaltir bû. Lê bi gelemperî hin ferqên fonetîkî yên bingehîn, yên di navbera bakurê rojavayî û başurê rojavayî de, wekî nimûneyên jêrîn in:

bakurê rojavayî			*başurê rojavayî*		
deng	**partî**	**kurdî**	**deng**	**farsî. navîn**	**farsîya nû**
s	masyag	masî	*h*	mahîg	mahî
z	zan-	zan-	*d*	dan-	dan
j	jen	jin	*z*	zen	zen
rd	pirde*	pird, pir, pire	*l*	puhl	pul
rz	burz	berz	*l*	bulend	bulend
hr	hrê	hirê (dimilkî)	*s*	sê	sê
b	ber	ber (dimilkî)	*d*	der	der

Frekansa taybetmendîya fonetîkî ya bakurê rojavayî di kurdîya kurmancî de bilind e. Lê cînartîya bi hezar salan bi farsî re rê ji gelek deynkirinên leksîkalî û fonetîkî re vekiriye. Ji ber vê yekê ye, ku kurmancî û hin zimanên din ên bakurê rojavayî yên serdema nû, ji hinên din, ji bo nimûne kurdiya dimilkî, hîn bêtir di bin bandora fonetîka zimanên başurê rojavayî ango farsî de mane. Kontakta bi sedan salan ya kurmancî bi farsî re, îzolasyon û dûrbûna dimilkî ji farsî, dikarin wek du faktorên sereke vê diyardeyê îzah bikin. Nimûneyên jêrîn vê yekê bêtir konkrettir dike:

farsî û kurmancî: *deh*, lê dimilkî: *des*
farsî û kurmancî: *dil*, lê dimilkî: *zir*
farsî û kurmancî: *erzan*, lê dimilkî: *erjan*
farsî û kurmancî: *sal*, lê dimilkî: *sar*
farsî û kurmancî: *bulend/bilind*, lê dimilkî: *berz*
farsî û kurmancî: *sê*, lê dimilkî: *hirê*
farsî û kurmancî: *der/derî*, lê dimilkî: *ber*

Lê ferqên fonetîkî ya kurmancî di vê hêlê de, ku dijberî rêbaza fonetîkî ya zimanên din yên bakurê rojavayîyî ye, wê ji grûpê dernaxe. Ev guhertin tenê dikare bi deynkirinê bihête îzah kirin. Ji ber ku kurmancî di hêla jenetîkî de, herwekî dimilkî, kurdiyên din, partî û medî, hîn jî divê wekî zimanekî bakurê rojavayî bihête dîtin. Lihevçûnên di navbera kurmancî û partî ne tenê di hêla fonetîkî de, lê herweha di hêla morfolojî û sentaksê de jî dikare bihêne dîtin. Her wekî kurmancî, partî jî zimanekî ergatîv bû; taybetmendîya morfosentaktîk, ku van herdu zimanan bi piranîya zimanên îranî yên serdema navîn re parve dikir. Di hêla fonetîkî de goranî û dimilkî xwedî gelek taybetmendîyên arkaîk in, ku bi hêsanî dikare bi lêkolînên zimannasîyê li ser partî bihêne îzah kirin.
Rojhilatnasên rojavayî bi gelemperî farsîya nû warisê farsîya navîn û ya navîn jî warisê farsîya kevnar dibînin. Lê gelo ka partî berdewama medî ye û herweha ka kurdî -tevî zimanên din ên bakurê rojavayî– berdewama partî ye, nehatiye îsbat kirin. Di vî warî de lêkolîneke ciddî jî nehatiye kirin.
Ferhengoka jêrîn hewlek e ji bo nasandina zimanê partî û herweha raberkirina binetarên hevpar ên kurdî û partî. Maneya hin peyvên hevpar di navbera kurdî û partî de mumkin e bi wext re ji hev dûr ketibin. Ev diyardeyeke normal e semantîka peyvan e. Lê mebest ji vê ferhengokê nasandina binetarê hevpar ê bêjeyên kurdî û partî ye.

(1) Mebest ji azerî ne tirkîya Azerbaycanê ye. Şêniyên Azerbaycana niha berê bi zimanekî îranî yê bakurê rojavayî dipeyivîn. Bi hatina Tirkan ji Asyaya Navîn û lê bi cîwarbûna Tirkên selçûqî û qaraquyunlu, ji ber ku zimanê azerî li çend gundan îzole mabû, rê li ber belavbûna zimanê tirkî xweş bû.

Ferhenga partî

partî	kurmancî	tirkî	fransizî	înglîzî
ab	av	su	eau	water
abad	ava	bayındır, mürefeh	prospère	prosperous, cared for
aben	avîn	parlak, şeffaf	clair, brillant	bright, clear lustrous
adur	agir, adir	ateş	feu	fire
afros	fêr	ders	leçon, enseignement	teaching, instruction
afrîn	aferîn	dua etmek, kutlamak	bénir	invoke blessings on, bless
agoj	kuj, goşe	köşe	côté	side
ahar	xwarin	yemek	nourriture	food
ajon	vejîn	yeniden doğuş	renaissance	rebirth
aşkareg	eşker, aşkere	açık, belirgin	évident, apparent	obvious, plain
asman	esman	gökyüzü	ciel	sky
astaneg	astank, derazîng, derîzan	eşik	seuil	threshold
asun	asin, hesin	demir	fer	iron
asunên	asinîn, hesinî	demirden	en fer	of iron
axwer	ji lêkera xwarinê xwi-xwer	yiyen	qui mange	eat, consume
axweren	xwarin	yemek, ziyafet	repas, banquet	meal, banquet
awaj	awaz (deng)	ses, çağrı	voix, appel	call
azad	azad	hür, özgür	libre	free
azat	aza, azad	özgür, asil	libre, noble	free, noble
azatîft	azadî, azatî	özgürlük	liberté	freedom, liberty

➤

bend	ben, bend	bağ, ip, iplik	lien, attache, corde	bind, tie
bend-	bendkirin	bağlamak	attacher, lier	to bind, to tie
bar	ber	ürün, meyve	fuit	fruit
bareg	berg, cil û berg	giysi	vêtement, habit	garment, dress, apparel
bareg	bergîr, hespê bargîr	yük atı	cheval, monture	horse, mount
barwer	berwer	ürünlü, ürün veren, verimli	fructueux, productif	fruitful
bazûr	bazû, bask	kol, kanat	aile	wing
bendeg	bende	hizmetkar, köle	serviteur, esclave	servant, slave
bendegîft	bendegî	kölelik, hizmetkarlık	servitude, esclavage	servitude, bondage
bendistan	bendîxane, bendistan	hapishane	prison	prison
ber-	ber-, bir(d)in	götürmek	porter, amener	bear, bring
ber	der, derî	kapı	porte	door
besteg	bestî	esir	captif	captive
behr	behr, par	parça, porsiyon	part, portion	part, portion
bexş-	beş kirin	bölmek, dağıtmak	diviser, distribuer	to divide, to distribute
bezeg	beze, gunehkar	günah dolu	coupable, pécheur	sinful, wicked, evil
bezegîft	bezeyî	günah, kötülük	péché, malice	sin. wickedness, evil
bezekkar	bezekar	günahkar	pécheur, malicieux	sinner, evil doer
bezm	bezm, şahî	şölen, senlik	fête, festin	meal, feast
bexanîg	beganî	ilahi, tanrısal	divin	divine, godlike
bidîg	dî, din	diğer	autre	other, second
bizişk	bizîşk, bijişk	hekim, doktor	médecin, docteur	doctor, physician
boy	bîn, bo, behn	koku	senteur, odeur, encense	smell, scent, incense
boxistan	baxistan, bax, baxçe	bahçe	jardin	garden
brad	bra, bira	kardeş	frère	brother
brazişn	brûsîn, çirûsîn, briqîn	parlama, ışıldama	brillance, éclat	shining, radiance
bun	bin	taban, alt, kök	base, fond, racine, fondement, base,	bottom, foundation, root
bunx̂ah	bingeh	temel	fondation, assise	base, foundation
burwar	berwar	yüksek, yükseklik	haut, hauteur	high, lofty, height
burz	berz, bilind	yüksek	haut	high, lofty, (loud, loudly for sounds)
burzind	berzî, bilindî	yükseklik, irtifa	hauteur	height

Peyvên kurdî-îranî di zimanên cîran de

I. DI ZIMANÊ TIRKÎ DE -III-

Amadekar : Reşo ZÎLAN
Behroz ŞUCAÎ

G

	fransizî	îngilîzî
gâh: *geh, gah*, **far:** gah, geh, **peh:** gah (ji bo maneya cih)	lieu, -raie-, rie, - thèque	place, -ry
gavur: *gawir, gebr*, (mu'erreb ango forma erebîkirî: *kafir*), **far:** gebr, kafer (navê zerdeştiyan piştî hatina îslamê), **peh:** gebr	giaour, infidèle	unbeliever, giaour
geda: *gede*, **far:** geda	mendiant, miséreux	begger, poor man
gem: *gem, lixab, lixaf*, **far:** ligam, ligem, licam, **yûn:** *kemos*	mors	bit (of a bridle)
genç: *genc*, **far:** genc, **peh:** genc	jeune	young
gerdan: *gerden*, **far:** gerden, **peh:** gerten, gerden	cou, gorge	neck, throat
gerdek: *gerdek*, **far:** gerdek	chambre nuptiale	nuptial chamber
gerçi: *gerçî*, **far:** gerçi	bien que, quoi que, il est vrai que	although, though, it is true that
gergedan: *kergeden, gergedan*, **far:** kergeden	rhinocéros	rhinoceros
gergef: *kerge*, **far:** kargah	cadre de broderie	embrodery frame
geriz: *karêz, kerîz, kêzîn*, **far:** karîz, kehrîz	égout	sewer, drath
geveze: *geveze, çenebaz, çenesist*, **far:** gepbaz, gepbaze	bavard	talkative, babbler
gevher: *gewher, cewher*, **far:** goher, coher, **peh:** gohr	1) bijou, pierre précieuse; 2) essence	1) gem, jewel; 2) essence, substance
gıdıklamak: *xidxidandin, gidgidandin, qidqidandin*, **far:** x̂ilx̂ilek (qilqilek) daden	chatouiller	to tickle
gidi: *gidî*	oh! ah!	pauder
girdap (çıkmaz): *gerav, gerînek*, **far:** girdab	tourbillon	whirpool
gonca: *xwençe, xunçe*, **far:** x̂onçe, x̂unce	bouton (de rose, de fleur)	bud, rosebud
göç: *koç*, **far:** *kûç*	migration, transhumance	migration, transhumance
göçer: *koçer*	nomade	nomade
göl: *gol*	lac	lake
gurk: /gurklamak: *kurk*, **far:** kork	couveuse (poule)	broody (hen)
güğüm: gumgum, **far:** qumqumê, **lat:** kukumion	carafon en cuivre	copper jugg with handle
gül: *gul*, **far:** gul, **peh:** gul	rose	rose
gülab: *gulav*, **far:** gulab	eau de rose	rose water, julep
gülçin: *gulçîn*, **far:** gulçîn	cueilleur de rose	who gather roses or flowers
güldan: *guldank, guldan*, **far:** guldan	vase	rose bowl
güldeste: *guldeste*, **far:** guldeste	bouquet	bouquet, bunch of flowers
bouquet gülendam: *gulendam*, **far:** gulendam	qui a la taille fine et grâcieuse comme une rose	who has a waist as slender as a nose
gülgün: *gulgon*, **far:** gulgûn, gulgon	couleur de rose, rose	rose colored, rosy
gülistan: *gulistan*, **far:** gulistan	roseraie	rose garden
gülizar: *gulîzar*, **far:** gul´izar	qui a des joues roses	rosy-cheeked
gülle: *gulle*, **far:** gulûle	obus	shell, cannon ball
gülnar: *gulhinar, gulhenar*, **far:** gulnar	couleur de grenadier	of the colour of pomegranite
gülrenk: *gulreng*, **far:** gulreng	couleur de de rose, rose	rosy, rose coloured
gülşen: *gulşên*, **far:** gulşen	roseraie	rose garden
gülten: gulten, **far:** gulten	qui a un teint de rose, fraîcheur et rose	rose-bodied, fresh and aninty
gülzar: *gulzar*, **far:** gulzar	jardin de fleur, roseraie	flower garden, rose garden
günah: *guneh, gune*, **far:** guneh, gunah, **peh:** winah	péché	sin
günahkar: *gunehkar*, **far:** gunahkar, **peh:** winahgar	pécheur	sinner, culprit
gür: *gurr, gûr*, **far:** gurr	touffu, dense	thick, abdundant, dense
güruh: *gurûh*, **far:** gurûh, **peh:** groh	gang, bande	gang, band
gürz: *gurz*, **far:** gorz	masse, massue	iron club, nace
güya: *goya*, **far:** gûya	soi-disant	so-called

Devoka Qerejdaxê

Amadekar : Mahmûd LEWENDÎ

kurdî	tirkî	fransizi	înglîzî
velîstin	ürkmek, şok geçirmek, çarpılmak	être effrayé, subir un choc, être traumatisé	to be frightened, traumatised, shocked
velo kirin	ağızdaki yiyeceği yutmadan dışarı çıkartmak	rendre gorge, restituer la nourriture	to bring up unswallowed food, spit up
vemaltin, vemaliştin; malîn, vemalîn	temizlemek	nettoyer	to clean, to clean up
veweşandin : daweşandin	silkelemek	secouer, ébranler	to shake off (dust, etc.)
xwe veweşandin : xwe daweşandin	silkenmek	s'épousseter, secouer ses vêtements	to dust oneself, shake off one's clothes
xwe vexistin : xwe dirêj kirin, veketin	yatmak, uzanmak	s'allonger, s'étendre	to lie down
vêra : bi wê/wî ra	birlikte, onunla	avec lui/elle	with him/her
vino, vinvinokî : ginginokî, xinxinokî	burnundan konuşan, genzek	nasillard	nasal, who speaks through the nose
vinevin kirin	burnundan konuşmak, anlaşılmaz şeyler söylemek	nasiller, parler d'une façon inintelligible	to speak through the nose, to be incomprehensible
virik, vîjik : navçûyîn, zikçûyin, navêşî, zikêşî	ishal	diarrhée	diarrhea
virikî,, vîjikî bûyîn	ishal olmak	avoir la diarrhée	to have diarrhea
bû vinevina wî, me tu tiştek jê fam nekir	burnundan birşeyler söyledi, ne söylediği hiç anlaşılmadı	on n'a rien compris à ce qu'il disait à travers le nez	we understood nothing he said through his nose
virnî	geç doğmuş olan hayvan	animal né tardivement, après le terme	animal born late in the season
hilî	vaktinden önce doğan	prématuré, qui naît avec le terme	premature
xubarî	erken olmuş, erken	précoce	precocious
vîz kirin	döndürmek	faire tourner, pivoter	to pivot, to revolve, to turn
vîz bûn	dönmek	se tourner, se retourner	to turn round, to turn, to spin
vîç vîç, vîçevîç : wîcewîc, çîkeçîk	cívildama	pépiement, gazouillement, gazouillis	twittering, chirping
qideqid, qid qid	gidaklama	gloussement	clucking
vîjo	ishalli, ishal olan	qui a la diarrhée, diarrhéique	diarrheic
wakîno : waniko, wa, weha, wilo, wisa	öyle, böyle	ainsi, tel, comme cela	so, thus, such
waqînî : wazqînî	çığlık, feryat, ağlama sesi	cri de douleur	a cry of pain
waqînî pê ketin	acıdan feryat etmek, çığlık atmak	pousser un cri de douleur	to cry with pain
warge	kamp yeri, yurtluk	emplacement de camp, lieu de campement	camping ground
wawîk : çeqel	çakal	chacal	jackal
wehş : beraz	domuz, yabani domuz	cochon, sanglier	pig
welatî : hemwelatî, hemşerî	hemşeri, yurttaş	compatriote	countryman, countrywoman, compatriot
wel wel : wey wey	bak hele, vay be	ça alors ! oh là là !	well ! Oh, I say !
weh weh	sığırlara seslenirken kullanılan söz	onamotopée utilisée pour inciter le bétail à avancer, etc.	an noise made to make cattle move
werziba : werzeba	kuzeydoğu rüzgarı	vent du nord-est	north-east wind
west : raht bûn, qerimîn, betilîn	yorgunluk	fatigue	tiredness
westa xwe derxistin : bihna xwe vekirin	yorgunluğunu çıkarmak	prendre du repos, se délasser	to take a rest
westiyan, betilîn, raht bûn	yorulmak	se fatiguer, être fatigué	to get tired, to be tired
westandin : betlandin, raht kirin	yormak	fatiguer	to tire, to fatigue
westiyayî : westî, raht, betilî	yorgun	fatigué	tired
weş : xiş, taqet	hal, takat	force, puissance	potency, strength, power
ji weş ketin an bê weş ketin	halden düşmek, takatten düşmek	être à bout de force, ne plus avoir la force	to be exhausted, at the end of one's tether
bêweş	halsiz, takatsız	à bout de force, très faible, anémique	forceles, very weak
tê de weş nemaye : taqeta wî nemaye	takati kalmamış	il (elle) n'a plus de force, plus d'énergie	he (she) no more energy
weşek	döküntü tütün	débris de tabac	tabacco debris on remnants
wêrîn	cesaret etmek	oser	to dare
wirîne : werîne !	getir !	amène, apporte !	bring it !
xag : xav, xang	çiğ, ham	cru, non-cuit, écru	raw, uncooked
xagî : xavî, xangî	çiğlik, hamlık	crudité	rawness, crudeness
xalîçe : xaliya biçûk	küçük halı	petit tapis	small rug
xap : pûngal	folluk	nid de poule, pondoir	nesting box for hen
xapxapk : pelqeçîçik, çildank, berkurdk, xebxeb	kuş ya da tavuk kursağı	jabot	craw of a bird or chiken
aşik, destarok	taşlık	gésier	gizzard
xaşêl	kullanılmamış olan giysi ya da eşya	objet ou vêtement flambant neuf, non utilisé	brand new object or cloth
xav : deziyê xav, benê xav, qumaşê xav	şağlam olmayan, dayanıksız (iplik, kumaş)	fil ou tissu peu résistant, peu solide	weak thread or cloth
xavik : dolmend, meles, çît, çarik	tülbend	foulard de gaze de coton	gauze
xax : xaîle, teşqele, bela	bela, musibet	tourment, adversité	torment
xaxên giran an nemayî anîn serê yekî	birinin başını görülmemiş belalara sokmak	infliger à quelqu'un des tourments inouïs, accabler qqn, mettre qqn. au pilori	inflict excexxive torments on someone, put them to the pilory
xax û tore : halê rezaletiyê	rezaletlik durumu	opprobre, infamie	infamy
xebrîşok, xevrîşok, xemîşok, xeberoşk : çîrok	masal	conte	tale
xemsar : sersar	ihmalkar	négligeant	negligent, careless
xemsarî : sersarî	ihmalkarlık	négligence	negligence
xeniqok : xendekûk, xendekoke, kuxira reş	boğmaca	coqueluche	whooping cough
xerat : dartaş, necar, dartiraş	marangoz	charpentier	carpenter
xeritandin	yontmak	aplanir, dégrossir, découper (bois)	to plane, smooth or cut wood
xeritî	yontulmuş	dégrossi, aplani	planed, smoothed
xewar, xewte, xewîn	çok uyuyan, uykucu	grand dormeur	fond o sleep, great sleeper
xeste : xestexane, nexweşxane	hastahane	hôpital	hospital
xewgêr : xewger	uyurgezer	noctambule	night-time reveller
xewirandin : xeriqandin	bayıltmak	endormir, évanouir, anesthésier	to make faint, to narcotize
xewirîn : xeriqin, dil xewirîn, ji xwe çûn, dil jê çûn	bayılmak	s'évanouir, perdre connaissance	to faint
xêra Xwedê !	bundan iyisi can sağlığı	à la bonne heure !	God willing !
xêr û bêr : bereket	bolluk, bereket	abondance, fécondité, fertilité	abundance, fruitfulness
xik û xalî : xil û xalî, xir û xalî	bomboş, ıssız, ıpıssız	désert, vide, sans âme qui vit	desert, empty, without a living soul
xilç : gulç	kenger çıkarmada kullanılan ucu sivri değnek	bâton à l'extrémité aiguisée utilisé pour déterrer des tubercules	digging stick
xilorîk : gijlok, teyrok an zîpika hûr	taneleri fazla iri olmayan dolu	grêlon	hailstone
xiloxwarî : çelexwarî	eğri büğrü, çarpık çurpuk, yamrı yumru	crochu, tarabiscoté, tordu	hooked, twisted
xinanî	nezle ya da başka nedenden dolayı burnu tıkanmış olan	qui a le nez bouché à cause d'un rhume, etc.	has a blocked nose because of a cold

xincik	yırtık pırtık, eskimiş giysi	haillon, vêtement très usé en lambeaux	rags, worn out clothes
xir	penis	pénis	penis
xirçik pirçik	bez parçacıkları vb şeyler	bouts ou lamelles de tissus	bits or shreds of cloth
xirêf	işlenmemiş ham keçi tulumu	outre en peau de chèvre non tannée	a gourd of untanned goatskin
xirnik: mendek	tavşan yavrusu	levraut	leveret
xironek: zengila biçûk	ufak çıngırak	clochette, grelot qu'on passe au cou des agneaux	little bell
xirpik: kirkirk, kirkîrok	kıkırdak kemiği	cartilage	cartilage
xirpo: beredayî	hergele	individu vulgaire, malotru	boor vulgar and unscrupulous fellow
xirtikî bûn	burkulmak	se fouler, se faire une entorse	to be sprained
xirxolte	külüstür	vieillerie, rouillé, miteux	shabby, out of date
xirûş: xwîşrîk	vucutta alerjiden oluşan sivilceler	bouton de fièvre dont l'éruption est généralement due à une allergie	a pimple, generally due to an alergy
xiştîn	hışırtı, hışırdama	froissement	rusthing noise
xişxişok	çıngırak	hochet	rattle
xiya	deveyi ıhtırırken kullanılan sözcük	cri lancé pour faire poser ou asseoir le chameau	a cry made to make camels move
xiya kirin	ıhtırmak	faire poser, asseoir le chameau	amke a camel sit or crouch
xîcır	çakıllık yer, çakıllık	terrain pierreux, pierraille	stony soil.
xîldank	diş otu, kılır	visnage	bishop's weed
xopan: kambax, wêran, kavil, xerabe	yıkık, harap yer	ruine	ruins
xopan kirin	yıkmak, harap etmek, viran etmek	ruiner, ravager, faire tomber en ruines	to ruin, to shatter, to destroy
xortik: sengele	13-18 yaşları arasındaki genç	adolescent	teenager
xu lê boqandin, xwe lê boq kirin	sarkıntılık etmek	molester, harceler sexuellement, se frotter contre qn	to molest, to beset (a lady), to harass
xu xewisandin	kırıtmak, cilve yapmak	faire des coquetteries, faire des avances	to becoquettish; to put on coquettish aire to make advances to sb, to come on to sb
xudarîk: xweverît, bixweverîtî, qûnbigû	altını pisleten anlamında hakaret sözcüğü	merdeux	shit, asshole
xugirtî	tutumlu	économie	thrifty
xulmaj: xilmaş, niqhîşk, xirmaş	uyuklayan	somnolent	drowsy
xulmaj bûn	uyuklamak	somnoler, piquer du nez	to drowse, to be sleepy
xunavî: barana sivik	çilenti, serpinti	bruine	drizzle
xurde: hûrmûr, hûrde	hurda	ferraille, déchets	scrap (metal)
xure: zikîn, ziko	obur	glouton, cupide	glutonous, greedy
xurikandin: diqdiqandin, qidqidandin, xudxudandin, qidîlank vekirin	gıdıklamak	chatouiller	to tickle
xurikî	gıdıklanma	chatouillement	tickling
xwa: wa, wa weylê	vay be, öyle mi ?	ah bon ?	is that so ?
xwanê: xuyanî, xuya, diyar	görünen	visible, en vue	visible
xwanê bûn	görünmek	apparaître, être en vue, être visible	to appear, to be in view, to show off
xwe: xweh, xwişk, xweng, xweying	kızkardeş	sœur	sister
xwezî	tükrük	salive	saliva
xweziya xwe daqurtandin	yutkunmak	avaler sa salive	to swallow his/her saliva
tûk, tif	tükrük	crachat	spit
girêz: gilêz, gilîz	salya	bave	dribble
xwezî	dilek	vœu, désir	wish
bi xweziyan dest nagihê baqê keziyan	(sadece) dilemekle cananın zülfüne ulaşılmaz	ce n'est pas avec des vœux qu'en accède aux tresses de la bien-aimée	it is noz by wishing that one gains ones beloved's locks (of hair)
xweziya xwe bi yekî anîn	birine imrenmek	envier qqn	to envy s.o.
xwezîka, xwezî	keşke	j'aurai aimé, si seulement	I wish
xwêdank	tuzluk	salière	saltcellar, saltshaker
xwînî	boynunda kan davası olan, kanlı	sanguinaire, meurtrier	murder
xwînmistî : belakir	aşırı belalı, azgın kimse	belliqueux, querelleur	bellicose, belligerent
xwînsar : ruhsar	sevimsiz	déplaisant	unattractive, unlikable
xwînşîrîn : xwîngerm	sevimli	sympathique, carmant, aimable	charming, lovable, affable
yekane	erkek domuz	cochon mâle	pig
mahû : mehû, mawîk	dişi domuz	truie	sow
yom : yûm, oxir	uğur	présage, augure	pressage, omen
bê yom : bê yum, bê oxir	uğursuz	de mauvais augure, qui porte-malheur	ominous
zar û zêç : jin û zarû	çoluk çocuk	femme et enfants, famille	house hold, wife and children
zarçepel	patavatsız, münasebetsiz	impertinent, sans tact	impertinenet, tactless
zar zar : zarezar	inleme, inilti, zarizar	gémissement	groaning
zeng : jeng, zincar	pas	rouille	rust
zengarî bûn : jengî bûn, zincarî bûn	paslanmak, pas tutumak	être rouillé, se rouiller	to become rusty to get rusty
zengarî kirin	paslandırmak	rouiller	to rust, togo rusty
zengarî : jengî, zincarî	paslı	rouillé	rusty
zerojankî : zermihî, zerhimî, zrotankî	sarıya çalan, açık sarı	jaune pâle, jaunâtre	yellowhish, pale yellow
zêrzemîn : jêrzemîn	boddrum, serdab	cave	cellar
zêvistanî : zêstanî, zihistanî, çile	loğusa	(femme) qui vient d'accoucher, accouchée	woman after childhirth
zik dayîn	duvar (bel vermek)	s'affaisser (mur)	to sink, to subside (for a wall)
zikreş	kıskanç, çekemeyen	jaloux, envieux	jealous, envious
zikşewat : dilşewat	yüreği yanan, yakınlarına bağlı	qui a le cœur sensible, qui se soucie des autres	soft hearted, concerned for others
zikşewitî : dilşewitî	yüreği yanık, duyarlı	très sensible, écorché vif	over-sensitive, thin skinned
zilût : zelût, rût	tüysüz, çıplak	nu, dénudé	nude, bare, bald
zîlanzer	kengerin yeni filizlenmiş olanı		
zîz bûn	kendi çevresinde dönmek, kendi ekseni etrafında dönmek	tourner autour de soi, pivoter	to revolve, to pivot
zo : cot	çift	pair	even, even-numbered
zo-fer : kit û cot, fer û cot	"tek mi çift mi ?" oyunu	jeu de "est-ce pair ou impair?"	"is it odds or evens"
zornaq	kapının arkasına konan tahta sürgü	planche de bois mobile placée derrière une porte qui en s'engouffrant dans le mur la ferme de l'intérieur	a wooden bar socketed into a wall to keep a door barred
zox kirin : zival kirin, zivar kirin	deriyi uzun parçalar halinde kesmek, uzunlamasına dilimlemek	découper le cuir en lamelle longitudinales	to cut leather in longitudinal strips
zwîrî	solucan	ver, parasite	worm

Îdyomên kurdî

Amadekar : Mustafa AYDOĞAN

kurdî	tirkî	fransizi	înglîzî
kumê Elo li serê Celo (an welo, belo) kirin / kumê elo danîn serê celo	ali'nin küllahını weli'ye giydirmek	se débrouiller faire marcher habilement ses affaires sans fonds propres, (litt.) : mettre le bonnet d'Elo sur la tête de Celo; déshabiller Paul pour habiller Pierre	skilful at running a business on a shoestring ; robbing peter to pay paul
kumê wî ji rastiyê qetiyaye	doğru söylemeyi adet edinen ve bu nedenle zarar görmüş, doğrucu davut	(litt.): son bonnet s'est usé à force de dire la vérité: se dit pour une personne qui, en toutes circonstances, parle avec franchise et qui en subit les conséquences	(litt.) his hat is zorn out from speaking the truth ; said about someone who in all circumstances speaks his mind and suffers the consequences
kund li dewsa (şûna) warê wî dixwîne	ocağı sönmüş, ocağında baykuşlar ötüyor, harap olmuş	(litt.): le hibou chante dans son campement, il est ruiné, anéanti	to be ruined, wiped out ; (litt.) an owl hoots in his camp
kûpê gû, tûrê gû, meşka rêxê, kûpê gemarê	bok küpü	merdier	a mess, (litt.) a shit heap
kûreya derewan, mala derewan, kana derewan, kupê derewan, xana derewan, kuşkuşe, kufika derewan	yalan makinası	(litt.): manufacture ou mine de mensonges, si dit de qqn. qui ment beaucoup, mythomane	a mine of lies ; said of a congenital liar
kurk ketin, bi qup ketin, kurk bûn, li malê kurk ketiye, li malê ketiye kurkê, li malê bi qup ketiye	evde kuluçkaya oturmuş, evden çıkmıyor	(litt.) : il est en couvaison: il ne sort pas de chez lui, il s'enferme chez lui	he has locked himself at home, does not go out (litt.) he is hatching
kurka li avê hilanî	halden düşmüş, perişan	exténué, épuisé	exhausted
kurkê qetiyayî : bû cil û kete min	baş belası, atsan atılmaz satsan satılmaz	se dit de qqn. ou de qqch. dont on ne peut pas se débarrasser	an expression to descibe so or sthg one can't get rid of
kurm tê de livîn, gêrîk (mûrî) di qûnê de gerîn (bûyîn), xwê tê de bûyîn	yerinde duramayan	(litt.) : des fourmis remuent dans son cul : il ne se tient pas en place; il ne cesse de bouger	he has ants in his pants
kurmê darê	belası bünyesinde	(litt.) : le ver dans le fruit, autodestructeur, personne qui nuit à son entourage, qui cause la perte des siens	a person who endangers those around him (litt.) the worm in the fruit
kurmê eyûbî (bû kurmê eyûbî)	kurtulunamayan bela (eyüp peygambere uzun süre musalat olan kurt gibi)	un mal persistant, dont on ne parvient pas à se défaire	a persistant ill one is unable to get rid of
kurmê şîrî	değişmeyen huy	nature caractère, qui ne change pas	an unchanging nature or character
kurmê wî neşikestin (kurmê wî naşike)	bir şeye doymamak, doymak bilmeyen	en redemander, s'adonner sans cesse à qqch. à une passion	to ask for more, to persist in a habit or passion
kurmê xwe şikênandin (şikandin)	kurdunu dökmek	réaliser une action longuement désirée, céder à une tentation, s'adonner à une habitude	to achieve sth long desired, to give way to temptation, to be slave to a habit
kuştiyê di ber xelkê de, kedkiro ji mala qasê re, kedkiro ji xwe nekiro	başkaları için ter döken, emek sarfeden, emeğinden yararlanmayan	qui se tue à la tâche pour autrui	
lawê roja xwe : keysperest	fırsatçı, günlük çıkarları peşinde olan, güvenilmeyen	opportuniste, non fiable	an opportunist ; unreliable
lawendê karê xwe : ehlê karê xwe	işinin eri	expert, qui connaît son affaire	an expert
lê bû derê hîz : ji çar aliyan de deriyên teşqeleyan lê vebûn	her taraftan kuşatılmak, bir çok sorunla karşılaşmak	être pris par un engrenage, être confronté à une avalanche de problèmes	to be caught in a vicious spiral
li ber pahn bû, di nav lepan de rohn bû	içinden çıkamamak, içinden çıkılmaz duruma düşmek	s'empêtrer, s'embrouiller	to get tangled
lê bû xaniyek û şeş derî	çıkış yolu bulamamak, çıkmaza girmek	être dans l'impasse, ne pas trouver d'issue	to be at a dead end
lê sor bûyîn	bir işi canı gönülden yapmak, kendini iyice bir işe vermek, bir işe (birine) dört elle sarılmak	s'adonner avec ardeur a qqch.	to engage in something aith enthusiasm
lê sor kirin	kızıştırmak, tahrik etmek	exciter, provoquer, exhorter	to incite, provoke, exhort
li hev sor bûn	kapışmak, kızışmak	s'enflammer, s'exciter mutuellement, s'empoignier avec ardeur	to exite or provoke one another
li hev sor kirin	kızıştırmak, kapıştırmak	ramonter, exciter qqn. contre qqn.	to incite so against so else
ketin bin yekî	birini kandırmak, etkilemek	influencer, remonter qqn.	to influence or incite so
kolan pîvandin	kaldırım mühendisliği yapmak	passer son temps à battre le pavé	spent ones time walking the streets, the stones
li benda girêkan bûyin	köprüyü geçinceye kadar ayıya dayı demek, işini bitirinceye kadar herşeyi sineye çekmek	qui accepte tout, flatte les autres le temps de parvenir à ses fins	
li ber çavan reş bûn	gözünde kararmak	(litt.) : devenir noir aux yeux de qqn., tomber en disgrâce	to fall into disgrace
li ber çavan reş kirin	gözünde karartmak	discréditer, disgracier qqn., provoquer la disgrâce de qqn.	to discredit or disgrace so
li ber hilma yekî bûyîn, ketin ber bîna yekî	avutmak, teselli vermek, birinin tesellisi olmak	consolant qqn. servir de consolation à qqn.	to console so
ker jê nakule	kimseye zararı olmuyor, zararsız	inoffensif, qui ne nuit à personne qui ne fait de mal à personne	inoffensive
li xwe girtin, bi stûyê xwe ve girtin	1) üstüne almak, alınmak; 2) kefil olmak	1) s'offenser, s'offusquer; 2) cautionner, servir de garant	1) to be offended; 2) to sponsor or guarantee so
li ber ketin, bi ber ketin	1) üzülmek, etkilenmek; 2) değmek, değerı olmak; 3) kavramak, anlamak	1) être affecté, se chagriner, s'en faire; 2) valoir la peine, 3) comprendre	1) to be moved, sad; 2) to be worth the trouble; 3) to understand
li min	bana ait, bana birak	laisse-le à moi, j'en fais mon affaire	leave it to me
lêva xwe daliqandin	dudak sarkıtmak, surat asmak	faire la gueule, faire la tête	to sulk
li bayê bezê	rüzgar hızıyla	en coup de vent, très vite	like the wind, very fast
li bejnê hatin	yakışmak	seoir, être seyant, convenir	to suit, tobe suitable
li bejna wî tê	tam ona göredir, tam da ona yakışıyor	ça lui va bien, c'est tut lui	it suits him
li pelika guhê dîwaran ketin	işsiz güçsüz dolaşmak	battre le pavé	walk the stones

Cureyên laşê mirovan û îdyomên jêçêkirî

Amadekar : Reşo ZÎLAN

kurdî	tirkî	fransizi	înglîzî
qûn	göt, kalça, kıç, popo	cul, fesse, croupe, arrière-train	buttock, arse, bottom
qûnçewal, qûn cuhal	iri yayvan kalçalı, torba götlü	gros cul qui a de grosses fesses larges comme un gros sac	fat bottom, has a bottom as big as a sack, fat assed
qûnheban, qûnhinban	tulum götlü	qui a des fesses larges et plates	having an ass like an inflated wind bag
qûnfireh	korkak	poltron, lâche	coward, poltroon
qûngiran, qûnterik, qûnpehn	tembel	paresseux	lazy
qûnsist	hantal	lourdaud	sluggish
qûnziwa filitîn	bir işten fazla zarar görmeden sıyrılmak, paçayı kurtarmak	se tirer d'une affaire sans trop de dégâts	to get off scot free
qûnbigû	götüboklu, adi, değersiz	merdeux	asshole, shit
qûnalêz	yağcı, yaltakçı	lèche-cul	arse-licker, ass kisser
qûngerm	konuk evinde yerinden kalkmasını bilmeyen	qui s'incruste chez les gens	
qûntazî	yoksul, giyecek şeyi olmayan, kıçı çıplak	indigent, très pauvre, (litt.) qui a le cul nu, qui n'a pas de quoi se vêtir	very poor, indigent, bare arsed, wearing tatters
qûndiryayî, qûn çiryayî	pantalonun arkası sökülmüş ya da yırtılmış	qui a le fond de son pantalon déchiré, décousu	someone who has the seat of his trouser storn or unstiched
rih, rû, riden, rîş	sakal	barbe	beard
rihdirêj	uzun sakallı	qui a une barbe longue	long beard
rihsor	kızıl sakallı	qui a une barbe rousse	red beard
rihspî	aksakallı	qui a une barbe blanche	white beard, grey beard
rihtapan, rûtapan, rûdergeh	geniş sakallı	qui a une large barbe	road beard
rîgaz	çok uzun sakallı, sakalı bir arşın olan	qui a une barbe longue	long beard
rihbizin, rînêrî	keçi sakallı	qui a une barbiche	goatee
rîgijik, rîgij	süpürge sakallı	qui a une barbe hirsute comme un balai	hairy beard, like a broom
rihxingilok	kıvırcık sakallı	qui a une barbe frisée	fuzzy beard
rihjujî	kirpî sakallı	qui a une barbe hérissée	brisley
rîtopik	çember sakallı	qui a une barbe ronde	round beard
rîhspî, rîspî	yaşlı, deneyimli, aksakallı	barbe blanche, sage	a grey-beard, an elder
rû	yüz, çehre	visage, face	face
rûgewr, rûspî	ak tenli	qui a le teint clair	clear or fair complexion
rûgirover	top yüz, yuvarlak çehreli	qui a le visage rond	round faced
rûheyv, rûhîv	ay yüzlü	qui a le visage beau comme la pleine lune	a faice as beautiful as a full moon
rûpehn, rûpan	geniş yüzlü	qui a le visage large	a broad face
rûsor	kızıl yüzlü	rouquin(e)	a red head
rûçir: rûçarox, rûçerm, rûqaîm	arsız, yüzsüz	effronté	shameless
rûfener	ışık saçıcı yüzü olan	éblouissant(e)	dazzling
rûgeş	şen yüzlü, şen	radieux, rayonnant(e)	radiant
rû dan	yüz vermek, şımartmak	gâter, traiter avec trop d'indulgence	to spoil
rûgirtî, rûstandî	yüzalmış, sımarmış	gâté, impertinent	spoilt, impertinent
rûşûştî	yüzsüz, şımarık	effronté, gâté	spoilt, shameless
rûken, rûbiken	güler yüzlü	souriant(e), rieur(se)	smiling , laughing, cheerful
rûnerm	yumuşak yüzlü	doux, qui a un caractère agréable	pleasant, sweet-tempered
rûperi	peri yüzlü	qui a un visage de fée	has a face like a fairy
rûreş	yüzü kara, kabahatlı, rezil	fautif, coupable, déshonoré	disgraced
rûsar	1) soğuk yüzlü, sevimsiz, cana yakın olmayan; 2) mahcup	1) froid, réservé, 2) honteux, repentant	1) cold, reserved 2) ashamed, repentant
rûspî	yüzü ak, aklanmış	blanchi, qui a la tête haute, qui sort favorablement d'une épreuve	cleared, someone who has emerged blameless from a trial
rûtirş	suratını ekşiten, asık suratlı	renfrogné	sullen
serî : ser kelle, qaf	baş, kafa	tête	head
serkundir, serkulind, sercimcim, sergogim	oldukça iri kafalı, kabak kafalı	qui a une tête démesurée en forme de courge	an extremely big head, a head shaped like a marrow
sermezin	iri kafalı	qui a une grosse tête	big headed
serreş	kara kafalı	qui a une chevelure noire	black haired
sersor	kızıl saçlı kafa	qui a une chevelure rousse	red haired
serspî, sergewr (li hin deveran)	ak saçlı	qui a une chevelure blanche	white haired
serzebeş	kafası karpuz şeklinde olan	qui a la tête en forme de pastèque	has a head the shapr of a water melon
sergindor	kafase kavun şeklinde olan, iri ve yuvarlak olan	qui a la tête ronde en forme d'un gros melon	has a round head shaped like a big melon
serçekûç	çift kafa	qui a une tête avec deux protubérances	has a head with two proturbences
serzelût, serrût, sergirûz	dazlak kafa, saçını kökten kestirmiş	qui a le crâne rasé	has a shaven head
sergolik	öküz kafalı	tête de veau	a head like a calf
serker	eşek kafalı	tête d'âne, qui a la tête dure	a head like a donkey
sergurî, serkeçel, keçel	kel fafa, dazlah kafa	chauve	bald
sergot	başı açık	qui a la tête découverte	head uncovered
sertûjik, serşûjin	sivri kafa	qui a le haut du crâne pointu	has a skull coming to a point on top
serconî	kafasının tepesi düz olan, yassı kafalı	qui a le haut du crâne plat	has a flat top of his head
sermazî	küçük oval kafalı	qui a une tête menue et ovale	has a small oval head
sergadoş	kazan kafalı	qui a la tête cylindrique	has a cylindrical head
serşonik	arkası düz kafa	qui a l'arrière de la tête plat	has a flat back of his head
serhişk, serreq, kellereq	inatçı, sert kafalı	entêté, têtu, obstiné	stubborn
qafqalind	kalın kafalı, anlayışsız, budala	tête dure, obstiné	stubborn, hard headed
serêzing	odun kafalı	tête de bois	wooden headed
serbilind, serberz	başı dik, onurlu	qui a la tête haute, digne	dignified ; holds his head high
serfiraz	1) müşerref, 2) başarılı, 3) galip, muzaffer	1) honoré; 2) qui réussit; 3) vainqueur	1) honoured; 2) successful; 3) a winner
serfirazî	1) onurlanma, 2) başarı, 3) zafer, galibiyet	1) fierté; 2) succès; 3) victoire	1) pride; 2) success; 3) victorious
sermest	mest olmuş, sermest, esrik	ivre (de joie, de plaisir)	drunk (with joy or pleasure), intoxicated
sergiran	ağır başlı, oturaklı	posé, pondéré, sérieux	steady, serious, solemn
sernerm	uysal	docile	docile
sersar	ihmalkar	négligeant	careless, neglectful
sergerm	kolay tahrik olan, fazla düşünmeden hareket eden	qui a le sang chaud, vif, agité, remuant	hot blooded

serserî	serseri	vagabond, clochard	a tramp, a vagabond
serşor, sernixwîn	başı eğik, başı önünde olan	qui a la tête basse	humiliated
sernizim	edepli, sayğıdan dolayı başı önünde olan	qui a la tête baissée à cause d'une faute, d'un pêché	has a bowed head because of a fault or sin
serpel, serbipêl	utançtan ya da bir kabahatten dolayı başı eğik, başı önünde olan	qui a la tête baissée à cause d'une faute, d'un pêché	has a bowed head because of a fault or sin
serniz	içten, hesaplı, sinsi	sournois, calculateur	sly, calculating
serxweş	sarhoş	ivre	drunk
serxalî	boş kafalı	écervelé, qui n'a rien dans la tête	brainless, empty headed
serjinik, serpirik, serjinkok	1) kılıbık; 2) kadın işlerini yapan	1) qui se laisse mener par sa femme; 2) qui s'adonne à des occupations traditionnelles des femmes	1) hempecked husband; 2) does tasks traditionally done by women
serberdayî, serberedayî	1) başıboş, bağlantısız; 2) evlendirilmemiş erkek	1) vagabond; 2) sans attache, non marié	1) vagabond, tramp; 2) untied, unmarried
sergiredayî	evlendirilmiş erkek	(litt.) homme dont la tête est attachée, marié	(litt.) has his head tied, married
bê serî	başsız, öndersiz	privé de chef	lacking a leader or head
stû, sî, hustu, sto	boyun	cou	neck
stûdirêj	uzun boyunlu	qui a un cou long	long neck
stûga	boynu çok kısa olan	qui a le cou très court	short neck
stûkut, stûkin, stûqut	kısa boyunlu	qui a le cou court	short neck
stûlegleg	leylek boyunlu	qui a le cou très long comme celui d'une cigogne	very long neck like a stork
stûqalind	kalın boyunlu, enseli	qui a un gros cou, le coup épais	a thick neck
stûquling	kuğu boyunlu	qui a le cou de cygne	a stork's neck
stûzirav	ince boyunlu	qui a le cou mince	a slender neck
stûxwar	boynu bükük, öksüz	pauvre, misérable, abandonné	poor, miserable, abandonned
stûşkestî, stûfirî !	boynu kırılası, boynu devrilesi	(litt.) que ton cou soit brisé, crève !	(litt.) may your neck be broken, die
tilî : lipil, tibil, til	parmak	doigt	
tilîdirêj	uzun parmaklı	qui a des doigts longs	long fingered
tilîkin	kısa parmaklı	qui a des doigts courts	short fingered
tilixatûn	parmakları düzgün ve alımlı, hatun parmaklı	qui a des doigts gracieux, ((litt.)) doigts de dame	has graceful fingers (litt. ladies fingers)
tilîzirav	ince parmaklı	qui a des doigts minces	slender fingers
tûncik : ehvik, temerî, temenî, temberî, tenborî, temborîk, tûmik, tûşik	kahkül, kakül	mèche	locks, hair
tüncikbadayî	bükülü kahkül	qui a la mèche frisée	fuzzy hair or locks
tüncikdirêj	uzun kahküllü	qui a une longue mèche	long locks
tüncikreş	siyah kahküllü	qui a une mèche noire	black locks
tüncikxelek	halkalı kahkül	qui a une mèche	has a
zik	karın, göbek	ventre	stomach
zikbilind, zikbel	göbeği kalkık	qui a un gros ventre élevé vers le haut	has a high stomach
zikçewal, ziker	göbeği çuval gibi	qui a un ventre gros et large comme un sac	fat stomach, big as a sack
zikjêr : zikdaketi	göbeği düşük	qui a un gros ventre penchant vers le bas	has a big stomach that hangs down
zikkundir	iri karnlı	qui a un gros ventre	a fat stomach
ziktilêlî	iri ve dışa çıkık göbek	qui a un gros ventre protubérant	a protruding stomach
zikmeşk, zikhinban	tulum göbekli	qui a un vente gros en forme d'outre	a big stomach like a gourd
zikmar	hain, sinsi	traître, sournois	treacherous, sly
zikmezin : xure, hûrmezin	obur, doymak bilmeyen	glouton, insatiable	gluttonous
ziko : hûro	1) göbekli, 2) midesine düşkün	1) ventru; 2) glouton	1) big bellied; 2) gluttonous
ziktêr : çavtêr	gözü tok	satisfait, rassasié	satisfied, well fed
zikwerimî, bizik	hamile	enceinte, grosse	pregnant, big
zikliberdev	doğum zamanı yaklaşmış	((litt.)): qui a le ventre à même la bouche, femme enceinte proche de son terme	(litt.) has her belly near her mouth i.e. pregnqnt qn dnear her time
ziktijî : ji xwe razî	kendini beğenen	qui a une bonne opinion de lui, qui est content de lui, auto-satisfait	to have a good opinion of oneself, self-satisfied
ziman, ezman, zar	dil	langue	tongue
zimanbest, bêzar, bêzar û ziman	dilsiz	muet	dumb
zimandirêj	küstah, dili uzun	insolent, qui a la langue bien pendu, impudent	insolent, sharp tongued
zimangiran	konuşmada güçlük çeken	qui a du mal à parler, qui parle très lentement	has difficulty in speaking, speaks slowly
zimannazik	edepli konuşan	courtois, affable	curteous, affable
zimanşîrîn, zarşîrîn, zimanxweş, zarxweş	tatlı dilli	qui parle avec douceur, beau parleur	soft-spoken
zimanfis, zimantis	peltek	qui zézaie, qui zozote	lisper
zimantat, lalûte, tirtirî	kekeç, kekeleyen	bègue	stammerer
zimantûj manner	konuşmasında saldırgan olan	qui parle d'une manière agressive, blessante	speak in an agressive or wounding
zimantal, zartal	kaba dilli	grossier, malotru, qui parle d'une manière grossière	crude, ill spoken, rude
zimanmar	dilinden zehir akan	qui a une langue empoisonnée, haineuse	has a poisenous tongue
zimanreş, zimanpîs, zimanbigû	ağzı bozuk, küfürbaz	ordurier, grossier, qui parle vulgairement	crude, speaks vulgarly
zimanhilû, zimanşeyik	kimseyi incitmeden konuşan	qui a un langage lisse, qui parle sans blesser quiconque	smooth tongued
zimanzelal	açık ve anlaşılır şekilde konuşan	qui parle d'une manière claire, qui a une bonne élocution, éloquent	speaks clearly, has good elocution
zirav	öd	bile	bile
ziravqetî, ziravteqî, ziravpirçiyayî	ödü kopmuş	effrayé, peureux, (litt.) dont la vésicule biliaire a éclaté	afraid, timid
bêzirav	ödlek	poltron, timoré	timid, cowardly
zimanpak, zimanpaqij	temiz ağızlı	poli	polite
gun, gunik, pilik, ritil	erbezi	testicule, couilles	testicles, balls
gundiryayî : gunoyî, gunekî, gunosî, ritloyî	erbezi fıtığı	hernie testiculaire	inguenal hernia
gunsist	1) cesaretsiz, 2) iktidarsız	1) lâche, poltron; 2) impotent	1) cowardly, poltroon; 2) impotent
gunberan, gunikberan, pilikberan	koç taşaklı	(litt.) qui a des couilles de bélier, brave, courageux	(litt.) has the balls of a ram i.e. brave, courageous
ritilgîsk	sarkık testis	testicule pendant	has hanging testicles
parsûqalind, parsûstûr	kibirli, mağrur	hautain, arrogant, qui a de la morgue	haughty, arrogant
parsûxwar	zayıf, güçsüz	faible, impuissant	feeble, powerless

Termên trafîkê

Amadekar : Rojan HAZIM

kurdî	tirkî	fransizi	înglîzî
rêya yekalî	tek yönlü yol	voie à sens unique	one way street
rêya dualî	çift yönlü yol	voie à double sens	two-way street
tengerê	dar yol	voie étroite	narrow track
rêya ji herdû rexan ve teng dibe (ji çepê ve, ji rastê ve)	iki taraftan daralan yol	rétrécissement de la chaussée	road narrows from both sides
rexerê	yol kenarı	accotement, bas-côté	verge
rêya fireh	genişleyen yol, geniş yol	voie élargie	wide road
xêzên rê, xiçên rê	yol çizgileri	lignes de route	road lines
xêza (xîça) nevebirî	tam çizgi	ligne continue	unbroken line
xêza (xîça) vebirî	kesik çizgi	ligne discontinue	broken line
xêza (xîça) nîvekê	yol ortası çizgisi	linge médiane	centre line, road median
zîkzak	zikzak	zigzag	zigzag
peyarê	yaya yolu	voie piétonne	pedestrian crossing, pedestrian street
çivaneka bitalûke ya rastê	sağa tehlikeli viraj	virage dangereux à droite	dangerous right turn
çivaneka bitalûke ya çepê	sola tehlikeli viraj	virage dangereux à gauche	dangerous curve on the left
çivanekên bitalûke yên rastê	sağa tehlikeli devamlı virajlar	virages dangereux à droite	dangerous curves on the right
çivanekên bitalûke yên çepê	sola tehlikeli devamlı virajlar	virages successifs à gauche	dangerous curves on the left
rêya ji herdu rexan ve teng dibe	iki taraftan daralan yol	voie qui se rétrécit de deux côtés	road that narrows on both sides
rêya ji rexê rastê ve teng dibe	sağdan daralan yol	voie qui se rétrécit à droite	road that narrows on the right
rêya ji rexê çepê ve teng dibe	soldan daralan yol	voie qui se rétrécit à gauche	road that narrows on the left
hevrazê bitalûke	tehlikeli yokuş	montée dangereuse	dangerous climb
nişîvê bitalûke	tehlikeli iniş	descente dangereuse	dangerous down-hill
durîyan	yol ayrımı	bifurcation	fork in the road
xaçerê	yol kavşağı	carrefour, croisée	crossroads
xaçerêya bêkontrol	kontrolsüz kavşak	carrefour libre	uncontrolled crossroads
rêya şoşe	şoşe yol	chaussée	causeway
rêya asfalt	asfalt yol	route asphaltée	asphalt road
pirik	köprücük	ponton	small bridge
pirtan	ağaç dallarından örtülü asma köprü	pont suspendu fait d'arbres et de branchages	hanging bridge made of branches ties together lengthwise
viyaduk	viyadük	viaduc	viaduc
asteng	engel	obstacle	obstacle
bariyer	bariyer	barrière	barrier
wergeryan	devrilmek	renverser, faire un tonneau	to be overturned

Devoka Botî* (I)

Amedekar : Cemal ONURSAL

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
hişîn: şîn, hêşîn	mavi	bleu	blue
fêkî: fêqî, meywe, mîwe	meyve, yemiş	fruit	fruit
pirteqal	portakal	orange	orange
karçik: hermî, hirmê	armut	poire	pear
şebeş: zebeş	karpuz	pastèque	water melon
tireh: tirî	üzüm	raisin	grape
gindur: gundor, qawin, kalek	kavun	melon	melon
gilyaz: gêlaz	kiraz	cerise	cherry
leymîn: leymûn, lîmon	limon	citron	lemon
mandalî: mandalîn, mandarîn	mandalina	mandarine	mandarine, tangerine
fisteq: fistiq, piste	fıstık	pistache	pistachis
guhuj: givîj, guhîşk, guwîj	akdiken	nerprun	blackckthorn
berî: belût, belot	palamut	gland	acorn
şehbelût: şebelot	kestane	chataigne	chestnut
teraqî	nektarin	nectarine	nectarine
hişinahî: hêşînahî, heşînatî	sebze	légume	vegetable
qitî: ecûr	acur	concombre russe	hairy cucumber
hîçhar: bîber, îsot	biber	poivre, paprika	pepper
lehne: kelem	lahana	chou	cabbage
gêzer: gizêr	havuç	carotte	carrot
bacanê reş: balîcan, bacanreş	patlıcan	aubergine	egg plant, aubergine
kulind: dolmik, rextik	kabak (dolmalık)	courgette	zucchini, courgette
kulind: kulindir, kundir	kabak	courge	marrow, squashe
kulindê mîranî, kulindê şirîn	balkabağı	potiron	pumpkin
xirtik	kıtır, kütek	cornichon	cornichon, pickled cucumber
bamî: bamye	bamya	gombo, okra	okra, gumbo, ladies fingers
kumfeqîrk: kvarik, karok	mantar	champignon	mushroom
sîrmû: sîrim	yabani sarmısak	ciboulette	chive
pirç: por	saç	cheveux, chevelure	hair
navbirh: navçav	iki kaş arası, belce	glabelle	supercilliary arch
ceynik: cênîk	şakak	tempe	temple
kepî: kepû, bêvil, poz	burun	nez	nose
kûrtîka çenê: çenegeh	çene çukurcuğu	fossette mentonnière	dimple in the chin
izman: ezman, ziman	dil	langue	tongue
şikefta dev: esmanê dev	damak	palais (bouche)	palate
izmanuk, izmanê kiçik: zimanok	küçük dil	luette	uvula
hiluq: aloq, behîvok, gelale	bademcik	amygdale	tonsil
raya didanî: reha diran	diş siniri	nerf dental	dental nerve
birh: birû, birî	kaş	sourcil	eyebrow
mişkulk: bijang, mijîlank	kirpik	cil	eyelash
bîbûk: bîbik, bîbok, bîbî	göz bebeği	pupille	pupil
sîvûk: sêvok, sêvik, sêvanik	oyluk kemiğinin, üst ucu	tête du fémur, extrémité supérieure du fémur	neck of femur
tenişt: kêlek	yan, böğür	flanc, côté	side, flank
qît: qîtik, çîq, paq, baq	baldır	mollet	calf
muhrik: movik, geh	omur	vertèbre	vertebra
parasu: parsû, pirasî, parsî	kaburga	côte	rib
kirkiruk: kirkirîtk, kirkirk	kıkırdak	cartilage	cartilage, gristle
pahnî: panî	topuk	talon	heel
gûzek: gûzik, gozik	aşık çıkıntısı	cheville	ankle, malleolus
tiliya beranêkê: tiliya beranî an beranê	başparmak	pouce	thumb
xîtkên dest: xêzikên dest	el çizgileri	lignes de main	lines of the hand
hinav	iç organları	entrailles	entrails, innards, guts
hinavçûn: navçûn, zikçûn	ishal	diarrhée	diarrhoea
patereş: fatereşk, sipil, dêdik	dalak	rate	spleen
rizyank: rizyane	rezene	fenouil	common fennel
filfil: îsota reş, bîbera reş	kara biber	poivre noir	black pepper
kuç: kevir, ber	taş	pierre	stone
çîtik: zil, leven, qamîş	kamış	roseau	reed
bindeq	fındık	noisette	hazelnut
hewdik	fidelik	pépinière	nursery, seedling bed
meştel	fide	plant	plant
mijmij: mişmiş, qeysî	kaysı	abricot	apricot
qerenfîl: qerefil, mêxik	karanfil	clou de girofle	plant
xeçxecuk: bûkik, bûkok, bûkanî	gelincik	coquelicot	poppy
simbil: sinbil	sümbül	jacinthe	hyacinth
sêwanûk: sîwanok	şemsiye çiçeği	ombellifère	umbellifer

KURMANCÎ
MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE
© INSTITUT KURDE DE PARIS
106, rue La Fayette, 75010 Paris - France
www.fikp.org
Directeur de la publication : Reşo ZÎLAN
Réalisation : S. ILITCH & M. HASSAN

hejmar 29 bihar 2001

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya Kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan
Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna Biskops Arno
8 - 14 nîsan 2001

Civîna 29 emîn a Kurmancî *di navbera rojên 4-8/04/2001 an de li Xwendegaha Bilind a Biskops Arno, li Swêdê civiya. Beşdarên civînê li ser nîşanên trafîkê, stranên folklorî (strana Gewre Xatûn), xwarin (penîr), devoka Kurdên Qefqasyayê, devoka Botan, ferhenga partî-kurdî, peyvên kurdî di zimanên cîran de xebitîn...*

Di vê civînê de Salih Akin (Xerzan), Mistefa Aydoğan (Mêrdîn), Lutfî Baksî (Xerzan), Michael Chyet (Parîs, Waşîngton), Elîşêr (Wan), Rojan Hazim (Hekarî), Mahmûd Lewendî (Qerejdax), Emîn Narozî (Batman), Kendal Nezan (Diyarbekir), Selam Nûman (Qamişlo), Cemal Onursal (Cizîr), Zinar Soran (Dêrik), Behroz Şucaî (Kotol), Newzad Şukrî (Duhok), Têmûrê Xelîl (Rewan) û Reşo Zîlan (Agirî) beşdar bûn.

Encamên civînê di vê hejmara Kurmancî de tên belav kirin.

Devoka Kurdên Qefqasyayê

Amadekar : Têmûrê XELÎL

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
alkan: pêl, pêlên deryayê	dalga	vague	a wave
aşûn: aşûjin, arşûjin, asûjin	çuvaldız ipi	fil de grosse aiguille de sacs à grains	coarse thread for patching up grain sacks
axlêve: dema baharê axira zivistanê xilaz dibe û tiştên nû jî hela şîn ne bûne	ilk bahar başlangıcı, kış zahiresi bitıp kırların henüz yeşermediği geçiş dönemi	premiers jours du printemps; période pendant laquelle les réserves d'hiver s'épuisent alors que l'herbe n'a pas encore poussé	the first days of spring, lean period when the winter stores are exhausted but the grass is not yet grozing
axûn	tutku	passion, frénésie, emballement	passion, frenzy, excitement
ketin axûnê	kendini kaptırmak, bir şeyi tutkuyla yapmak	se passionner, s'emballer	to be attacted or excited, to be carried away
bativk: kînorê ku li ser sûretê merivan çê dibe û bi avî ye yan jî hewa tê de heye. Wexta ew diteqe, dibêjin "ava rûyê wî qetiya". Ango êdî hew şerm dike. peq, pequlk, avzelêlk	yüzde çıkan iltihaplı çıban	furoncle	furuncle, boil
belapêjgar: berhingar, belakirr, belafiroş	belalı, kavgacı	belliqueux, querelleur	bellicose, warlike
berbihêr: bi tehemûl, kesê bi sebir	sabırlı, tahamüllü, hoş görülü	persévérant, patient, tolérant	persevering ; patient ; tolerant
berxweş: qasik an amaneke ku ne tijî ye, ne jî nîvî ye, di navbera wan de ye	yarıdan fazla dolu ama tam dolu almayan	un récipient rempli à moitié	a half filled vessel
beyanî: hov, wehşî	vahşi, yabani	sauvage	wild
betreng: bedreng: reng lê nemaye, reng lê çûye	solgun, uçuk renkli	pâle, incolore	pale ; colourless
betave bûn: beto vebûn	aniden kaybolmak	s'égarer, disparaître soudainement	to get lost ; to disappear suddenly
biramak: birayên ji dayîkekê lê ne ji bavekî	aynı anne ve farklı babalardan olan kardeşler	demi-frère ou demi-soeur, enfants nés d'une même mère et de pères différents	half-brother or half sister having the same mother but different fathers
çêt: di navbera cûcikê û varik de	civciv ile piliç arası tavuk yavrusu	jeune poulet, quelques semaines plus âgé que le poussin	spring chicken ; a few weeks older than a baby chick
çir: tenê ji şekir re tê gotin; "çirek şekîr bide"	parça (şeker)	morceau de sucre	piece or lump
danavî: kulecergî/ hinavkutî kirin	canından bezdirmek, usandırmak, acı çektirmek	épuiser, rendre malade, exaspérer, tourmenter	to sicken, to exasperate, to exhaust
dapalandin: palandin, dawerandin, dawerivandin, darivandin	süzmek	égoutter, décanter	drain, strain
den: reng ji bo qumaş, boyax	boya, boya küpü	teinte, couleur	complexion ; colour
den kirin, avêtin denê	boyamak, boya küpüne batırmak	teindre	to dye
derc kirin	anlamak	saisir, comprendre	to understand
deya: badihewa, vala	boşuna, nafile	vain	vain
deya çûn	boşuna gitmek, nafile çırkmak	être vain, s'avérer vain	to be vain ;
dibûrî: dilsar, bêşewat	soğuk, ilgi ya da yakınlık göstermeyen	froid, réservé, peu affectueux	cold ; reserved ; not affectuous
dilq: rol; ew di filmê de di dilqê sereke de dilîze	rol	rôle	role
dolîdan: hêlekan, hêlan, hêleçan, hêlik	salıncak	balançoire	swing (for playing on)
êgin: jina ku kar ji destê wê tê, jêhatî ye	becerikli, maharetli, çalışkan kadın, hamarat	travailleuse, diligente, agile	hard-working, diligent
êginî	çalışkanlık, becerıklilık	diligence	diligence
gîro: mijûl; ew bi karekî ve gîro ye	meşgul	occupé	busy
gîro kirin	meşgul etmek	occuper	to be busy or occupied
gono: kesê ku behsa wî tê kirin, lê naxwazin, ew bizanibe, ku derheqa wî de xeber didin. Yê gono hat, yê gono got...	kendisinden bahsedilen fakat farkına varmasın diye adı zikredilmeyen	personne dont on parle sans citer sans nom pour qu'elle ne s'en rende pas compte, untel	a person being talked about without being named to prevent them from being aware, so-and-so
govek	göbek	1) nombril; 2) génération	1) navel ; 2) generation
guhbel: (mecazî): xinzîr, beraz, muxbîr, casûs	casus, muhbir	espion, indic	spy
hahanga: ha anka, ha niha	hemen; derhal	tout de suite	immediately, at once
girgîn	hidetli, ateşli, aktif	dynamique, vif, emporté, qui a le sang chaud	dynamic, lively, hot blooded
heytehol: şayî bi heytehol derbas bû	tantana, debdebe, azgın	faste, pompe	pomp, display, magnificence
heywangeh: eywan	ayvan, salon	hall, salon	hall, lounge
hêlan: mertebe, derence	derece, düzey	degré, rang	degree, rank
hêle: bêqusûr, lihevhatî; merivekî hêle ye, ango bê kêmasî ye, xerxwaz e	mükemmel, dört-dörtlük, kusursuz	parfait, sans défaut	perfect ; faultless
hêvşandin: paşdestkirin	tasaruf etmek, esirgemek	épargner, économiser	to save ; to economise
hilgê: hilge: çûyina li zozanan	yaylaya çıkma	montée vers les alpages	going to the high summer pastures
dagêr: dager, vegera ji zozanan	yayladan inme	descente des alpages	coming down from the summer pastures
hoç: balolk, balîlûk	dürüm	rouleau, sandwich	roll, sandwich,
kastîn: ji bo se û kûçikan	inlemek	gémir	to groan, to whine

kelefe: mal, gund yan bajarê hilweşiyayî, kavil, xirbe, dêris, wêran	viran, yıkıntı	ruine	ruins
qoş: qoşî, qoşme: beza hespan; ketine qoşê	at yarışı	course de chevaux	horse race
kevezan: gopalê xemlandî yê hêzeran	baston	canne (de bambou)	cane (of bamboo)
hêzeran	bambu	bambou	bamboo
kîp: gelek di ber hev de; em di şahiyê de kîp rûniştîbûn	sımsıkı	étroitement, très serré	very tight, squeezed
kurn: cirna mezin a avê	kurna	bassin d'eau en pierre	stone water basin
lêpok: berdevk, yê ku pê qeşmerî tê kirin	palyaço	clown, pitre	clown
megîran: mehgiran, nebîran, nagîran: jina ku ducanî ye û dilê wê diçe xwarinekê	aşermek	se dit de femmes enceintes qui ont envie de	describes pregnant women's whims or desires
meke: lazût, gilgilê stembolî	mısır	maïs	corn, maize
mêşindar: nîşandar	nişancı	tireur	sharp-shooter
nivatin: mersiye gotin, stranên şînê gotin	ağıt yakmak	chanter une élegie	chant an elegy
parça dil: hêrs, kela dil: parça dilê wî danî	öfke	colère	anger
pelepistûkî kirin: xwe pê şîrîn kirin, melaqî kirin	kendisini sevdirmek	faire du charme; se faire aimer	to be attactive ; to make oneself loved
peranî: revd: peraniya guran	sürü (kurt, it, vs)	meute (loups, chiens)	pack (wolves, dogs)
perseng: berbend, perde, perwa; persenga devê wî tune, ango çi tê ber devî wî dibêje. Bêperseng	pervasız, münasebetsiz	impertinent	impertinent
pînc	tahrik, kızıştırma	incitation	incitement
pînc kirin, pînc dan: nav tê dan	tahrik etmek, kışkırtmak	inciter, exciter, pousser	to incite; to excite; to egg s.o. on
qaşûrk: qelpîk: hûrikên ku ji ber birîna daran dimînin	kereste kırıntısı	copeau	cutting (of wood), chip
qeşirandin: çavê min naqeşirîne	ayırt etmek, kestirmek, farkına varmak	distinguer	to distinguish
qol: îmza	imza	signature	signature
rêj: bi bereket; erdê rêj	bereketli, verimli	fertile, productif	fertile, productive
rozgar: 1) aqûbet, nesîb, qeder; 2) dewran	1) talih, kısmet, kader; 2) zaman, çağ	1) destin; 2) époque	1) destiny; 2) epoch
sarîk: derdanê ji şûşe ku şivan mastê xwe dikinê	çobanların yoğurt ya da sulu yemeklerini koydukları camdan kap	recipient en verre dans lequel les bergers mettent du yaourt, des boissons ou des plats liquides	a glass receptacle herdsmen use for keeping yoghurt ; drinks or liquid dishes
nanê sayî: nanê ziwa, tenê nan	sadece ekmek, kuru ekmek, yavan ekmek	du pain sec, seulement du pain	dry bread ; just bead on its own
semer: sed mî (tenê ji miyan re tê gotin) semerek pez: sed pez	yüz koyun	troupeau de 100 moutons	herd of a hundred sheep
sîs: çîl sipî, piranî ji miyan re tê gotin	bembeyaz	blanc, tout blanc, albinos	white ; completely white ; albino
soron: çilek, nefsek (tenê ji pisîkê re tê gotin); pisîka soron: pisîka çilek	obur (kedi)	glouton (chat)	glutonous (cat)
sût: rengê şîn	mavi	bleu	blue
telalok: kuçikê agir, ku dadidin û di ser re banz didin yan li dorê direqisin	etafında oynanan ateş ocağı	bûcher, feu autour duquel on danse	bonfire
temetîsk: tametîtk: xwarinên xweş	güzel yemekler	mets fins	fine foods ; delicatessen
terewil: hemû heywan	hayvanlar	animaux	animals
teyrede: tilûr: hemû teyr û çûk	kuşlar	oiseaux	birds
nanê tisî: nanê tisî, bê pêxwarin, "nanê tisî pê fetisî"	kuru ekmek, yavan ekmek	pain sec (sans boisson)	dry bread (without drinks)
tolan: holika kûçikan	it ini	chenil	kennel (of a dog)
tomik: tar; mişk dikevine telikê û nikarin jê derên, meriv jî dikevine tomikê	tuzak, hapis	piège, cachot	trap ; prison cell
toxavk: mastê bi rûn; to	sütün üzerinde oluşan çiğ kaymak	crème formée sur le lait	cream on the top of milk
turuş: curet, cesaret	cüret, cesaret	courage, audace	courage ; bravery ; daring
tûzik: gede	çocuk, oğul	fils, rejeton	son, offspring
filankes xwe nagire bê şahiya me di dewsa xwe de tûzikê xwe dişîne	şenliğimize gelmiyor, yerine oğlunu gönderiyor	un tel ne vient pas à notre fête il envoie à sa place son rejeton	s.o. is not coming our party and is sending his offspring in his place
xîzge, xîzgeh	kumsal	grève, sablonnière	sandy place, send pit, beach
zarî bûyîn	dili dönmemek, konuşmadan tutulmak	avaler sa langue, rester bouche cousue, ne pas souffler mot	to swallow "one's toungue" ; to keep mum ; not to breathe a word
zendegirtî: ecêbmayî, zendemayî, şaşmayî	şaşkın, hayret içinde olan	stupéfait, sidéré	stupified ; thunderstruck
zûkîn: zûrîn	ulumak	hurler	to howl
zûrbûn: zilbûyin	hayretten donup kalmak	rester bouche bée, être sidéré, épaté	to be speechless ; astounded
agûr	tuğla	tuile, brique en terre cuite	tile ; baked brick
çingil: reşe, şeybûk	korkuluk	épouvantail	scarecrow
gicûce: curekî keviran e, gilover e	iri ve yuvarlak inşaat taşı	grosse pierre ronde de construction	large round stone used for building
kaxçîn: xweliya ku jê kûzika çêdikin	kil	argile	clay
pêpes kirin: binpê kirin, xistin bin piyan	ayak altına almak, ezmek	fouler aux pieds	to trample underfoot
pirçûyê xwe kirin: lêva xwe daliqandin, lêvşor bûn	surat asmak	faire la tête, bouder	to sulk
seqirandin: bêdeng kirin	yatıştırmak, dindirmek	calmer, tranquilliser	to calm ;
seqirîn: guhê min seqirî	dınlenmek, yatışmak	se reposer, se calmer	to rest ; to calm down

Peyvên kurdî-îranî di zimanên cîran de

Di zimanê tirkî de (IV)

Amadekar: Reşo ZÎLAN
Behroz ŞUCAÎ

	fransizî	îngilîzî
hafta: *hefte, heftî*, ***far:*** hefte, ***peh:*** hefteg	semaine	week
ham: *xam, xav*, ***far:*** xam	brut, immature, vert	raw, immature
han: *xan*, ***far:*** xan, ***peh:*** xan	caravansérail	caravanserail
hane: *xane*, ***far:*** xane, ***peh:*** xaneg, xanîg, ***part:*** xanîg	maison	house
hanedan: *xanedan (=binemal)*, ***far:*** xanedan	(1) famille; (2) dynastie	(1) family ; (2) dynasty
harç: *xerc*, ***far:*** xerc	mortier, plâtre	mortar, plaster
harman: *xerman (=bênder)*, ***far:*** xermen	aire de battage	winnowing floor
hasta: *xeste*, ***far:*** xeste (=westiyayî), ***peh:*** xesten (=birîndar bûn)	malade	sick, ill
hastane: *xestexane, xeste*, ***far:*** xestetxane	hôpital	hospital
hatun: *xatûn*, ***far:*** xatûn, ***suxdî:*** xwatîn	dame	lady
havan: *hawin, hewan, hewing*, ***far:*** haven, ***peh:*** hawen	mortier	mortar
haya: *heya (=gunik)*, ***far:*** xaye, ***peh:*** xayik, hayik	testiculle	testicle
hayhuy: *hayhûy*, ***far:*** hayhûy	tumulte, confusion	tumult, confusion
hem: *hem, him*, ***far:*** hem	ainsi-que	as well as, and
hemdert: *hemderd, hevderd*, ***far:*** hemderd	compagnon d'infortune	companion of misfortune
hemşehri: *hemşehrî, hemşerî* ***far:*** hemşehrî	concitoyen, originaire de la même ville ou région	fellow citizen ; compatriot
hemşire: *hemşîre*, ***far:*** hemşîre	infirmière	nurse

hendek: *xendeq*, ***far:*** xendeq, kende	tranchée, douve	ditch, trench
hengame: *hengame*, ***far:*** hengame	vacarme, tumulte, tapage	tumult, uproar
her: *her*, ***far:*** her	chaque, chacun	every, each
herrü: *ya herrû ya merrû: ya hero ya mero*	ça passe ou ça casse	to make or break
hezaren: *hezarreng*, ***bot:*** delphinium consolida	delphinium, dauphinelle, pied d'alouette	delphinium
hır: hır çıkarmak: *xirûcir*	querelle, dispute	dispute, quarrel
hirbo: *xirpo*	grossier, brute	booby, lout, clumsy boorish fellow
hiç: *hîç (=qet)*, ***far:*** hîç, ***peh:*** hêç	rien, aucunement	nothing, none
hoca: *xoce*, ***far:*** xwace	maître	master
hodbehot: *xwe bi xwe*, ***far:*** xwud be xwud	soi-même	one's self
horoz: *xoroz (=dîk, dîkil)*, ***far:*** xurûs, ***peh:*** xiros	coq	cock
hoş: *xweş, xoş*, ***far:*** xweş, xoş	plaisant, agréable	pleasant, agreable
hor: *xor, xwar, xar, xwehr*, ***far:*** xwar, ***peh:*** xwar	méprisable	despicable, contemptible
hoşaf: *xoşav, xweşav*, ***far:*** xweşab, xoşab	entremets de fruits cuits au sirop	stewed fruit with plenty of juice
hoşbeş: *xweş baş, xweşbêş*, ***far:*** xoş baş	conversation amicale	friendly chat, friendly discussion
hunhar: *xwînxwar*, ***far:*** xwînxwar	sanguinaire	blood thirsty
hunriz: *xwînrêj*, ***far:*** xwînrîz	sanglant, qui fait verser du sang	bloody, causing blood-shed
hurda: *xurde*, ***far:*** xurde, ***peh:*** xortek	feraille	scrap metal
hurdahaş: *hûrûxweş, hûrûxiş, hûrxaşan*	vermoulu, en pièces	worm-eaten ; in pieces
huy: *xûy*, ***far:*** xwûy	caractère, habitude	character ; habit, temperament
hüner: *huner*, ***far:*** huner, ***part/peh:*** huner	art, talent, habilité, dextérité	art, skill, talent, ability, dexterity
hünkar: *xwînkar, xunkar*, ***far:*** xunkar, xûndger	souverain, sultan	sultan, sovereign
incir: *hêjîr, hejîr*, ***far:*** encîr, engîr, encîl	figue	fig
ibrişim: *hevrişim, hevirmiş*, ***far:*** ebrîşm	soie	silk
işkence: *şkence*, ***far:*** şkenc	torture, sévice	torture
kaftan: *xiftan, xeftan*, ***far:*** xeftan	cafetan	kaftan
kahraman: *qehreman, qareman*, ***far:*** qehreman	héros	hero
kahkül: *kakul*, ***far:*** kakûl	mèche de cheveux	lock of hair
kalender: *qelender*	bohème, personne non conventionnelle	bohemian ; unconventional person
kalleş: *qeleş, qelaş*, ***far:*** qellaş, kellaş	traître, déloyal	untrustworthy ; treacherous
kam: *kam*, ***far:*** kam	désir, souhait	desire, wish
kama: *qeme*, ***far:*** qeme	poignard	dagger
kart: *qert*	vieilli, endurci, dur	hard, toughened, aged
kelek: *kelek*	radeau	raft
kelepçe: *kelebçe, kelemçe*, ***far:*** kelepçe	menotte	handcuff
kelle: *kele, kelle*, ***far:*** kelle	tête	head
kellepaçe: *kellepaçe (=serûpê)*, ***far:*** kellepaçe	plat de tête et pieds de mouton	a dish of sheeps trotters
kem: *kêm*, ***far:*** kem, ***peh:*** kem	1) mauvais, malicieux; 2) peu, défectueux	1) bad, evil, malicious; 2) few : defective
keman: *keman, kevan*, ***far:*** keman, ***peh:*** kemançe: *kemançe, kemençe*, ***far:*** kemançe	petit violon à trois cordes	small violin with three strings
kement: *kemend*, ***far:*** kemend, ***peh:*** kemend	lasso	lasso
kemer: *kember, kinber, kemer, kimer*, ***far:*** kemer	ceinture	belt
kenar: *kenar, kinar*, ***far:*** kenar, ***peh:*** kener	côté, bord	side, edge, border
kene: *gene*, ***far:*** kene	tique (du bétail)	tick (on animals)
kenger, kengel: *kenger, kengir, kereng*	chardonnette, artichaut sauvage	cardoon, wild artichoke
kepçe: *kepçe, kemçe*, ***far:*** kebçe, kefçe	louche	ladle
kepek: *kapek, kepek, kapik*, ***far:*** kepek	son	bran
kereste: *kereste*, ***far:*** kereste	bois, planche, matériau	wood ; timber, plank
kereviz: *kerewîz, kerefs, kerewiz*, ***far:*** kerefs, keresis	céleri	celery
kerhane: *kerxane*, ***far:*** karxane	bordel	brothel
keriz: *karêz, kerîz*, ***far:*** karîz	crédule,	credulous
kervan: *karwan, kerwan*, ***far:*** karvan	caravane	caravan
kervanseray: *karwansera, kerwansera*, ***far:*** kervansera	caravansérail	caravanserail
kese: *kîse, kîs, kîsik*, ***far:*** kîse	1) bourse; 2) sac, pochette	1) purse; 2) bag
kesek: *kesek, kersek*	botte de terre	clod, lump of earth
keşkek: *keşke*, ***far:*** keşkek	plat fait de blé bouilli avec de la viande	a dish of wheat stewed with meat
keşkül: *keşkol*, ***far:*** keşkûl	sébile	beggar's cup
keşmekeş: *kêşmekêş*, ***far:*** keşmekeş	désordre, trouble, grande confusion	disorder, great confusion
kete: *kade*	galette faite avec de la farine, du beurre et des oeufs	a kind of pancake
kevgir: *kefgîr*, ***far:*** kefgir	écumoir	skimmer, perforated ladle
ki: *ku, ko, ke*	que, qui	that ; who
kil: *gil*, ***far:*** gil	argile	clay
kilim: *kilîm*, ***far:*** kilîm, gilîm	kilim	kilim
kin: *kîn*, ***far:*** kîn, ***peh:*** kên	haine, grief	hatred, grudge
kindar: *kîndar*	vindicatif, rancunier	vindictive
kirikit: *kerkît, kergît*	peigne d'un métier à tisser	comb of a loom
kişmiş: *kişmîş, kişmiş*	variété de raisin sans pépin	kind of seedless raisin (smaller than sultana)
kizir, gizir: *gizîr*	lieutenant du chef de village; dignitaire	assistant headman
korunga: *korîgan, qorîngan*	sainfoin	sainfoin
köçek: *koçek*, ***far:*** kûçek	danseur, danseuse	dancer
köfte: *kifte, kufte*, ***far:*** kifte	boulette de viande	meat balls
kör: *kor*, ***far:*** kûr, ***peh:*** kor	aveugle	blind
köse: *kose, kûse*, ***far:*** kose	imberbe	beardless
köstek: *kostek*, ***far:*** kûstik	1) chaîne de montre; 2) chaînes, fers	1) watch chain; 2) fetter, hobble, chains (for prisoners)
köşe: *goşe, koşe*, ***far:*** gûşe	coin, angle	corner, angle
köşebent: *goşebend*	lame de fer pour fixer les coins	iron hook for fixing corners
köşk: *koşk, koçk* ***far:*** koşk	villa, pavillon	villa, house
kötek: *kotek, kutek*, ***far:*** kotek	bastonnade, action de battre	a beating, the act of beating or cudgeling
küçük: *kiçik, qiçik (=biçûk)*, ***far:*** kûçek	petit	small, little
kükürt: *gogird, gûrd, kifrît*, ***far:*** gûgird	sulfure	sulphur
külah: *kulah, kuleh*, ***far:*** kûlah	chapeau conique en feutre, bonnet	conical hat or cap
külünk: *kuling, kuleng*, ***far:*** kuleng	pioche	pick
küm: *1) kom, kûm; 2) gom*	1) amas, tas; 2) bercail	1) heap; 2) small sheep fold
kümbet: *gumbed, gunbed, kumbed*, ***far:*** gunbez, gunbed	dôme, voûte, coupole	dome, vault, coupola
küncü: *kuncî*, ***peh:*** kuncît	sésame	sesame
küp: *kûp*	jarre	earthenware jar
küşne: *kuşne, kizin*	variété de vesce	a kind of vetch (given as folder to oxen)

Hinek lîstikên gelerî

Amadekar : Selam NÛMAN

Lîstikên li derve

Çirr, birr, topşeq, birranê
Çavgirtînk
Tûş
Nikilkê
Xeta
Hingilyo
Qaç
şepiya (goga) qehfikan
Eskerê heval-heval
Ferşanê, tefşok
Kab
Xar

Lîstikên li hundir

Navê
Girrê devan
Fincan
Gustîlk
Heftok
Reci´
Dam
Nehberk
Sêberk
Tilîqûnk

LÎSTIKÊN LI DERVE

Tûş

Ev lîstik bi şev tête lîstin û hola wê gelekî fireh e; taxek (semtek) yan du tax e, gorî lihevkirinê ye. Lîstik ji ber dîwarekî “niqê” dest pê dike. Berî birra Ayê herin xwe veşêrin birra Bê kesekî beza ji nav xwe hildibijêrin û dikin bûk. Piştî qasekê birra Bê dest pê dikin gazî dikin, dibêjin: "Bûka mîra hat, hat....Qazî, miftî beledî hat, hat" û diçin bi hev re li kesên Ayê digerin. Heger çavên wan bi kesekî ji Ayê ket wê biqîrin, bêjin: Tûş û bûka wan dest pê dike baz dide vedigere “niqê”, dîwarê ko ji ber hatibû. Dema ko birra Ayê dengê Tûş dibihîsin pey bûkê dikevin, hewl didin wê, berî bigihîje dîwar bigirin. Heger birra Ayê bûk girtin ewê piwanekê bigirin û careke din herin xwe veşêrin, ya na ew ê têkevin şûna birra Bê. Heger birra Bê kirin nekirin kesek ji birra Ayê nedîtin niqteyekê winda dikin û careke din birra Ayê diherin xwe vedişêrin.

Xeta, Malikanê, Kulî-kulî, Çolanê, Teytok

Ev lîstika ha jî navnetewî ye. Du mirov yan du birr dikarin bi xetayê bilîzin.
Awayê wê li nik me bi vî rengî bû: A û B dilîzin. A dest pê dike dilîze. Divê ji çargoşeya yekê dest pê bike, qehfikê xwe bavêje çargoşeya yekê û xwe di ser re çeng bike û bi nikilkê (li ser lingekî) here ya 2an û 3an, û paşê bi herdu piyan here 4an û 5an, 6an bi nikilkê û 7an û 8an bi herdu piyan, û bi vî awayî vegere heta 2an, rahêje qehfikê xwe, xwe di ser 1ê re çeng bike û ji xetayê derkeve. Vêca ew ê qehfikê xwe baveje 2an, qehfikê wî divê bikeve nav çargoşeyê û nere ser xetê, heger qehfik bikeve ser xetê dişewite. Dema qehfik digihîje 4an divê mirov bi nikilkê here heta 6an. Heger qehfik nekeve çargoşeyê dor dibe ya lîstikvanê din, B. Heger dor vegeriya A, ew ê dîsa qehfikê xwe bavêje çargoşeya ko tê de şewitî bû. Piştî çargoşeya 8an lîstikvan ji xetayê, ji aliyê 7an û 8an, derkeve û qehfikê xwe bavêje çargoşeya yekê, heger qehfik li çargoşeyê bikeve ew çargoşe li lîstikvanê din qedexe dibe, divê lingê wî pê nekeve.

Hingilyo, Pilîtanê, Qîtik, Darqîtik, Çiling

Ev lîstik bi darekî mezin qasî kaşoyekî û darikekî biçûk qasî hostekê tête lîstin. Du alî dilîzin, her alîyek ji 2 ta 5-6 lîstikvanan e. Lîstik du beş e.
Beşê 1ê:
Birra Ayê li ber du kevirên biçûk dest pê dikin. Her yek ji wan darikê biçûk datîne ser herdu keviran û bi darê mezin lê dide. Birra Bê ko li holê belav dibin, hewl didin darikê biçûk li hewayê bigirin, heger girtin dê ew kesê lê xistiye bişewite û bibe dora kesekî din ji birra Ayê. Heger negirtin û darik li erdê ket ew ê yek ji birra Bê darik ji cihê ko lê ketîye bavêje herdu keviran. Heger darik bi qasî dirêjahiya darê mezin nêzî herdu keviran be ew kesê birra Ayê yê li darikê biçûk dabû dişewite. Dema kesê ji birra Bê darik davêje herdu keviran kesê birra Ayê, yê li darikê biçûk dabû li ber keviran dimîne û hewl dide ko li darikê biçûk bide (berî bikeve erdê). Heger lê da û darik bi hewayê ket û hate girtin ew ê bişewite. Heger na ew ê qonaxa(mesafeta) navbera darik û herdu keviran bipîve (Pîvan darê mezin e) û çend dar derkeve ew ji birra Ayê re weko niqte (piwan) dihesibin.
Beşê 2an:
Niqtên kîjan birrê pirtir bin ew dest pê dikin, her yek ji wan sê caran li darik didin. Ji ber herdu keviran dest pê dikin. Darik divêt ramedandî li erdê be û lîstikvan bi darê xwe li guhê darik dide ko bipengize û li hewayê ta jê bê lê bide. Mafê her lîstikvanekî heye ko sê caran mihawele bike darik ji erdê rake. Dema birra Ayê (em ê bêjin ko niqteyên birra Ayê pirtir bûn) karên xwe diqedînin birra Bê dest pê dikin ji cihê dawî yê ko darik lê ketîye, yek bi yek û ber bi herdu keviran bazdidin û bi bazdanê re dibêjin Hingilyoooooo bê ko bihna xwe berdin. Herdu birr bi hev re bi kesê bazdide re bazdidin ji bo wî kontrol bikin, ka bihna xwe berda ya na. Heger bihna xwe berda ew ê raweste û yekî din ji birra wî dewam dike. Heger birra Bê bi vî awayî gihiştin niqê (herdu keviran) bi ser dikevin û dibe dora wan ko li ber herdu keviran bin. Heger na her yek ji birra Ayê li kolîna kesekî ji birra Bê siwar dibe û dibe nik niqê.

Qaç, Tefş, Toş

Qaç (tefş) kevirekî(berekî) pehn e, bi qasî kefa destekî ye. Beşdarên vê lîstikê bi kêmanî ji 3 lîstikvanan in. Lîstikvanek (mak) li ber gogek piçûk (ji kevir e) dimîne, ew gog di orta giroverekê de ye. Berî lîstik dest pê bike her lîsikvanek qaçê xwe ji ber gogê davêje xêzekê (xêza ku lîstikvan qaç jê davêje goga piçûk, ji xêzê ta goga biçûk heye 5-6 metr), xweyê qaçê ji xêzê herî dûr dibe mak. Piştî mak te'yîn dibe dest bi lîstikê dikin. Her yek ji lîstikvanên din qaçê xwe davêje wê goga piçûk, hewl dide ku gogê ji groverê der û dûr bixe, heger bi ser ket wê here qaçê xwe bîne û vegere paş xêzê û herweha lîstikvanên din jî diherin qaçên xwe yên ku li gogê neketibûn tînin û vedigerin paş xêzê. Vêca dema gog ji girovera xwe der dikeve ew lîstikvan ê li ber (mak) wê vedigerîne cihê wê û hewl dide lîstikvanekî bigire berî lingê xwe dayne ser qaçê xwe(yanî lîstikvanên li nav xêzê û qaç). Heger lîstikvan lingê xwe danî ser qaçê xwe nabe mak (pawanê gogê) îşê xwe jê bîne. Ew kesê lingê xwe daniye li ser qaçê xwe li hêviya gog ji grovera xwe der bikeve dimîne ji bo karibe rahêje qaçê xwe û vegere xêzê. Ew kes ê ku lingê xwe daniye li ser qaçê xwe dikare bê ku destên xwe bi kar bîne qaçê xwe dayne li ser rûyê piyê xwe û bilind bike û bi destên xwe bigire, heger qaç ji destê wî ket ya nikaribû qaç bigirta firset ji pawanê gogê re dibe ko pey keve, wî berî bigihîje xêzê bigire. Bi girtina lîstikvanekî pawanê gogê rizgar dibe û yê girtî dikeve şûna wî.

Şepiya (goga) Qehfikan

Lîstik ji 8-11 qehfik, şepiyek (gogek, gelek caran ji paç û terîşan bû) biçûk (qasî şepiya tenîsê ye) û du birr lîstikvanan e. Xêzekê dikişînin û qehfikan datînin li ser hev. Xêz bi qasî 3-4 mitran dûrî qehfikan e. Heger birra Ayê li nik qehfikan bin ew ê Bê, yek bi yek şepiyê (gogê) bavêjin qehfikan, hewl bidin wan ji ser hev bixînin. Heger kesekî ji birra Bê qehfik nexistin ew ê herin têkevin şûna birra Ayê li ber qehfikan bimînin. Heger lîstikvanekî ji Bê qehfik bi şepiyê (gogê) ji ser hev xistin ew ê kesên Bê herin qehfikan daynin li ser hev, di vê demê de birra Ayê diherin pey şepiyê (gogê) dikevin, digirin û davêjin kesên birra Bê, û her kesek ji birra Bê şepî lê bikeve dişewite û ji lîstikê derdikeve. Heger birra Bê bikêrhatî bin û karibin qehfikan daynin li ser hev berî bişewitin bi ser dikevin û niqteyekê qazanc dikin, ya na ew ê têkevin şûna birra Ayê û bibin pawanên qehfikan.

Ferşanê, Tefşok

Lîstikvan ji xêzikekê ferşên(qaçên) xwe davêjin pakêtn(kerton, qutî) vala yên çixaran. Pakêtan di nava girowerekê de datînin li ser hev û niqteyan(piwan) didin her pakêtekê. Vêca her pakêtek ji girowerê derdikeve niqteyên wê didin xweyê ferş.

Eskerê heval-heval

Du birr dilîzin. Birra Ayê xwe vedişêrin û birra Bê diherin li wan digerin. Divê birra Bê hemû kesên birra Ayê bigirin ji bo bi ser kevin. Birra Ayê jî divê herin destên xwe li niqê bixin.

LÎSTIKÊN LI HUNDIR

Fincan

Zivistanê gundî bi vê lîstika ha li hundiran dilîzin. Du birr dilîzin. Birra Ayê 7 fincanan li ser dev li ser tebekekê datînin û gustîlkekê diêxin bin fincanekê ji wan 7 fincanan. Vêca birra Bê divê pê derêxînin ka gustîlk di bin kîjan fincanê de ye, heger cara yekê pê derêxistin hingê tebek dibe ya wan, yanî ew tebekê digerînin. Heger birra Bê rahişt fincana yekê bi mebesta gustîlkê û gustîlk ne di bin de bû deh niqte jj wan kêm dibin, lê dikarin xwe ji 10 niqteyan rizgar bikin (xwe bişon) dema karibin fincaneke din pûç bikin(bêjin ko gustîlk ne dibin wê fincanê de ye). Heger gustîlk di bin wê fincanê de derket 6 niqteyên din ji wan kêm dibin û birra Ayê ji nû ve tebekê digerîne.
Li hin deverên din bi awayekî hêsantir dilîzin. Birra Ayê 12 fincanan datînin li ser tebekê û birra Bê divê pê derxînin ka gustîlk di bin kîjan fincanê de ye, heger pê derxistin tebek dibe ya wan, ya na ew ê Birra Ayê dîsan tebekê bigerînin û niqteyekê qezenc dikin.

Gustîlk, gustîranê

Lîstika Gustîlkê jî hema hema wekî lîstika fincanan e. Endamê her birrekê palên xwe didin dîwarekî û beramberî hevudu rûdinên. Herdu birr li hev dikin ko sonda wan bi tiştekî be(li nik me bi Sobê bû). Sond ne bi Xwedê bû ji bo sonda wan dema ne rast derkeve li wan nekeve û gunehkar nebin. Birra Ayê dest pê dikin gustîlkê li nik yekî ji birrê vedişêrin, dema vedişêrin cilikekê yan perdakê bi ser xwe de dadikin û piştî gustîlkê vedişêrin wê cilikê yan perdê davêjin. Vêca birra Bê divê pê derêxînin ka gustîlk bi kê re ye. Birra Bê dikarin yekser texmîna xwe bêjin ko gustîlk bi sobê li nik X e. Heger rast derket birra Bê niqteyekê qezenc dikin û dibe dora wan, heger na birra Ayê niqteyekê qezenc dikin û careke din gustîlkê vedişêrin. Bi awakî din birra Bê dikarin kesên birra Ayê yek bi yek pûç bikin ta kesê gustîlk pê re ye dimîne.

Heftok, Pêncoke, Pêncokanê, Pênckevir, Delo

Kevirê lîstika Heftokê şayik, qasî xarekê biçûk e, lê ne wekî xarê girover e.
Gelek cûreyên lîstika Heftokan hene. Yek ji wan bi vî awayî ye:
Du kes bi 5 heftokan dilîzin. X dest pê dike, her pênc heftokan diêxe destekî û bi teliya mezin û ya nîşandanê heftokekê digire û davêje jor, bi avêtina wê heftokê her çarên din datîne erdê, divê heftok a li hewa berî bikeve erdê bigire. Heger ew heftok ne girt dişewite û heftokan dide Y. Ji xwe heger girt ew ê dewam bike û heftokê careke din bilind bike û bi avêtina wê re rahêje heftokekê ji her çar heftokên din û bi vî awî radihêje her çar heftokên xwe, pêşî yek û yek(bela), dido û dido(doko), sisê û yek(sêko) paşê her çar bi hev re(tepo). Paşê her pêncan bi hev re û bi her du destan davêje ser pişta destên xwe, nabe yek ji wan bikeve. Pişt re wekî destpêkê çar heftokan li erdê belav dike, tiliya nîşandanê ya destê din datîne ser ya ortê û bi tiliya mezin re kevanekî çê dike û datîne ser erdê (qilo) û yek bi yek bi avêtina heftokê ber bi jor ve heftokên din bi wî kevanî re derbas dike. Heger lîstik bê şaşî xelas kir cezayê Yê dibe Qirincok(meqesok), mîkutok û şiyatok. Y kefa destê xwe datîne erdê û X bi avêtina heftokê re qirincokekê ji pişta destê wî dide, û pişt re mîkutekî yanî bi kulma destê xwe lê dixe. şiyatok bi xwe ne ceza ye, lê piştî qirincok û mîkutan X pişta destê Yê miz dide.

Reci`, Lîstika şivanan

Du lîstikvan dilîzin. Du rêz kortik çêdikin, her rêzek ji 9 kortikan e. 95 reci` in. Reci` kevirek biçûk, şayik û rengîn e. Cilekekê davêjin bi ser kortikan de da ku reci` gemar ne bin. Her lîstikvanek bi 45 reci`an dilîze. Pêşî 5 reci`an diêxin her kortikekê û dest pê dikin reci`an bi dorê digerînin. Heger du reci` di kortikekê de bimînin dibin para yê ku reci`an digerîne. Herweha derdê her lîstikvanekî ew e ku nehêle firseta mayîna du reci`an di kortikekê de ji ê dî re çêbibe.

Girrê devan

Ev lîstik, wek lîstika navê a hêzê ye. Du lîstikvan xwe li ser erdê radimedînin, serê her yekî ji wan li alê linên ên din e. Her yek lingekî (eynê lingên, ê rastê yan jî ê çepê) bilind dike û herdu lingan li hev badidin. Vêca her yek hewl dide ku lingê ê din daxîne erdê.

Devoka Botan

Amadekar : Cemal ONURSAL

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
badan, çerx kirin, viz kirin, doş kirin, zivirandin	çevirmek	faire tourner, tordre, pivoter	to turn, to turn round, to rotate, to spin
behs kirin, çêl kirin, qal kirin, kad kirin, gilî kirin	bahs etmek	parler, évoquer, traiter de, mentionner	to talk (about), to mention, to treat (of subject)
behs: mijar	bahis	sujet, matière	topic, subject
bejinbûst: pot, poto, kindiz, qambihost, bejinbihost, bocî	cüce	nain	dwarf
berav: perav: lêva avê; beravê çem	sahil, su kenarı	rive, rivage	shore, coast, bank
berezava: birazava, şoşbîn	sağdıç	garçon d'honneur	bridegroom's best man
bersifk:	veranda	véranda	veranda
bûç lêdan: qoç lêdan	kafa vurmak	donner un coup de tête	To give a head-but
cem: ferd, cemb, ta	yükte her iki çuvaldan biri	grand sac en poils de chèvre	large goatskin bag
çarik: hîzar, çarşev, eba	kadın çarşaf	tchador	chador
çeltik: çentik, tûrik, xilîdank	kıldan yapılan ve omuza asılan çanta	sacoche en poils de chèvre	a bag made of goat hair
çikilandin: çikandin, nikandin	dikmek	planter	to plant
çîçûk: çêlik, çêçik	civciv	poussin	chick
çîk: çîk dan, çîk ket lingê min	kısa süren yoğun sızı	douleur vive de courte durée	acute but short-lasting pain
çilêçilê: pelçimok; pîrçemek, pêrçenk, perçemûk, şevşevoh, şebşebk, baçîmêlk, şevrevîng, çekçekûle, balçêmk, şibşibêlok, şebşebotk, pêçermik, , pêlçemek, şevekur, şivînek, pelsînik, pêrcemk, perçem, boçermik, şebpare, bêrçenk, baçermok, balçermok, çil, çîlî, çîlî çîlî	yarasa	chauve-souris	bat (animal)
dayin	dadı	nourrice	child's nurse
dehfik: dafik, reşbend	kuş tuzağı	piège à oiseaux	bird-trap
deng dan: deng vedan, alan dan, vebeyîn	yankı vermek, yankılanmak	résonner	to echo; to resound
dêşîr	süt anası	mère de lait, femme qui allaite un bébé qui n'est pas le sien	wet nurse
dil bûrin: dil bihurîn, dil xewrîn, ji xwe veçûn, dil xerbilîn, dil ji bîr çûn	baygınlık geçirmek	défaillir, se sentir mal	to feel faint, to be overcome
dimûhr: peşkreş	uğursuz	qui portemalheur, oiseau de malheur	ill-omened, inauspicious
ecûze: ecûzpîr, pîrasêr, pîrebok, cadû, cazû, pîrhevî	cadı	sorcière	witch
fihêt: şerm,, fedî, eyb fehêt, heya	utamç	honte	shame, bashfulness
fiş: fişe, tewş	abes, nafile, saçma	vain, futile, absurde	futile, vain, absurd
fit dan, sîr dan, fitne dadan, pînc kirin, nav lêdan, gijgijandin	kışkırtmak, tahrik etmek,	exciter, inciter, instiguer	to instigate, to excite, to incite or plot
fitîl: petîl, pilte, pilta	fitil	mèche	wick
girgire: giregir	ileri gelenler	notables, personnages importants	leading citizens, important public figures
girş: kêran	kiriş	poutre	beam
gulîvank: gulifank: kelef, gac, peng, penge	iplik çilesi	écheveau	hank, skein (of thread)
gûvik: kovik	huni	entonnoir	funnel
haval: heval	arkadaş, yoldaş	camarade, ami, compagnon	comrade, friend, companion
hogir	can arkadaşı, kafadar, yakın dost	ami intime, copain	intimate friend, like-minded person
helandin: buhujandin	ertimek, çözmek	faire fondre, dissoudre	melt, dissolve
helîn: buhujîn	erimek, çözülmek	fondre, se dissoudre	to melt, to dissolve, to melt down
heskû: hesk	kepçe	louche	ladle
hewdel: hevdal	bulamaç	bouillie à base de farine et de raisiné à l'usage des parturientes	thick porridge made with flour, butter and syrup or raisins
heyf: tole	intikam, öc	vengeance	vengeance
hinda kirin: winda kirin, berze kirin	kaybetmek, yitirmek	perdre	to lose
hinda bîn: winda bûn, berze bûn	kaybolmak	se perdre, être perdu	to get lost
hinne: xena, hene	kına	henné	henna
hîlet: taqet	takat	force, énergie	strength, energy
hûsandin: hêsan kirin, sûn, tûj kirin	bilemek	aiguiser, affûter	to sharpen, whet, grind
jinbî : jinebî	dul kadın	veuve	widow
jirmam: jinmam	amca karısı	la femme de l'oncle paternel	wife of paternal uncle
jixal: jinxal	dayı karısı	la femme de l'oncle maternel	wife of maternal uncle
kadik	peynirli pide	pain fourré au fromage	bread stuffed with cheese
keçxal: keçxaletî	dayı kızı	cousine, fille de l'oncle maternel	maternal uncle's daughter
kincik: potir, paç, kincir	bez parçası	pièce de toile, de tissu	piece of material, of cloth
kitik: pişîk, kêtik, pisîng, pişîle	kedi	chat	cat
kurh: kûre	ateş ocağı	four, fournaise	furnace, oven
kurha vira: kûra viran	yalan küpü	bonimenteur, qui ment comme il respire, mythomane	pathological liar
kûx: kokel	ağıl	cabane, hutte	hut, cabin, shed
kuleh: kulî	çekirge	sauterelle	grasshopper
kûlîk: holik, kepr	çardak	treille, tone	trellis, bower
kundê kûr: kundû kor, bûm, kund	baykuş	hibou, chouette, duc	owl
liqayê hev hatin: rastî hev hatin, pêrgî hev hatin, li semta hev hatin, bi ser hilbûn	karşılaşmak	rencontrer qn, croiser	to meet (s.o.), to encounter
maldemayî: dimaldemayî; keça dimaldemayî	evde kalmuş (kız)	vieille fille: qui n'a pu quitter le foyer paternel	spinster ; old maid
malxezur: malxezûr, xezûran	kayınğiller	belle-famille; les parents de l'épouse	in-laws, wife's parents
mastê keyandî: dewê kilayê, dewê keyandî	yayık yoğurdu	petit-lait de baratte	butter-milk
meqeş: kefgîr	kevgir	écumoire	skimmer, perforated ladle
meşrebe: avkîne, parç, şemşaq, sirahi	sürahi	carafe	decanter
metqeb: xişab	matkab	perceuse	drill , auger
nalîn, nalenal kirin	inlemek	gémir	to moan, to groan
nesil: nifş, cîl	kuşak, nesil	génération	generation
pêçandin: pêçan	sarmak	emballer, rouler, emmailloter, envelopper	to wrap up, to bandage, to swaddle
alandin: lefandin	dolamak	enrouler, entourer, ceindre	to wind, to wrap around, to roll up
alîn: liyan, lefîn, ji kê reviyam, lê aliyam	dolanmak	s'enrouler, s'enlacer, éteindre, prendre dans ses bras	to hug, to clasp, to take into one's arms
pê êxistin: pêxistin, vêxistin, hil kirin	yakmak, tutuş turmak	allumer	to light (lamp, fire, pipe)
pê guhartin: tiştek bi tiştek din guhartin	değiş tokuş etmek	troquer, échanger	to barter, to exchange
pirtik	kuş tüyü	plume	feather
puşî: pêşî: mimisk	sivri sinek	moustique	mosquito
qazid: qasid: peyamber	elçi, mesaj götüren	messager	messenger
qazûqeder: keskesor, heftreng	kuşağı	are-en-ciel	rainbow
qedemge: daşir, edebxane, destavxane, avrêjxane, avdestxane, çolik	yüznumara, tualet	toilettes, w.c.	toilets, rest room, w.c.
qehirîn: xemgîn bûn	üzülmek	éprouvrer de la peine, avoir du chagrin, être triste	to be sorry, to feel sorry
qereşanî	duvak	voile nuptial, voile de la mariée	bride's veil
qevastin: qebastin	atlamak	sauter, passer au-dessus de	to jump, to skip, to pass over
qirçandin	çatırdatmak	faire craquer	to be irresistible
qupçe: bişkok, bişkoj, kespir, qumçe, bişkote	düğme	bouton	button
qûbqab: qabqab	takunya	sabot (chaussure en bois)	a clog
qûçxane: qûşxane, quşxane	tencere	casserole	saucepan
razan: nivistin, raketan, ramedan, xew kirin	uyumak	dormir	to sleep
razandin	uyutmak	faire dormir	put to sleep
recifîn: ricifîn, rihilîn	titremek, titreşmek	trembler, frissonner, tressaillir	to tremble, to shiver, to quake
rewde: kom, birr, qefle	küme, gurup	groupe, bande, nuée	group, gang, host
rêkirin: bi rê kirin, verêkirin, şandin, hinartin	göndermek, yollamak	envoyer, expédier	to send
rihsivik: cansivik, xwînsivik	tezcanlı	agile, vif	agile, nimble
risasî: zirincî, qirşûnî	kurşun rengi, kurşuni	gris, gris de plomb	lead colored, gray

Ferhenga partî-kurdî (II)

Amadekar: Behroz ŞUCAÎ

partî	kurdî	tirkî	fransizî	ingîlîzî
çar	çar, çare	çare, çözüm	solution, remède	solution, remedy
çefar	çar	dört	quatre	four
çefardes	çardeh	ondört	quatorze	fourteen
çeman	zeman	zaman	temps	hour, time
çer	çer-; çêr-	ot ; otlamak	paître	graze
çeraẍ	çire, çira	çıra	lampe	lamp
çewaẍan	çawan	nasıl	comment	how
çuhrbad	çarpê	dört ayaklı	quadripède, animal	quadruped, animal
çwend, çond	çend	kaç, ne kadar	combien, quelques	as much as, how many
çihreg	çihre, çehre	çehre, yüz	face, apparence	face, appearance
çîn-	çin-	biçmek, derlemek	collecter, recueillir	collect, gather, pick
çiş	çîk, çişt, tişt	şey	chose	thing
çuhrom	çarem	dördüncü	quatrième	fourth
dadwar	dadwer	yargıç	juge	judge
dameg	davik, dave, dav	tuzak	trappe	trap, snare
dendan	dindan, diran, didan	diş	dent	tooth
derd	derd	dert	peine, souffrance	pain, suffering
drafş	direfş, direwş	bayrak, sancak	bannière, drapeau	banner, flag
derẍ	dirêj, derx	uzun	long	long
droẍ	direw, derew, dro	yalan	mensonge	lie, deceit
druşt	≠ durust, dirust	hepsi, tam, iyi	tout, bien	whole, well
draxt	drext, dar	ağaç	arbre	tree
des	deh (dimilkî: des)	on	dix	ten
desom	dehem (dimilkî: desim)	onuncu	dixième	tenth
deşt	deşt	ova, çöl	plaine, désert	plain, desert
dwades	diwazdeh, dozdeh	on iki	douze	twelve
dûd	dû	duman	fumée	smoke
dojex	dojeh, dûzex	cehennem	enfer	hell
dûr	dûr	uzak	loin	far
dîdem	dîdem	taç	guirlande	crown of flowers, garland
dijwar	dijwar	güç, zor, güçlük	difficile, difficulté	harsh, hardship
dêm	dêm	yüz	face	face
dên	dîn	din	religion	religion
dênawer	dîndar, dînwer	dindar	religieux, croyant	religious, devout
dêw	dêw	dev	demon	demon
ferrax	fireh	geniş	large, vaste	broad, spacious
fremon	ferman	ferman	ordre, injonction	command, unjunction
frêşteg	firişte, firiştex	melek	apôtre, ange	apostle, angel
gendag	gend, genî	kokuşmuş	pourri, putréfié	stinking, foul
gund	≠gund	ordu, ordugah	armée, camp militaire	army, army camp
gyang	giyan, can	ruh	âme	soul
gyanwar	giyanwer	ruhlu, canlı	vivant	soul-possessing, living creature
gêhan	cîhan	dünya	monde	world
girw-	gir-	tutmak	prendre, saisir	take, seize, grasp
gezn	gence, gezn, xizne	hazine	trésor	treasure
hembend	hembend	hapishane arkadaşı	compagnon de prison	fellow captive
hem	hem, hev	ortak	com—	—mate
hencam	encam	bitirmek, tamamlamak	finir, complèter	finish, complete, fulfill
hrê	dimilkî: hirê	üç	trois	three
huner	huner	marifet, beceri	talent, vertu	virtue, skill
hişt	hişt	bırak	laissé	left (past of leave)
jehr	jehr	zehir	poison	poison
jehrên	jehrîn, jehrî	zehirli	empoisonné	poisonous
jeman	zeman	zeman	temps, heure	time, hour
jen	jin	kadın	femme	woman
jîr	jîr	akıllı, zeki	intelligent, sage	intelligent, wise
jîrîft	jîrî, jîrtî	zeka, zekilik	sagesse, intelligence	wisdom, intelligence
jîwehr	jiyan, jîn	hayat	vie	life
kar	kar	iş	travail, acte	work, deed
karwan	karwan	kervan	armée en marche, armée	army on the march, army
kedeg	ke- (kebanî)	ev	maison	house
kehrêz	karêz	kanalizasyon	canalisation	underground channel
kenîg	keç, (dimilkî) keynek	kız	fille, mademoiselle	girl, maiden
kedixweday	kedxweda	ev sahibi	maître de maison	master of the house
kuşt	kuşt	öldürdü	a tué	has killed
kên	kîn	kin	vengeance, revanche	vengeance, revenge
kîşer	kişver	bölge, ülke	région du monde	region of the world
lerz	lerz-	titremek	trembler	tremble
mah	meh	ay	mois	month
man	mîn-	kalmak	rester	remain, stay, dwell
masyag	masî	balık	poisson	fish
merd	mêr	erkek	homme	man
merdohm	meriv	insan, halk	peuple, gens, humanité	mankind, men, people, humanity
merẍ	mêrg	çayır	prairie	meadow

partî	kurdî	tirkî	fransizî	ingîlîzî
meren	mirin	ölmek	mourir	to die
mes	mezin	büyük	grand	great
mesader	mestir, mezintir	daha büyük	plus grand, plus âgé	greater, older
mest	mest	sarhoş	ivre, intoxiqué	drunk, intoxicated
muhr	muhr, mohr, mor	mühor	sceau	seal
muhreg	movik	omur	vertèbre	vertebra
mujdeg	mizgînî	müjde	bonne nouvelle, message	good news, message
murẍ	mirîşk	kuş	oiseau	bird
murẍarîd	mirwarî, mirarî	inci	perle	pearl
mey	mey	şarap	vin	wine
mêẍ	mij	sis	brouillard	mist
mêhman	mêhvan, mêvan	konuk, miafir	hôte	guest
mihrban	mihriban	rahman, merhametli	clément	kind, kindly
mêş	mêşin	koyun	mouton	sheep
mêx	mîx, mix	çivi	clou	nail, rivet
nafeg	nav, navik	orta, merkez	centre, milieu	centre, middle
nam	nav	ad	nom	name
naz	naz	naz	plaisir, désir	pleasure, delight
nazag	nazag, nazik	nazlı	grâcieuse, délicate	graceful, delicate
niẍad	niyaz	dua, dilek	prière, obéissance	prayer, obedience
nigar	nîgar	nakışlamak, resimlemek	peindre, dessiner	paint, draw
naẍn	nan	ekmek	pain	bread
nehum	nehim, nehem	dokuzuncu	neuvième	ninth
nemaj	nimêj, nivêj	namaz	obéissance	obedience
nimay	nimîn-	gösterme	montrer, démontrer, manifester	show, demonstrate
ner	nêr	eril, erkek	mâle	male
newag	niwa, newa	hava, melodi	mélodie, air	melody, tune
noxzad	nûza	yeni doğmuş çocuk	nouveau-né	newborn
nêmroj	nîvroj, nîvro	güney	sud	south
nîşan	nîşan	işaret, nişan, sancak	bannière, signe	banner, sign
pad	pê	ayak	pied	foot
pedẍirw-	pejir-(andin)	kabul etmek, almak	accepter, recevoir, prendre	accept, take, receive
pedîj	dij	karşı, zıt	contre, opposé	opposed to, against
pedixşah-	padişah	padişah	ayant le pouvoir, qui règne	have power, rule, reign
pedwend	pêbend, pêwend, peywend	bağ, ilişki	lien, connection, attache	connexion, clamp
penc	pênc	beş	cinq	five
perjar	=perjîn, pejan, perja, perçîn, pêjan (=sênc)	yasak	prohibition	prohibition
perwerz	perwerî	besleme	nourriture	nourishment, food, nurture
peryaj	pîroz	zafer	victoire	victory
peş	paş	sonra	après	after, then
peşêman	poşman, peşîman	pişman	pénitent	penitent, regretful
pewaj	paqij, pakij	temizlemek	purifier	purify
pewag	pak	temîz, pak	pure, sacré, saint	pure, holy
pur	pir	çok	beaucoup, totalement	much, very, completely, wholly
pîl	fîl, (dimilkî: pîl)	fil	éléphant	elephant
pilleg	pille, pîlekan, pêlekan	basamak	autel	stepped altar, altar
pêş	pêş	ön	avant	before
ruwan	rewan	ruh	âme	soul
robas	rovî	tilki	renard	fox
roj	roj	gün	jour	day
rojanîg	rojanî	nurani	lumineux	luminous, bright-faced
rojeg	rojî	oruç	jeûne	fast-day, fast
roşn	roşn, rohnî, ronahî	parlak, ışıklı	brillant, lumineux	bright, brillant
roşnîft	rohnî, ronahî	ışık	lumière	light
rêxt	rêht, rêt	döktü	versé	poured
saj	saz	yapmak, kurmak, hazırlamak	préparer, faire	prepare, make
sed	sed	yüz	cent	hundred
safsêr	şimşîr, şûr, simşêr	kılıç	épée	sword
snaj	ajne	yüzmek	nager	swim
ser	ser	yüz, üst	tête, dessus	head, above
sray	strê—	türkü söylemek	chanter	sing
serheng	serheng	önder, kaptan	leader, capitaine	leader, captain
srod	sirûd	şarkı, marş	chant, hymne	song, hymn
suxreg	sor, suhr, sur	kırmızı	pourpre	purple
sext	sext	sıkı	comprimé, dur	compressed, pressed
sisteg	≠sist	kırılmış	brisé	broken
sêweg	sêwî	öksüz	orphelin	orphan

Stranên folklorî

Amadekar : M. Emîn NAROZÎ
Mahmûd LEWENDÎ

Ji strana Gewre Xatûnê Ev stran di sala 1993 an de ji aliyê dengbêjekî hêla Midyadê, aliyê Torê ve, hatiye gotin.

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
a : belê, erê, e	evet	oui	yes
bera: bila, bira		que	which ; that
berbûrîk; berbûdî, berbûrî, berbûkî	(1) dügun esnasında geline refakat eden ve aynı zamanda ona danışmanlık yapan yaşlı kadın; 2) damadın evinde gelinin ilk duvağı açıldığında erkek çocuğu olması dileğiyle gelinin kucağına oturtulan erkek çocuk	1) dame accompagnant la mariée pendant les festivités de mariage et lui servant de conseillère; 2) garçonnet que l'on fait asseoir sur le genou de la mariée chez le marié avec le souhait qu'elle mette au monde un garçon	1) matron of honour (the bride's advisor during the ceremonies); 2) small boy placed on the bride's kneess upon her arrival the bridegroom's home with the hope that she will bear a son
bergîl: bergîr, bargîr	beygir	cheval de trait, cheval de labour	packhorse
benzîn: benzînk, binzîn	at eğerinin altına serilen örtü	couverture qu'on met sur le dos du cheval sous la selle	saddle cloth
beş	alnının bir kısmı asıl renkten farklı olarak beyaz olan	animal qui a une tache blanche sur le front	an animal with a white mark on its forehead
bêzirav	ödlek, korkak	poltron, lâche	coward
bi ser de girtin	baskın yapmak, hücum etmek	surprendre, faire un raid	surprise ; make a sudden raid
bi xaranî: bi xaran	süratle, hızla	à toute vitesse	at full speed, quickly
bi xweşkayî: bi xweşikî, bi xweşî	güzellikle, hoşlukla	gentiment, poliment, sans violence, en douceur	gently, politely
bitir: gewî, betran	şımarık, küstah	gâté, insolent	spoiled, insolent
çal: hespê ku çend pêyên wî spî ne, hespê çal	alaca; elleri ve ayakları beyaz olan at	cheval qui a des pieds blancs	horse with white socks
çapa dev: qeysa dev	ağız ölçüsü, ağız genişliği, hacmı	largeur de la bouche, béance de la bouche	wide mouthed
celew: lixab, lixav, rişme	yular	bride	halter ; bridle
ciwanîk: canî, cahnî, ciwanî	tay	poulain, pouliche	foal
dahm: dam, tern, teng, şûn, cîh	yer	place, lieu	place, spot
dalî: diyarî, hafa	huzuruna, karşısına	en face de, en vue de	in the front of, in view of
darrim: darê rimê	kargı sapı	manche de lance	shaft of spear or lance
dayî	verilmiş, sözlü kız	promise, fiancée	fiancé, betrothed (fem)
destûrdayî	izinli, müsadeli, icazeli	qui a la permission, autorisé	authorised, who has permission
haho: eman	aman, vay	de grâce ! au secours ! oh là !	mercy ! help !
halo: wilo, weha	öyle, böyle, şöyle	ainsi	so ; thus
heçî: herçî	ise, gelince	quant à, en ce qui concerne	as for
hêde: bise, raweste	bir dur, dur, bekle	attends, un instant	wait a minute
hesanî: hêsanî, asanî, rehetî	kolaylık	facilité	facility ; ease
bi hesanî	kolaylıkla	facilement, aisément	easily
hinês: henese, nefes	soluk, nefes	souffle, expiration	breath
hor: horehor, navtêdan	kışkırtma	incitation	incitement
indeko: endeko	kokulu bir yonca türü	variété de mélilot	variety of balm
ji xewê hilşenîn	uykudan sıçramak	sursauter, se réveiller brusquement	jump ; wake up with a start ;
kêra rimê	kargı ucu, mızrak ucu	lame de lance, tête de lance	spearhead or lancehead
lawik: kilam, stran	ezgi, aşk ezgisi	chanson, chanson d'amour	song, love song
livîn: lebitîn	kımıldamak, hareket etmek	bouger, se mouvoir	to move ; to get moving
livandin: lebitandin	kımıldatmak, hareket ettirmek	mouvoir, faire bouger	to get s.o. moving
nefes jenîn	kalbi atmak, nefes alıp vermek	battre (le coeur), respirer	to beat (a heart) ; to breathe
hewandin: (bihewîne!)	1) barındırmak, yerleştirmek; 2) yatıştırmak	1) abriter, héberger; 2) calmer, tranquilliser	1) to shelter , to lodge s.o. ; 2) to calm ; to set at ease
hewîn (bihewe)	1) barınmak, yerleşmek, durmak; rahat etmek, rahat durmak	1) s'abriter, être hébergé; 2) se calmer, s'arrêter	1) to take shelter ; to be lodged ; 2) to calm oneself ; to stop oneself
hewî, hewînî, hewtî	sabır	patience	patience
hewiya min nayê	sabır edemiyorum, sıkılıyorum	je m'ennuie	I am bored
pêbelûk, pêbabûlk: zengî, zengo, rikêb	üzengi	étrier	stirrup
pelik nan: perçeyek nanê sêlê	bir parça saç ekmeği	un morceau de pain	a piece of bread

Penîr

Amadekar : EIÎŞÊR

Berî ku em behsa cureyên penîr bikin, ez dixwazim di vî warî de bi awayekî gelemperî behsa çend noqteyan bikim.
Li vir, em cureyên penîr ên ku em ê behis bikin, ew cure ne ku di civata kurdî ya klasîk de hatine çêkirin û niha jî gelek cureyên wan tên dîtin. Îro îhtîmal e ku li gor pêşveçûna teknîkê û guherîna civatê hin cureyên din jî bên çêkirin, lê di dereceya yekê de ew ji me re ne ewqasî girîng in. Ji ber ku îhtîmala windabûna navê wan û awayê çêkirina wan ne di xeterê de ne.
Li piraniya navçeyên Serhedê û gelek ciyên din ên Kurdistanê, penîr li gor pincar an giyayê ku dikin navê, tê bi nav kirin. Li hinek ciyan jî li gor helandin an şikil û biçimdanê nav lê tê kirin. Ji bilî van, ew li gor şîrê tê bikaranîn jî tê bi nav kirin. Penîrê herî normal ji şîrê biharê tê çêkirin. Ji ber ku şîrê biharê kêmrûn e. Ji şîrê madekan penîr nayê çêkirin, ji ber ku gelek têrrûn e û ne ekonomîk e jî.
Penîr ji şîrê nîvgermokî tê çêkirin. Şîrê bê kelandin hêvînê nagire. Li gelek ciyan dema ku şîr tê dotin, di eynî esnayî de tê hêvîn kirin. Ji ber ku germaya şîrê nû hatî dotin têra hêvîngirtina wî dike.
Ji bo penîrçêkirinê malzemeyên pêwîst ev in :
1) Şîr : ji hemû cureyên şîr penîr çêdibe. Em ê li xwarê lib û lib behsa kalîteya penîrê ku ji kîjan şîrî çêdibe bikin.
2) Hêvîn : berî ku li dermanxaneyan hêvînên hazir hebin, ew li malan dihatin çêkirin. Ew melzemeyên ji bo çêkirina hêvînê tê bi kar anîn ev in :
Paç an **dîzik :** mezinahiya wê li gor mîqtarê hêvîna bê çêkirin. Em ê li vir ji bo pîvanê paça du lîtreyî bi kar bînin.
Firişk : firişka berxên sava yên hê giya tam nekiribin. Firişka wan tê derxistin û hişk kirin û ew heta dema pernîrçêkirinê tê parastin. Li gor pîvana me ya jorê, pêwîstî bi du firişkan heye.
Şeba spî : kevçikekî xwarinê.
Xwêya lîmonê : kevçikekî xwarinê.
Hejîr : Hewce ye bê perçiqandin û pişt re têkin navê. Sê lib.
Şekir : sê kevçikên xwarinê.
Ev melzemeyên han hemû bi hev re dikin nav dîzekê yan paçekê ku ji axê hatibe çikirin. Piştî du hefteyan xwelêgirtinê, ji vê melzemeyê hêvîn çêdibe. Pîvana bikaranîna hêvînê jî ev e : ji bo tenekeyek şîr çar kevçikên xwarinê hêvîn tê bi kar nanîn. Dema ku hêvîna di paçik an dîzkê de kêm be, em bêjin nîvê wê bê bi kar anîn, êdî hewce nake mirov melzemeyên ku me li jorê behsa wan kirin, bi kar bîne, tenê mirov ava penîr li ser zêde dike. Yanî ew ava ku li ser penîrê hêvînkirî berhev dibe, tê bikaranîn.
3) Parzon : Ji perçeyê wek laçikan tenik tê çêkirin. Parzonên mezin ji sê çar mêtroyan û yên piçûkên adetî jî ji mêtroyekê çêdibe.
4) Pîncar an **giya**yê mirov bixwaze têke navê.
5) Selên fireh û mezin ên ku li ser parzonan tê danîn û kêrî palandina penîr tên.
6) Xwê.
7) 'Eyar, paç an **dîzik**ên ji axê çêkirî. Li hinek ciyan ji van paç an dizîkan re *kiviyên penîr* jî tê gotin...

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
hêvîn, hevên, havên, heyvan, maye	maya	levure	yeast, leaven
firişk: firşik, firşk: mada berxikê ku hê giya newariye ye, ziwa dikin; firişkek têra çêkirina lîtreyek hêvîn dike	daha otlanacak yaşa gelmemiş oğlakın midesi, kurutulup maya yapmada kullanılır; bir tanesinden bir litre maya elde edilir	estomac d'un agnelet qui n'est pas encore en âge de paître qu'on fait sécher et qu'on utilise dans la fabrication de la levure; 1 estomac suffit pour la fabrication d'un litre de levure. Dans certaines régions on utilise à sa place de la caillette (şîlav)	the stomach of an unweaned lamb that is dried and used to make yeast. 1 stomach makes a litre of yeast. In some regions renet is used instead.
parzon: parzûn, parzin	peynirın içine konup süzüldüğü ince tülbendimsi bez	tissu en coton dans lequel on met le fromage pour l'égoutter	cloth in zhich cheese is put tostrain it
sel: ferş : teht	yassı ve geniş taş	dalle de pierre	paving stone
cureyên penîr	peynir çeşitleri	variétés de fromage	type of cheese
penîrê bi sîrik	otlu peynir	fromage avec de la ciboulette	cheese with chives
penîrê bi bêpincar : penîrê spî	beyaz peynir	fromage sans herbe	cheese without herbs
penîrê bê îman : penîrê bê adan: penîrê tilore, penîrê rijî ; penîrê bê rûn	yağı alınmış sütten yapılan peynir	fromage fait de lait écrémé	cheese made with skimmed milk
penîrê miyan: ev cure penîr yê herî normal û adetî ye	koyun peyniri	fromage de brebis	ewe's milk cheese
penîrê bizinan: kalîte û qîmeta wê kêmtir e	keçi peyniri	fromage de chèvre	goat's milk cheese
penîrê çêlekan: kalîte û qîmeta wê ji ya bizinan jî kêmtir e	sığır peyniri	fromage de vache	cow's milk cheese
penîrê helandî	eritilmiş peynir	fromage fondu	melted cheese
penîrê kezî : penîrê hûnayî ; penîrê badayî, penîrê rîçal	örgü peynir	fromage de brebis façonné en forme de tresse	ewe's milk cheese shaped like a plait
penîrê helandî yê lûleyî	lüle peynir	fromage de brebis façonné en forme de tube	ewe's milk cheese shaped into block
jajî : torak; ji dew tê çêkirin. Pêşî dew dikelînin, pişt re dikin çewal an telîsên taybetî û pê dipalînin. Jajî xwarina kes an aîleyên feqîr e. Piranî, dema ku penîr dikin paç an 'eyaran ji bo şidandina wê bi kar tînin.	bir tür çökelek	petit lait égoutté consommé à la place du fromage par des indigents	yoghurt drained and eated instead of cheese by the very poor
penîrê bi bitim : ev cure penîr yê han, zêdetir ji bo payîza ewil tê çêkirin û demeke dirêj nayê parastin. Bitimê hê liba wê neşidayî tê bi kar anîn. Gelek caran sê pay bitim û payek penîr û hinek caran jî nîv behr bitim û nîv behr jî penîr tê bi kar anîn.	bıtımlı peynir sonbaharda yapılır ve uzun süre saklanmaz	fromage au lentisque préparé début automne il ne se conserve pas longtemps	resinated cheese made in autumn zhich keeps a long time
penîrê bi kereng (kengir)	kengerli peynir	fromage au chardon	cheese with thistle

penîrê bi stirk : pincarek ji cisnê pîvazê ye. penîrê bi mendê (mendik)penîrê bi çavhêşîn. penîrê bi heliz. penîrê bi bîk : pincarek ji cisnê helizê ye. penîrê bi çevir : ev pincar jî ji cisnê helizê ye. penîrê bi siyabo. penîrê bi şexmo : şexmo navê nêriya nêrebendê ye. penîrê bêza :ji nêriya vê pincarê çêdibe, gelek xweş û bi qîmet e. Ji ber ku nêriya wê zêde bi dest nakeve.

Nîşanên trafîkê

Amadekar : Rojan HAZIM

kurdî	tirkî	fransizî	ingilîzî
bariyer	bariyer	barrière	barrier
wergeryan, wergerîn, qelibîn	devrilmek	se renverser	turn turtle; roll over
xaçeya zivirokî	dönüşlü kavşak	carrefour sens giratoire	roundabout
derbasgeha rêya hesini ya bi bariyer	kontröllü demir yolu geçidi	passage à niveau surveillé	level crossing with gates
derbasgeha rêya hesinî ya bê bariyer	kontrolüz demir yolu geçidi	passage à niveau non surveillé	unsupervised level crossing
derbasgeha rêya hesinî ya yekxetî	tekhatlı kontrolsüz demiryolu geçidi	passage à niveau à une voie	single-track level crossing
derbasgeha rêya hesinî ya pirxetî	çok hatlı kontrolsüz demiryolu geçidi	passage à niveau à voies multiples	multi-track level crossing
tunel tünel	tunnel	tunnel	
nezivire rastê	sağa dönülmez	interdiction de tourner à droite	no right turn
nezivire çepê	sola dönülmez	interdiction de tourner à gauche	no left turn
U–kî nezivire	U dönüşü yapılmaz	interdiction de faire demi-tour	no U-turn
tûtûk klakson, korna	avertisseur, klaxon	hooter; klaxon; horn	
leza bilindtirîn	azami sürat	vitesse maximum autorisée	maximum speed
otorê diqede	otoyol bitiyor	fin d'autoroute	end of motorway
raweste	dur	stop	stop
rê bide	yol ver	cédez le passage	give way
rê nîne	taşıt giremez	passage interdit, sens interdit	no entry; one way
jê derbasbûn qedexe ye	öndeki taşıtı geçmek yasaktır	interdiction de doubler	no overtaking
rêya şemitok	kaygan yol	chaussée glissante	slippery road
hişyar be !	dikkat !	attention !	attention!

Xaçerêya zivirokî

Derbasgeha rêya hesinî ya bi bariyer

Derbasgeha rêya hesinî bê bariyer

Nezivire rastê

Nezivire çepê

U-kî nezivire

Otorê diqede

Tûtûk qedexe ye

Leza bilindtirîn

Jê derbasbûn qedexe ye

Rê nîne

Raweste

Tunel

Ba heye

Rê bide

Rêya şemitok

Girkerê (Kasisli yol)

Hişyar be !

Rêya du alî

Balefirgeh

KURMANCÎ
MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE
Supplément du bulletinde laison et d'information N° C.P. : 65913 A.S.
© INSTITUT KURDE DE PARIS
106, rue La Fayette, 75010 Paris - France
www.fikp.org
Directeur de la publication : **Reşo ZÎLAN**
Réalisation : **S. ILITCH & M. HASSAN**

hejmar 30 payîz 2001

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya Kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan
Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna Sevrê

29 çirî - 4 teşrîn 2001

Civîna 30 emîn a Kurmancî di navbera rojên 29/10 ta 4/11/2001 an de li bajarê Sevrê (nêzî Parîsê), li Fransa civiya. Beşdarên civînê li ser peyvên dunavî, amanên axîni, stranên folklorî, devoka Botan, ferhenga partî-kurdî, peyvên kurdî di zimanên cîran de û îdyomên kurdî xebitîn...

Di vê civînê de Mistefa Aydoğan (Mêrdîn), Lutfî Baksî (Xerzan), Elîşêr (Wan), Rojan Hazim (Hekarî), Hamîd Kiliçasalan (Mêrdîn), Emîn Narozî (Batman), Kendal Nezan (Diyarbekir), Selam Nûman (Qamişlo), Cemal Onursal (Cizîr), Zinar Soran (Dêrik), Behroz Şucaî (Kotol), Newzad Şukrî (Duhok), Têmûrê Xelîl (Rewan) û Reşo Zîlan (Agirî) beşdar bûn.

Encamên civînê di vê hejmara Kurmancî de tên belav kirin.

Amanên axînî

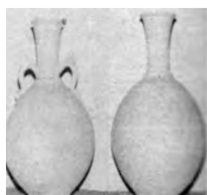
Amadekar : ELÎŞÊR

Amanên axînî ji axa sor a taybetî tên çêkirin. Ev axa han li hemî ciyan tune. Tenê li wan navçeyên ku heye ev meslekê han tê kirin. Ew amanên em ê li vir behsa wan bikin, ên di civaka kurdî ya klasîk de hatine bikaranîn ew in û niha piraniya wan nayên bikaranîn û wenda bûne. Ji xwe mebest ji vê xebatê jî parastina navê van amanên axînî û termên di meslek de tên bikaranîn e.

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
amanên axînî (ji axê)	çanak çömlek	poterie	earthenware
axesor, axa sor, xweliya sor: axa ji bo çêkirinavan amanan tê bikaranîn	kırmızı kil	argile, rouge	clay, red
korsor: ew ciyê axesor tê anîn	kil ocağı	banc d'argile	clay banc
qewax: qewaq; pîrot kesên vî meslekî dikin	çömlekçi	potier	potter
qewaxî: qewaqî, pîrotî	çömlekçilik	métier de potier	potter's trade
kûre: kûrhe, kurh	çömlekçi ocağı	four du potier	potter's oven
xarat kirin: kûre kirin, sotin	çömleği pişirmek	faire cuire la poterie	baking pottery
çembil: çimbil, çemil	kulp	anse	handle (of jug)
sewîl: şerbik	küçük su testisi	cruchon	small jug
cêr: cer, kûz, kwîz	testi	cruche	earth jug
nîvçe: çêrik, cêrê biçûk	ortanca testi	cruche de taille moyenne	Medium sized jar
kûp: kilûz, kivî	küp	jarre pour conserver le fromage	a jar for keeping cheese
den: dene	büyük su ya şarap küpü	grande jarre à eau ou à vin	a big wine or water jar
dîz	çömlek	marmite en terre cuite	an earthenware pot
dîzik	küçük çömlek, güveç	petite marmite en terre cuite	a small earthenware pot

Sewîl, şerbik, destî

Sewîla yek çembil (çimbil), qubqubok

Cêr, cer, kwîz, kûz

Dîz, dîzik, kûp,

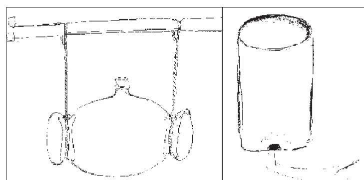

Paç

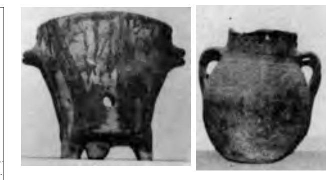

Gadoşk (li hinek ciyan jê re gadoş tê gotin)

Nîvdene - dene, den - dena duçembil

Pişavk (li henek ciyan jê re hincan dibêjin

Kas, kasik

Qom Tendûr, tenûr

Peyvên kurdî-îranî di zimanên cîran de

1 - Di zimanê tirkî de (V)

Amadekar: Reşo ZÎLAN
Behroz ŞUCAÎ

	fransizî	**îngilîzî**
lacivert: *laciwerd*, ***far:*** lacewerd	lapis lazuli, azur	lapis lazuli, azure
lades: *yadest, ladest*, ***far:*** yaddaşt	un pari fait avec le bréchet d'une volaille	a bet over the whishbone of a fowl
laf: laf, lev, le'f, ***far:*** laf	parole	word, speech
lafazan: *lafazan (=çenebaz)*, ***far:*** lafzen	verbeux, phraseur, bavard	windbag
lağar: *lexer, laxer* (kerê laxer, hêstira laxer) , ***far:*** laẍer	décharné, faible, émacié, maigre	thin and weak, lean, skinny (animal)
lâl: *lal*, ***far:*** lal	muet, sans parole	mute, speechless
lale: *lale*, ***far:*** lale	tulipe	tulip
lavaş: *lewaş, lewaşe, loş*, ***far:*** lewaş	galette de pain très fine, plate et large	large flat a thin unleven bread
leğen: *legan, legen*, ***far:*** legen	bassin (en cuivre, alluminium ou plastique)	large bowl, bassin
leke: *leke*, ***far:*** lek, lekke	1) tâche, marque, défaut; 2) honte, déshonneur	1) stain, spot of dirt, mark; 2) shame, dishonor
leken: *lakan*	chaussures de neige	snow shoes
lenger: *lenger*, ***far:*** *lenger*	1) pilier d'un pont; 2) ancre	1) pillar of bridge; 2) anchor
leş: *leş, laş*, ***far:*** leş, laş	cadavre, charogne, carcasse	carcass, carrion
leylek: *leglek, leglege*, ***far:*** leklek	cigogne	stork
lök: *lok*, ***far:*** lûl	chameau mâle	male camel
lüle: *lûle, lûlik*, ***far:*** lûle	1) tuyau, tube; 2) boucle (de cheveux)	1) pipe, tube; 2) curl (hair)
maderşahi: *maderşahî*, ***far:*** maderşahî	matriarcal	matriarchal
mala: *male*, ***far:*** male	truelle	trowel, mason's trowel
marpuç: *marpîç, merpîç, marpêç*, ***far:*** marpîç	1) tuyau; 2) tuyau du narghileh	1) hose-pipe, garden hose; 2) tube of a hookab
maşa: *maşe*, ***far:*** maşe	tisonnier	tongs, pincers
maya: maye, meya (meyandin), ***far:*** maye	levain, présure	leaven, yeast
mayhoş: *meyxweş*, ***far:*** mayxoş, meyxoş	agréablement acide	pleasantly acid
mazı: *mazî*, ***far:*** mazu	glande de chêne	gall nut, oak apple
meğer: *meger*, ***far:*** meger, ***peh:*** meger	mais, cependant	but, however
mekik: *mekûk*, ***far:*** mekûk	navette	weaver's shuttle
mehter: *mehter*, ***far:*** mehter, peh: meh (mezin, mes)-ter(tir) mestir	bande de musiciens de palais ottomans	band of musicians who played at Ottoman palaces
meme: *memik*, ***far:*** meme, ***lat:*** mamma	mamelle, mamelon, sein, nichon	teat, nipplle, breast
menekşe: *binefş*, ***far:*** benefşe, ***peh:*** venefşek	violette	violet
menengiç/ melengiç: *menenguş (=kizwan, qezwan, şînok, şengêl)*, ***lat:*** pistacia terebinthis	fruit de térébinthe	fruit of terebinth tree
menteşe: *menteşe (=rizde)*, ***far:*** bend-keşîden, bend-keşe	charnière, gond	hinge
merdane: *merdane*, ***far:*** merdane	bravement, à la manière d'un homme	manly, bravely
merdiven: *nerdiwan*, ***far:*** nerdiban	escalier	stairs, staircase
mert: *merd, mêr*, ***far:*** merd	généreux, brave	brave, generous
mest: *mest*, ***far:*** mest	ivre, grisé	drunk
mestane: *mestane*, ***far:*** mestane	avec ivresse, comme un ivre	like a drunk
meşe: *mêşe (=daristan), bîşî*, ***far:*** bîşe, ***peh:*** vîşek	cuir de mouton, cuir	sheepskin leather, leather
mey:*1) mey (=cureyek dûdûk); 2) mey (=şerab)*, ***far:*** mey	1) vin; 2) variété de haut-bois en roseau	1) wine; 2) kind of reed aboe
meşin: *mêşin (=mî, mih, mer)*, ***far:*** *mîşîn*	brebis	ewe
meyhane: *meyxane*, ***far:*** meyxane	cabaret, taverne	tavern, wine shop
meyve, meyva: *mêwe*, ***far:*** mîve	fruit	fruit
meze: *meze*, ***far:*** meze, ***peh:*** mezek	hors d'oeuvre, généralement pour accompagner le vin	savory tidbits that acompany drinking, apetizer, hors d'oeuvre
mıh: mix, *mîx*, ***far:*** mîx, ***peh:*** mîx	clou	nail
mihmandar: *mêhmandar, mêvandar*, ***far:*** mêhmandar	hôte, personne qui accueille, accueillant	host, hospitable person
mihrecan: *mihrîcan, mihrecan*, ***far:*** mihrcan, ***peh:*** mîtregan	festival, anciennement festivités marquant l'équinoxe	festival
mihriban: *mihrîban*, ***far:*** mihrban	clément, affectionné	clement, affectionate
mine: *mîne*, ***far:*** mîna	1) émail; 2) cadran d'une montre	1) enamel; 2) dial (of clock) or watch
mintan: *mîntan*, ***far:*** nimtene	1) veste traditionnelle d'apparat réversible sans bouton et sans col; 2) tunique	1) kind of outer shirt without collaror boutons; 2) tunic
mis, misk: *misk*, ***far:*** muşk	musk	musk
mor: *mor*	violet	violet
mum: *mûm (=find, findik)*, ***far:*** mûm	1) bougie; 2) cire	1) candle; 2) wax
murdar, mundar: *mirdar*, ***far:*** murdar	1) sale, impropre; 2) viande d'un animal qui n'est pas égorgé selon les preceptes de l'islam, impropre à la consommation	1) dirty, filthy, unclean; 2) ritually unclear meat
muşta: *muşta*, ***far:*** muşte	outil métalique du cordonnier pour aplatir et assouplir les coutures	metal tool used by shoemakers for flattening and smoothing seams
Müjde / muştu: *mizgîn, mizgînî*, ***far:*** mujde	bonne nouvelle	good news
mühür: *mohr, mor*, ***far:*** mohr, ***per:*** muhr	sceau, tampon	seal, stamp
nacak: *necax, nacax: tevşoyê yek devî*, ***far:*** neçek	hachette, herminette	large axe with a hammer on the back
naçar: *neçar, naçar (=bêçar)*, ***far:*** naçar	qui n'a pas de remède	helpless, who has no remedy
nadide: *nadîde, neditî*, ***far:*** nadîde	rare, précieux	rare, precious
nah: *nex (=bend, ben, ta)*, ***far:*** nex	fil de laine	raw thread or yarn of any sort
nahoş: *ne xweş, naxoş*, ***far:*** naxoş	déplaisant, désagréable	unpleasant, disagreeable
nam: *nav*, ***far:*** nam, ***peh:*** nam	nom	name
namaz: *nivêj, nimêj*, ***far:*** nemaz, ***peh:*** nemaz	prière musulmane	Moslem prayer
name: *name*, ***far:*** name, ***peh:*** namek	1) livre; 2) lettre, message	1) book; 2) letter, message
namert: *nemerd, namerd*, ***far:*** namerd	lâche, méprisable, vil	despicable, vile, coward
namzet: *namzed*, ***far:*** namzed	candidat	candidate, applicant
nankör: *nankor*, ***far:*** nankûr	ingrat	ungrateful
nar: *hinar, henar*, ***far:*** enar, ***peh:*** enar	grenade	pomegranate
nargile: *nargîle, nêrgele*, ***far:*** nargîl	narghileh	water-pipe, hoolab
narh: *nirx, nerx*, ***far:*** nirx, nerx	1) tarif, prix fixé officiellement; 2) prix	1) price, officially fixed price; 2) price
narin: *narîn*	délicat, tendre, fin	slender, delicate, tender
narinc: narinc, nareng, ***far:*** nareng	agrume	citrus fruits
naz: *naz*, ***far:*** naz	manière, coquetterie	coquetry, affected
naznin: *nazenîn*, ***far:*** nazenîn	grâcieuse	graceful, delicately beautiful
nazik: *nazik*, ***far:*** nazuk, ***peh:*** nazik	délicat, fragile, fin, élégant	delicate, fragile, elegant
neft: *neft, nift*, ***far:*** neft, ***peh:*** nipt	naphte, pétrole	naphta, petrole
nem: *nem, nêm*, ***far:*** nem, ***peh:*** nem	humidité, moiteur	moisture, dampness
nergis: nêrgiz, ***far:*** nergis, ***peh:*** nergîs, ***lat:*** narcissius	narcisse	narcissus
neşter: *neşter, niştir, nişter*, ***far:*** neşter, nîşter	lancette, bistouri	lancet
Nevruz: *newroz, nûroj*, ***far:*** nowroz, ***peh:*** nokroç	fête du nouvel an kurde et iranien (célébré le 21 mars)	the Kurdish and Iranian New Year's Day (march 21)
nevzat: *nûza, newzad*, ***far:*** nowzad	nouveau-né	new-born child
ney: *ney, nay*, ***far:*** ney	flûte de roseau	a reed flute
neyzen: *neyjen, neyzen*, ***far:*** neyzen	joueur de ney	ney player
nişadir: *nişadir*, ***far:*** nişadir	ammoniac	ammonia, salamoniac

nihavent: *nehawend*, ***far:*** nehawend	un mode de musique orientale	an oriental makam
nilüfer: *nîlûfer*, ***far:*** nîlûfer, ***peh:*** nîloper, ***lat:*** nymphea	nénuphar	waterlily
nişan: *nîşan*, ***far:*** nişan, ***peh:*** nişan	1) signe, marque, indication; 2) cible; 3) décoration	1) sign, mark, indication; 2) target; 3) decoration
nişasta: *nişaste, nişa;* ***far:*** nişaster, ***peh:*** nişasteh	amidon	starch (from wheat used for food)
niyaz: *niyaz*, ***far:*** niyaz, ***peh:*** niyaz	1) supplication, prière; 2) désir, souhait	1) suplication, prayer; 2) wish, desire
nümune /numune: *nimûne*, ***far:*** numûne	1) échantillon; 2) exemple	1) sample; 2) example
nümayiş: *nimayiş*, ***far:*** numayîş	démonstration, manifestation	demonstration, appearance
nümayişkar: *nimayişkar*, ***far:*** numayîşkar	démonstrateur, manifestant	demonstrator, who makes a show

Îdyomên kurdî

Amadekar : Hemîd KILIÇASLAN
Mistefa AYDOĞAN

kurdî	**tirkî**	**fransizî**	**înglîzî**
li benda girêka xwe bûyîn: girêya xwe li pişt heçik xistin	köprüden geçene kadar ayıya dayı demek	se montrer complaisant le temps d'aboutir à ses fins	to appear obliging while working to achieve one's own ends
li ber çavan reş bûyîn/kirin	gözünde kararmak/ karartmak	tomber en disgrâce/ discréditer, dénigrer	to fall into disgrace, to discredit or denigrate
li ber hilma (bîhna) yekî bûyîn: bîhna (sebra) xwe pê derxistin	birine teselli kaynağı olmak	être la consolation de qn.	to be s.o.'s consoler
li ber yekî/ tiştekî ketin: heyfa xwe pê anîn	hayıflanmak	avoir de la peine pour qn./qch., être triste	to be sorry for s.o.
li ber ketin : serwext bûn	anlamak	comprendre, saisir	to understand, to grasp
li ber ketin : bi ber ketin	1) etkilenmek; 2) kapsamına girmek, içermek	inclure, comprendre	to include, to comprise
li ber xwe ketin	1) utanmak; 2) üzülmek (bazı yörelerde)	1) avoir honte, se sentir honteux ; 2) s'en faire, être peiné (dans certaines régions)	1) to be ashamed, to feel ashamed; 2) to be upset (in some regions)
li ber... nenêrîn	fazla üstüne düşmemek	ne pas tenir rigueur, se montrer indulgent	not to hold s.th against s.o., to be indulgent
li ber peyva/devê yekî bûyîn : li ber devê yekî sekinîn	laf kapmak için tetikte olmak	rester attaché aux lèvres de qn.	to hang onto s.o.'s lips
li ber tayê tolikê reqisîn : li ber bayê sayî reqisîn	düşünmeden işe soyunmak	s'engager dans une action sans réfléchir à ses conséquences	to rush into s.th. without thinking of the consequences
li ber xwe xistin	boşa atmak	mentir sans mesure	to lie immoderately
li ber geriyan/gerîn	yalvarmak, yakarmak	supplier	to beg, to implore
li ber dilê yekî gerîn/ çûn û hatin : le ber gerîn	teselli etmek	consoler	to console
ber dil de çûn : dilê yekî kirîn, li ber dil dan, dilê yekî girtin	günül almak	amadouer	to coax, to soften s.o. up
li bin zikê xwe xistin : li dilê xwe xistin	dünden razı	être plus que prêt, ne pas demander mieux	to be more than ready, to be keen
li çavên yekî heyirî mayîn : li ber xatirê çavên yekî heyirî man, ji ber xatirê yekî şaş mayîn	birinin hatırından ötürü eli varmamak	ne pas réagir par respect pour qn.	not to react out of respect for s.o.
li çaviyê xistin : li çav xistin	en gözdesini almak	frapper au coeur, priver qn. de son atout principal	strike s.o. in the heart, deprive s.o.of their strongest card
li cênîkên yekî xistin : dan serê yekî	tepesi atmak	taper sur les nerfs de qn., excéder	get on s.o.'s nerves, exasperate s.o.
li serî xistin/dan	başına vurmak	frapper à la tête	to strike at the head
li çonga xwe xistin/dan	dizini dövmek	(litt.) se frapper les genoux : se lamenter, regretter	to lament, to regret, (lit.to strike one's knees)
li develingên xwe likumîn : li daw û delingên xwe likumîn litimîn, kelipîn, hilingivtin, ertilîn : hiltepilîn	tökezlemek, eteği ayağına dolaşmak	trébucher, se prendre les pieds	to stumble
li dora xwe çûn û hatin	arzularını davranışlarıyla belirtmek	révéler ses désirs par son comportement	to reveal one's desires by one's behaviour
li eniya xwe xistin : binê quşxanê dan ber hemedan	silip süpürmek (yemek için), dibini bulmak (içecek için)	consommer la totalité d'un repas ou d'une boisson	to consume the whole of one's meal or drink
li ber bayê yekî ketin : bi ber bayê yekî ketin	havasina kapılmak	se laisser influencer par qn., agir sous l'influence de qn.	to let oneself be influenced, to act under s.o's influence
li gor bayê yekî çûyîn : li bayê yekî çûyîn	havasında gitmek	suivre qn., être à la remorque de qn.	to follow s.o.
li gor diranê (dinan) yekî bûyîn : xurê yekî bûn	dişine göre olmak	être au goût de qn. être à la portée de qn	to be to s.o.'s taste, to be available to s.o.
li gunê xwe banîn : xwe serê ker hesibandin	kendini birşey saymak	se prendre pour qn., avoir la grosse tête	to be big headed
li hev teqandin	birbirine açılmak	déclarer les hostilités, ouvrir le feu	to open hostilities, to open fire
li meydanê pehn bûn	meydana yayılmak	se répandre	to lie on the ground
li ber yekî pehn bûn/ kirin	üstesinden gelinemez bir duruma getirmek	s'écraser devant qn.	to break down before s.o.
li ber hev pehn bûn	biribirine girmek	se battre avec ardeur	to fight keenly,
li nanê ariyê gerîn : li qula çavê xwe gerîn, li hişê xwe gerîn	aylak aylak dolaşmak	errer, battre le pavé	to wander, to walk up and down
li peleke nexwendî gerîn	bahane aramak	chercher un prétexe	to look for an excuse
li qûnê rûniştin : li ser şindikê rûniştin	sıfırı tüketmek	rester sur le cul	to remain on one's arse, to do nothing
li rastê man : li ariyê man	ortada kalmak	être abandonné à son sort	to be left to one's fate
li ser dilê yekî pîvaz hûr kirin	birinin eksikliğini yüzüne vurmak	reprocher publiquement à qn. ses fautes	to publicly reproach s.o. for their faults
li ser dûvê (boçik, terî, kurî, dêl) xwe rûniştin : li ser qûna xwe rûniştin	kıç üstüne oturmak	se fixer, se calmer, s'asseoir	to calm down, to stay out, to sit down
li ser xwe gerîn	tur atmak	flâner, faire un tour	to take a stroll, to idle
li ser xwe bûn	dinç olmak, zinde olmak	être en forme, être en bonne condition physique	to be fit, to be in a good physical condition
li tehtê rast hatin : rastî korerêyî hatin	çıkmaza girmek	se trouver dans l'impasse	to find oneself at a dead end
li telê yekî ketin	incitmek, gücendirmek	froisser, offenser	to offend, to ruffle s.o.
li kirrê hev ketin	inada bindirmek	s'engager dans un bras de fer avec qn.	to engage in a tug of war with s.o. (metaphorically)
li xwe danîn/ danan	tenezül etmek	daigner	to diegn
li xwe rast kirin : xwe dan dest	kendini ele vermek	s'avouer coupable, se livrer	to admit one's guilt, to give oneself up
li xwe şikênandin = şikestin	üzüntüden veya bir hastalıktan ötürü zayıflanmak	prendre sur soi, être affecté, maigrir à cause des soucis, des peines ou de maladie	to be upset, to get thin with worry, sorrow or illness
li xwe şikandin	ödün vermek, geri adım atmak, değerıni düşürmek	concéder, faire des concessions	to concede, to make concessions
li yekî çûyîn/ hatin : bi yekî ve çûyîn	benzemek	ressembler à qn., tenir de qn.	to ressemble s.o., to take after s.o.
li zenga diranan bûyîn	açlıktan nefesi kokmak	crever de faim	to be starving

Peyvên stranên folklorî

Amadekar : Emîn NAROZÎ

kurdî	**tirkî**	**fransizî**	**îngilîzî**
kul	1) iltihaplı yara, çıban; 2) derd, elem	1) plaie infectieuse, abcès, pustule; 2) peine, souffrance	infected wound, boil, abscess, pustule; 2) pain, suffering
kula Helebê	Halep çıbanı	plaie d'Alep	Aleppo boil
ca: ka	hele	eh bien; allons donc	now then! well!
fişek: fişek, berik	fişek	cartouche	cartridge
mîrat	miras	héritage	heritage, inheritance
mîrata Eyneliyê	kahrolası Aynalı tüfek	le foutu fusil	damned rifle!
ray	1) rey, oy; 2) fikir, görüş	1) vote, suffrage; 2) opinion, jugement	1) vote; suffrage; 2) opinion, judgement
raya giştî	kamu oyu	opinion publique	public opinion
mişêwre: şêwir	danışma	consultation	consultation
mişêwre danîn	toplanıp biribiriyle danışmak	se réunir en consultation	to come together for consultation
hefad	fedayi	garde armée, combattant	armed guard, fighter
xweşmêr: mêrê qenc, ciwanmêr	kibar ve cesur kişi	gentilhomme, chevalier	gentleman, knight
qar: qahr	kahır	1) grief, souffrance; 2) colère	1) deep sorrow, complaint; 2) anger
li xwe danîn	1) kendine yedirmek, tenezül etmek; 2) kabullenmek, itiraf etmek	1) daigner; 2) reconnaître, avouer	1) to deign, to condescend; 2) to confess
oxilme	savaşta birbirini deneme	dans la guerre, se tester, se hâter	to test onself, to hurry (in war time)
rojên oxilmên giran	zor savaş günlerinde	les jours des épreuves difficiles, en pleine guerre	days of hardship, in wartime
maqûl, n.	ileri gelen, değerli, makul kişi	notable, noble, personne distinguée, en vue	distinguished person, public figure, notable, noble
maqûl, adj.	uygun, makul, akla yakın	raisonnable, approprié	reasonnable, appropriate
hirç	ayı	ours	bear
nemayê!	ölesi!	que je meurre (pour toi)	may I die (for you)
hêçî zilaman: hêçê zilaman	azgın yiğit	guerrier féroce	ferocious warior
golgenî: gola genî	bataklık, sulaklık	marécage	marsh, swamp
gamêşê golgeniyan	1) bataklık camuşu; 2) güçlü savaşçı	1) buffle des marécages: puissant; 2) guerrier puissant	1) water buffalo; 2) powerful warior
kolî beranan: kolê beranan	1) cesur koç; 2) korkusuz, cesur kişi	1) bouc combatif, courageux; 2) brave, vaillant	1) an aggressive he-goat; 2) brave, courageous
hilm	1) buhar; 2) nefes; 3) ısı	1) vapeur; 2) souffle; 3) chaleur	1) steam; 2) breath; 3) warmth
zû kirin: lezandin	acele etmek	se dépêcher	to hurry up
kihêl	saf kan Arap at, soylu at	pur-sang arabe	thorough-bred Arab (horse)
tewle	tavla	écurie	stable (for horses)
hevsar: rişme	yular	bride	bridle
doxrişme: serhevsar	yular başı	poignée ouvragée de la bride, rênes	reins (ornamented)
qerpûza (qebûsa) zîn	at semerinin önündeki çemberimsi parça	pommeau de la selle	pommel
gizmeyên şiftelî	körüklü çizmeler	bottes à soufflet	Wellingtons
pêşibir ji neyaran standin: pêşî li neyaran birîn	düşmanın taaruz hatını kesmek	couper la route d'avancement de l'ennemi	bar the enemy's advance
mezel: gor, tirb, qebr	mezar	tombe, tombeau	grave, tomb
sêwî	öksüz	orphelin	orphan
mehkûm	hükümlü, kanun kaçağı	condamné, hors-la-loi	outlaw
firar	firari, kaçak	fugitif, évadé	fugitive, escaped prisoner
teres	pezevenk, alçak	lâche, vil, minable, maquereau	coward, villain, pimp
çima: çira, ji bo çi	neden, niçin	pourquoi	why
bêxweyî, bêkes	sahipsiz, kimsesiz	sans amis, sans protection	without friends or relations, without support or protection
satar	koru	bosquet	bush
zordestî	baskı zulüm	oppression, persécution	oppression, persecution
kaxizê nexêrê	kara haber	mauvaise nouvelle, message funeste	bad news
pêsîrtengî	dar, sıkıntı, zorluk	adversité, difficulté, épreuve difficile	adversity, difficulty, sore trial
kudik	(ayı ya da domuz) yavru(su)	petit (d'ours ou de cochon)	pups (said of pigs or bears only)
çavbixwîn	gözüne kan bürünen, belalı	belliqueux	bellicose
çav niqandin	göz kırpmak	ciller	to blink
kostek, n.f., kosteka saetê	köstek	chaîne d'une montre	watch chain
qondere	kundura	chaussure	shoe
xemilandin	süslemek	parer, orner, décorer	to embellish, to decorate, to adorn
tor, tora masiyan	ağ, balık ağı	filet de pêche	fishing net
tor û bext	insaf, şeref	justice, honneur	fairness, justice, honour
xwe avêtin tor û bextê yekî	birinin insafına ya da onuruna sığınmak	s'en remettre à qn, à son sens de l'honneur et de justice	to rely on s.o., on their sense of honour
bedew	güzel	beau	beautiful
pêşenî: pêşenîk, tuncik	kakül	mèche de cheveux	lock of hair
lome	sitem, serzeniş	reproche	reproach
baweşîn	yelpaze	éventail	fan
gidîno!	gidi, hey gidi!	ah !	oh !

Peyvên dunavî

Amadekar : Reşo ZÎLAN

Peyvên dunavî ew peyv in ku gelek caran ji bo xurtkirina kakil û puxteya meram û mebestekê tên bi kar anîn. Ew peyvên ku li dû hev tên gotin, dikarin bo nimûne peyvên hevmane yan jî dijmane bin. Carina jî dikarin du peyvên ji aliyê naverokê ve ji hev cuda bin. Lê gava ku ew bi hev re di hevokekê de tên bi kar anîn, êdî maneyeke taybetî didin, naveroka meram û kama di dil de têrmanetir, xurttir û berfirehtir dikin. Di zimannasîyê de ji peyvên holê re *"hendiadys"* û yan jî *"binomial phrase"* dibêjin. Peyva *"hendiadys"*, ya ji zimanê yûnanî û latîniya nû ye, bi maneya "yek bi rêya didoyan" e. Ango rewşa ku bîr û fikir, meram û mebesta tê de bi rêya bihevvegirêdana du gotinan tête derbirîn. Mebest jê ew e, ku mirov naveroka ew tiştê ku dixwaze bibêje û bîne zimên, bi rêya bikaranîna du peyvan mefhûmê tîne zimên û salox dide.

Bi kurdî, me çêtir dît, ku em jê re wek term PEYVÊN DUNAVÎ bibêjin. Ji xwe termên "hendiadys" yan jî *"binomial phrase"* her di vê maneyê de ne.

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
dunav	çift isim	binôme	binomial
dunavî	çift ismili	binomiale	binomial
peyvên dunavî	binomial sözcükler	phrase ou terme binomiale	binomial phrase

A

ad û eman: ehd û eman: ad û qerar: ehd û qerar	söz, and, yemin	serment,engagement	oath, vow, commitment
li min ad û eman be	yemin olsun...	je jure...	I swear
li ser ad û emana xwe man	sözünde durmak	tenir sa parole, tenir son engagement	keep one's word, respect one's commitments
agir û alav: agir û pêt: xezeb	öfke, bela	colère noire, furie	anger, fury
agir û alav jê dibare / ji devê wî derdikevê	ateş püskürüyor	il est dans une colère noire, furieux	he is furious, in a temper
ap û birazî : mam û biraza, ap û birazê	1) aynı kandan ; 2) çıkar ortaklığı	1) du même sang, 2) alliance d'intérêt	1) of the same blood, 2) an alliance of interests
di şorbê de ap û birazî ne	çorbada ortaktırlar	ils partagent la même soupe, ils sont associés pour la soupe	they share the same soup, they clubbed together for the soup
ar û agir : agir û bizot	keskin, aşırı	survolté, chauffé à blanc	furious, white hot with anger
agir û pîşo : bela	bela ya da sakız gibi yapışan pas à se débarrasser	collant, personne dont on n'arrive	clinging, someone it is impossible to shake off
ar û av	1) sılıp süpürme ; 2) didik didik etme	1) nettoyage, mise à sac ; 2) passage au peigne fin	1) cleaning up, sacking ; 2) searching with a fine toothed comb
li ar û av dan	silıp süpürmek ; 2) didik didik etmek	1) nettoyer, balayer, mettre à sec ; parcourir d'un bout à l'autre	1) to clean up, sweep up, sack, search from end to end
ar û zar : ar û zar nehiştin : kilîta reş li derî xistin	ocağını söndürmek	anéantir, exterminer	annihilate, exterminate
aş û kaş : ne aş e ne kaş	işsiz güçsüz	oisif, désoeuvré	idle, at loose ends
aş û baş : aş û bajar	gelişigüzel, dereden tepeden	coq à l'âne	jumping from one subject to another
ji aş û baş peyivîn	dereden tepeden bahsetmek	parler du coq à l'âne	talking about all sorts of unconnected subjects
ar û aş	halüvakt, hal	situation, condition	situation, state,
ar û aşê wî baş e	hali vakti iyidir	il a une bonne situation	he is well off
ar û ajar	1) cephane ; 2) sermaye	provision, munition	supplies, ammunition
ar û ajarê wî nema	cephanesi ya da sermayesi tükendi	il a épuisé ses munitions	he has exhausted his ammunition
ar û namûs	ar ve namus	honneur et vertu	honor and virtue
ar û namûs nehişt	ar ve namus bırakmadı	il est d'une effronterie sans limites	he has lost all sense of shame
av û ba : av û hewa : iqlîm	iklim, hava	climat	climate
av û bayê vî welatî li min nayê	bu ülkenin iklimi bana yaramıyor	le climat de ce pays ne me convient pas	this country's climate doesn't suit me
av û ba bûn	aynı havadan olmak, uyumlu olmak	être sur la même longueur d'onde	to be on the same wave length
av û delav : av û derav : av û delav bûn	sırım sıklım ıslanmak	être trempé jusqu'à la corde	to be soaked to the skin
xwe nedan ber tu av û delavan	uzlaşmaya gelmemek, uzlaşıcı olmamak	refuser tout compromis ; être intraitable	to refuse any compromise,
av û kanî : co û kanî	sulak ; suyu bol	bien irrigué, riche en eau	well irrigate, well watered
gundekî bi av û kanî	sulak bir köy	un village riche riche en eau	a well watered village
av û sêlav (an zêlav)	sırılsıklam	tout mouillé, trempé	wet through, soaked
li ber barane bûn av û sêlav (zêlav)	yağmurdan sırılsıklam olmak	être trempé jusqu'à la corde, sous la pluie	to be soaked to the skin, out in the rain
ax û eman	feryat	cri de détresse, appel au secours	cry, cry for help
ax û keser : hesret	hasret, özlem	nostalgie	longing, yearning, nostalgia
ax û keser kişandin	hasret çekmek	aspirer à, avoir la nostalgie	to aspire to, to be nostalgic
axîn û nalîn, ax û nalîn	inleme	gémissement	sobbing,
axîn û nalîn kişandin	inlemek	gémir, se lamenter	to sob, to lament
ax û av : qismet, nesîb	kısmet, nasip	destin, sort	destiny, fate
ax û ava wî li welatê wî bû	kısmeti aülkede idi	son destin était de finir ses jours dans ce pays	his destiny was to finish his days in this country
ax û ox : ax û wax : ay û oy	figan, ah ve oh	lamentation	lamentation
ax û ox kirin	figan etmek	crier de douleur, se lamenter	to cry with pain, to lament
ax û xwelî : gelek, pir	1) toprak ; 2) çok, bol	1) terre ; 2) nombreux, innombrable	1) earth 2) numerous, uncountable
az û naz : naz û nûz	nazlanma, şımarma	minauderie, coquetterie	coquetry, whims
axirî û aqîbet : dawiya dawîn	akibet, son	fin, finalité, destin final	end, aim, final destiny

B

ba û babelîsk (bablîsok, babîsok, bobelîsk)	hortum	tourbillon de poussière	a whirlwind of dust
ba û bager	şiddetli kasırga	tourbillon fort	strong whirlwind
ba û bahoz	şiddetli fırtına	forte tempête	strong storm, tempest
ba û baran	güçlü yağmur, yağmur fırtınası	tempête de pluie	rain storm
bal û dên	pür dikkat	pleine attention, tout oreille	full attention
Bal û dêna xwe dan	dikkatlice bakmak, dikkatli olmak	regarder attentivement	to cook at with full attention
bar û piştî : giranî	yük, ağırlık	fardeau, charge	burden, load
filankes ji min re bû bar û piştî	felan bana yük oldu	un tel est devenu un fardeau pour moi	this person has become a burden to me
bav û bapîr, bab û bapîr, bav û kal	ata	ancêtre, aieux	ancestor, ancestors
bav û bira : bab û bira : kesên pir nêzîkî hev	çok yakın dost ya da sahip	amis proches, intimes	close friends
bav û birayê hev in	çok yakın dosttular	ils sont des amis très proches	they are very close friends
tu bav û birayê min bî	(kadın) : babam kardeşim olasın, yani seninle erkek – kadın ilişkim olamaz	une femme qui écarte toute relation sexuelle avec quelqu'un : que tu sois pour moi un père ou un frère	a woman who prevents any sexual relations with someone : let us be like brother and sister
bax û baxçe : bax û bostan	yeşillik	verdure	greenery
beg û axa : axa û begler : beg û axeler	hakim tabaka, bey ve ağalar	notables, aristocrates	public figures, aristocrats
berf û baran : befir û baran	yağış	précipitation, pluie ou neige	precipitation, rain or snow
bext û miraz (mirad), bext û siûd, bext û talîh, bext û şans	baht, talih	fortune, chance	fortune, luck
biçûk û eyal : jin û zarok	aile, çoluk çocuk	famille, ménage	family, household
birc û kela (kelhe)	kale ; güçlü dayanak	forteresse ; appui puissant	fortress, a strong support
bîhn û berate : ser û şûn ; seraşûn	iz	trace	a trace
bê bîhn û berate çû	iz bırakmadan gitmek	disparaître sans laisser de trace	to disappear without leaving any trace
bîhn û hilm	Soluk ; haber	souffle, signe de vie	breath, sign of life
bîhn û hilma wî nayê	sesi sedası duyulmuyor	il ne donne pas de signe de vie	he has given no sign of life
bûk û zava	1) gelin güvey ; 2) elini işe sürmeyen, nazlı	1) jeunes mariés ; 2) qui s'abstiennent de travailler, qui se croient privilégiés	1) newly wed 2) people who do no work, who consider themselves above it
bûk û zerî	genç ve güzel kızlar	jeunes beautés	young beauties

bejn û bal	boy pos	taille, stature	height, stature
behs û xeber	ses seda, haber	nouvelle	news
ber û pişt : paş û pê, paşepê, berpaş, berepaş, piştpîştkî	ters	à l'envers	inside out, back to front
bel û boq	kaba saba	grossier, mal dégrossi	rude, rough
bîhn û bo	hoş koku	senteur, odeur agréable	fragrance, pleasant scent
Bîhn û bex (bax, box, box)	lağım kokusu	relent d'égoût	smell of a sewer

C

cahil û cihûl	genç, delikanlı ; lümpen genç	jeunes gens bouillonnants	young men, sprightly young men
can û ceger	can ciğer, çok sevgili	chéri, très aimé	darling, beloved
can û cesed : can û cendek	can ceset	corps et âme, être humain	body and soul, human being
ramûsanek li can û cesedê min kerem ke	canıma bir öpücük kerem et	gratifie-moi (mon corps et mon âme) d'un baiser	satify me (my body and soul) with a kiss
car û bar : car û baran, car caran, carina(n)	bazen, ara sıra	parfois	sometimes
cil û caw	manifatura, dokuma	tissu, étoffe	cloth
dikana cil û cawan	manifaturacı dükan	marchand de tissus	cloth merchant
cil û berg	giysi, elbise	vêtement, habit	clothes
cins û cibîliyet	soy sop	lignage, ascendance	lineage, ancestry
cî û nivîn : cih û nivîn	yatak	lit	bed
cî (cih) û war : bi cih û war e	1) yer yurt ; 2) ispatlı	endroit où vivre, foyer	place to live in, home
xwedî cî û war bûn	yer yurt sahibi olmak, yerleşmek	s'installer, fonder un foyer	to settle down, to make a home
cot û cobar	çift çubuk	agriculture	agriculture,
xwedî cot û cobar e	çift çubuk, su saban, ziraat, sahibidir	qui possède un domaine agricole, une ferme	owner of an estate, of a farm, a landowner

Devoka Botan

Amadekar : Cemal ONURSAL

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
ceynik: cênîk	şakak	tempe	temple (anatomy)
cincîlk: colandik, colan, colang	salıncak	balançoire	swing
çilmûyî: xîtko, kilmîş, kilmîşo, çilmo, liçîko, xîtko, pozbilîk, bêvillîk	sümüklü	morveux	glandered (animals) snotty-nosed (human)
dihûl: dehul, dahol, def	davul	grosse caisse	bass drum
devfilitî: devsist, devberdayî	ağzı sıkı olmayan, sır tutamayan	indiscret, qui ne sait pas tenir sa langue	indiscrete, blabber-mouth
ehd û behd: dudilî	tereddüt, kararızlık	hésitation, indécision	hesitation
di ehdûbehdîtî de bîn	ikircikli olmak, tereddüt etmek	hésiter	to hesitate
gangilûk: xingilok, kurîşk	kıvırcık	bouclé, frisé	curly, fizzy (hair)
hachacîlûk: hechecik, hecîreşk, dûvmeqesk	kırlangıç	hirondelle	swallow
qamşîr: qamçî, qamirçî	kırbaç, kamçı	cravache	whip, scourge
kelevajî: tewşo mewşo, beredayî	abuk sabuk, ters, eğri büğrü	incohérent, décousu, tordu, absurde	incoherent, nonsensical
kerresih: kerresî	güneş görmeyen yamaç	versant ne recevant pas le soleil, ubac	north-facing side
marmarîşûk: marmarok, margîsk, mazelîk, mazîzerk	kertenkele	lézard	lizard
moxone: maxwene, maqey	yoksa	sinon	if not, otherwise
mêşmirî: dixwerenedîtî, nêzmirî	bezgin, uyuşuk, üşengen	léthargique, indolent	lethargic, indolent
pîzpîzûk: pîzpîzk, pîpîk, tûtûk, pîzpîzok, firfirk	düdük	sifflet	whistle
qifşik: qaşilk, qelpîşk	yara kabuğu	brindille	brambles
qulîpaçik: qulopanî, qulopazî, qulopank, teqle	takla	culbute	somersault
qûsk: qewsik, çeqelîk, çetel	çatallastik	lance-pierre	catapault
sipeh: spî, spih	bit	pou	louse
şilid: qurnaz, kone, xesûk, fenek	kurnaz	rusé, malin	shrewd, cunning, sly
ziftik: pizik, pirzik, pirsik	sivilce	acné	pimple
segurî: gurêx	kurt köpeği	chien-loup	wolf-dog, wolfhound
serdan: seredan; serlêdan	ziyaret	visite	visit
çûn serdana yekî	birini ziyaret etmek	rendre visite à qn	to visit s.o.
serik dan yekî/cîkî	birini/biryeri ziyaret etmek	visiter qn/un lieu	to visit s.o./somewhere
serhatî / serpêhatî	serüven	aventure	adventure
serniviz: serşor, sernixûn, serniz, sernizim	başı eğik, kabahatli, suçlu	qui a la tête basse, fautif	hanging his head, at fault
sêlim: silim, silme, derence, seleme, pêstirk, nêrdewan, pêlkane, pêlekan	merdiven	échelle	ladder
sêpanûk: sîpane, binder, binderî, şêmîk, şêmûk	eşik	seuil	threshold
derîzan: derazîn, derçik, bersivk, asîtan, dergeh	dergah	cour (d'une maison)	courtyard (of a house)
stireh: sitir, strû, strî, şax, quloç	boynuz	corne	horn (0f an animal)
şape: aşût, aşît, herez, berfende, renî, şepe	çığ	avalanche	avalanche
şewk: nêk, nêhk, nîk, çengel	olta iğnesi	crochet	fishhook, hook
tal: gog, hol, tepik, top, şepî, tip, tepe, tek, çîz	top	balle, ballon	ball, balloon
tefşû: tevşo, tevşî	keser	herminette	adze
tep	kabahat	faute	fault, offense
tep kirin	kabahat işlemek	commettre une faute	to commit a fault, to do wrong
tew: qat	kat, katlama	pli	fold, pleat
tew tew danîn ser hev	kat kat dizmek	ranger les vêtements les uns sur les autres	to stack clothes up
weke: wek, wekî, mîna, minanî,fena, şubî, şitî, nola, notra, notila, wekû, nolanî	gibi	comme	like, as
xewmaş	mahmur, uykulu	languide, qui a du mal à se réveiller	sleepy, languid
zikzikî: serdevkî, deverû, zikûzik, li ser zik	yüzü koyun, yüz üstü	à plat ventre, (dormir) sur le ventre	face downwards, lying on one's stomach
zîz kirin: zîzikandin	hızla çevirmek, hızla döndürmek	faire tourner rapidement, pivoter	to make s.th. turn rapidly, to spin or pivot
zîz bîn	çok hızlı dönmek	tourner très vite, tournoyer à grande vitesse	to turn round rapidly, to spin rapidly

Têbîni :

Di hejmara 29 an de ev peyvên han bi rengekî şaş hatie nivîsîn yan jî wergerandin. Em wan ji nû ve di vê hejmarê de belav dikin.

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
çarik: hîzar, çarşev, eba	kadın çarşafı	tchador	chador
dayîn	dadı	nourrice	child's nurse
gulîvandik: gulîfank: kelef, gac, peng, penge	iplik çilesi	écheveau	hank, skein (of thread)
kûlik: holik, kepr	çardak	treille, tone	trellis, bower
malxezûr: xezûran	kayınpedergiller	belle-famille; les parents de l'épouse	in-laws, wife's parents
risasî: zirincî, qirşûnî	kurşun rengi	gris, gris de plomb	lead colored, gray

Ferhenga partî-kurdî (III)

Amadekar: Behroz ŞUCAÎ

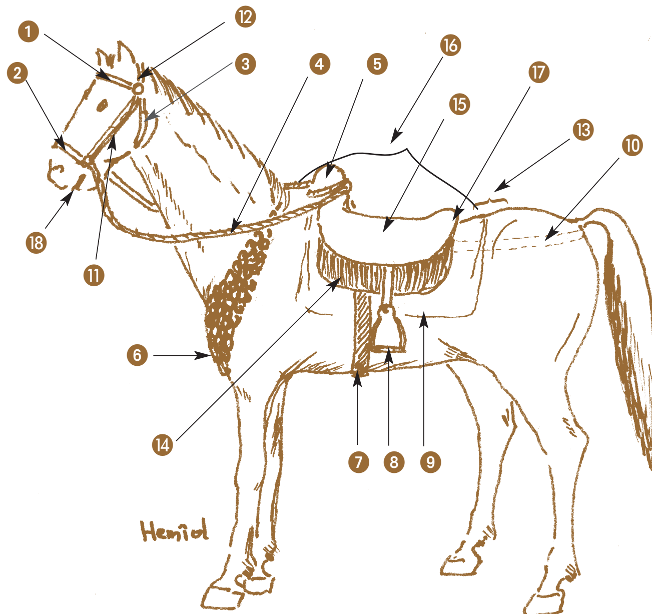
partî	**kurdî**	**tirkî**	**fransizî**	**îngilîzî**
şad (c)	şa, şad	mutlu	heureux	happy
şadîft	şadî, şahî, şayî	mutluluk, şenlik	bonheur, félicité	happiness
şadmaneg	şadmanî, şadimanî	saadet, mutluluk	bonheur	happiness
şefşêr	şimşêr, şûr, şîr	kılıç	sabre	sword, sabre
şah	şah	şah	chah, roi, souverain	shah, king, sovereign
şeb	şev	gece	nuit	night
şeh-	şê- (şiyan), şe, weşe Behdînan: şiyan = karîn Mereş: şe kirin Xorasan: weşe kirin	yapabilmek	pouvoir	to be able, can
şehr	şehr, şeher, şar, şehr	şehir, ülke	ville, pays	town, homeland, country
şehrar, şehrdar	şehrdar, şehredar	hakim, kral	seigneur, roi, souverain	lord, king,sovereign
şehrarîft	şehrdarî, şehredarî	krallık	royaume, domaine	kingdom, domain
şembet	şembî, şemî	cumartesi	samedi	saturday
şeng	şeng (çeng)	çeng, harp	harpe	harp
şerm	şerm	utanç, haya	honte	shame
şermjed	şermeza, şermezar, şermizar	mahcup	honteux	ashamed
şerx (şerij) ?	şêr	aslan	lion	lion
şeşt	şêst, şêşt	altmış	soixante	sixty
şew-	çû-, şî-(dimilkî)	gitmek	aller	to go
şîbeh	şibîle, şivîle, şivêle	keçi yolu	sentier	path
şîfor	şeypûr, şapûr	borazan	trompette	trumpet
şîft	şîr	süt	lait	milk
şnaseg	nas-	tanıyan	sachant, qui sait	knowing, sense
şoh	şeş	altı	six	six
şohom	şeşem	altıncı	sixième	sixth
srû	strû, strî, strih	boynuz	corne	horn
stor	stûr	kalınd	épais	thick
şuban	şivan	çoban	pâtre, berger	shepherd
şûrên	şûr, şor, sûr, swîr, sur	tuzlu	salé	salty
tab-	tav, hetav	ışık, ışıldama	lumière, brillance	light, brightness
tar	tarr	karanlık	obscurité	dark, darkness
tar	tar	yan, çevre	côté, autour	side, around
tarîg	tarî, tarîk	karanlık	obscur	dark
tast	tas	tas	bol	bowl
tebil	tepilk, tipilk, teplik	darbuka	tambourin	tambourine,
têj	tîj, tûj	keskin, sivri	aigu	sharp
ten	ten	cisim, ten	corps	body
teng	teng, tengî, tengasî, tengavî	dar, darlık	détresse, souffrance	suffering, distress
terazûg	terazû, terazî, terezî	terazi	balance	balance, scales
terkuman	tercuman	tercüman	interprète	interpreter
ters	tirs	korku	peur	fear
texl	tehl, tahl, tal	acı	amer	bitter, sharp
tirs-	tirs-	korkmak	avoir peur	to fear, be afraid
toxm	toxim, tuxm, tov	tohum, soy	semence, race, lignée	seed, line, race
trêfş	tirş	ekşi	acide	acid, sour
tû, to	tu, te	sen	tu, toi	thou
tûran	tûran	tıran	nom géographique	place name in Parthian
tusîg	tisî, tirsî	yavan	vide	empty
wad	ba	rüzgar	vent	air, wind
waj, waj-	vaj- (dimilkî) bêj-, -vêj-	söyleme, söz	dire, mot	saying, word, speach
wajargan	bazirgan	tücar, bazirgan	marchand	merchant
war	werd	kızıl gül	rose	rose
war-	bar-	yağmak	pleuvoir	to rain
waran	baran	yağmur	pluie	rain
wawer	bawer	inanç	croyance	belief
wawerîft	bawerî	inanç	croyance	belief
wefr	befir, berf	kar	neige	snow
wehişt	behişt, bihişt, beheşt, bihuşt	cennet	paradis	paradise
wên-	bîn-	bakmak	voir	to see
werdyûn	gerdûn, gerdûm	kağnı	charrette tractée par un boeuf	ox-drawn cart
wes	bes	yeter	assez	enough, too much
wetter	beter	beter	pire	worse
wigah	guwah	şahit, tanık	témoin	witness
wigahîft	guwahî	tanıklık	témoignage	testimony
wişan-	weşîn, weşan	silkelemek	secouer	to shake
wîst	bîst	yirmi	vingt	twenty
wiwar	vawêr, vawar- vavêr kirin, vavartin	tasnif, ayırmak	triage, séparation	sorting, separating
wiyaban	biyaban, yaban	çöl	désert	desert
wxaz-	xwaz-	istek, arzu	souhait, désir	wish, hope, desire
wxazeg	xwazok, xwazxwazok	isteyen, dileyen	désireux, demandeur	desirous, asking for
wxed	xwe	kendi, öz	soi	self
wxerd	xward, xwar	yenilmiş	mangé	eaten
wxerdîg	xwarek, xwereg, xurek	yemek	manger, nourriture	to eat, food, a meal
wxeş	xweş, xoş	hoş	plaisant, agréable	pleasant, agreable
wxeşîft	xweşî	hoşluk	agrément, plaisir	pleasantness, pleasure
wxeşnam	xweşnav	namı iyi olan	de bonne réputation	of good reputation
wyag	cih, cî, cîh, cêga	yer	place, lieu, endroit	place, location
xan	xanî	ev	maison	house, home
xan	kan, kanî	kaynak, çeşme	source	spring, source
xayeg	hêk	yumurta	oeuf	egg

xendind	ken(în)	gülümseme	sourire	smiling
xeşên	hêşîn	mavi	bleu	blue
xiştig	xişt	kerpiç	brique	brick
xiz-	xiz-	sürünmek, kaymak	glisser	creep
xoj	xoş, xweş, xoj	hoş	bon, plaisant	pleasant, good
xo	xûd	miğfer	heaume	helmet
xuft	xeft, xewt, xevt	uyuşmuş, olan	ayant dormi	having slept
xwan	xwan, xan, xanik : (xanika sifreyê)	sofra tahtası	plateau de repas	tray, table
Xweday	Xwedê	sahip, tanrı	seigneur, Dieu	the Lord, God
xweh	xweh	kızkardeş	soeur	sister
xwemn	xewn	uyku, rüya	sommeil, rêve	sleep, dream
yawêd	cawîd	ebedi	éternel	eternal,
yawêdan	cawîdan	ebedi	éternel	eternal
yawer	car	kere	nombre de fois	number of times
yemeg	cêwî, cêmik	ikiz	jumeaux	twins
yezd	yezd	tanrı	dieu	god
yud	cuda, cihê	ayrı	séparé	separate
yuwan	ciwan	genç	jeune, jeune homme	youth, young man
zadeg	zade, zayî	oğul, çocuk	enfant, fils	child, son
zahag	zar(ok)	çocuk	enfant	child
zan-	zan-	bilmek	connaître	to know
zanend	zana, zane	bilen, bilgin	qui sait, savant, connaisseur	one who knows, a wise man
zanûg	ejno, ejnû, junî, jinû	diz	genou	knee
zawer	zor	güç, kuvvet	force, puissance	strength, power
zay-	zê-	doğurmak, doğmak	enfanter, donner naissance	bear, give birth to, be born
zemîg	zevî, zemîn	toprak	sol, terre	earth, soil
zên	zîn	silah, pusat	arme, glaive	weapon, sword
zernên	zêrîn, zêrî	altından, altın rengi	doré	golden
zerẍong	zêrgûn	altın rengi	doré	golden
zir	zerre, zerî (dimilkî)	kalp	coeur	heart
zrêh	zerya, derya	deniz	mer	sea
zûr	zûre (dimilkî)	yalan, yalan dolan	faux, mensonger	falsehood, deceitful

Hesp

Amadekar : Hemîd KILIÇASLAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
1 pêşenîk: berenîk	alınlık	frontal	forehead strap
2 serpozk	burunluk	muserolle	nose band
3 bingewrî	boğazaltı	sous-gorge	throat-band
4 doxrişme/serhevsar, doxhevsar	yular başı	(les) rênes	reins
5 qerpûz; qebûsa zîn, qaşa zîna pêş	eyer kaşı	pommeau	pommel
6 zêrbend	göğüslük	poitrail	chest
7 navteng, kolan	kolan	sangle	saddle-girth
8 zengo (rikêb): zengî	üzengi	étrier	stirrup
9 binzîn / bincil: berzînk	eğer altı (çul)	tapis de selle	saddle cloth
10 qûş	paldum	croupière	crupper
11 berçênîk		montant du filet	
12 serkele, serguh	başlık (kulaküstü)	têtière	head-stall
13 terkî	terki	croupe	croup
14 berkapka zîn	saçak	frange	fringe, bangs
15 zîn	eyer	selle	saddle
16 kuvana zîn	eyer çatısı yayı	arçon	saddle-bow
17 qaşa zîna paş	eyerin ark kaşı	trousequin	cantel
18 lîwan	gem	mors	bit
rişme: hevsar	yünden örülen yular	bride en laine tissée pour chevaux	woven wool bridle
xurc; xurcik, xurcezîn, paşzînk	heybe	besace, bissac en laine tissée	saddle bag (woven wool)
qamçî, qamirçî, qamşîr	kamçı	fouet	whip horse
qirbaç	kırbaç	cravache	whip

(k) **qirbaç**
(t) kırbaç
(f) cravache
(î) whip

4 *(k)* **doxrişme/serhevsar doxhevsar**
(t) yular başı
(f) les rênes
(î) reins

KURMANCÎ
MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE
Supplément du bulletin de liaison et d'information
N° C.P. : 65913 A.S.
© INSTITUT KURDE DE PARIS
106, rue La Fayette, 75010 Paris - France
www.fikp.org
Directeur de la publication : **Reşo ZÎLAN**
Réalisation : **S. ILITCH & M. HASSAN**